

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

GOR

KONUŞMALAR
MAKALELER 2

BA

ÇOV

SEÇME
KONUŞMA ve MAKALELER
CİLT II

AMAÇ YAYINCILIK
Çatalçeşme Sok. 15/1
Cağaloğlu-İSTANBUL, Tel: 522 11 96

Genel Sıra No: 8
Siyasal Bilgiler Dizisi: 3

Birinci Basım: 1st. Şubat 1988

Özgün adı: Discours et articles choisis; Editions du Progrès, 1986 ☐ **Grafik**
Düzenleme: Zehra Şenoğuz ☐ **Dizgi: Erol** ☐ **Kapak baskısı: Orhan Ofset**
☐ **İç baskı-cilt: Acar Matbaacılık Tesisleri** <https://rantey.org>

MİHAİL GORBAÇOV

**SEÇME
KONUŞMA ve MAKALELER**

CİLT II

Çeviri:
Mahmut Coşkun

Yayınevinin Notu

Elinizdeki kitap, bir dizi halinde yayınlamaya başladığımız, SBKP Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov'un 1985-1986 yıllarındaki konuşma ve makalelerinin 2. cildini oluşturuyor. İlk cilde gösterilen olağanüstü ilgi, gerek bu cildin ve gerekse de daha sonraki ciltlerin kısa sürede hazırlanıp basılması konusundaki çabalarımıza yalnızca güç vermekle kalmadı, aynı zamanda bu çabayı okuyucularımıza karşı yayınevimizin yüklediği bir görev haline getirdi. Bu vesile ile okurlarımıza teşekkür etmek istiyoruz.

“Stahanovugol” üretim gruplaşması “SBKP XXII. Kongre” maden ocağı kollektifine

Sevgili Yoldaşlar,

“Stahanovugol” üretim gruplaşması “SBKP XXII. Kongre” maden ocağı kollektifinin gerçekleştirdiklerine ilişkin mektubunuz, bir kez daha, Sovyet işçi sınıfının, bu devrimci ve yenilikçi sınıfın, tarihin belirleyici dönemeç noktalarında, iradesi ve örgütlülüğüyle, özveri dolu çalışmasıyla milyonlarca emekçiyi, iktisadi ve toplumsal gelişme yolunda yeni başarılarla doğru sürüklemeyi bildiğini gösterdi.

Şu günlerde ellinci yıldönümünü kutladığımız Stahanovcu hareket de, böyle doğmuştu.

O dönemde, zamanın ileri tekniğini özümlemiş olan yiğit işçi sınıfımız, tüm bilimsel ve teknik ilerleme cephesinde, tam anlamıyla bir yarma hareketi gerçekleştirmişti. Bu, ülkenin iktisadi bağımsızlığını sağladı, faşist saldırının çarparak ezildiği güvenli bir savunma kalkanının oluşturulmasına olanak verdi.

Ulusal ekonomiyi yoğunlaştırma, bilimsel ve teknik ilerlemeyi, emekçilerin düşünce biçiminin her düzeyde değiştirilmesini hızlandırma alanında hem yığinsal, hem çok daha geniş kapsamlı bir atılımı gerçekleştirme göreviyle karşı karşıya bulunduğumuz bugün Stahanovcu hareketten çı-

kan dersler büyük bir önem ve ölümsüz bir değer taşıyor.

Taşkömür sanayisinin hâlâ daha istikrarsız biçimde çalıştığı bir sır değildir. Ama kollektifinizin deneyimi, her iş yerinde, her gruplaşmada önemli rezervler olduğunu gösteriyor; bunlar bütününüyle kullanıldığı, bilgeçe ve gereken sorumlulukla çalışıldığı taktirde, yalnızca gecikmenin üstesinden gelinmiş olmayacak, aynı zamanda ülkedeki tüm maden ocaklarının istikrarlı çalışması da sağlanacaktır.

SBKP MK'nın 1985 Nisan Tamüyeli Toplantısı'nda hazırlanan Parti siyasal çizgisinin tüm halk tarafından desteklenmesine ilişkin sözlerinize yüksek değer biçiyoruz. Aynı zamanda, sözlerinizin önemli bir işçi katkısıyla somutlaşmış olmasına da yüksek değer veriyoruz: Planın öngördüğünden onbinlerce ton fazla taşkömürü.

Stananovcu hareketin yıldönümü vesilesiyle kutlanacak olan madenciler bayramı için yaptığınız davete teşekkür ederim. Bu bayramı, büyük Lenin'in gösterdiği gibi, çarpıcı bir çalışmayla kutlayalım. Böylece gönenç, her aileye daha çabuk gelecek, her Sovyet yurttaşının yaşamı daha ilginç, daha zengin olacaktır.

Sevgili madenci yoldaşlar, çalışmanızda sizlere yeni yeni zaferler diliyorum.

Pravda, 29 Ağustos 1985

Mihail GORBAÇOV

**Moğolistan Devrimci Halk Partisi (MDHP) MK
Genel Sekreteri, Moğolistan Halk Cumhuriyeti
Büyük Halk Kurulu Prezidyum Başkanı Jambin
Batmunh'un onuruna Büyük Kremlin Sarayı'nda
verilen yemekteki konuşma**

29 Ağustos 1985

Sevgili Batmunh Yoldaş,
Sevgili Yoldaşlar,

Görüşmelerimiz sona eriyor. Varılan sonuçlardan tam anlamıyla hoşnutuz. Bu görüşme, Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile Moğolistan Devrimci Halk Partisi yöneticileri arasında var olan karşılıklı tam anlayış ve güvenin yeni bir ifadesidir.

Dostluk havasında süregiden görüşmemiz sırasında, kardeş parti ve ülkelerimizin çalışmalarını ve planlarını ele aldık. SSCB komünistleri, tüm Sovyet yurttaşları, MDHP yönetimindeki Moğolistan emekçilerinin, Parti'nin XVIII. Kongre'sinin ve Merkez Komitesi tamüyeli toplantılarının kararlarını başarıyla gerçekleştirmelerini görmekten, ülkelerinin toplumsal-iktisadi ilerlemesini hızlandırmak amacıyla azimle çalışmalarından büyük sevinç duyuyor. Moğol dostlarımızın sosyalizm kuruculuğunda yeni yeni başarılarla doğru istikrarlı biçimde ilerlemelerini yürekten diliyoruz.

Görüşmemiz sırasında, Sovyet-Moğol ilişkilerine ilişkin konuları ayrıntılı biçimde inceledik. Partilerimiz, ülkelerimiz ve halklarımız arasındaki dostluk ve bağlaşıklığın, derin tarihsel kökleri sağlam bir enternasyonalist te-

meli olduğu gayet iyi bilinmektedir. Yüce Lenin'in ve Moğol devrimi önderi Suhe-Bator'un bize miras bıraktığı sıkı işbirliği, durmadan geliyor ve giderek daha da genişliyor. Bugün, bu işbirliği, yaşamın tüm alanlarını kapsıyor. Bugünkü aşamada Sovyet-Moğol ilişkilerinin belirgin özelliği, halklarımızın tarihsel yazgılarının ortaklığının bilinciyle, karşılıklı sempati ve saygı duygularıyla birleşmiş en geniş emekçi katmanların katılımıdır.

Daha önce gerçekleştirilmiş olanları saygıyla anarken, şimdi çabalarımızı siyasal, iktisadi, toplumsal, kültürel ve öbür alanlardaki Sovyet-Moğol karşılıklı ilişkisinin etkisini artırma konusunda yoğunlaştırıyoruz.

Sovyetler Birliği ile Moğolistan arasında 2000 yılına kadar uzanan uzun erimli iktisadi, bilimsel ve teknik işbirliğini geliştirme programının imzalanmasıyla, bugün, bu yolda önemli bir adım atıldı. Bu, siyasal değeri büyük bir belgedir. Bunun uygulamaya konması, Sovyet-Moğol ilişkilerinin potansiyel olanaklarının daha etkili biçimde kullanılmasına, çabalarımızı ve deneyimimizi, kaynaklarımızı ve bilgilerimizi, iktisadi potansiyeli artırma ve emekçilerin refahını yükseltme yönünde daha rasyonel bir yaklaşımla birleştirme olanağı verecektir. Bu, yalnızca ülkelerimiz halklarının yaşamsal çıkarlarına değil, aynı zamanda sosyalist topluluğun konumlarını güçlendirme genel amacına da uygundur.

Bu görüşme, bugünkü uluslararası durum konusunda Moğol yoldaşlarımızla aynı düşüncede olduğumuzu doğruladı. Uluslararası durum, emperyalizm yüzünden gerginliğini koruyor ve insanlığın bugününden ve yarınından endişe duyan herkesin uyanık olmasını gerektiriyor.

Bu olgu, Asya ve Büyük Okyanus bölgesini de bütünüyle kapsıyor; bu bölgelerdeki olayların akışı, Sovyetler Birliği ile Moğolistan'ı yakından ilgilendiriyor. Emperyalist devletlerin bu bölgelerdeki askersel faaliyetlerinin çapı her geçen gün daha da genişliyor. Günümüzde, Uzakdo-

ğu'da yüzlerce Amerikan askersel üssü var. ABD silahlı kuvvetleri denizaşırı birliklerinin gücü bakımından ikinci sırada yer alan bölümü buralara yerleştirilmiştir.

Hükümetinin, Amerikan "Yıldızlar Savaşı" programının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaya hazır olduğunu açıkladığı Japonya, ABD savaş arabasına her geçen gün biraz daha sıkıca bağlanıyor. Bu gelişme, bölgedeki istikrarsızlığı artırıyor, eski askersel-siyasal gerginlik ocaklarının yaygınlaşmasına ve yeni anlaşmazlık konularının ortaya çıkmasına yol açıyor.

Asya ve Büyük Okyanus Bölgesi halklarının yanı sıra tüm ilerici insanlığın, Japonya militarizmine karşı zaferinin 40. yıldönümünü kutladığı günümüzde, emperyalizm ve gericiliğin Asya'daki oyunlarına karşı savaşım zorunluluğunu vurgulamanın tam zamanıdır. Antimilitarist güçlerin bu bölgede artan aktifliği, Asya ülkeleri kamuoyunun barışın geleceğiyle her geçen gün daha fazla ilgilendiğini inandırıcı biçimde kanıtıyor.

Sovyetler Birliği, Moğolistan ve öbür sosyalist ülkeler, şu son zamanlarda, Asya'da ve Büyük Okyanus'ta durumu normalleştirmeyi amaçlayan bir dizi somut girişim önerdiler. Sovyet Hükümeti'nin, 6 Ağustos 1985'ten itibaren tüm nükleer denemeleri tek yanlı olarak durdurma kararı, tüm dünya halklarının temel güvenlik çıkarlarına uygun düşüyor. Bu karar, Asya ve Büyük Okyanus bölgesi için özel bir önem taşıyor; çünkü iki Amerikan atom bombası da bu bölgeye atılmıştı.

Geçenlerde ülkemiz, Asya'da tüm güvenlik sorunlarının genel bir yaklaşımla ele alınmasını önerdi. Bu proje, toplumsal rejimleri ne olursa olsun tüm Asya devletlerinin çabalarını barış ve istikrarın korunması yönünde birleştirmeyi amaçlıyor. Bu öneri, tarihte ilk kez barış içinde bir arada var olma düşüncesini ortaya atan SBKP'nin Leninci dış politikasının temel ilkelerinden kaynaklanıyor. Bu öneri, dünyanın çeşitli bölgelerinde gerginliğin azaltılması

ve yumuşama için verilen savaşımın, tüm deneyim ve birikimini dikkate alıyor.

Asya ve Büyük Okyanus bölgelerinde barışı güçlendirme yolunda büyük güçlükler bulunduğu elbette bilincindeyiz. Ayrıca, bölge devletleri arasındaki çelişkiler ve var olan sorunlara yaklaşım farklılıkları da kendilerini belli ediyor. Ancak, önemli olan başka bir şeydir: Asya halkları birbirlerine, yaşamsal çıkar ortaklığıyla bağlıdır, bu halklar, geçmişten kaynaklanan ve geleceğin yolunu tıkayan genellikle benzer görevleri çözümlmek durumundadırlar. Bu olgu, geniş bir güvenlik anlayışı temelinde, herkesin ve tek tek her bölge devletinin çıkarlarına uygun düşecek bir işbirliği ve iyi komşuluk ilişkilerini gerekli kılıyor.

Bu anlayışın, zamanında Asya devletlerince hazırlanan barış içinde bir arada varolmanın beş ilkesini, Bandung konferansının on ilkesini, Sovyetler Birliği, Moğolistan Halk Cumhuriyeti, Hindistan ve başka bölge ülkelerinin Asya'da güvenlik sorunlarına, Hint Okyanusu'nun barış bölgesine dönüştürülmesine ilişkin birçok girişimini içereceğine eminiz.

Nükleer güçlerin nükleer silah denemelerini, Asya, Büyük Okyanus ve Hint Okyanusu havzaları da içinde topyekûn durdurmalarının yanı sıra, bölge devletlerinin uzayı silahlandırma projelerine katılmayı reddetmeleri, Asya'da güvenliğin güçlendirilmesine tartışmasız bir katkı olacaktır.

Kollektif çabalarla bu öneriler elbette geliştirilip tamamlanabilir. Sözgelimi kuvvete başvurulmamasına, tüm bölge devletlerinin hükümrancılık ve toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesine, askersel-siyasal alanda güven sağlayıcı önlemlerin alınmasına ilişkin öneriler ve daha birçokları dikkate değer niteliktedir.

Asya'da güvenlik ilkelerinin hazırlanması ve uygulamaya konması açıktır ki, uzun erimli bir hedeftir. Bu güvenlik, ancak basit önlemlerden daha karmaşıklıklarına doğru aşama aşama sağlanabilir. Sovyetler Birliği'ne gelince, ül-

kemiz Asya'da içten bir barış ve güvenlik kaygısından kaynaklanan her öneriyi anlayışla karşılayacaktır.

Sevgili Moğol dostlar,

Görüşmemiz, ülkelerimizde, parti kongrelerimizin hazırlandığı anlamlı bir dönemde yapıldı; bu görüşmeler, Sovyetler Birliği ve Moğolistan emekçilerinin Marksizm-Leninizm ve sosyalist enternasyonalizm düşüncelerine bağlılığının damgasını vurduğu bir anlayışla süregitti. Bizleri ebediyen birbirimize bağlayan bu düşünceler, bizden, sosyalizm ve barış adına yorulmak bilmez bir çalışma bekliyor.

Sevgili Batmunh yoldaş, size ve Moğolistan Devrimci Halk Partisi yönetimine, tüm kardeş Moğolistan halkına, bu yöndeki çalışmalarında yeni ve büyük başarılar, mutluluk ve gönenç dilememe izin verin.

**“Japon Militarizmine Karşı Zaferin
40. Yıldönümü ve Asya ve Büyük Okyanus
Ülkelerinde Barış Hareketinin Görevleri”
uluslararası konferansına katılanlara**

Asya ve Büyük Okyanus ülkelerinde barış ve güvenliğin güvence altına alınmasıyla ilgili güncel sorunlar üstüne görüş alış-verişinde bulunmak üzere, Sovyet Uzakdoğusu’nun merkezi Habarovsk’ta toplanan uluslararası konferansa katılanları içtenlikle selamlarım.

Toplantınız, Japon militarizminin yenilgiye uğratılışının ve ikinci dünya savaşının zaferle sonuçlandırılışının 40. yıldönümü gibi önemli bir tarihsel olay münasebetiyle düzenlendi. Sayısız kurbanlar pahasına kazanılan büyük zafer, birçok Asya ve Büyük Okyanus bölgesi halkının yabancı işgalinden kurtulmasını sağladı; sömgürgeciliğe karşı güçlü bir atılımı ve bu halkların siyasal bağımsızlığa ve ulusal egemenliğe kavuşmalarını olanaklı kılan koşulları hazırladı. Bu zafer, Japon halkını da, askersel-faşist kliğin dayattığı zorbalık rejiminden kurtardı ve ona barışçıl gelişme yolunda ilerleme olanağını verdi.

Asya’nın yaşlı topraklarında son savaşın deneyimi, barış içinde bir arada var olma anlayışının beş ilkesini (pança sila) belirleme ve ilan etme olanağını verdi; bu ilkeler, tüm dünyada toplumsal sistemi farklı devletler arası ilişkilerin kuralları olarak kabul edildi. Afrika-Asya dayanışma hareketini ve bağımsızlar hareketini doğuran Bandung

ruhu da buradan doğdu. Bu hareketler günümüzde dünya politikasının önemli birer etkeni durumuna geldiler.

Evrensel bir nükleer felaketin gezegenimizi tehdit ettiği günümüzde, yeryüzünde barışı korumaktan daha önemli ve daha ivedi başka bir görev yoktur. Emperyalizmin militarist çevreleri, gezegenimizin bu geniş bölgesinde bir saldırganlık politikası izliyorlar; bölgeyi sosyalist ülkelerle ve birçok bağlantısız ülkeyle askersel-siyasal cepheleşme alanı durumuna getirmeyi amaçlayan gizli projeler hazırlıyorlar; Japonya'yı yeniden silahlandırmak, saldırgan Washington-Tokyo-Seul üçgenini kurmak istiyorlar.

Tehlikeli niyetler ve saldırganca hazırlıklar, Sovyetler Birliği ile öbür sosyalist topluluk ülkelerinin barış yanlısı politikalarına, Asya halklarının Asya'yı bir barış ve güvenlik, eşit ve karşılıklı yarar esasına dayalı uluslararası bir işbirliği alanına dönüştürme düşüncesine olan kararlı bağlılığına ters düşüyor. Sovyetler Birliği'nin, Amerikan uçaklarınınca Hiroşima'ya atom bombası atılışının yıldönümü olan 6 Ağustos'ta başlayan tüm nükleer denemeleri kapsayan tek yanlı olarak moratoryum ilanı da aynı düşünceden kaynaklanıyor.

Sovyetler Birliği, Asya kıtasında gerginlikleri yumuşatma, bölgede barış içinde bir arada var olma, iyi komşuluk, öbür devletlerin egemenliğine saygı ve içişlerine müdahale etmeme anlayışını yerleştirme yönünde birçok öneride bulundu.

Ülkemiz, öbür Asya ülkelerinin, kıtanın güvenliğine ve çeşitli bölgelerinde durumun düzeltilmesine ilişkin farklı açılardan yürüttükleri yapıcı barışçıl girişimlere yüksek değer biçiyor ve destekliyor. Asya devletlerinin, tüm Asya'da ve Büyük Okyanus ve Hint Okyanusu kıyılarında güvenlik sorununa genel ve ortak bir yaklaşımı birlikte oluşturmak için çabalarını birleştirmeleri yönündeki umudumuzu dile getiriyoruz.

Asya ve Büyük Okyanus ülkelerindeki toplumsal ve

siyasal güç ve örgütlerin, tüm dünya ilerici güçleriyle birlikte, silahlanma yarışını durdurmak, nükleer bir dünya savaşı tehdidini geriletmek ve nükleer silahları ortadan kaldırmak, uluslararası durumu düzeltmek için daha enerjik bir biçimde savaşım vereceklerine inanıyorum.

Konferansınıza gerçek başarılar dilerim.

Pravda, 5 Eylül 1985

Mihail GORBAÇOV

Sibîrya : Hızlandırılan çalışma tempoları

*Tiumen ve Tomsk bölgeleri parti ve iktisadi
örgüt sorumluları konferansında konuşma*

6 Eylül 1985

Sevgili Yoldaşlar,

Bu salon, bugün, Sibîrya'nın en geniş sanayi bölgelerinden biri olan Tiumen ve Tomsk bölgeleri petrol ve gaz, ulaşım, inşaat sanayileri emekçilerini, yer bilimcileri, ekonomi yöneticilerini, parti, Sovyet, sendika, Komsomol sorumlularını biraraya getiriyor.

Partimiz Merkez Komitesi adına sizleri sizlerin şahsında, özveri dolu çalışmalarıyla, azim ve enerjileriyle bir zamanlar işe yaramaz gözüyle bakılan alanlara yaşam veren ve burada SSCB'nin başlıca yakıt ve enerji üssünü yaratan herkesi coşku ve içtenlikle selamlamama izin verin.

Sovyet halkının gözünde, Tiumen bölgesi, çok zengin petrol ve gaz rezervleri bulup yurdunun hizmetine sunan ve çok kısa süreler içinde, taygada, bataklık bir bölgede, kutup tundrasında güçlü bir sanayi merkezi kurarak Batı Sibîrya'nın çehresini değiştiren yüzbinlerce işçi ve uzmanın başarısının simgesidir. Bölgeden çıkarılan petrol ve gaz, binlerce kilometre ötelere, ülkemizin en uzak köşelerine kadar taşındı ve ülkenin iktisadi ve savunma gücünün sürekli büyümesinin dayanağını oluşturdu. Sovyet yurttaşları, parti, yurdumuz için yaptıklarınızdan gurur duyuyor, sevgili Sibîryalı yoldaşlar!

Petrol ve gaz sanayisi, ekonomimizin ana sektörlerinden birini oluşturuyor. Batı Sibiryâ kompleksi de, bu sektörlerin kalbidir. Kompleksin çalışma temposu, tüm ulusal ekonomimizin başarılarını büyük ölçüde belirliyor, ülkenin dış iktisadi ilişkilerini etkiliyor. Partinin iktisadi stratejisinde bu kompleksin gelişimine niçin bu kadar önemli bir rol verildiğini de, işte bu durum açıklıyor.

Merkez Komitesi, bu konferansa, konferans çalışmalarının sonuçlarına ve petrol-gaz sanayisinin gelişimini, Sibiryâ ve tüm ülke üretici güçlerinin atılımını sağlayacak pratik önlemlere çok büyük önem veriyor.

Önümüze koyduğumuz hedefler büyüktür. MK Nisan Tamüyeli Toplantısı'nda ve Haziran ayında MK merkezinde toplanan konferansta, bildiğiniz gibi, parti, gerekçeli bir biçimde, Sovyet toplumunun toplumsal-iktisadi gelişimini hızlandırmayı amaçlayan bir doğrultuda yürümeyi önerdi. Bu hedefler, ekonominin bütününde, iktisadi yönetim ilke ve yöntemlerinde, pratik görevlere getirilecek çözüm yollarında çok büyük değişiklikler gerektiriyor.

Ağırlığın bilimsel ve teknik ilerlemeye, iktisadi, örgütsel, toplumsal etkenlerin harekete geçirilmesine, akılcı bir iktisadi yönetime verilmesi gerektiği görüşündeyiz. Ülke, tüm cumhuriyetler, yöre ve bölgelerin ekonomilerinin her birinin, tüm emekçi kollektiflerinin daha şimdiden bu yola girmiş olduklarını söylemeliyim.

SBKP MK ve Hükümet, bu görevlerin istendiği gibi yerine getirilmesi amacıyla bir dizi önemli karar aldı. Ekonomiyi yoğunlaştırma sürecini hızlandırmayı ve üretimde verimliliği artırmayı hedefleyen kararları ilk ağızda anabiliriz. Ayrıca, teknik düzeyi yükseltmeyi ve makine yapım sanayisinin gelişimini hızlandırmayı, demir-çelik sanayisini modernleştirmeyi, enerji sektörünü geliştirmeyi, proje yapımını yetkinleştirmeyi ve büyük şantiyeleri geliştirmeyi, en yeni teknolojileri özendirmeyi, bilgi işlem araçları üretimini ve ekonomide kullanımını yaygınlaştırmayı esas

alan programları da belirtmeliyim.

Bilimsel ve teknik ilerlemeyi özendirmek, bilimsel kazanımların ve öncü deneyimin üretimde uygulanmasını hızlandırmak amacıyla önemli önlemler alındı. Birbirine yakın sektörlerin gruplar halinde yönetilmesine ilişkin belgeler hazırlandı. Temel sorunlardan biri olan, işgücü kaynaklarının kullanımına ilişkin ve halen hazırlanması süren kararın, toplumsal ve iktisadi yaşamı olumlu etkileyeceğini düşünüyorum. Toplumsal alanda da, daha önce sözünü etme fırsatı bulduğum ve neler olduğunu bildiğiniz önemli önlemler alındı.

Merkez Komitesi, halkın, parti politikasını, söylenene ya da, doğru da olsa alınan karar sayısına göre değil, pratik başarılarla, somut sonuçlara göre değerlendirdiğini ve değerlendireceğini biliyor.

İşte bu nedenle, alınan kararların uygulanmasına ve bu uygulamanın denetlenmesine yönelik iş örgütlenmesine özel bir önem veriyoruz. Parti komite ve örgütlerinin, bakanlık ve bölümlerin, Sovyetlerin ve iktisadi yönetim kurumlarının, tüm yönetici kadroların çalışmalarının değerlendirilmesinde başlıca ölçütü, işte bu çalışma oluşturmalarıdır. Başka hiçbir yaklaşım kabul edilemez. Toplum içindeki işlevi ne olursa olsun her birimiz, kendisine verilen görevden bütünüyle sorumlu olmalı ve görevini bilinçle, var gücüyle ve girişkenlik ruhuyla yerine getirmelidir.

Bu, doğrudan sizi de ilgilendiriyor, yoldaşlar. Parti, ekonomimizin gelişimini hızlandırmayı amaçlayan önemli görevler belirledi. Bunları en iyi biçimde yerine getirebilmek için, açıkça söylüyorum, ülkemiz gereken petrol ve gaz kaynaklarına sahip olmalıdır. Bu, öncelikle Tiumen petrol ve gaz işçilerine bağlıdır.

Hidrokarbürler bakımından Tiumen bölgesinden daha önemli başka kaynağımız yok. Tiumen, halen, ulusal ekonominin kullandığı petrolün yüzde 60'ını ve gazın da yüzde 55'ini sağlıyor. Yatakların işletilmeye başlandığı ta-

rihten beri Tiumen bölgesi emekçileri, 3 milyar tondan fazla petrol ürettiler. Günde 1 milyar metreküp gaz çıkarımı büyük bir başarıdır. Bunlar, gerçekleştirilen güzel işlerdir. Gurur duymak gerekir. Bunun dünyada bir eşi daha yoktur.

Bugün, bana verilen bu fırsattan yararlanarak, sizleri tüm kalbimle kutlamak, bu parlak sonuçların elde edilmesinde katkısı olan herkese tebriklerimi iletmek istiyorum; gerçekleştirilenler emeğin onurlu bir zaferidir!

Batı Sibiryա petrol-gaz sanayisinin kurulması, kazanılan başarılar, sosyalist rejimimizin muazzam yaratıcı olanaklarını açık biçimde kanıtlıyor. Bu, Tiumen bölgesindeki çeşitli milliyetlerden 1 milyon 500 bin emekçinin, petrol ve gaz işletmelerinin yanı sıra kentler, kasabalar, petrol ve gaz boru hatları, elektrik santralleri, demiryolları, köprüler, enerji nakil ve telekomünikasyon hatları kuran erkek ve kadın emekçilerin kararlı çalışmasının ürünüdür. Tomsk bölgesi emekçileri de kutlanmayı hak etmişlerdir. Bildiğim kadarıyla, Tomsk bölgesi emekçileri, Batı Sibiryա petrol-gaz kompleksinin gelişimine ilişkin büyük sorunların çözümüne katkılarını artırmak için birtakım projiler geliştiriyorlar.

Bölgenizde böylesine devasa bir petrol-gaz kompleksinin kurulması, kuşkusuz, ancak tüm ülkenin, tüm cumhuriyetlerin ortak çabalarıyla gerçekleştirilebilir. Ukrayna, Biyelorusya, Özbekistan, Baltık cumhuriyetleri ve öbür cumhuriyetler, Moskova, Leningrad, özerk cumhuriyetler, Rusya Federasyonu yöre ve bölgeleri emekçileri, bu kompleksin oluşturulmasına önemli katkılarda bulundular, hâlâ da bulunuyorlar.

Şimdi söz konusu olan, başlatılan çalışmanın kapsamını genişletmektir. Sözgelimi, Tiumen bölgesinde bir dişi yatakta yürütölen çalışmalara katılan Tatar ve Başkır petrol emekçilerinin bu girişimi güzel bir örnektir. En son desteği, Gürcistan, Azerbeycan, Moldavya, Ermenistan ve Türkmenistan'ın gerçekleştirdiği girişim sağladı; onikinci

beşyıllık plan döneminde bu cumhuriyetlerdeki inşaat işletmelerinin Batı Sibirya'da, konut, kollektif donatım ve yolların yapımına katılacağı açıklandı.

Gençler, partinin çağrısını coşkuyla karşıladılar: Petrol ve gaz kaynaklarını değerlendirme çalışmalarına, dün olduğu gibi, bugün de, büyük ölçüde katkıda bulunmayı sürdürüyorlar. Leninci Komsomol tarafından gönderilen 150 binden fazla genç kız ve erkek, buraya çalışmaya geldi. Öğrenci ekipleri, 1,5 milyar ruble değerinde iş gerçekleştirdiler. Gençliğin, Sibirya'nın bu bölümünün değerlendirilmesine katılımı artarak sürüyor. Bunu alabildiğine özendirmek gerekiyor.

Sonuç olarak, yoldaşlar, çetin, sert koşulları olan bir yörenin değerlendirilmesi için çok şey yapıldı, son derece cesaret verici sonuçlar elde edildi. Ama zaman geçiyor, yaşam yeni görevler koyuyor önümüze. Petrol ve gaz, her zaman ilgi konularımızın odak noktasında kalacaktır. SSCB Enerji Programı'nda ve 1986-1990 arasını ve 2000 yılına kadarki dönemi kapsayan SSCB İktisadi ve Toplumsal Gelişiminin Temel Tercihleri tasarısında üretilmesi öngörülen büyük miktarlarda petrol, özellikle de gaz esas olarak Tiümen işletmelerinden sağlanacaktır. Bugünden 1990'a kadar Batı Sibirya, SSCB ölçeğinde, bu hammadde ve yakıt üretiminin yüzde 70'ini sağlamak durumundadır.

Elbette bu öyle kolay ulaşılabilecek bir düzey değildir. Bu düzeye ulaşmak, çok büyük ortak çabaları gerektiriyor. İşte bu nedenle SBKP MK ve Sovyet Hükümeti, son olarak, Batı Sibirya petrol ve gaz sanayisi kompleksini geliştirmeye yönelik bir kararı kabul etti. Bu karar, Batı Sibirya'nın gelişiminde nitelikçe yeni bir evreyi başlatan son derece önemli bir belgedir. Üretimin artırılması ve bilimsel ve teknik kazanımların kullanılmasıyla, ülkenin ana yakıt üssünün verimliliğinin ve güvenilirliğinin çok büyük ölçüde artırılmasına olanak sağlaması, söz konusu kararın özünü oluşturuyor. Sibirya petrol ve gaz emekçilerine sağ-

lanan yaşam ve konut koşullarını, kollektif donatımları iyileştirmek, uzmanların bu bölgede kalıcı yerleşmelerine bağlı tüm toplumsal sorunlara çözümler getirmek amacıyla hazırlanan önlemler bu belgenin başlıca bölümlerinden birini oluşturuyor. Bu amaç için, geniş olanaklar ve kaynaklar ayrıldı; şimdi önemli olan, her akılcı bir yönetimin isteyeceği gibi, bu kaynakların bilinçli olarak kullanılmasıdır.

Petrol, gaz, enerji, inşaat emekçilerinin çalışmasını yakından izlediğim şu günlerde, bu yörenin olanakları, aynı zamanda sorunları üstüne bilgilerimi zenginleştiren ilginç, öğretici şeylere kulak misafiri olma fırsatını buldum. Her yerde, Merkez Komitesi ve Hükümet'in kararına büyük bir önem verildiğini saptadım; insanların, kişisel tasarılarını ya da çalışma planlarını, bu belgede belirtilen görevlerin yerine getirilmesiyle uyumlu kıldıklarını gördüm. Zaman ve durum elverdikçe, bu karar gereğince gerçekleştirilmesi gereken çalışmaların kapsamını dile getirdim; benimle beraber olan yoldaşlar da aynı şeyi yaptılar.

Bugün Batı Sibirya petrol-gaz kompleksinin gelişim temposunun perspektifi ve bu temponun sürekli arttırılması konusunda, yapılacak çalışmaların kapsamını ortaya koymak için bazı genel sayılar vermek yararlı olacaktır.

Önce yatırımlar üstüne birkaç söz edelim. Onuncu beş yıllık plan döneminde 22,7 milyar ruble harcandı; krediler toplamının yürürlükteki plan döneminin sonuna kadar yaklaşık 50 milyarı bulması bekleniyor; oysa onikinci beş yıllık plan dönemi için, yine söz konusu karar gereğince, 82 milyar ruble ayrılması öngörüldü. Dikkatinizi şu noktaya çekmek istiyorum: Onikinci plan döneminde, toplam 14,6 milyon m² konut teslim edilecektir, bu sayı onbirinci plan dönemi için 8,6 milyon m² idi; yer sayısı bakımından hizmete girecek öğretim kurumları, yürürlükteki plana göre 23 binlik bir artış göstererek 84 bin yere ulaşacaktır, okul-öncesi kurumları için bu artış, 20 bin olacak ve böylece yer sayısı 74 500'ü bulacaktır; hizmete girecek sağlık kuruluş-

larıyla birlikte yatak sayısı aşağı yukarı 9 000'e ulaşacaktır; yürürlükteki plan döneminde bu sayı yaklaşık 3 000'dir; poliklinik hizmetleri için bu sayılar sırasıyla 13 000 ve 7 700'dür. Toplam yol uzunluğu 5 500 km artacaktır, yani tamamlanmak üzere olan plandan 1 500 km daha fazla.

İşte, yoldaşlar, projelerimiz bu kadar kapsamlıdır. Yinelemekte yarar görüyorum: Daha önce de büyük işler gerçekleştirildi, ama şimdi daha da karmaşık ve daha da önemli görevlerin üstesinden gelmek Sibiryalıları'a düşüyor. Tiümen petrol ve gaz emekçilerinin başarısının ülkenin gücüne güç katacağını, ilerlemesini hızlandıracağını; tersine başarısızlıklarının, ekonomiyi zor duruma düşüreceğini ve ilerlememizi yavaşlatacağını bir an olsun akıldan çıkarmamak gerekiyor. Emeginize işte bu kadar değer veriliyor, sevgili yoldaşlar.

Şimdi de, SBKP Merkez Komitesi'ni kaygılandıran sorunlara geçiyorum. İki yıldır Tiümen bölgesi, petrol çıkarm planlarını yerine getirmiyor. Görevlerin yerine getirilmemesi, ulusal ekonomi için de bir takım güçlükler yaratıyor. Üstelik bu gecikme, kapatılacak yerde, artmaya devam ediyor. Ne oluyor?

Konferansımız sırasında ivedi konuların tartışılmasından önce yapılan tahlil, (bu tartışmanın her noktasının, petrol ve gaz emekçileri kollektiflerinde yaptığımız söyleşilerin kapsamıyla çakıştığını belirtmeliyim) sorunların, yıllar geçtikçe yavaş yavaş biriktiğini gösteriyor. Obi petrol-gaz kompleksinin birinci kuruluş aşaması için geçerli olan çıkarım yöntemleri artık fiilen eskimiştir.

Kolay petrol elde etme çağının, başka bir deyişle "altın" çağın sona erdiği daha önce farkedildi; o halde zorlu çıkarıma geçmek, ulaşılması daha güç alanlara, düşük debili yataklara gitmek, daha "sert" yatakları değerlendirmek gerekiyor.

O halde, herşeyi enine boyuna ele almak, sorunu derinlemesine incelemek, geleceği öngörmek ve yatakların iş-

letmeye açılmasında yeni aşamaları dikkate alacak bir program hazırlamak gerekiyor. Ne var ki, tüm bunlar zamanında yapılmadı. Şimdi, burada çalışan, petrol ve gaz işçilerinin çalışmalarıyla ilgili herkes, Batı Sibiryaya petrol-gaz kompleksinin gelişiminde yeni bir dönemin başladığını açıkça anlamalıdır. Yeni dönem, çalışma yöntemlerinin yeniden yapılandırılmasını gerektiriyor; ne var ki bu çalışma her şeyden önce zihniyetlerin değişmesini gerektiriyor. Bu psikolojik değişiklik olmazsa, pratik değişiklikler de gerçekleştiremeyecektir.

Nitekim bu nedenle, olup bitenlerin inceden inceye düşünülmesi, durumu iyileştirmek için gerekli önlemlerin alınması gerektiği çok ciddi biçimde ortaya kondu.

Ama bu yapılmadı. Yer bilimciler, bölgede belirlenen petrol rezervleriyle ülke gereksiniminin yüzyılın sonuna ve hatta daha da ötesine kadar güvence altına alındığını ileri sürerek arama çalışmalarının hacmini artırma gerekliliğini küçümsediler. Planlama buna göre yapıldı. Çalışmalar da, böylesi bir anlayışla yürütüldü. Petrolcüler de, yeni yatakların işletmeye açılmasıyla, var olan kuyuların işletme koşullarının iyileştirilmesiyle yeterince ilgilenmediler.

Başka bir bakış açısı daha var: Buna göre, petrol yatakları gelişme, yükselme, ve gerileme dönemlerinden geçer. Tiumen bölgesinin gelişme ve yükselme dönemlerini yaşadığı, gerilemenin kaçınılmaz olduğu söyleniyor. Nesnel bir süreçle karşı karşıya olduğumuza göre, demek ki, ciddi, olağanüstü bir durum söz konusu değildir.

Evet, bunun, nesnel bir süreç olduğu konusunda aynı görüşteyiz. Ama bundan pratik etkinlik açısından farklı sonuçlar çıkartılabilir. İşletilen yataklarda yükselme dönemi geçmişse ve sıra üretimde gerilemeye geldiyse, ulusal ekonominin gereksinimlerinden kaynaklanan sorunları çözebilmek üzere önce yeni rezervlerin araştırılması ve planda yeni yataklara yer verilmesi konusunda kafa yormak gerekir. Yataklardan alınan randımanı artırmak için, yeni ge-

reçler ve yeni teknolojiler kullanarak, yatakların daha yoğun biçimde işletilmesinin olanaklı olup olmadığına bakmak gerekir.

Her iki durumda da, gereken sonuçlar çıkarılmadı. Ve bu, Gosplan, ilgili bakanlıklar, Batı Sibirya petrol-gaz kompleksinin gelişimiyle ilgili kuruluşlar, Tiumen bölgesi yönetim kurumları düzeyinde yapılmadığı için, hatalar, sorunlara yaklaşım biçimini de etkilemekte gecikmedi. Merkezi bölümler, parti organları, Sovyetler, Tiumen iktisadi kurumları, yavaşlık örneği verdiler ve zorlukların üstesinden gelmek için kolay yolu seçtiler; bu amaçla açıklarını büyük yataklarda üretimi zorlayarak kapamaya çalıştılar. Petrolcüler, onların yanı sıra inşaat, ulaşım, enerji emekçileri de yeni, ama daha zor koşullarda çalışmaya henüz hazır değillerdi.

Oysa, bu durum öncelikle makine yapım sanayii emekçilerini ilgilendiriyor. Yol açtıkları gecikmelerin, işletmeler üstündeki etkisi oldukça güçlü oldu. Makineli modern petrol çıkarım yöntemleri son derece yavaş, gecikmeli biçimde hizmete girdi, teknik donatım yetersiz kaldı, aletlerin hatalı kullanıldığı çok sayıda durum ortaya çıktı. Üstelik tüm bunlar, işletmelerde çalışmayı daha verimli kılacak teknik çözümler varken yapıldı. Güvenilirlik düzeyi yüksek yeni donanımların üretimi, bugüne kadar, gerektiği gibi örgütlenmedi. Bu yönde kararlar alındı, ama değişiklikler gerçekleşmedi; çünkü bakanlıklar bunların uygulanması konusunda beklenen özeni göstermediler. Sonuç olarak, petrol işkoluna özgü donanımların yapımını geliştirme konusunda gecikmeler oldu; bu da makineli çağdaş petrol çıkarım yöntemlerini kullanarak, tam zamanında yeni bir çalışma aşamasına geçilmesini engelledi.

Burada, makine yapımcılarına, yalnızca az gereç ürettikleri için değil, ayrıca çoğu kez kötü kaliteli donanım sağladıkları için de sitemde bulunmaya hakkımız olduğu kanısındayım. Bu yüzden çok sayıda insan onarım çalışma-

larında istihdam edilmiş oluyor. Onarım çalışmaları yürütenler yine donanımları işe yarar duruma getirmek için onarıcılar fiilen yapımcıların yerine geçmiş oluyorlar. Bu durum kabul edilemez yoldaşlar, ve ivedi önlemlerin alınması zorunludur.

Makine yapımcıları, bu durumu, kuzey bölgeleri için büyük boyutlu donanımların yapımında ve tesliminde varolan güçlükleri ileri sürerek açıklamaya çalışıyorlar. Bu açıklamalar, yapılan eleştirilere yanıt oluşturmaktan uzaktır. Daha küçük boyutlu donanımlar bile, yerinde, son derece zor koşullarda, işe yarar bir duruma getirilmeyi gerektiriyor. Bölgede zaten işgücü kaynakları bakımından ciddi güçlükler söz konusu iken var olan personel, bir de, makine yapım uzmanlarının görevi olan çalışmaları yapmak zorunda kalıyorlar. Genel olarak, donanımların Kuzey'e, Sibiryaya'ya tamamlanmış büyük birimler halinde nakledilmesini oraya yalnızca bir araya getirme işinin kalmasını sağlayacak biçimde hareket etmek gerekiyor. Başka bir deyişle, sınai çalışma yöntemlerine yer açmak gerekiyor.

Petrolcülerin ve gazcılarının başarıları, büyük ölçüde, enerji işletmelerinin çalışmasına bağlıdır. Oysa işler, bu alanda da, iyi gitmiyor. Enerji sektörünün gelişimindeki gecikme giderilmelidir. Bunun olanakları vardır.

Burada, Surgut 2 Nolu termik santral ikinci bloğunun yapımında çalışan emekçilerle yaptığım söyleşiye değinmek istiyorum. Bu şantiyede, bir vasıflı enerji işçileri kollektifinin, daha doğrusu yapımcılardan ve işleticilerden oluşan bir kollektifin kurulduğu izlenimini edindim. Kollektif üyeleri aralarında karşılıklı çıkarları uzlaştırmak ve önemli görevleri birlikte yerine getirme olanağı verecek iyi mesleki ilişkiler kurmuşlar.

Bakın, burada 800 bin kw gücünde bir birimin kurulması yalnızca 9 ay aldı; oysa resmi süreler 2 yıl 4 aydı. Birim, çok güzel çalışıyor. İşte size çarpıcı bir çalışma, eşsiz bir ustalık örneği! Kollektif, bugün de aynı sürede bir üçün-

cü üniteyi kurmaya hazırdır. Bununla birlikte tüm sorunlar henüz çözülmedi. Özellikle donanım teslimatı konusunda birtakım güçlükler çıktı. İnsanlar, ne yapacaklarını, çalışma sürelerinde neyle uğraşacaklarını öğrenmek istiyorlar; üstelik bu tedirginlik, Tiümen bölgesi enerji sektöründe durumun çok gergin olduğu bir sırada ortaya çıkıyor.

Parti organlarımız, Sovyetler ve hepsinden önce ilgili bakanlıklar ve bölümlerin çabalarını nerede yoğunlaştıracaklarını belirlemeleri gerektiğı kanısındayım. Ortak bir çabayla, işçilerin bize sordukları bir dizi soruyu yanıtlayabileceğimiz kanısındayım; bu konuda Moskova'dan gelen ekibin önemli bir işlevi olduğunu belirteyim.

Tiümen bölgesinde çok değerli birçok emekçi kolektifi oluşmuş. İşe alınan personel vasıflıdır, gerek öğrenim düzeyi, beceri, sorumlu oldukları konular çerçevesinde yeteneklilik düzeyleri bakımından büyük bir potansiyele sahiptir. Bir zamanlar öncülüğünü Tiümen petrol emekçilerinin yaptığı yenileşme geleneklerinin son dönemde bir ölçüde gerilemesinden ancak üzüntü duyulabilir. Bunun bir sürü nedeni vardır. Görünüşe göre bu nedenlerden biri, "Glavtiümenneftegaz" (Tiümen Petrol ve Gaz kurumu) yönetiminin, ikincil derecede bir halkası olduğu teknik politikanın kural ve yöntem belirleyiciliğı görevini (çıkartım gruplaşmaları ile bakanlık arasında bir tür aracı) bırakarak, zayıflık ve tıkanıklıkları ortadan kaldırmakla görevli bir kuruluş biçimini almasıdır.

Glavtiümenneftegaz'ın yeni yönetimi, bugün durumu düzeltmeye çalışıyor. Büyük sorunlara, teknik ilerlemenin hızlandırılması, öncü kolektiflerde biriken deneyimin yaygınlaştırılması konularına el atması, cesaret verici bir işrettir. Yoldaşlara tam destek verilmesi gerekir; kaldı ki yol gösterici deneyimler için uzağı gitmeye gerek yok; böylesi deneyimler, burada, Tiümen ve Tömsk bölgelerinde elinizin altındadır. "Yuganskneftegaz", "Tömskneft", "Nadimgazprom" gruplaşmalarındaki, "Severtuboprovodstroy"

tröstündeki, Surgut-2 Nolu delme çalışmaları yönetimindeki ve başka işletmelerdeki kollektifler, parlak başarılar elde ettiler. Sibirya'nın görüntüsüne gölge düşmesini istemiyorlar; bu sektörlerdeki tüm emekçilerin onlardan öğreneceği çok şey var.

Tiumen bölgesinde, üretkenliği yılda 100 000 m'yi aşan, delme ekipleri var; bu miktar bölge ölçeğinde gözlemlenen üretkenliğin yaklaşık iki katıdır. En iyi onarım ekipleri, kuyularda ayda 3 genel ve 13 gündelik bakım çalışmasına kadar ulaşabiliyorlar; bu da ortalama göstergelerden yüzde 50 oranında daha yüksektir. Donanımların kullanım nedeniyle yıpranmasının yol açtığı onarım çalışmalarının örgütlenmesinden kaynaklanan yeni sorunların ortaya çıktığı bir sırada, bu çalışmalar büyük önem taşıyor.

SSCB petrol sanayisinde elde edilen en iyi sonuçlar, ne yazık ki henüz, Sibirya petrol sektöründeki her emekçi kollektifi tarafından gerçekleştirilemedi. "Glavtiumenneftegaz"ın, parti örgütlerinin görevi, öncelikle, üstünkörü bir yaklaşımla değil, ama daha büyük bir sorumlulukla, daha üstün bir beceriyle ve durumu ayrıntısıyla bilerek öncü deneyimden daha fazla yararlanarak, gelişmiş gereçler ve ileri teknolojiler kullanarak, ilerlemeler kaydetmektedir.

Batı Sibirya'da ortaya çıkan durumda, sektörel bilimin de büyük bir sorumluluk payı vardır. Yıllarca bilimsel petrol kuruluşları, var olan durumu haklı göstermek için tüm olanaklarını kullandılar. Oysa araştırma merkezleri, bakanlıkların çıkarlarını korumakla görevli avukatlık büroları değildir.

Sektörel bilim sistemi, bakanın üst kademeleri vereceği çalışma raporunu hazırlarken, kaydedilen gecikmenin nesnel nedenini açıklayıcı kanıt ve belgelerle donatılması amacıyla kurulmamıştır. Tersine emeğin üretkenliğini artırma yollarını araştırma, bilimsel ve teknik ilerlemeyi hızlandırmak, sektörün gelişme perspektifini öngörmek ve işletmecileri özendirme amacıyla kurulmuştur. Esas göre-

vi işte budur. Bakanlık ve bölüm yöneticileri, kendi sektörleri düzeyinde yapılan araştırmaların durumu konusunda, doğrudan sorumludurlar.

Bilim ile üretim arasındaki bağların kopukluğuna, Batı Sibirya gibi önemli bir bölgede tek bir araştırma-üretim gruplaşmasının bulunmaması da tanıklık ediyor. Bu, açıklanması çok zor bir olgudur. Oysa, bugün işletmeciler (ve yalnızca onlar da değil) son derece zorlu sorunlarla karşı karşıyadır! Konunun, büyük bir özenle incelenmesi gerektiği kanısındayım. İşler en kısa sürede yoluna konmalıdır.

Bu hataların bir daha yinelenmemesi için, petrolcülerin çıkardığı derslerden yararlanmak gerekiyor. Bu, öncelikle gaz sanayisi yöneticilerini ilgilendiriyor. Şimdiye kadar sektörde herşey normal akışını izlemiş gibi göründü. Planlar yerine getirildi. Başlıca yatağı, Urengoy alanını ziyaret ettim ve hoşnut kaldım. İşletmenin çapı, temposu göz kamaştırıcı, bu konuda söylenecek bir şey yok. Ama duruma daha yakından bakılırsa, belli bir tehlike kendisini gösteriyor: Yeni kapasitelerin yaratılması, onarım altyapısının kurulması, yol yapımı bunların, yanı sıra çalışmaların otomatikleştirilmesi yetersiz. Gerekli miktarda gaz elde etmek için, projelerde öngörülen kuyu üretim kapasiteleri zorlanıyor. Oysa yönetmeliklere uymama, ancak istisnai durumlarda kabul edilebilir. Böylesi bir tutum alışkanlık durumuna gelirse, daha önce Samotlor'da olup bitenlerle karşılaşmak işten bile değildir.

Urengoy, azami üretim düzeyine ulaşmak üzeredir. İleride gaz çıkarımında her artışın, Yamburg alanının işletmesinden elde edileceği biliniyor. Böyle olmasına karşın, Yamburg alanı düzenlenmeyi bekliyor, ayrıca başlatılan çalışmalar yeterince hızlı yürümüyor. Yamburg alanının bir yıl gecikmeyle işletmeye açılmasının, ülke için 1 milyar rublelik bir kayıba yol açacağı hesaplandı. Perspektif yoksunluğunun yol açtığı kayıbin boyutu işte budur.

Bölgedeki bu duruma ilişkin en büyük sorumluluk pa-

yı, petrolcülere ve gazcılara düşüyor. Doğru olan da budur. Ama unutmamalıyız ki yoldaşlar, onların başarı ya da başarısızlıkları; petrol ve gaz üretimine katılan herkesin tutumundan da kaynaklanıyor. Bu saptamanın, öncelikle yer bilimcileri, inşaat ve enerji uzmanlarını, makine yapım emekçilerini kapsadığı kanısındayım. İşte bu nedenle, Parti'nin ve Hükümet'in kararı, Batı Sibiryaya petrol ve gaz bölgesinin gelişimine genel bir yaklaşımı öngörüyor.

Yeraltı araştırmacıları, emek üretkinliklerini büyük oranda artırmalıdır. Petrolcülere ödeyecekleri bir borçları vardır. Son on yılda, Batı Sibiryaya'da petrol üretimi ve bulunan rezervler arasında açıkça bir ters orantı görülmektedir. Günümüzde üretim, bu kolun ortalama düzeyini aşmıyor; üstelik bölgedeki üretimi artırma olanakları da belirgin bir biçimde yavaşlatıldı. Dolayısıyla SSCB Yerbilim Bakanlığı, Bakanlığı, inceleme ve araştırma çalışmalarının yönelimlerini ve çapını belirlerken, bilimin gereklerini daha iyi hesaba katmalıdır. Güvenlik içinde çalışmak için insanın önünü görmesi gerekir.

Şimdi de bölgedeki büyük işlerin doğurduğu sorunlara kısaca değinmek istiyorum. Bu işleri üstlenmiş kuruluşlar oldukça güçlüdür. İnşaat sektöründeki kolektifler de iyidir. Önemli bir deneyim birikimine sahiptirler. Sana-yi tesislerinin bitmiş bloklar halinde montajı gibi birçok yeniliğin öncüsünün Sibiryalıları olduğu herkes tarafından biliniyor. Şimdi de, Büyük Kuzey'in koşullarında başlatılan büyük işler için benzeri görülmedik çözümleri bularak yeni örnekler veriyorlar. Tüm çalışmalara, montaja ve bir araya getirmeye girişmeden önce şantiyenin hazırlanması ve düzenlenmesiyle başlamak gerektiğini pratikte kanıtıyorlar. büyük işlerin bugünkü kapsamı ve boyutları hesaba katıldığında, bunun çok doğru bir yaklaşım olduğu görülüyor. Bugünkü boyutlardaki işlerin bir eşi daha yoktur. Burada girilen çalışmaların hacmi, her yıl, Togliatti'deki Lada araba fabrikası gibi iki fabrika kurulmasına, ve her

iki yılda bir Baykal-Amur demiryolu döşenmesine eşdeğerdir.

Yine de birçok önemli sorunun çözümünü yavaşlattığı için büyük işlerdeki durum, bu konu üstünde düşünmeyi gerektiriyor. SSCB Gosstroy (Devlet İnşaat Komitesi) yöneticilerinin, inşaat işleriyle görevli bakanlıkların ve yapılan inşaatların asıl sahibi olan bakanlıkların, sorunlara yaklaşımı beklenen düzeyde değildir. Nitekim petrol-gaz kompleksinin gelişiminde yeni sorunlarla her karşılaşıldığında, dışarıdan ivedi önlemler almak ve önemli ek harcamaları kabul etmek zorunda kalmamızın nedeni de budur. Bugün, Büyük Kuzey alanlarını, süper bloklar kullanarak hızlandırılmış çalışma tempolarıyla düzenlemek gerekirken, bir de ne görüyoruz, "Minneftegazstroy" petrol ve gaz sanayisi için tesisler kuran İnşaat Bakanlığı, bir kez daha içinden çıkılması güç bir durumda bulunuyor.

Özellikle Batı Sibirya kompleksi inşaatının çok önemli bir döneme girdiği bir sırada bu tür gecikmelerle istenen tempolara ulaşılamaz. İnşaatçıların sorunlarına, hem ilgili bakanlıklar, hem de SSCB Gosplanı düzeyinde gerektiği gibi eğilmeliyiz. Herşeyden önce, ellerinde, verim düzeyi yüksek yeterli donanım yok. İkincisi oldukça kaygı verici: İnşaatçıların konut sorunu çok ciddidir. Bir bölümünün, uzun süre karavanlarda yatmak zorunda oldukları söylendi. Öte yandan bugün Petrol ve Gaz Sanayisi Tesisleri İnşaat Bakanının, onikinci beşyillik plan dönemi için konut yapım hacminin onbirinci plana göre daraltılmasının öngörüldüğünü açıkladığını işittik. Burada, önümüzdeki çalışmaların boyutlarıyla bağdaşmayan, mantıkdışı bir durum var. İnşaatçıların teknik donanımıyla ilgili sorunların ve onların toplumsal koşullarının iyileştirilmesine ilişkin sorunların, daha derinlemesine incelenmek üzere, yeniden ele alınması gerektiği görüşündeyim.

Geçmişin deneyimleri, büyük işlerin tempo ve hacim sorunlarının yanısıra, bunların kalite sorunları ve projele-

rimize aldığımız, planladığımız, yaptığımız ve yarattığımız herşeyin güvenilirlik sorunları üzerinde tüm yönleriyle durmamızı gerektiriyor.

Bugüne kadar, Tiümen bölgesinde birçok şeyin gelişigüzel bir biçimde yapıldığını görünce şaşırdığımı söylemeliyim. "Ben yaptım oldu" anlayışı yanlıştır. Olmadığı görölüyor yoldaşlar. Büyük petrol ve gaz boru hatlarının bu nedenle kullanılamaz duruma geldiğini, ülkenin de büyük üretim kayıplarına uğradığını hepiniz anımsıyorsunuz.

Son derece ciddi konular sözkonusudur. Planlarımızın geleceğı, ekonomik büyüme temposu, halkın refahı, ihmale, nemelazımcılığa ve beceriksizliğe bağılı olamaz. Petrol ve gaz çıkarımıyla ilgili herşeyde kötü kalite ve güven-sizlik, bundan sorumlu olan herkese bütün şiddetiyle yansıtılacaktır.

Genel olarak bizimki kadar muazzam, bu kadar karmaşık bir ekonominin her halkasında güvenilirlik ölçüsü, bugün ön planda geliyor. Güvenilirlik; sağlamlık, verimlilik, güvenlik ve dayanıklılık demektir. Bu, yeni bölgelerin değerdendirilmesi çalışmaları için de geçerlidir. "Durumu geçiştirme" psikolojisine ve bunun doğurduğu tüm yıkıcı sonuçlara son vermenin tam zamanıdır.

Tiümen bölgesi yeraltı zenginliğini değerdendirme deneyiminden çıkardığımız bir diğerdense daha değinmek istiyorum. Elde edilen başarılar bazılarını rehavete ve kendini beğenmişliğe itti. Ucu kendilerine de dokunduğı için ya da daha başka nedenlerle bazı yöneticiler durumun ne olduğunu göremediler ya da görmek istemediler, ilkesel konulardan hareketle bu durumu değerdendirmeyi ve sonuçlarını MK'ya ve Hükümete bildirmeyi beceremediler ya da bildirmek istemediler. Herşey bir yana, yakıcı sorunları ortaya koymalarını sağlayacak cesaretleri, parti anlayışları ve yurttaşlık sağduyuları yoktu. Bu durum, kabul edilemez, yoldaşlar. Nesnel bilgi olmadan çalışmak zordur. Böyle davranılırsa, yeni yeni bata ve eksikliklerin yığılma tehlikesi

doğar; bu da, muazzam kayıplara yolaçabilir.

Bu konuda Lenin'in bize öğrettiğini anımsatmanın tam zamanı olduğu kanısındayım. Lenin, birçok kez, her zaman ve her fırsatta, ne olursa olsun doğrunun peşinden gitmek gerektiğini yineledi. Açıkça yalana başvurmak bir yana, gerçeği saptırmaya yönelik her girişim, büyük davamıza yalnızca zarar verir. Lenin'in bu öğüdü, toplum yaşamımızın bir kuralı olmalıdır.

Yoldaşlar,

SBKP MK Sovyet Hükümeti'nin kararında yer alan görevlerin yerine getirilmesi, Tiumen bölgesinin yeni bir soluk almasına olanak verecektir. Kararda genel çizgileriyle belirtilen önlemlerin bütünüyle uygulanması için olanaklı herşeyin yapılması, işte bu nedenle çok önemlidir. Bu belgenin başka bir özelliğine daha işaret etmek istiyorum. Belirlenen görevlerin tamamlanması, Büyük Kuzey emekçilerinin yaşam koşullarının iyileşmesi yönünde büyük bir değişikliğe yolaçacaktır. Bölgeye alabildiğine ciddi düşüncelerle ve sürekli olarak burada kalmak üzere gelindi. Dolayısıyla insanlar, bunun gerektirdiği koşullardan yararlanmalıdır. İnsana gösterilen ilginin belirgin biçimde azalması, kaçınılmaz olarak büyük kayıplara yolaçar. Tiumen bölgesinde de böyle oldu. Günümüzün ilk görevi, toplumsal-kültürel yapıların ve öncelikle konut yapımının hızlandırılması çalışmasına yorulmak nedir bilmeden girişmek için birçok yeni olanağın kullanılmasıdır.

İnsanlar konusundaki tutum, insanların çıkarlarıyla ilgilenmek politikamızın temel öğelerinden biridir. Bu yaklaşım, değerlendirilmeye yeni başlanan bölgeler için özel bir önem kazanıyor. Nitekim, tüm zenginlikleri yaratan insanların toplumsal-kültürel gereksinimlerinin karşılanması için gereken ilgi gösterilmezse, büyük miktarlardan, milyonlarca ton petrolden, milyarlarca metreküp gazdan söz etmek anlamsızdır. Bu salonda sözalın bir sondaj şefi, bize, Nijnevartosk'ta en büyük ödülün bir sinema bileti ol-

duğunu söyledi. 200 bin nüfuslu bir kentte doğru dürüst bir sinema yok! Parti'nin, Sovyetler'in, iktisadi kuruluşların sorumluları ne düşünüyorlar acaba? Tiumen bölgesi parti komitesinin sorunu, bütünüyle olmasa da anladığını sanıyorum. Tiumen bölgesi parti komitesi, bu konuda, SBKP MK Sekreteryası'ndan bir uyarı aldı.

Parti örgütünün, bölge komitesinin, petrol-gaz sanayisinin gelişimi için yaptıklarını kaydederken, toplumsal konularla ilgili ciddi eksikliklerini görmezlikten gelmeyeceğiz, gelmemiz olası değildir. Parti komiteleri, toplumsal sorunlar konusunda hızla harekete geçmeli ve insanı ilgi alanı dışında bırakan, yalnızca üretime ağırlık verilen sözde projelere kendilerini kaptırmamalıdır. Tiumen bölgesi parti komitesi, partinin tüm yerel komiteleri, emekçilerin normal yaşam koşullarına ilişkin sorunları faaliyetlerinin başlıca yönelimi olara ele almalı ve bunu gözardı edecek hiçbir yöneticiye teslim olmamalıdır.

Tiumen'de, petrolcülerle, gazcılarla yapılan görüşmelerde ya da bu konferanstaki konuşmalarda birçok kez duyduğumuz sözcüklerle aynı anlama gelen şu formülü benimsemek gerekir: İleri gitmek, yukarılara tırmanmak, partinin Tiumen ve Tomsk bölgelerinden istediği yeni sonuçları elde etmek için, insana karşı ilgi gösterilmeli, onlar yeni gereçlerle ve ileri teknolojilerle donatılmalıdır. Buna karşılık insanlar da ülkeye olabildiğince daha çok petrol ve gaz sağlamak için en iyi biçimde çalışacaklardır; onlarla konuşmalarından ve temaslarımdan sonra buna kesin olarak inanıyorum.

Sibirya'dan başka herhangi bir yerde, böylesine enerji potansiyeliyle dolu insanlar zor bulunur. Cesur, açık ve dürüsttüler. Bu, sahip olduğumuz muazzam bir zenginliktir! İnsanlar, koşulları zor olan bu bölgeye kendi istekleriyle geldiler ve beraberlerinde yılların deneyimini getirdiler. Geleceklerini, tüm ülke çapındaki çok büyük sorunların çözümüne bağladılar, burada yaşamak, derin kökler

salmak istiyorlar. Bu insanların ikinci kuşağı etkin çalışma yaşamına başladılar. Böylesi güzel insanlarla, yalnızca parti ve hükümet kararında belirlenen hedeflere ulaşmakla kalınmaz, dağlar bile yerlerinden oynatılabilir. Ama bunun için, burada konferansımızda ortaya konan yaşamsal sorunlara vargüçle eğilmek gerekir.

Büyük bir çalışma bekliyor sizi, yoldaşlar: Daha önce olduğu gibi bugün de tüm ülke Tiumen emekçilerine yardımını esirgemeyecektir, ama yapılması gerekenleri, esas olarak sizler gerçekleştireceksiniz. Batı Sibiryaya petrol-gaz kompleksinin sürekli gelişim sürecinin yeni evresi, tüm çalışmalarda, daha yüksek yeni bir örgütlenme düzeyiyle açılmalıdır. Bunun için gerekli koşullar vardır. Yinelemeyi yararlı görüyorum: Tiumen, çelik gibi sağlam, deneyimli, parti davasına bağlı kadrolara sahiptir; enerji dolu, etkili binlerce komünist Tiumen’de iş başındadır. Emekçi kollektiflerinde muazzam bir potansiyel birikmiştir. Bu, paha biçilmez bir sermaye, partinin öne koyduğu önemli görevlerin başarıyla yerine getirilmesinin güvencesidir. Sizler, bu görevlerin üstesinden gelecek yetenektesiniz; Tiumen bölgesinden ayrılırken gözüm arkada kalmayacak.

Yoldaşlar,

Burada, Batı Sibiryaya’nın tam göbeğindeyken, SSCB’nin doğu bölgelerinin iktisadi ve toplumsal gelişim sorunlarına kısaca değinmek istiyorum.

Sibiryaya’nın ve Uzakdoğu’nun üretici güçlerinin hızlı gelişimi, partinin iktisadi stratejisinin ana eksenlerinden biridir. Bunun nedenlerinden biri, hiç kuşkusuz, ülkemizin Büyük Okyanus’a buradan açılıyor ve dünyada gittikçe artan bir rol oynayan bu dinamik bölgeyle ilişkilerini buradan kuruyor olmasıdır.

Kara talihin, yoklukların Sibiryaya’ya gelen insanın yazgısı olduğu zamanlar çoktan geride kaldı. Günümüzde Sibiryaya, ileri derecede gelişmiş bir sanayi ve tarım, dev şantiyeler, güçlü iktisadi kompleksler demektir. Ülkenin baş-

lıca enerji deposu olarak, ulusal ekonominin toplam yakıt gereksiniminin yarısını Sibirya sağlıyor. Bugün Sibirya, aynı zamanda, onlarca modern büyük kent, dünya çapında ünlü büyük bilim ve kültür merkezleri demektir. Günümüzün Sovyet Sibiryası işte budur!

Bugün Sibirya'nın ve Uzakdoğu'nun, ülkenin geleceğinde oynadığı önemli rol, yarın daha da büyüyerek sürecektir. Yüzyılın sonuna kadar Sibirya ve Uzakdoğu, ülkenin yakıt gereksiniminin yüzde 70'inden fazlasını, elektrik enerjisi gereksiniminin 1/4'ini, kereste gereksiniminin yüzde 40'ını, demir-dışı madenler gereksiniminin 1/3'ini, modern kimya ve mikrobiyoloji ürünleri gereksiniminin yaklaşık 1/4'ini sağlamak durumundadır.

En ivedi görevlerin yerine getirilmesi için çalışılırken, bir yandan da geleceği gözetmeli, önümüzdeki yüzyılda yapılması gerekenleri bütünüyle öngörmeliyiz. Sibirya toprağının devasa iktisadi potansiyellerinin, üretim olanaklarının en akılcı, en verimli tarzda nasıl kullanılacağını net biçimde görmeliyiz.

Geçenlerde Novossibirsk'te, Sibirya'da üretici güçlerin gelişimi ve bilimsel ve teknik ilerlemenin hızlandırılması sorunları üstüne toplanan federal konferans, konuları bu açıdan ele aldı. Merkez Komitesi, Sibirya'da üretimde yoğunlaşma aşamasına geçme, hammadde dönüştürme sürecinin özendirilmesi ve alabildiğine hızlandırılması, demir-çelik, demir-dışı metalürji, kimya, petrokimya, mikrobiyoloji, kağıt hamuru, dayanıklı inşaat gereçleri üretimi gibi fazla enerji kullanan federal düzeydeki sektörlerde gerçekleştirilen üretimin giderek daha önemli bir bölümünün bu bölgeye kaydırılması gerekliliği üstüne dile getirilen düşünceleri destekliyor.

Politbüro, onikinci beş yıllık plan ve 2000 yılına kadarki dönem için ülkenin İktisadi ve Toplumsal Gelişiminin Temel Tercihleri kaleme alınırken, SSCB Gosplanı'nı, Bilimler Akademisi'ni, Devlet Bilim ve Teknik Komitesi'ni, çe-

şitli bakanlıkları ve federal bölümleri ve Rusya Federasyonu Bakanlar Kurulu'nu, konferansın önerilerini incelemek ve değerlendirmekle görevlendirdi.

Sibirya'nın ve tüm ülkenin geleceğinin temel sorunu, iktisadi büyüme temposudur. Bu tempo, Sibirya'da, ülke ortalamasını yaklaşık yüzde 20 oranında aşıyordu. Son zamanlarda ters yönde ortaya çıkan bir eğilimin kaygı verici olduğunu belirtmeliyim. Sibirya'da, ülkenin geri kalan bölümüne göre daha hızlı gelişen sektörlerin ve üretim kollarının sayısı azalmaktadır. Bölgesel üretimden, petrol-gaz sanayisinin payı çıkarıldığında, öbür kollardaki büyük tempolu, ülke genelinde aynı kolların büyüme temposuyla eşitlendi. Oysa, istediğimiz eğilim bu değildir.

Niçin böyle oldu? Çünkü üretici güçlerin gelişimini yavaşlatan orantısızlıklar etkilerini duyurdu. Bunda, elektrik santrallerinin özellikle termik santrallerin yapımında karşılaşılan gecikmenin etkisi oldu; böylece özellikle Uzakdoğu'da elektrik açığı ortaya çıktı, üretim hacimlerinde kayıplar oldu. Bölgelerin çoğunda karayolu ve demiryolu altyapısının yetersizliği, tarımsal durumun iyi olmaması da bu sonucu etkiledi.

Ayrıca, sözgelimi yakıt ve enerji alanında bazı kollarda gecikmeye yolaçan daha dolaysız, daha somut birtakım nedenler de vardır. Petrol çıkarım planlarına uyulmama nedenini az önce belirttim. Şimdi sorun, Kuzbass havzasında kömür üretiminin niçin sorun yarattığının saptanmasıdır. Onuncu beşyillik plan hedeflerine ulaşamadı; yürürlükteki plana gelince sonuçları göreceğiz...

Parti Merkez Komitesi ve Hükümet, son olarak, Kuzbass'ı geliştirmek, bu havzadaki madencilerin çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek için ek önlemler aldı. Bakanlıklar ve bölümler, parti organları, Kemerovo bölgesi Sovyetleri, Kuzbass'a, ülkenin en verimli kömür havzalarından biri olduğunda kazandığı saygınlığını yeniden kazandırmak için, alınan kararların bütünüyle yerine getiril-

mesi için herşeyi yapmalıdırlar.

Kısacası, iktisadi büyüme temposuna istikrar kazandırmak için, yeterince düşünülmüş bir üretim örgütlenmesi gerekiyor; bu örgütlenme, yalnızca bugünkü sorunları değil, aynı zamanda bölgenin yarınki sorunlarını, tüm ülkenin gereksinmelerini dikkate almalıdır.

Bundan hareketle, Sibirya ve Uzakdoğu ekonomisinin keskin bir biçimde yüzyüze geldiği bir dizi başka soruna geçmek istiyorum.

Sibirya'nın bazı bölgelerinin gelişimine ayrılan milyarlarca rublelik yatırımların kullanımında yapılan "hatalar" nedeniyle, ulusal ekonominin uğradığı çok büyük kayıplar konusunda daha önce de değinme fırsatı bulmuştum. Yineliyorum, büyük yatırımlar yapmaya devam edeceğiz, ama bu sermayelerin Sibirya toprağında donup kalması kabul edilemez.

Maden çıkarma (istihraç) sanayilerine yapılan yatırımların verimliliğini artırmanın en iyi yollarından biri, hammadde yerinde dönüştürülmesine geçmektir. O halde, çalışmanın eksenini, bu bölgede tamamlayıcı üretimlerin geliştirilmesine oturtmak gerekiyor. Bu konuda deneyimiz var: Ülkede, özellikle Sibirya'da yüksek verimlilikte bölgesel üretim kompleksleri kuruldu ve çalışıyor. Bu işletmeler, yatırımlarda yüzde 15-20 oranında tasarruf yapılmasına ve işletme giderlerinin önemli ölçüde düşürülmesine olanak verdi.

Tüm bunlar, elbette, enerji, hammadde ve malzeme kaynaklarının akılcı kullanımı sorununu doğrudan ilgilendiriyor. Bu sorunun kapsamını, önemini değerlendirmek için, yakıt, hammadde ve malzeme harcamalarının, ülkenin toplam sosyal hasılası için yapılan gerekli harcamaların yarısından fazlasını temsil ettiğini hesaba katmak yeterlidir. Dahası hammadde ve yakıt sağlayan sektörler, en fazla yatırım ve işgücü gerektiren sektörlerdir. İşte bu nedenle, dikkatli bir kaynak tasarrufu politikasına geçiş, ulusal

ekonominin yoğunlaşması, toplumumuzun gelişiminin hızlandırılması açısından çok büyük bir önem taşıyor.

Tasarruf sorununun önemini bir kez daha göstermek için, vereceğim verilere dikkat etmenizi rica ediyorum. Yürlükteki beşyılık plan döneminde ulaşılan toplumsal üretim büyüme hızını elde etmek için, maddi kaynak kullanım katsayısı 1980 düzeyinde tutulmuş olsaydı, 50 milyar rublelik ek kaynak harcamamız gerekecekti. İşte, yoldaşlar, bugün sözkonusu olan iktisadi değerler böyledir.

Ama, açık söylemek gerekirse, tasarruf için verilen savaşımın yol ve yönteminden hoşnut değiliz. Bu yönde henüz ilk adımlar atılıyor. Güçlü bir iktisadi komplekse dayanan çok geniş bir ülkede yaşadığımızı, böyle bir ekonomide yatırılan her ruble için randımanda yalnızca 1 kopeklik bir artışın, ulusal gelirden 13 milyar rubleyi aşan bir artış sağlayacağını hiçbir zaman akıldan çıkarmamak gerekiyor.

Ülkede tasarruf yönünde başlayan kampanya, olanaklı tüm yollarla özendirilmelidir. Büyük iletişim araçları, özellikle basın konuyu oldukça iyi işliyor. Her sektörde, her işletmede çok büyük gerçek tasarruf olanakları vardır. İşte bu nedenle, bu alanda çok daha fazlasını yapmalıyız, yapabiliriz. Son dört yılda maddi kaynak kullanım oranında düşme temposunun, plan göstergelerini iki kat aştığı Ukrayna deneyimi bunun olanaklı olduğunu gösteriyor. Ukraynalı yoldaşların yaptığı hesaplara göre, bu cumhureyetin sinai üretiminde yarım milyar tondan fazla ikincil ürün ve artık da yeniden işleniyor. Bunların genel hammadde tüketimindeki payı yüzde 12'ye, yani genel ülke göstergesinin iki katına ulaştı.

Sizin de bu konuda olumlu bir deneyiminiz var. Yakıt ve hammadde çıkaran işletmelerin toplandığı Sibiry ve Uzakdoğu, bu maddelerin en verimli kullanım olanaklarının en çok olduğu bölgelerdir. Dikkatinizi özellikle, hidrokarbürlerin dengeli kullanımı sorunlarına çekmek istiyorum. Bugüne kadar petrol gazının 1/4'ünden fazlası yan-

maktadır, ve Batı Sibirya genelinde milyarlarca rublelik gaz boşu boşuna yanmıştır. Açık söylemek gerekirse, bu, petrol sanayisinin yüz karasıdır. Teknolojik çözümler, teknik olanaklar el altında, eksik olan bunları kapsamlı kullanımıdır.

Bu gelişmeler karşısında, planlama kuruluşlarına ve makine yapımıyla ilgili bölümlere sorumluluklarını anımsatmanın, sanırım, tam zamanıdır. Bu durum artık hoşgörüyü karşılanamaz. Petrol gazının kullanılmaşı sorunu, hızlandırılmış bir tempoyla çözülmelidir.

Petrolü işleme hızını artırmak için yapılanlar da yeterli değildir. Bu gösterge beş yılda yalnızca 2 puan artarak, bugün, yüzde 58'e ulaştı. Karşılaştırma olanağı vermek için söyleyeyim. Kimi ülkelerde bu gösterge % 80'e ulaşmıştır.

Başka sektörlerde ve üretim kollarında buna benzer birçok iktisadi ihmal örneği verilebilir. Ama en büyük kayıplar, hiç kuşkusuz kerestelik ağaç kullanımında göze çarpıyor. Sibirya'da bir metreküp kerestelik ağaçtan, ülkenin geri kalan bölümüne göre iki kat daha az mamul madde elde ediliyor; kaldı ki, SSCB genelindeki göstergeler de arzu edilen düzeyde değildir. En kaliteli çam ormanlarımız özellikle aşağı Angara'da ve ağaç işleme faaliyetinin hemen hemen hiç ilerleme göstermediği Yenisey'in orta çıkırında son derece yetersiz biçimde kullanılıyor.

Tasarruf düzenini, iktasida faaliyetlerimizin en önemli bileşenlerinden biri durumuna getirmek için, bunu özenle planlamalı ve örgütlemeliyiz. Bunu özellikle belirtiyorum, yoldaşlar, çünkü 1986 planını hazırlama çalışmaları sürüyor. Enerji tüketim katsayısında yüzde 3'lük ve çelik, maden kullanım oranında yüzde 2,7'lik bir azalmaya paralel olarak, daha yüksek göstergelere geçmeliyiz. Sorun çok ciddidir. Kaynak tasarrufunda bugüne kadar böylesi tempolara henüz ulaşamadık. Ama bu, yaşamsal bir zorunluluktur. Böylesi bir tasarrufu gerçekleştirmek gerekiyor.

Geçerliliği kalmamış görüşleri, eskimiş ölçüleri inatla savunan ve üretimde büyüme oranlarının artışını ek maddi kaynakların verilmesine bağlayan sorumluları destekleyemeyiz, desteklemek istemiyoruz. İktisadi yönetim uygulamasında, bu anlayış artık aşılmıştır. Geriye dönüş olanaklı değildir.

Dikkat edilmesi gereken başka bir sorun daha var. Yürürlükteki beşyıllık plan döneminde, yedek döner kaynak büyüme oranı, üretim artış oranını aştı. Dolaşımdaki maddi fon fazlalıkları, sosyal hasılanın yüzde 40'ından büyük bir bölümünü oluşturuyor. Bunların iktisadi çevrim dışında bırakılması, maddi kaynak tasarrufuyla elde edilen sonucu sıfırlıyor. Madalyonun öbür yüzü de işte budur.

Şu son zamanlarda dolaşımdaki araçların dönüşünü hızlandırma hareketi ihmal edildi. Oysa bu, hammaddele rin, gereçlerin ve donanımların daha rasyonel kullanımı için büyük bir rezervdir. Ekonomi yöneticileri, işletmelerdeki uzmanlar, bu sorunu çözebilecek durumdadırlar. Bu çalışma talimat gerektirmez; gerekli olan, sorunlarla ilgilenmeyi bilmektir. Bu, Gosplan, Maliye Bakanlığı, Devlet Temin ve İkmal Komitesi gibi iktisadi yönetim kademelerimiz için son derece güncel bir konudur. Finansman ve maddi rezerv sağlama sistemini çok daha kesin kurallara bağlamak gerekiyor. Öncelikle de, bugün emekçi kolektiflerine ve onların yöneticilerine, kaynakların kullanımı akılcı olmasa bile, rahat davranma olanağı veren iktisadi yönetim mekanizmasının yetkinleştirilmesiyle ilgilenmek gerekir. Bu da, yoldaşlar, akılcı bir iktisadi yönetimin ne olduğunun henüz, her yerde bilinmediğini gösteriyor. Herşeyden önce, tasarrufu yeterince özendirmediğimiz kanısındayım.

Ülkenin öncü kolektifleri, bu yıl en azından iki gün, yalnızca tasarruf edilmiş olan gereçleri, hammaddeleri, yakıt ve elektriği kullanarak çalışmayı hedefleyen bir harekete giriştiler. Hemen her yerde bu yönde vaatlerde bulunuldu. Ama bu vaatlerin her yerde iktisadi, örgütsel ve ge-

çerli bir eğitim çalışmasıyla desteklendiği söylenemez. Bir ya da iki gün tasarruf edilmiş kaynaklarla çalışmış olan işletme ve kuruluşların yanısıra, onlarca, hatta yüzlerce işletme bu hedefe, mal ve hammadde tüketim ölçülerine uyarak ulaşamadı. İşler bu tarzda yürütülemez. Parti örgütleri, ekonomi yöneticileri, bu sorunları emekçi kolektifleri önünde ortaya koymalı ve bunlara pratik bir çözüm bulmak için çalışmalıdır.

Açıktır ki, tasarruf için verilen savaşım, sabit kıymetler yatırım oranının düşürülmesine olanak verecek geç ve teknolojilerin hazırlanıp kullanılmasının önemli bir rolü olmalıdır. Bu alanda, geniş bir bilimsel ve teknik deneyime sahibiz. Buna karşın savurganlığa yolaçan teknolojiler hâlâ daha yaygın biçimde kullanılıyor.

Sibiry'a'da uygulanan teknik politika, elektrik kapasitesinin de artması sayesinde ve, ileri teknolojileri ve en kaliteli gereçleri kullanarak, başka yerlere oranla çok daha fazla emek tasarruf etmeyi hedeflemelidir. Üretim topluluklarının mesleki eğitim süreci, burada zor koşullar altında gerçekleşiyor. Başka bir deyişle burada sürekli olarak yerleşmeye karar veren, Sibiry'a toprağını sevmeyi öğrenen, gerekli deneyimi edinen insan, teknik bakımdan emek üretkenliğini iki, hatta üç katına çıkaracak biçimde donatılmalıdır.

Sibiry'a'da ve Uzakdoğu'da bilimin öncelikli gelişimini sağlama çalışmasının sürdürülmesi önem taşıyor. Hepimiz, Sibiry'a'da SSCB Bilimler Akademisi'nin bir şubesini ve Uzakdoğu Merkezi'ni, Lenin Tarım Bilimleri Akademisi'nin ve Tıp Akademisi'nin Sibiry'a şubelerini açma kararlarının ne kadar yerinde olduğunu açıkça görüyoruz. Sibiry'a'da bilimin gelişmesiyle elde edilen sonuçlar gözler önündedir. Bu gelişme, burada, Tiumen'de, Tomsk bölgesinde, BAM'da ve başka yerlerde görülüyor.

Temel araştırmayı, uygulamalı sanayi bilimlerini, yüksek öğrenim kurumları düzeyinde araştırmayı geliştirme ça-

balalarını artırırken, bunun maddi ve üretim temelini sağlamlaştırmak, bilimi ülkenin doğu bölgelerindeki üretici güçlerin gelişimine daha çok dayandırmak gerekiyor.

Bilimsel ve teknik ilerleme, Sibirya'da ve tüm ülkede iktisadi gelişmenin güçlü bir kaldıraç olacaktır. Ama her kaldıraç, bir dayanak noktası ister. Büyük işler, işte bu dayanak noktası işlevine sahiptir. Oysa ne yazık ki bugüne kadar büyük işlere gerektiği kadar önem verilmedi.

Sibirya'da büyük işlere, gerekli dayanak noktaları sağlanmadan, tekyanlı ve yanlış kararlarla girildi. Bu yörenin inşaat malzemeleri bakımından zengin olduğunu hepimiz biliyoruz, ama bugüne kadar bunlar gerektiği gibi değerlendirilemedi. Bölgenin tuğla, prefabrik betonarme elemanları, inşaat malzemesi gereksinimleri tam olarak karşılanmadı. Prefabrik konut inşaatı yeterli düzeyde gelişmedi. Ülkenin, Rusya Federasyonu'nun planlama kuruluşlarının ve Devlet İnşaat Komitemiz'in burada yapacağı çok iş var. Ayrıca parti organları, yerel Sovyetler daha eleştirel davranmalı, büyük işlerin sorunları üstüne daha etraflı düşünelimdirler. Sibirya'da, bu muazzam inşaat malzemesi rezervinde, çalışmaların bu kadar kapsamlı olduğu bir yörede, herşeyin yalnızca başka yerlerden getirilen inşaat malzemeleriyle yapılmasını nasıl içimize sindirebiliriz.

Araştırmacılarla görüştim. SBKP MK'nın ve SSCB Bakanlar Kurulu'nun inşaat işlerinin sanayileştirilmesini geliştirme konusunda aldığı kararın uygulamaya konmasıyla, modern gereçler üretiminin en azından 1/3'ünün ülkenin doğu bölümünde gerçekleştirilmesi gerekeceği görüşündeler.

Ülkenin 2000 yılına kadar öngörülen gelişimi gözönüne alındığında, Sibirya'daki inşaat işleri hacminin iki katın üstünde artması gerekecektir. Bunların yapılabilmesinin zorunlu koşulu, öncelikle inşaat işlerinin, gereç, inşaat elemanı ve büyük modüller imalatından, bunların çalışmaya hazır tesisler halinde montajına kadar tüm süre-

ci tek bir zincir durumuna getirilmesine olanak sağlayacak maddi temelin teknik, örgütsel ve iktisadi bakımdan yenilenmesidir. Sibirya'da büyük işlerin temelden gelişimine ilişkin yaklaşım, işte bu olmalıdır. İnşaat yönetim sistemlerinin yetkinleştirilmesi de bu amaca bağlanmalıdır.

Sibirya ekonomisinde dinamik bir gelişimin, bölge zenginliklerinin verimli biçimde değerlendirilmesinin, ancak modern bir inşaat kompleksinin kurulmasıyla sağlanabileceğini bir kez daha vurgulamak istiyorum. Merkezi bölümlerin yöneticileri, dikkatlerini bu bölgeye çevirmeli ve Sibirya'yla yoğun biçimde ilgilenmelidirler.

Yoldaşlar,

Az önce belirtilen noktalar, yalnızca Sibirya'da ve Uzakdoğu'da üretimin geliştirilemesini değil, aynı zamanda, daha önce de söylediğim gibi, toplumsal koşulların, insanın yaşamıyla ilgili herşeyin iyileştirilmesini de ilgilen-diriyor.

Herkes, ama özellikle Sibirya'da yaşayan ve uzun yıllardır bu çetin bölgenin değerlendirilmesine katılan sizler, buradaki yaşam ve çalışma koşullarının kendine özgü olduğunu biliyorsunuz. Bizler de, toplumsal politikamızda bunları dikkate almaya çalışıyoruz. Yürürlükteki beşyıllık plan sırasında Sibirya'da ve Uzakdoğu'da konut, hastahane ve okul-öncesi kurumlar inşaatı, SSCB'nin Avrupa bölümüne oranla daha yüksek tempolarda gerçekleşti, belediye hizmet tesisleri, ticaret daha hızlı gelişti. Ücret artışında bölgesel katsayılar getirildi ya da bunlar yükseltildi, birçok işçi ve memur kategorisi için kıdem primi getirildi. Başka önlemler de alındı.

Tüm bunlar etkisini gösterdi. Gözlerimizle gördük. Dört yılda Rusya Federasyonu'nun doğu bölgeleri nüfusu, başka yerlerden gelen işçi ve uzman akını sonucunda 650 bin kişi arttı; bu sayı onuncu beşyıllık plan döneminde 400 bindi. Ama şu gerçeği de görmezlikten gelemeyiz: Birçok insan da bölgeden ayrıldı; bu durum Sibirya'da ve

Uzakdoğu'da konut inşaatını artırmaya, halkın yiyecek ve yaygın tüketim maddesi gereksinimlerinin karşılanması çalışmalarını, iyileştirmeye, hizmetleri, sağlık kuruluşlarını ve öğrenimi geliştirmeye devam edilmesini gerektiriyor.

Bu konuda, Urengoy emekçilerinin uyarılarına vakit geçirmeden eğilmek büyük önem taşıyor: "Ticaret kuruluşlarımız, buraya, Kutup dairesi yakınına, başka yerlerde istenmeyen maddelerin, geri çevrilen malların yollanmasını nasıl oluyor da kabul edebiliyorlar?" diye yakınıyordu kent sakinleri. Bu durum, gerçekten kabul edilemez. Bu konuda, herhalde, ticaret kuruluşlarımızı sert biçimde uyaracağız.

Bölge emekçileriyle yapılan görüşmelerde birkaç kez değinilen başka bir önemli konuya işaret etmek istiyorum. MK'nın, alkolizme, ayyaşlığa son vermeyi amaçlayan kararı gereğince, her yerde uygulanan önlemleri biliyorsunuz. Bu önlemler, halkımız tarafından geniş ölçüde desteklendi. Nüfusun ezici çoğunluğu, alkol kullanımında ılımlılığı, yaşamımızın bir kuralı olarak benimsedi. Sibiryalılar içki yasağının kuramsallaştırılmasını önerdiler. Dniepropetrovsk'u ziyaretim sırasında bu yönde öneriler yapıldı. Devletin böyle bir yasak koyamayacağı görüşündeyim. Ayrıca böylesi bir önlem, hem aşırı olacaktır, hem de deneyimlerin gösterdiği gibi hiç bir ülkede tutmamıştır.

Oldukça etkili başka bir yolu izlemek olanaklıdır. Sözgelimi, daha iki yıl önce, Özerk Tuva Cumhuriyeti'ndeki köylerde yapılan birçok halk toplantısında, emekçiler votka satışını durdurmayı kararlaştırdılar. Başka bölgelerde bu tür toplantılarda, aşırı alkol kullananların listesini düzenleyerek, bunlara içki satışını yasakladılar. Görüldüğü gibi, sorunları yöre halkı, kendi ele alıyor.

Sorunu başka yönüyle ele alalım. Başlangıçta, içki satışından sağlanan gelirlerde ani bir düşme olacağı ileri sürüldü. Bu, özellikle içki ticareti alanında çalışan emekçilerin sarıldığı bir gerekçeydi. Tutumlarını belirleyen meka-

nizma anlaşılır: Bir kasa votka satmak, aynı geliri sağla-
yacak düzeyde başka yiyecek maddesi satmaktan, özellik-
le yörelerde, çok daha kolaydır. Ancak son aylarda içki sa-
tışları uygulamasından çıkan en önemli sonuç, ileri sürü-
lenlerin çoğunun gerçekleşmesidir. Buna karşılık düzend-
şi davranışlar büyük ölçüde azaldı. Sert içki meraklıları-
nın boşalttığı kahvelere, insanlar, aileleriyle birlikte gitme-
ye başladılar. İş hacmi, bundan zarar görmedi, bölgelerin
çoğunda belirlenen plan hedeflerine ulaşıldı.

Kısacası, içki tüketiminde ölçülülüğü sağlayan kural-
ların dayandığı kararı gözden geçirmeyeceğiz. Sorunu, tam
bir kararlılıkla ve kesinlikle çözmek istiyoruz. Hiç kuşku-
suz, üzümün işlenmesiyle, şarap fabrikalarının, damıtımev-
lerinin kullanımıyla ilgili sorunlar çıkabilir. Bu sorunları
tartışıp, çözüm yolları bulacağız.

Aşırı alkol kullanımını önleme savaşımı, partinin girişimiyle ve öncelikle parti saflarında başlatıldı. Alışkanlıklarında herhangi bir değişiklik yapma niyetinde olmayanlara karşı çok sert davranacağız. Bir süre önce Dubna'da, bir grup sorumluyu biraraya getiren ve parti komitesi birinci sekreteri ve kent yürütme komitesi başkanının da katıldığı, eski alışkanlıkların sürdürüldüğü bir toplantı yapıldı. Sözü fazla uzatmayayım, bu toplantıya katılan herkes görevinden alındı ve sert cezalara çarptırıldı. Aralarında MK aygıtından da bir kadro vardı. O da görevinden uzaklaştırıldı.

Disiplin, ahlak anlayışımız, verilen göreve karşı sorumlu tutum, herşeyden önce, parti üyelerinin ve yönetici kadroların davranışlarından başlar. Komünistler, her konuda örnek olmalıdır. İşte bu nedenle taşıdıkları sorumluluk konusunda gevşek davranamazlar.

Konuşmamızın ana konusu olan Sibirya'nın gelişim perspektifleri üstüne şunu da belirtmek istiyorum: Burada elverişli yaşam koşullarını oluşturmak için çok çalışmak, büyük mali olanaklar ve çok zaman gerekiyor. Ama Sibir-

ya, yalnızca muazzam bir şantiye, devasa bir üretim atölyesi olmakla kalmamalıdır. Bu yöreyi zevkle yaşanılan bir yer durumuna getiremezsek, tüm üretim planlarımız kağıt üstünde kalacaktır.

Sibirya'da ve Uzakdoğu'da her yeni eser yapım projesi, hem iktisadi, hem toplumsal düzeyde gerektiği gibi düşünülmeli, insanların yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesini öngörmelidir. Eğer bu çalışma, şimdi yapılmazsa, yarın zarar kaçınılmaz olacaktır. Dev işletmeler üretim-dışı kalacak, kapasiteler kullanılmayacak, işyerleri boş kalacaktır. Ve böylece gerekli ürünleri sağlayamayacağız. Bu, bugünden görülebilir. Böylesi bir durumda, Sibirya'ya işletme kurmanın anlamı nedir?

Sibirya'yı, zevkle yaşanacak bir yöre durumuna getirme çabasıyla doğrudan bağlantılı bir konu daha var: Doğanın korunması. Sibirya'da, bu toprakların sahipleri olarak alabildiğine özenli davranmalıyız, yalnızca bugünün yararlarını düşünmekle yetinmemeli, aynı zamanda Sibirya toprağının zenginliklerini ve güzelliğini gelecek kuşaklar için de korumalıyız.

Sevgili yoldaşlar,

Bölgenize yaptığım ziyaret kısa sürdü, ama alabildiğine dolu geçti. Burada yaptığınız muazzam çalışmaları görmek yararlı, ilginç ve öğretici oldu. Sibirya için, görkemli geleceği olan bir ülke denir. Buna kuşku yok. Zaten, bu yöre öteden beri yurdumuzun onurunu, zenginliğini ve gücünü yükseltiyor.

Sizlere ve ailelerinize, çalışmanızda başarılar, sağlık ve refah dilememe izin verin.

Hindistan Bağlantısızlar Hareketi İnceleme Enstitüsü'ne

Hindistan Bağlantısızlar Hareketi İnceleme Enstitüsü yönetimine, dostça ve sıcak mesajı için, Sovyetler Birliği'nin, uluslararası gerginliği azaltmayı ve nükleer savaş tehdidini ortadan kaldırmayı hedefleyen barışçı dış politika girişimlerine gösterdiği desteğin ateşli ifadesi için içtenlikle teşekkür ederim.

SSCB'nin, nükleer silah sahibi devletlere, nükleer silah denemelerinin genel olarak ve bütünüyle yasaklanması için uluslararası bir anlaşmaya varılmasına elverişli bir ortamın yaratılabilmesi bakımından, tüm nükleer denemeler üstüne bir moratoryum ilan edilmesi konusunda anlaşmayı birçok kez önerdiğini anımsatmadan geçemeyeceğim. Ne yazık ki, bu öneri, bugüne kadar henüz bir sonuca ulaşmadı. Bu konudaki son girişimimizin, Batı'da herkesin hoşuna gittiği söylenemez. ABD yönetimi, nükleer denemeleri yıl sonuna kadar tekyanlı olarak askıya alan Sovyetler Birliği örneğini izleme eğilimini göstermedi. Washington, silahlanma yarışını tırmandırma politikasını sürdürüyor ve nükleer denemelerine devam ediyor. ABD, girişimimize katıldığı takdirde, moratoryumumuzu uzatabiliriz, böylece nükleer denemelerden vazgeçilmesi sorununun topyekûn çözümü büyük ölçüde kolaylaşacaktır.

SSCB'nin, kurulduğu günden beri nükleer silahın ortadan kaldırılması için ısrarlı bir savaşım verdiğini vurgulamak istiyorum. Bundan sonra da, yeryüzünde barışı korumak için nükleer savaş tehdidini ortadan kaldırma yollarını araştırmayı kararlı biçimde sürdüreceğiz.

Silahlanma konusunda alınacak pratik önlemler, muazzam olanakların açığa çıkmasına ve insanlığın barışçıl gelişimi için kullanılmasına, sömürgeciliğin sömürsünden ve yağmacılığın kısı kacından henüz kurtulmuş birçok ülkede hâlâ daha devam eden yoksulluk, açlık, hastalık ve okuma-yazma bilmezlik gibi son derece ağır sorunların çözülmesine olanak verecektir.

Sovyet yurttaşları, Hindistan'ın barış ve halkların güvenliği savaşımına yaptığı katkıya büyük değer veriyor. 700 milyon insanıyla güçlü, barışçı Hint halkının sesine, yalnızca Asya'da değil, aynı zamanda kendi sınırlarının çok ötesinde de, kulak veriliyor. Bağlantısızlar hareketinin tartışmasız önderi Hindistan, bu hareketi güçlendirmek ve geliştirmek için çok çaba gösteriyor.

SSCB ile Hindistan arasındaki dinamik dostluk ve işbirliğinin, ülkelerimizin barışa olan bağlılıklarının, termönükleer savaş tehditini önlemede, yeryüzünde yaşamı kurtarmada önemli bir etken olduğuna kesinlikle inanıyoruz.

Pravda, 7 Eylül 1985

Mihail GORBAÇOV

Gıda kaynaklarının arttırılması

*Kazakistan bölgeleri, Sibirya ve Ural yöreleri
ve bölgeleri parti kadroları ve ekonomi sorumluları
konferansında konuşma*

7 Eylül 1985

Sevgili yoldaşlar,

Çelinograd toplantısına Kazakistan bölgeleri, Sibirya ve Ural arazileri ve bölgeleri parti organları yöneticilerini, kırsal kesim parti ilçe komitelerinden çok sayıda sekreteri, birçok kolhoz başkanı ve sovhoz müdürünü, tarım uzmanı araştırmacıyı çağırdık. Tarımsal-sanayi kompleksine bağlı kolların gelişiminde parti faaliyetleri ve iktisadi faaliyetler konusunda, Gıda Programı'nın gerçekleştirilmesi konusunda konuşacağız.

Merkez Komitesi'nin 1985 Nisan Tamüyeli Toplantısı'ndan hemen sonra SBKP'nin XXVII. Kongresi hazırlık dönemine girdik. Ülkemizde yoğun bir çalışma sürüyor. Bu çalışma, tüm emekçi kolektiflerini, Sovyet toplumunun tüm yaşam alanlarını kapsıyor. Çok sayıda önemli ve karmaşık sorunu, bugün karşılaştıklarımızı ve yarın karşılayacaklarımızı çözmek zorundayız. Bugünkü aşamanın özelliği ve zorluğu işte buradan kaynaklanıyor; yapacağımız çalışmanın büyük önemini de, işte bu belirliyor.

Parti örgütlerinde, yapılan çalışmalar konusunda rapor verme ve seçim faaliyetleri gitgide yoğunlaşıyor. bu faaliyetler, SBKP'nin yaşamında her zaman iz bırakan birer olay olmuştur; ama yeni hedeflerimiz ve önümüzdeki kong-

re gözönüne alındığında, bunlar, sözle ifade edilemeyecek kadar derin bir anlam kazanıyor. Bu faaliyetlerin parti ilkelerine, yapıcı eleştiri ve özeleştirici anlayışına komünistlerin halka karşı sorumluluk ruhuna uygun biçimde yürütülmesi önemlidir.

SBKP, Sovyet toplumunun yönetici partisi olarak, yaşamın karşımıza çıkardığı sorunların çözümünde özel bir sorumluluk taşıyor. Merkez Komitesi, parti örgütlerinin çalışmalar konusunda rapor verme ve seçim faaliyetlerinden örgütsel ve ideolojik bakımdan güçlenmiş, enerjik bir biçimde hareket etmesini engelleyenlerden kendini kurtarmış, emekçi kollektiflerini esinleme, örgütleme ve peşinden sürüklenme yeteneklerini güçlendirmiş olarak çıkacağına inanıyor. Başarı, birçok bakımdan, komünistlerin parti örgütlerinin yönetici kademelerine seçecekleri kimselere, ve öncelikle, taban örgütleri ve parti komiteleri sekreterlerine bağlı olacaktır. Kime güvenileceğini en iyi bilebilecek durumda olanlar, hiç kuşkusuz parti üyeleridir. Bu sorunları, ilkesel konumlardan hareketle ele almak ve yalnızca emeğin çıkarlarından esinlenmek önem taşıyor.

Parti Programı'nın yeniden redaksiyondan geçmiş biçimini ve onikinci beşyıllık plan dönemini ve 2000 yılına kadarki dönemi kapsayan Ülkenin İktisadi ve Toplumsal Gelişiminin Temel Tercihleri'ni onaylama görevi SBKP XXVII. Kongresi'ne düşüyor. Bu belgelerin hazırlanması tamamlanmak üzeredir. Merkez Komitesi tamüyeli toplantısında incelendikten sonra yayımlanacak ve tartışmaya sunulacaktır. Bu yaklaşımın, kongreye bilimsel olarak sağlam temellere dayalı, partinin ve tüm halkın deneyimleriyle zenginleşmiş önerilerinin sunulmasına olanak vereceğini umut ediyoruz.

Bu arada bir dilekte bulunmak istiyoruz: Programın ve Temel Tercihler'in Kongre tarafından onaylanmasına kadar beklememek gerekiyor. Tersine, doğru olan, şimdiden, içinde bulunulan dönemin ruhuna uygun olarak vargüçle

harekete geçmektir. Başlıca nirengi noktaları belirlenmiştir; zorluklar karşısında gerilemeden, pratik faaliyetleri Nisan Tamüyeli Toplantısı direktifleriyle ve Merkez Komite-si'nin bundan sonraki kararlarıyla uyumlu kılarak azimle ileriye doğru yürümek gerekiyor. Ne yapılması ve nasıl yapılması gerektiği konusundaki bilgilerimizin daha da arttığı günümüzde, zaman yitirmeden, adım adım, belirlenen yolda en önde gitmemiz önem taşıyor.

Sovyet yurttaşları, her zaman, ülkelerinin geleceğini, başarılarını ve sorunlarını kendi yaşamlarıyla bütünleştirmesini bilmişlerdir. Sovyet insanları, bugün SBKP'nin Sovyet halkına önerdiği hedeflerin kapsamı bakımından çok büyük, özellikleri ve yeniliği bakımından karmaşık olduğunu tam anlamıyla kavramışlardır. Bu hedeflere ulaşmak için çok çaba göstermek, iyi bir örgütlenme ve disiplin, yenilikçi bir yaklaşım, başlatılan girişimi tamamlamak için de cesaret, kararlılık ve sebat gerekecektir.

Açıktır ki, başarılar elde edeceğimiz gibi, hiç kuşkusuz hata da yapabiliriz. Elbette hatalarımızın olabildiğince az olmasını istiyoruz. Ama, yeni bir deneyim kazanacağımıza ve ilerleme temposunun giderek büyüyeceğine kesin olarak inanıyoruz. Şunu bir kez daha vurgulamak yerinde olur: İçinde yaşadığımız dönem ve karşılaştığımız sorunlar, bizden, belirlenen politikanın uygulanmasında hem sebatkarlık, hem de kararlılık ve sağduyu bekliyor.

Çalışmamızda, temel gereklerden biri, uzun erimli sorunların çözümü ile günlük işleri uyumlu kılmayı bilmektir. Perspektiflere ilişkin tercihlerin belirlenmesi büyük bir önem taşıyor. Perspektiften yoksun bir toplumun hem siyasal, hem iktisadi bakımdan mahkum bir toplum olduğu söylenebilir. Ama bu arada, en coşku verici planlar bile, eğer pratik çalışmaya, etkili çözümlerin araştırılmasına dayandırılmamışsa, hiç bir işe yaramaz. Bir tür ham hayalden öteye gitmez.

Bu çerçevede onbirinci beşyılık plan döneminin son

yılını kapamak için gerçekleştirmemiz gereken olağan faaliyetler paketinin özel önemi açıkça kendini belli etmektedir. Bu, hem toplumsal programların gerçekleştirilmesi ve uzun vadeli rezervlerin yaratılması bakımından, hem de ülkemiz ekonomisine, Sovyet toplumunun gelişine daha güçlü bir dinamizm kazandıracak bir dönüm noktası olmasını istediğimiz yeni beşyıllık plana başarılı bir biçimde başlanması bakımından önemlidir.

Bu yıla, iktisadi bakımdan, zor koşullarda başladık. Yalnızca olağanüstü elverişsiz hava koşullarından değil, aynı zamanda bu kötü koşullara karşı hazırlıklarımızın yetersizliğinden de zarar gördük. Yılın ilk üç ayında büyüme oranı yüzde 2'yi aşmadı. İkinci üç ay da yüzde 4'a çıkmak için büyük çaba harcamak gerekti. Sekiz ayda büyüme oranlarının ortalaması yüzde 3,4'e ulaştı. Hâlâ daha 1985 için öngörülen düzeyin altındayız. Bu da, daha kararlı çalışmalarımızı gerektiriyor. Her emekçi kolektifi, kendi rezervlerini iyi tanıyor; plan hedeflerine ulaşmak için ne yapmak gerektiğini biliyor.

Özellikle tarım sorunları üstünde duralım. Güçlülere karşın, tahıl rekoltesinin geçen yıldakinden yüksek olmasını ve öbür tarım ürünlerinde, en başta yemlik bitkilerde bir artışın gerçekleşmesini haklı olarak bekliyoruz. Hayvancılık ürünleriyle ilgili planları gerçekleştirmek konusunda somut olanaklara sahibiz.

Şimdi hasat döneminin son evresindeyiz. İster beslenme, isterse yemlik bitkiler alanında olsun, tahıl gereksinimlerinin karşılanması, birçok bakımdan Kazakistan'ın, Sibirya ve Ural bölgeleri ve arazilerinin katkısına bağlıdır. Bu gerçeği gözönünde bulunduran SBKP Merkez Komitesi ve Hükümet, bu yörelere önemli yardımda bulundu. Harekete geçme sırası şimdi sizde, yoldaşlar. Parti örgütlerinin, Kazakistan emekçilerinin, Sibirya ve Ural bölgelerinin, hasatı vargüçleriyle ve ustalıkla örgütlemelerini ve devletin tahıl kaynaklarında büyük bir artış sağlayarak yüzü-

müzü güldürmelerini bekliyoruz.

Tiumen'de yakıt-enerji kompleksindeki sorunları inceledikten sonra, bugün de gıda sorunlarını görüşüyor olmamız, bir rastlantı değildir, yoldaşlar. Bu iki bileşen olmadan, başarılı bir ekonomiden söz edilemez, halkın refah düzeyini, ülkemizin iktisadi ve savunma gücünü artırma sorunu çözülemez. Sovyet ekonomisinin gelişiminde bu temel sektörlerin taşıdığı önemin eksiksiz bir biçimde bilincinde olmak gerekir.

Tarımı ve tarımsal-sanayi kompleksini geliştirerek güvenilir bir gıda temeli oluşturmak, tüm partinin, tüm halkın görevidir. Merkez Komitesi'nin Nisan Tamüyeli Toplantısı, bu yönde son derece açık, ilkesel bir direktif verdi: Gıda Programı'nın gerçekleştirilmesi, özel bir dikkat isteyen, en ivedi işlerden biridir.

Bize göre, SBKP Merkez Komitesi'nin 1982 Mayıs Tamüyeli Toplantısı tarımın ve tüm tarımsal-sanayi kompleksinin içinde bulunduğu durumu tahlil etmede bir hareket noktası olmalıdır. O günden bu yana üç yıldan fazla bir süre geçti. Zaman, Gıda Programı'nı ve, tarımsal-sanayi kompleksinin gelişim sürecinde olgunlaşmış sorunlara ilişkin bir dizi başka önemli kararı onaylamakla ne kadar yerinde davrandığımızı gösterdi. Parti tarafından hazırlanan önlemleri uygulama çalışması tüm alanlarda yerine getiriliyor. Tarım makineleri sanayisinde, kolhozlara ve sovhozlara, tarımı yoğun (entansif) ilerleme yoluna sokma görevini yerine getirmek için gereksinim duydukları makinelelerin ve gereçlerin teslimatını güvence altına alacak tarzda köklü bir yenileşmeye girişildi. Madensel gübre ve tarım için gerekli diğer kimyasal maddelerin üretim göstergeleri, öne konan hedeflere yaklaştı. Islah edilen toprak miktarı büyük ölçüde artıyor.

Kırsal kesimin toplumsal dönüşümü çalışmaları büyük bir atılım yaptı. Konut inşaatının yanı sıra, yol yapımı ve, kültür amaçlı ve gündelik hizmet tesislerinin inşaatı yay-

gınlaştırıldı. Tarım emekçilerinin maddi düzeyde özendirilmesini yükseltici önlemlere paralel olarak, toplumsal planların gerçekleştirilmesi, bu insanların kırsal kesime bağlanmasını sağlayacak elverişli koşulları yaratıyor. Kolhozların ve sovhozların iktisadi durumunu, alım fiyatlarını artırma temelinde iyileştirmeye yönelik önemli önlemlerin yaşama geçirilmesi, bunların iktisadi durumlarını ve üretken faaliyetlerinin sonuçlarını olumlu biçimde etkiliyor. Özerk yönetimin ve ekip halinde götürü çalışma uygulamasının başlatılması, insanların kendi çalışmalarına ve bunun sonuçlarına karşı tutumları üstünde olumlu etki yaratıyor.

Kazanımlarımızı tahlil ederken, tarımsal-sanayi kompleksinin gelişmesinde doğru yönelimi seçtiğimizi söyleyebiliriz. Hiç kuşkusuz, incelenmesi ve üstesinden gelinmesi gereken daha birçok sorun vardır, ama bir bütün olarak bakıldığında doğru yoldayız.

Mayıs Tamüyeli Toplantısı'ndan sonraki çalışmalarımızın genel bir bilançosunu kısaca çıkarmak gerekirse, iyi bir deneyim elde ettiğimizi söyleyebiliriz. Bu saptama, tarım teknolojisinin yetkinleştirilmesi, iktisadi kaldıraçların kullanılması, çalışmanın örgütlensinde ve özendirilmesinde yeni biçimlerin uygulanması, üretim ve toplum sorunlarının çözümünde emekçi kolektiflerinin özerkliğinin ve sorumluluğunun yükseltilmesi konuları için geçerlidir.

Başka önemli bir konu da, tarımsal-sanayi kompleksinin gelişme sorunlarına ilişkin tutumumuzun ülke çapında bir bütün olarak değişmiş olmasıdır. Tarımın ve tarımla bağlantılı sektörlerin gelişimiyle ilgili konular, ana sorunlar olarak ele alınıyor ve gitgide dikkat odağına gelen kırsal kesimin talepleri ve gereksinimleri, öncelikle karşılanıyor.

Tam bu noktada şu sorun kendini belli ediyor: Bu durum, gerek kolhozların ve sovhozların, gerekse tarımsal-sanayi kompleksi kapsamındaki öbür işletme ve kuruluşların faaliyetlerinin sonuçlarına nasıl yansıdı? Toplumun bundan genel kazancı ne oldu?

1983-1984 rakamları, toplam tarımsal üretim hacminin 22 milyar ruble arttığını, yani beşyıllık planın geçen iki yılına göre yüzde 9 oranında büyüdüğünü gösterdi. Tahıl, patates, şeker pancarı, meyve ve sebze rekolteleri de artış kaydetti. Bu dönem boyunca, yıllık üretim artış ortalaması ette yüzde 9, sütte yüzde 8 ve yumurtada yüzde 6 olarak gerçekleşti. Bu yılın planı tamamlanırsa, hayvancılık ürünleri stoğu, 1982 düzeyine göre, ette (kesimden önceki ağırlık) 2,5 milyon ton, sütte 9,2 milyon ton ve yumurtada 3,5 milyar tane artmış olacaktır.

İktisadi nitelikli önlemlerden sonra tarımsal üretimde oluşan olumlu değişiklikler, kolhozların ve sovhozların verimliliğine ve gelirlerine olumlu biçimde yansdı. Açık veren işletme sayısı büyük ölçüde azaldı ve verimlilik genel olarak yükseldi. 1983'te kolhoz ve sovhozların net kârı 24 milyardan biraz azdı ve verimlilik oranı yüzde 22 dolayındaydı. Hava koşulları bakımından daha sert geçen 1984 yılı bilançosuna göre, net kâr 20 milyar ruble dolaylarında, verimlilik oranı ise yüzde 18 olarak gerçekleşti. Karşılaştırma bakımından, 1982 verilerine bakacak olursak, net kârın 1,3 milyar ruble ve verimlilik oranının yüzde 2'nin altında olduğunu görürüz.

Tarımsal üretimdeki artış, kişi başına gıda maddesi tüketimine de yansdı. Bu yıl, kişi başına ortalama tüketim, ette ve balıkta 78 kg, (balıkta 17,7 kg), sütte 318 kg, yumurtada 260 tane, ekmekte 134 kg, patateste 110 kg, sebze ve kabakgillerde 106 kg, meyvede 46 kg, şekerde yaklaşık 45 kg olarak gerçekleşecektir; bir başka deyişle, kişi başına günlük ortalama tükekim 3400 kalori olacaktır.

Bu rakamları nasıl değerlendirmeli? Genel kalori tüketimimiz bakımından, en gelişmiş ülkeler düzeyindeyiz. Şimdilik, kimi başka ülkelere göre daha az et ve meyve tüketiyoruz (kişi başına ortalama), ve hatta saptanmış rasyonel beslenme ölçülerinin biraz altındayız. Bu açıdan, Gıda Programı'nın gerçekleştirilmesinde en önemli nokta et üre-

timidir. Bu alanda geri kaldık.

Öbür ürünlerde ise süt, yumurta, balık, şeker, sebze, patates kişi başına tüketim düzeyi, birçok başka ülke düzeyinin altında değildir. Hatta bazı maddelerde üstündedir. Bu düzey, Gıda Programı göstergelerine uygundur ya da yakındır. Ekmek ürünleri tüketiminde geniş bir çeşitlilik sağlanmıştır.

Görüldüğü gibi, halkın gıda maddesi gereksinimlerini karşılama sorunu henüz bütünüyle çözüme kavuşturulmamıştır. Bazı kalemlerde, talep arzı aşmaktadır. Bu durumun bir nedeni de, ülkemizde gelirlerin gıda üretiminden daha hızlı artmış olmasıdır. Öte yandan, başlıca gıda maddelerinin devletçe belirlenen fiyatları, bunların üretim maliyetlerinin artmasına karşın, yirmi yıldır hemen hiç değişmedi. Örneğin et, mağazalarda, devlete maliyetinin iki-üç kat daha altında bir fiyatla satılıyor. Aradaki fark, halen, et için yılda yaklaşık 20 milyar rubleyi bulan devlet sübvansiyonlarıyla karşılanıyor. Bu, çok büyük bir tutardır.

Ülkemizde, başlıca gıda ürünleri, toplumun tüm kesimlerince tüketilebiliyor. Bununla birlikte, birçok Sovyet yurttaşını rahatsız eden bir sorunu da sessizce geçiştiremeyiz. Merkez Komitesi'nin emekçilerden aldığı ve sayıları gittikçe artan mektuplarda, ekmek ve öbür tarımsal madde üretiminde çalışan işçilerin ve köylülerin emeğine karşı girilen saygısızlık sorunu dile getiriliyor.

“Ekmek, yaşamdır”, diyor Krasnoyarsk bölgesi Magansk kasabasından İvanov ve Mangalov yoldaşlar; “zenginliğimiz, yurdumuzun gücü ve kudretidir. Ekmeğe yapılan bu ne zulumdür! Artık bu sorunla ciddi olarak ilgilenmek gerekir”

Başka bir mektup. “Bizde aç yok”, diyor Moskova'dan Suhanov yoldaş; “ekmekler çöp tenekelerinde sürünüyor, lokantalar o kadar çok artık döküyorlar ki, bunlarla hayvanlar tıka basa beslenebilir.”

Bu tür mektuplar o kadar çok ki. Emekçi kolektifle-

rinin ve merkez organlarının kafa yorması gereken bir konu bu. Hatta, her aileyi ilgilendiren bir konu. Ortak kaygımız, ekmeğe ve öbür gıda ürünlerine karşı tutumumuzu kökten değiştirmektir.

Açıktır ki yoldaşlar, gıda sorununun çözümü alanında öncelikle yönelim, partinin ve tüm halkın, tarımın ve genel olarak tarımsal-sanayi kompleksinin geliştirilmesi, Gıda Programı'nda öne konan görevlerin yerine getirilmesi konularında ardıcıl bir tutum izlemesidir. Açıkça söylemekten kaçınmayalım, tarımsal üretkenliği yükseltme konusunda henüz birçok şey başarısız oldu.

Birçok bölge, arazi ve cumhuriyette gerek maddi, teknik ve iktisadi potansiyel artışından gerekse uzmanların çalışma koşullarındaki değişikliklerden yeterince yararlanamadığı ve bunların istenen sonuçları vermediği birçok örnek sıralanabilir. Kolhoz ve sovkozlarda, gelir kaynaklarını hâlâ rekolte bolluğunda ya da hayvanların üretkenliğinde değil, tasarrufta değil de, bütçe ödeneklerinde ya da kredilerde arayan yetkililer var. Bu da, geçerken belirteyim, banka sistemimizde, yüzleri kızarmayan emekçilerin yararlandığı bir takım kaçaklar olduğunu doğruluyor. Bu konuyu düşünmek ve bu uygulamadan gereken dersleri çıkarmak gerekiyor.

Yetersizlikler ve yanlışlar, tarımda ve özellikle toprakların işlenmesinde istikrarı sağlamaya yönelik önlemlerin sonuç alıcılığını ciddi biçimde yansıttı. Bugün yeniden vurgulamak istiyorum: İklim koşullarını yeni baştan oluşturmak olanaklı değildir. Tarımsal faaliyeti yürüttüğümüz somut ve bazen zor koşullarda tek çözüm, iyi rekolte elde etmenin ve toprağın işlenmesinde daha iyi bir istikrar sağlama- nın en etkili yol ve yöntemlerini arayıp bulmaktır. Tarımsal-sanayi kompleksi çerçevesinde yürüteceğimiz çalışmanın en önemli sorunu budur.

Kazakistan, Sibiry ve Ural bölgeleri ve arazileri tarım kuruluşlarının ve parti örgütlerinin faaliyetlerinin en

zayıf noktasının da bu olduğunu ve bunun da tarımda elde edilen sonuçları olumsuz yönde etkilediğini açık açık kabul etmek gerekir, yoldaşlar. Kazakistan, beşyıllık planın ilk dört yılında, birçok ürünün devlete satışında önceden belirlenen plan hedeflerini gerçekleştiremedi. Tahıl bakımından, Cumhuriyet'in büyük açıkları vardır. Bazı ilçelerde, tarlalardan alınan randıman ve hayvancılıkta üretkenlik düştü; ve kaliteye ilişkin öbür göstergeler de kötüleşti. Alış fiyatlarında kaydedilen önemli bir yükselmeye ve daha iyi yönetim olanakları sağlayan başka bazı iktisadi önlemlere karşın, Cumhuriyet sovhozlarının yarısı açık verdi.

Sibirya ve Ural'daki birçok arazi ve bölgede buğday üretimi ve bunun devlete satış planları, son yıllarda düzenli olarak gerçekleşmedi. Oysa bu yöreler tarımsal üretimde büyük bir rol oynuyorlar. Buralarda tahıl üretimine ayrılan tarlalar 28 milyon hektardan geniş bir alanı kaplıyor. Altay ve Krasnoyarsk arazilerindeki, Novosibirsk, Orenburg, Kurgan ve Çelyabinsk bölgelerindeki kolhoz ve sovhozlar dört yıldır tahıl, süt ve et satışında önemli bir açık verdiler.

Bunlar, yoldaşlar, son derece ciddi sorunlardır. Tahıl üretim ve alım planlarının başarısızlığı, bizleri, dışalım yoluna gitmek, döviz kaynaklarından çok büyük harcamalar yapmak zorunda bırakıyor. Hemen çok yakın bir gelecekte, eğilimleri tersine çevirmek, ülkede tahıl üretimini tüm yolları kullanarak artırmak gerekiyor. Tahıl üreticisi cumhuriyet arazi ve bölgelerin kolhozlar ve sovhozları, parti örgütleri, Sovyetler ve iktisadi yönetim organları, bu ilke-den hareket etmelidirler.

Somut olarak ne söylenebilir? İşin özü, ülkemizde rekoltenin hava koşullarının elverişsiz olduğu yıllarda en azından 200 milyon ton, hava koşullarının normal olduğu yıllarda ise 250 milyon ton ve daha fazla tahıl sağlayacak düzeyde olmasını başarmaktır.

Bununla birlikte tahıl sorunu, yalnızca tahıl rekoltesini artırmayı değil, aynı zamanda tahıl kullanımının rasyonelleştirmesini de kapsamaktadır. Yemlik bitki üretimindeki açıklarımızı, önemli miktarda tahıllı hayvanları beslemek için feda ederek kapayamayız. Bu, akıldışı bir uygulamadır. Doğal olarak, yemlik tahıla ilişkin zooteknik ölçüleri yeniden ele almak söz konusu olamaz. Kuru ot ya da silolanmış yemlik bitki olmadığı gerekçesiyle, hayvanlara (çoğunlukla yemeklik) tahıl verilmesi kabul edilemez bir uygulamadır, yoldaşlar. Oysa bu uygulama, birçok bölgede kökleşmiştir.

Sorunun öneminin bilincine varmak ve güçlerimizi birleştirerek çözümler aramak gerekiyor. Bu konuda kesin dersler çıkardık: 1983'te ve 1984'te yaş ve kuru ot stoklama planlarını gerçekleştirmekle kalmadık, dahası aştık. En az miktarda konsantre ot kullanarak hayvancılık ürünleri üretiminde en iyi sonuçları elde etmenin koşulları yaratıldı. Doğru yol, budur; edindiğimiz olumlu deneyimleri sonuna kadar kullanmak gerekiyor. Geçmiş çalışmalarımıza bakarak, kolhoz ve sovhozların, yemlik ot üretimiyle, tahıl üretimi kadar ilgilenmeleri gerektiği sonucunu çıkardık. Ne eksik, ne fazla, bunlar, deyim yerindeyse, madalyonun iki yüzüdür.

Yemlik bitki üretiminde alması ekime geçmek için önemli çalışmalar gerçekleştirdik; böylece hem besleyici maddelerin zenginleşmesi, hem de bunların özellikle albümin bakımından daha iyi dengelenmesi sağlanmış oldu. Giderek, yeşil yemlik ot temininde süreklilik sağlamaya, yani kesiksiz bir yeşil zincir oluşturmaya elverişli koşullar yaratıldı. Gerek yemlik ot stoklama, gerekse yaş ve kuru yemlik ot kullanma teknolojisinde bir takım değişikliklerin başladığı görülüyor. Birçok işletme, yemlik otları korumak için sağlam bir maddi temele sahiptir. Kaliteli yulaf üretimi iyileşiyor. Genel olarak, yoldaşlar, bilimin kazanımlarının kolhoz ve sovhozların öncü deneyiminin kullanılması temelinde hem yemlik ot hasatı için, hem de kaliteyi iyileştir-

mek için savaşım vermek gerekiyor.

Kalite sorunu ön planda tutulmalıdır. İncelemeler, ülkenin birçok bölgesinde yemlik otların, içerdiği besleyici maddelerin yüzde 10-20'sini kalitenin kötülüğü nedeniyle yitirdiğini gösteriyor. Bazı bölgelerdeki albümin açığını ortadan kaldırma çalışmalarının yetersizliği, yemlik tahılın israfına yolaçıyor. Bunlar, çok büyük ek yatırım gerektirmeden yararlanılabilir ve yararlanılması zorunlu dolaysız rezervlerdir. Birçok işletme, daha şimdiden durumu çok iyi kavradı ve albümin sorununu var gücüyle çözmeye koyuldu. Buna karşılık başka işletmeler yalnızca devlet kaynaklarının desteğine güveniyorlar. Birincileri desteklemek ve ikincilerin asalakça nemelazımcı tutumunu kesinlikle mahkum etmek gerekir.

Son yılların deneyimi, çoktan çıkardığımız, ama birçok kimsenin ısrarla göz ardı ettiği bir sonucu çarpıcı biçimde doğruladı: Bu sektörün özerk olduğu ve albümin oranı yüksek bitki üretimi için azimle ve somut olarak çalışılan yerlerde yemlik ot üretim sonuçlarının hem nicelik, hem de nitelik bakımından çok daha iyi olduğu ortaya çıktı.

Halkın kasaplık et gereksinimini gidermede güçlüklerle karşılaşması ve kolhozların ve sovhozların et üretiminde geri kalması, bizi bu durumun nedenlerini olabildiğince dikkatli biçimde tahlil etmeye ve durumu fazla zaman yitirmeden düzeltmeye zorladı. Yeni beş yıllık planın hazırlandığı günümüzde, her kolhoz ve sovhozun, her ilçenin, her bölgenin, her arazi ve her cumhuriyetin, kasaplık et sektörü kaynaklarını artırma sorunlarını ciddi biçimde ele alması belirleyici bir önem taşıyor. Bu, öncelikli bir görevdir.

Onbirinci beş yıllık planın sona erdiği bu yıl, et üretim artışı, 1980'e göre 2 milyon ton (kesimden sonra) dolayında olacaktır. Gıda Programı'nın hedeflerine ulaşmak için, onikinci beş yıllık plan döneminde bu artışı iki katına çıkarmamız gerekiyor. Tarım sektörünün en kritik ke-

simi olan et üretiminde bundan sonraki çalışmaların boyutu, işte budur. Genelinde, tahıl, yemlik ot, et, süt, vb. üretim hedefleri öylesine büyüktür ki, önümüzdeki beş yıllık plan döneminde, bizleri çok yoğun bir çalışma bekliyor. tüm tarımsal-sanayi kompleksi emekçilerinin ve özellikle yönetici kadrolarımızın bunu çok iyi kavramaları gerekiyor.

Bir soruyu daha yanıtlamak gerekiyor: Öngörülen amaçlara ulaşmak için ne yapmalı, ülkemizde bu amaçlar için gerekli koşullar yaratıldı mı? Bu soruyu tam anlamıyla ve kelime oyunu yapmadan yanıtlamak gerekiyor: Evet, bu potansiyeller ve koşullar artık ülkemizde de vardır. Mayıs Tamüyeli Toplantısı'nı izleyen yıllarda binlerce kolhoz ve sovhozun, birçok arazi ve bölgenin gerçekleştirdiği çalışma bunun kanıtıdır.

Olgunlaşmış iktisadi sorunların üstesinden gelme, kaynaklarımızı istediğimiz yönde kullanma ve bunları güncel hedefler yönünde harekete geçirme olanağını planlı biçimde sağlayan sosyalist ekonomi sistemimizin ortaya koyduğu muazzam potansiyeller iyimserliğimizin kaynağıdır. Son yıllarda, tarım politikamızı uygularken bu anlayışla hareket ediyoruz, yarın da aynı tutumu kararlılıkla sürdürmeliyiz.

Belirlenen amaçlara ulaşılacağına olan güvenimiz de, kırsal kesimde var olan büyük iktisadi potansiyele dayanıyor. Öncelikli güncel görevimiz, tarımda ve tarımsal-sanayi kompleksinin bütününde sahip olunan herşeyin randımını artırmaktır. Oysa, yatırılmış fonların verimliliği hâlâ düşüktür. Mayıs Tamüyeli Toplantısı'ndan sonra tarımsal üretim fonları 34 milyar ruble arttı, oysa aynı dönemde üretim artışı, daha önce de söylediğim gibi, 22 milyar ruble olarak gerçekleşti. Bu rakamlar, üstünde düşünmeyi gerektiriyor, yoldaşlar. Maddi ve teknik temellerinin güçlenmesi ve kırsal kesimde kaynakların artması sayesinde her yıl tarımsal üretim hacmini artıran ve devlete daha çok mal sağlayan birçok kolhoz ve sovhozumuz, bölge ve cumhuriyetimiz var. Buna karşılık, yerinde sayanlar ve hatta ka-

zanılmış konumları kaybederek üretimlerini geriletener de var.

Örneğin Kurgan bölgesinde, kolhoz ve sovhozların üretim fonları, Mayıs Tamüyeli Toplantısı'nı izleyen iki yıl içinde yaklaşık yüzde 13 oranında artarken, gayrisafi üretim hacmi yüzde 12 oranında düştü. Kustanay bölgesinde de aynı dönemde başlıca üretim fonlarındaki artış oranı yüzde 14 olarak gerçekleşirken, üretilen mallarda düşüş kaydedildi. Başka bazı bölgelerde, Rusya Federasyonu'nda, Ukranya'da, Kazakistan'da ve Özbekistan'da yatırım fonları düzeyinde görülen belirgin bir yükselişe karşın, tarımsal üretim hacimlerinde düşüşler oldu.

Tarımsal kaynak ve potansiyelleri ortaya koymak için, son derece aydınlatıcı ve anlamlı birkaç rakam vereceğim. Bu yıl, kolhozlar ve sovhozlar 26,5 milyon ton gübrenin karşılığını (1970'tekinin 2,6 katı) alacaklar. Tarımın kullandığı enerji kapasitesi de, aynı süre içinde 2,2 kat arttı, sulanan toprakların yüzölçümü 20 milyon hektara yükseldi. Ayrıca 15 milyon hektara yakın da kurutulmuş toprağımız var.

Yineliyorum, bugün tarımın elinde çok güçlü bir iktisadi potansiyel var. Tüm bunlar, partinin son yıllarda ülkenin tarım sektörünü yoğunlaştırmak için harcadığı muazzam çabaların sonucudur. Planlarımızı tasarlarken ve büyük ölçüde iddialı hedefler önerirken, dayanmamız gereken gerçek temel, işte budur.

Bugün başlıca görev, kolhozlardaki ve sovhozlardaki, tarımsal-sanayi kompleksini oluşturan tüm işletmelerdeki üretimin ve personelin çalışmasını örgütlemek ve başarılı ve etkili çalışmanın bizlere kazandırdığı deneyimden geniş ölçüde yararlanmaktır. Merkez organlarının bu konuda yeni kararlar almasına gerek olmadığını vurgulamak istiyorum. Yaşamın sınavından başarıyla geçmiş rasyonel üretim ve iş örgütlenmesi biçimlerine, birçok kolhoz ve sovhozun deneyimine, inceden inceye düşünülmüş iktisadi yönetim yön-

temlerine sahibiz. Önemli olan bunlardan gerektiği gibi yararlanmasını bilmektir. Bu anlamda herşey, ek yatırımlara değil, partinin, sovyetlerin ve iktisadi yönetim organlarının yönetici kadrolarının dinamik becerisine bağlıdır. Tarım sektöründeki çalışmamızın temel yanlarından biri budur.

Uygulamayla ilgili bazı konular üstünde daha ayrıntılı durmak istiyorum.

Birincisi. İlerlemeyi sağlayacak yeni teknolojiler ve, maddi kaynakları daha etkili işletme biçimlerini daha cesur biçimde kullanmak, bunları öncelikle en iyi randıman verecekleri alanlarda toplulaştırmak gerekiyor. Önümüzdeki beşyıllık plan döneminde öncelik mutlaka yoğun teknoloji kullanan tahıl tarımının sağlam temellere oturtulmasına verilmelidir.

Ülkemiz, tahıl üretiminde bu yöntemin büyük üstünlüklerini inandırıcı biçimde kanıtlamış olan bir deneyim kazandı. Bu yıl 17 milyon hektar buğday ve aşağı yukarı tüm tohumluk mısırımız yoğun teknolojilerin kullanılmasıyla elde edildi. Hissedilir derecede yüksek rekolte sağlandı. Tarım Bakanlığı ve Lenin Tarım Bilimleri Merkez Akademisi'nin (LTBMA) verilerine göre yoğun teknoloji kullanan işletmeler, birçok tarlada hectar başına 40-50 kental yani geleneksel teknolojilerle sağlanandan 15 ya da 20 kental daha fazla buğday elde etti.

Ayrıca SSCB Merkezi İstatistik Müdürlüğü de (MİM) yoğun yöntemle elde edilen rekolte verilerini genelleştirdi. Bu hesaplardan şu sonuçlar çıktı. Hesaplamalar yapıldığı sırada, ülkede toplam 1.955.000 hektar toprakta bu yöntemle ekilen kışlık buğdayın hasadı yapıldı. Hektar başına 31 kental buğday elde edildi. Ukrayna'da 540.000 hektarlık bir alanda hektar başına rekolte 39,7 kentalken, Cumhuriyet genelinde hektar başına rekolte ortalaması 24 kentaldi. Rusya Federasyonu'nda, yoğun yöntemle kış rekoltesi hektar başına 27,7 kental olarak gerçekleşti. Tüm öbür

ekili alanlarda, hesaplamalar sırasında randıman 12 kental daha düşüktü. Sibiry'a'da ve Kazakistan'da yoğun teknolojilerle ekilen ilkbahar buğdayından alınan ilk sonuçlar da aynı üstünlükleri doğrulamaktadır.

Yeni teknolojiler yaygınlaşıyor, bunların kullanım alanı genelleşiyor. İşletmelerin önerileri uyarınca 1986 rekolte döneminde 31 milyon hektardan fazla bir alanda (mısır için yaklaşık 4 milyon hektar) tahıl (özellikle kışlık ve ilkbaharlık buğday) üretiminde yoğun teknolojiler uygulanacaktır. Önceki üretimler iyi sonuç verdiği takdirde yakın bir gelecekte bu teknolojilerin en azından 60 milyon hektar toprakta kullanılmasını öngörebiliriz. İyi rekoltelemeleri güvence altına almak ve tahıl üretimine gerekli istikrarı kazandırmak için, gübre, gereç ve öbür kaynakları buralarda toplamak gerekir. Yoğun teknolojinin gerektirdiği herşey mutlaka sağlanmalıdır.

Bununla birlikte, yoldaşlar, iş bununla da bitmiyor. Bugün araştırmacılarla kısa bir görüşme yaptık. Çıkan sonuç şöyle özetlenebilir: Bugünkü aşamada büyük sorun, tarlada da teknolojik disipline uyulmasıdır. Günümüzde, daha iyi çalışma olanağı veren bir sürü kaynağın ortaya çıktığı görülüyor: Yoğun tarım için gerekli malzeme geliyor, bu amaçlara ulaşmak için gerekli miktarda gübre üretiliyor, ekinleri korumanın yeni usulleri bulunuyor. Eskiye göre çok daha iyi ekim yapmak olanaklıdır. Bu da yapılacak çok iş olduğunu gösteriyor: İyi tarım koşullarının yaratılması, kaynakların toplulaştırılması ve iyi bir rekoltenin elde edilmesi. Tarım, sözgelimi demir ya da çeliğin eritilmesinde olduğu gibi, aynı teknolojik disiplini gerektiriyor. Küçük bir hata metalin kalitesini değiştirmeye yeterlidir. Tarlalardaki çalışmalar da kusursuz bir hassasiyetle yürütülmelidir.

Toprakların işlenmesinde ve dolayısıyla tüm tarım sektöründe istenen istikrarı yalnızca yoğun teknoloji yöntemi sağlayabilir. Bu, eski çalışmalarımızdan çıkan ilkesel bir sonuçtur. Bunu akıldan çıkarmamakta yarar var.

En yüksek verimi sağlamak için, toprakların işlenmesinde yoğun teknoloji bilimine son derece hakim, vasıflı kadrolara sahip olmak gerekiyor. İşte bu nedenle, hepimiz, konferanstan önce bir inceleme bürosunun sıralarına oturmak durumunda kaldık. Bunda olağandışı bir şey yoktur ve sorumlu ve ciddi insanların okul öğrencisi yerine konmasına şaşdırmamak gerekir. Tersine, yoldaşlar, bu olağan bir şeydir.

İncelemelere gereken tüm dikkati ayırmamakla hata yapmış olurduk. Kadroların kötü eğitilmiş olmaları, onların, teknolojik incelikleri, biyolojiyi, çeşitli tarımsal ürünlerin gelişme özgüllüğünü, üretim zararlılarını ve hastalıklarını bilmemeleri nedeniyle yeni teknolojilerin üstünlüklerinin hiçe indiği durumlarda sık sık karşılaşılıyor. Somut bir örnek vereyim. Yoğun teknolojinin gereklerine kesin olarak uyan Moskova bölgesindeki “Mihailovski” deneme işletmesi hektar başına 55 kental kışlık buğday elde etti. Hemen yanındaki başka bir işletmede bir tek şey dışında her şey aynen uygulandı: Büyüme ayar aygıtının kullanılması ihmal edildi. Sonuç: Buğday rekoltesi 10 kental daha düşük gerçekleşti.

Bu örnekler, ne yazık ki, istisnai değildir. Ülkemizde, şu biçimde çalışmaya alışmış birçok kimse var: ekim yaparsın, sonra ne çıkarsa onu biçersin. Hepsisi bu kadar. Eğer yoğun teknolojiler uygulanacaksa bu biçimde davranılmaz. Tarım yapmak, titiz, ince bir çalışma ve bilgi ister. Söz konusu olan, yoldaşlar, toprakta, bol ve istikrarlı rekolteler yolunu açan nitelikçe yeni bir iş örgütlenmesinin sağlanmasıdır. Kadrolar yetiştirmek, işte bunun için gereklidir. Talimatlar ve genel sloganlar devri geçti. Kadroların uzmanlığı artık sonucu belirleyici bir etken oluşturuyor. Parti komiteleri, son derece önemli bu çalışmayı her gün denetlemeli ve bilime ve en ileri uygulamalara dayanarak, her yolla yoğun teknolojiyi uygulamalıdır.

İkincisi. Birçok işletmede, toprakların işlenmesinin bi-

limsel sistemlerinde ustalaşmanın sunduğu olanaklar hâlâ daha yeterince kullanılmıyor. Bu olanaklar, şimdi her alanda ve aslında her işletmede vardır. Bu, toprakta üretkenliği yükselten önemli bir etkidir.

Şortandi'ye gittiğimizde Merkezi Tahıl Araştırma Enstitüsü uzmanları, Enstitü'ye, ilçeye ve bölgeye bağlı tarlalar arasındaki randıman farklılığı konusunda aynı açıklamayı yaptılar. Burada da herşey toprağın işlenmesinde uygulanan bilimsel sisteme harfiyen uygundu. Ne ki, sisteme aykırı davranıldığında, ne harcanan çabalar, ne de maddi kaynaklar bir sonuç verebilir. Birçok işletmede randıman farklılığı başka bir nedenden kaynaklanıyor: Sistemin tüm halkaları işlemiyor, bu da hemen etkisini gösteriyor. Sistemin tek bir ögesi bile ihmal edilse, rekolte için verilen tüm savaşım aksıyor ya da bütünüyle boşa gidiyor, böylece büyük oranda emek ve maddi olanak harcaması da ziyan oluyor.

Nadasa bırakılmış topraklar sorununa ya da, daha doğrusu, bu topraklara karşı tutumumuza, bunların kullanılması konusuna dikkat çekmek istiyorum. Nadas uygulamasının sürdürülmesi ya da bırakılması konusunda birkaç yıl önce başlattığımız tartışmayı anımsayın. Sonunda zaferi, sağlam bir temele dayanan bilim kazandı. Ülkemizde nadasa bırakılan toprakların yüzölçümü, optimal boyuta ulaşarak yaklaşık 22 milyon hektarı buldu. Bu topraklar, Kazakistan, Sibirya ve Ural'da belli başlı tahıl bölgelerinde işlenen toprakların yüzde 15-20'sini oluşturuyor.

Şu anda salonda bulunan Terenti Semiyonoviç Maltsev, benimle nadas konusunda konuşmak için hiç bir fırsatı kaçırmıyor ve bu işte sonuna kadar gidilmesi gerektiğini belirtiyordu. Sibirya koşullarında ve Kazakistan'da tarıma açılan topraklarda nadasa bırakılan tarlalar yüzde 20'nin altına düşerse, daha fazlasını istememek gerekir, diyordu bana. Değil mi Terenti Semiyonoviç?

Artık bu düzeye ulaştık ya da yaklaşıyoruz. Bununla

birlikte, yoldaşlar, sonuçlar birbirinden alabildiğine farklıdır; tahlil edilmesinde yarar var. Kuraklık yıllarında iyi hazırlanmış ve gerektiği gibi işlenmiş nadaslık tarlalarda, nadasa bırakılmadan öncesine göre iki-üç kat daha iyi, ve başka tarlalarla karşılaştırıldığında daha yüksek kaliteli ürün alındığına bir sürü örnek gösterilebilir. Ama her yerde aynı durum söz konusu değildir, ve birçok işletmede nadas uygulaması her zaman yüksek randıman vermedi. Büyük tahıl üretim bölgeleri olmalarına karşın Omsk, Saratov, Orenburg, Çelinograd ve Altay gibi birçok yerde nadasa bırakılan alanların genişletilmesi toplam tahıl rekoltesinde beklenen artışı sağlamadı.

Niçin? Topraklar, nadasa bırakıldıktan sonra gereken ilgi gösterilmedi. Bu sorun, yoldaşlar, yeni değildir, daha önce birçok kez üstünde durduk. Özellikle, başka yerlerde olduğu gibi, bölgenizde de kara topraklarda nadasın tam bir beceriksizlikle uygulandığına işaret edildi. Nadasa ya zamanında geçilmedi, ya da gerekli özen gösterilmedi. Bunun sonucunda biten bol miktarda zararlı ot, nemi ve besleyici maddeleri yuttu, oysa nadasın işlevi, tersine, bunların birikmesini sağlamaktır. Bu olmadığı takdirde, nadas uygulaması anlamsızdır.

Bazen, kimi talihsiz çiftçiler nadaslık toprakları, ilkbaharın ilk güneşiyle birlikte hayvanlara otlak olarak açtılar. Keşke zararlı otların yerine yemlik ot olsaydı! Dahası, toprak bir kez hayvanlar tarafından çiğnendiğinde, nasıl olur da hâlâ iyi bir rekolte bekleyebilirler. Ama, yoldaşlar, bu tutum, yüce bir düşünceye hakarettir. Başlıca zenginliğimiz olan toprağa karşı böylesine bir aşağılamaya kimsenin hakkı yoktur.

Kötü işlenen ve kötü bakılan, madensel ve özellikle organik gübresiz bir nadasın, nadasla hiçbir ilgisi yoktur, bundan hiçbir sonuç alınamaz. Bu durumda hiç nadasa gitmemek ve eskisi gibi hektar başına 7-10 kental buğday rekoltesi almak çok daha yerinde olur.

Peki, nerede bizim ilçe ve bölge tarımsal-sanayi gruplaşmalarımız? Her alandaki uzmanlarımız, araştırma enstitülerimiz nerede? Başkalarından daha haklı olduklarını söyleyerek, nadas uygulamasını savunanlar nerede? Bilim yalnızca gereksinimlere, tartışmaya mı hizmet edecek? Bilim, üretime bağlanmaz, onunla içiçe geçmezse, üretimde ve toprağın işlenmesinde yeni yöntemleri kapsamına almazsa, iyi rekolteler elde edilmesine yardımcı olmazsa, böylesi bir bilim beş para etmez!

Ayrıca, yoldaşlar, bir tarımbilimci bir durum karşısında nasıl umursamaz kalabilir? Toprak, onun yaşamı, onuru, uzmanlık bilinci, tarlalarda kural koruyuculuk vicdanıdır!

Üçüncüsü. Sert kara iklimi ve yinelenen kuraklıklarıyla ülkemizin somut koşullarında tarımsal üretimde istikrar, ancak toprakların ıslah edilmesi ve sulanmasıyla sağlanabilir.

Tarım alanlarının ıslahı yönündeki geniş kapsamlı programımızın gerçekleşmesinde uzun bir yol katettik. Islah çalışmalarının kapsamı, hazırlanan ve onaylanan planlar temelinde bundan sonra da genişlemeye devam edecektir. SBKP MK 1984 Ekim Tamüyeli Toplantısı, ödünsüz biçimde uyguladığımız bu politikayı bir kez daha onayladı.

Artık günün öncelikli görevi, ıslah edilen alanların genişletilmesinden çok, işletmelerin hizmetine verilen toprakların verimli biçimde kullanılmasını sağlamaktır. Elimizde ıslan edilmiş çok geniş topraklar olmasına karşın bunları hâlâ daha gerektiği gibi kullanmasını öğrenemedik. Bu topraklardan elde edilen rekolteler, ne yaptığımız harcamalar, ne de nesnel olanaklar düzeyindedir.

Gerek federe cumhuriyetlerdeki tarım bakanlıkları, su ıslah ve işletme bakanlıkları, gerekse Lenin Merkezi Tarım Bilimleri Akademisi, bu başarısızlığı saptamakla yetiniyor, durumu iyileştirme yönünde ciddi önlemler almıyorlar. Bu, üstünde çok konuşulan bir konudur. Sözcükler su gibi akıp gidiyor, ama rekolte artmıyor. Ulusun zenginlikleri su gibi

akıp gidiyor. Bu konularda çıkartılan talimatların haddi hesabı yok. Bu topraklarda işlenmesi konusunda plan hazırlanmasını zorunlu kılacak ve, alınan sonuçlara göre ücretlendirmeye dayalı bir ekip çalışmasının örgütlenmesi yönünde özel kaynaklar ayrılmasını sağlayacak birtakım değişiklikler gerçekleştirildi. Bununla birlikte, adigeçen kuruluşların yöneticileri, Parti Merkez Komitesi'nin ve Hükümet'in karar tasarılarına karşı sorumlu davranmadılar.

Bazen, kimi sorumluların ağzından şu sözler duyuluyor: Sulanan topraklarımız olsa, rekolte kendiliğinden gelecektir. Bu ağır bir hata, bir yeteneksizlik örneğidir. Bu, tarımda yaygın (ekstansif) çalışmanın değişmez yandaşlarının akıl yürütmelerini çağırıştırıyor. Nemelâzımcılığın kabul edilemez olduğu bir alan varsa, o da sulanan toprakları işletme alanıdır. Herşeyden önce, sulanan ve kurutulmuş topraklardaki çalışmanın yoğun teknolojiye dayalı yöntemlerle yürütülmesini sağlamak gerekir. Ayrıca, ıslah edilen toprakların durumunu baştan aşağı iyileştirmek için birtakım ivedi önlemler almak da yerinde olur. Belirlenmiş yatırımların öncelikle buralara yapılması önem taşıyor. SBKP Merkez Komitesi'nin ve Hükümet'in isteği budur ve ödündüz biçimde uygulanmalıdır.

Dördüncüsü. Hayvancılık sorunları. Bazı gayretlere karşın, bilimsel ve teknik ilerlemenin bu kolu etkilemediğini itiraf edelim. Birçok uzman ve sorumlu, et, süt ve öbür maddelerin üretimini yaygın üretim etkenlerini devreye sokarak artırmaya çalışıyor.

Birkaç yıl önce, hayvan sayısı yerine hayvancılık kolunda üretkenliğin artırılmasını temel tercih olarak kabul ettiğimizde, birçok kimse konuyu anlayamadı, hatta bu tercihimizi üzüntüyle karşıladı. Ama yaşamın kendisi, bu yaklaşımın doğruluğunu açık biçimde gösterdi. Başka türlü de olamazdı. Bu yaklaşımın doğruluğu, öncü işletmelerimizin deneyimiyle ve başka ülkelerde yapılan uygulamalarla kanıtlandı. Bir bütün olarak bakıldığında, rakamlar da bu-

na tanıklık ediyor. Şu son iki ya da üç yıl içinde hayvancılık ürünleri üretiminde ve stoklanmasında çarpıcı olmayan, ama düzenli bir gelişme görülürken, ülkemizde hayvan sayısı baş olarak hemen hemen hiç artmadı ve hatta inek sayısı biraz azaldı. İşletmeler, sığır ıslahını ve iş örgütlenmesini iyileştirmeye önem verdiler. Hem sonra, kuru ve yaş yemlik ot üretimindeki artış, ahıra çekilen yeni bir hayvan sürüsünü beslemeye ayrılmıyor artık; yalnızca et üretimine yarıyor.

Dikkatimizi, hayvan varlığını sayıca artırma konusunda değil, (çünkü bu yeni çiftlikler kurmak ve personel çalıştırmak için büyük harcamalar yapmak demektir.) ama yoğun üretim yöntemlerinin uygulanması konusunda toplamaya devam etmeliyiz. Elbette hayvan varlığını artırmanın doğru olduğu ilçeler ve hatta bölgeler vardır ve her zaman olacaktır. Sulanan topraklar artıyor, daha fazla yemlik ot üretmek için yeni olanaklar ortaya çıkıyor, vb.. Buradalarda, doğal olarak, hayvan sayısının artması gerekiyor. Ama yemlik ot üretimi, belli bir tempoyla gelişmeli, hayvancılık bu tempoyu izlemeli, dahası bu da yoğun üretim yöntemleri uyarınca yapılmalıdır.

Geçen yıl, yoldaşlar, mezbahaya, herbirinin ortalama ağırlığı (kesimden önce) 250 kilonun altında olan 7 milyon baş sığır verildi. Dahası tüm ülke çapında ortalama ağırlık 358 kg'ydi. Gördüğünüz gibi, bu 7 milyon baş hayvandan her biri için bir kentallık kaybımız oldu. Kaldı ki, 358 kg da parlak bir sonuç değildir. Bu da, yoğunlaşma sorununun yakıcılığını koruduğunu gösteriyor.

Kendi ölçülerimize göre, her yıl kesime 25-26 milyon baş arasında sığır gönderiyoruz; hayvan başına yalnızca 50 kg'lık bir artışla, ülke çapında ette bir buçuk milyon tonluk bir üretim fazlalığı sağlanabilir; bu, hayvan varlığının yaklaşık 5 milyon baş artırılmasından daha ucuz ve daha ekonomiktir. Üstelik, hayvan sayısındaki bu artış sonucunda yeni yeni tesisler kurmak ve binlerce yetiştirici istihdam

etmek gerekecektir. Yoğunlaşmanın sağladığı verimlilik, sanırım, çok çarpıcıdır.

Süt hayvancılığına da yeni bir yaklaşımla eğilmek gerekiyor. İslah çalışmalarının, yeni teknolojilerin ve besin dengesinin bize sunduğu olanaklardan yararlanmak için daha canla başla çalışmak gerekiyor. Bunlar, yüksek bir üretkenliğin başlıca bileşenleridir. Bugün, sahip olduğumuz sürülerle, inek başına ortalama 3 bin litre süt elde etmeyi başarırsak, daha ne isteriz!

O halde ne yapmalı, yoldaşlar? İnek sayısını mı artırmalı, ağırlığı bir kez daha niceliğe mi vermeli, yeni ahırlar mı kurmalı ve yeni sağma makineleri mi bulmalıyız? Yoksa, tersine, ciddi bir biçimde üretimde yoğunlaşmaya mı geçilmeli? Sözelimi, ıslah çalışmalarının sonuçlarına bir bakın. Simmental ırkını Holstein-friesian'la karşılaştırın. Eşit koşullardaki sağım farklılıkları 800-1000 litre arasındadır! SSCB Tarım Bakanlığı ve LMTBA sorumlularının dikkatlerini var güçleriyle bu noktada toplamaları gerekiyor. Bu, herşeyden önce onların işidir. Bugünkü durumda, çoğu hayvan yetiştiricilerinin, bu alandaki malzeme yetersizliğine karşın özellikle hayvan ıslahı konusundaki sorunları çözümlmeye hazır olduklarına inanıyorum.

Sibiry'a ve Kazakistan'da hayvancılığın geliştirilmesi ve üretkenliğinin artırılması sorunları, tüm keskinliğiyle karşımıza çıkıyor. Siz, yoldaşlar, hayvancılığı geliştirme faaliyetlerinin yönetiminde ortaya çıkan yeni duruma ayak uydurmalı ve yeni bir aşamaya geçmelisiniz. Yerel organlara önemli bir sorumluluk düşüyor. Üstelik bazı ilçelerde, başlıca gıda maddelerinde kişi başına tüketim artışı yerel üretimi aşıyor. Bu olgu, özellikle Novosibirsk bölgesinde görülüyor. Başka bölgelerin de aynı yolu izlemeleri durumunda neler olabileceğini bir düşünün! Herkes devletten sübvansiyon isteğinde bulunacak ya da federal cumhuriyet fonlarına mal teslim planını yerine getirmeyecektir. Hiç kimsenin böylesi bir durumu kabul etmeyeceği kanısındayım.

Hiç kimsenin bu eğilime göz yumma hakkı yoktur! Çözüm yolu tektir: Çiftliklerde üretim artışı, hayvancılığın tüm alanlarında hızlı ve yoğun gelişme temposu.

Yoldaşlar,

Beslenme kaynaklarını çoğaltırken, hem üretimi artırmalı, hem de bunların daha iyi kullanılmasını sağlamalıyız. Bundan başka çözüm yolu yoktur. Tarım ürünlerinin korunmasında ve dönüştürülmesinde köklü bir iyileşme, önümüzdeki onikinci beşyıllık planın temel hedefi olmalıdır. Nitekim, gerek hayvancılıkta, gerekse tarımda, bir kentallik bir üretimi korumak, aynı kentali yeniden üretmekten çok daha ucuzdur. Bu ekonomik politikanın, açık ve anlaşılır olduğu kanısındayım. Bununla birlikte, işler pek hızlı ilerlemiyor. Hatanın, öncelikle, tarım ürünlerinin korunmasına ve dönüştürülmesine özgü bir maddi ve teknik temel yaratmaktan sorumlu merkezi planlama ve ekonomi servislerine, ikinci olarak da görev yerinde olan yerel parti ve sovyet organlarına ait olduğunu söylemeliyim. Onlar da bulundukları yerlerde, bu sorunun üstesinden gelmenin kaynaklarını aramalıdır.

Halen, Merkez Komitesi'nin ve Hükümet'in isteği üzerine tarım ürünlerinin dönüştürülmesi ve korunması için güvenilir bir maddi temel oluşturmaya yönelik bir programın hazırlıkları tamamlanmak üzeredir. Bu programı, Gıda Programı'nın bir eki olarak görüyoruz. Bu görevin üstesinden gelmek için tüm sanayi, özellikle askersel sanayi kapasitelerimizi, sosyalist ülkelerle işbirliği kapasiteleriyle birleştiriyoruz. Genelde, çiftlik ve tarım ürünlerinin tam dönüştürülmesine ve güvenilir biçimde korunmasına ilişkin önemli sorunların en kısa sürede çözümü yönünde önlemler alıyoruz.

Buraya kadar ele aldıklarım, yoldaşlar, yalnızca en dolaysız rezervlerimizi, büyük ve ulaşılabilir rezervleri kapsıyor. Bugün ileri sürdüğümüz görevlerin gerçekçiliğine olan güvenimizin sağlam gerekçelere dayandığını bir kez daha

vurgulamak istiyorum.

Elbette daha dolaylı rezervlerimizi de harekete geçirmek gerekiyor. Artık, gıda sektörünün gereksinim duyduğu takım-tezgahları sanayisini hızlı bir tempoyla geliştirmek zorunludur. Bu sorun, söylediğim gibi, öbür bakanlıkların katılımı olmadan çözülemez. Ne yazık ki, şu ya da bu kolun gelişiminde ortaya çıkan bozukluklardan hâlâ daha zarar görüyoruz. Bazı yoldaşlar, gıda sanayisinin, et ve süt sektörünün gereksinimlerini ihmal ediyorlar. Bunlar, et kombinaları için soğuk hava depolarının, süt fabrikaları için ek paketleme ünitelerinin önemsiz, dikkate değmez şeyler olduğunu düşünüyorlar. Hayır, yoldaşlar, bunların hiçbirisi önemsiz değildir! Ruble'nin en verimli olduğu alanlar gıda sanayisi ve buna bağlı dönüştürme sektörleridir. Bu sektörde amortisman süresi bir ya da iki yıl, hatta yalnızca birkaç aydır.

Merkezi ve yerel düzeydeki planlama ve iktisadi yönetim organları bu çok önemli devlet hedefini gerçekleştirmeye gerek gıda sanayisi işletmeleri et ve süt işletmeleri, sebze ambarları konusundaki yenilenme ve yeniden yapılanma, gerekse soğutma sistemleri imalatı ve montajı alanlarındaki somut olanakları ve gereksinimleri belirlemeye çalışmalıdır.

Partinin ve Sovyetlerin yerel organları, toplum yaşamının tüm alanlarını kapsayan reel bir eylem mekanizması sunuyorlar. Haydi, bu mekanizmayı söz konusu yaşamsal alanda harekete geçirelim. Bu görüşmeden yararlanarak, bütünüyle sizlere bağlı olan birtakım konuların varolduğunu da belirtmek istiyorum, yoldaşlar. Büyük kentlerde, bölge ve arazi merkezlerinde meyve ve sebze üretiminin korunması ve piyasaya sürülmesiyle ilgili tesislerin yapımında ciddi bir sorunla karşılaşılması olanaklı mıdır?

Sorunu, daha açık biçimde ortaya koyalım, yoldaşlar. Büyük kentlerde önemli bir sanayi potansiyeli, onlarca inşaat işletmesi vardır. Bu sorunun çözümünden kaçınırlar-

sa, tarım ürünlerinin korunması ve piyasaya sürülmesi için gerekli yapıları kuramazlarsa, çalışmada makineleşmeyi gerektiği gibi gerçekleştirmeyi beceremezlerse, bu kentlerin sorumluları başka ne işe yarar? Bana göre, böylesi insanların, yalnızca ahlaki nedenlerle bile parti ve sovyet örgütlerini yönetmeye hakları yoktur.

Çelinograd'ta bana, "tarladan mağazaya" akışın mükemmel olduğu söylendi. Sebze gereksinimi burada, pek fena karşılanmıyor. Bu da az şey değil. Kent parti komiteleri ile kent yürütme komitelerinin çoğu bu sorunu çözebilir yeter ki bölge parti komiteleri ve bölge yürütme komiteleri elele versinler. Bu işlerin yapılmadığı yerlerde bu durum, güçlüklerin değil, ama önemli bir göreve karşı umursamazlık eğiliminin sonucudur. Daha ne diyelim! Bu konuda ne hoşgörü, ne ödün, ne de bağışlama olabilir; çünkü bunlar çok ciddi işlerdir: İnsanların günlük gereksinimleri ve çıkarları, halkın maddi refah düzeyinin yükseltilmesidir söz konusu olan.

İnşaat işleriyle görevli bakanlıkların, gıda sanayisi tesislerinin donatımı ve yeniden yapılandırılması konusunu en arka plana atmaması gerektiğine dikkatinizi çekerim. Kaldı ki, bu uygulama hâlâ devam ediyor. Yapımı görece kolay tesislerin (et kombinaları, süt fabrikaları, ekmek sanayi fırınları) inşaatı bile 8 ya da 10 yıl sürüyor. İnşaatçı yoldaşlar, yürürlükteki beşyıllık planın ilk dört yılında bu amaçlar için ayrılmış fonların, az ya da yetersiz olmasına karşın hemen hemen hiç kullanılmamış olması normal değildir. İnşaat çalışmalarına ayrılan yaklaşık bir milyar ruble tutarındaki yatırımlara el sürülmemiş. Bu da, gıda ürünlerini dönüştürme ve koruma sorununun ivedi çözümünün taşıdığı önemin küçümsendiğini açıkça gösteriyor. İnşaat emekçilerinin, bundan gereken sonuçları çıkaracakları kanısındayım.

Bir nokta daha. Tarımsal-sanayi kompleksi kollarında yürüttüğümüz teknolojik ve örgütsel yeniden yapılan-

ma çalışması da, bilimsel araştırma kuruluşlarımızın potansiyel olanaklarını harekete geçirme uğraşı çerçevesinde yeni yaklaşımlar gerektiriyor. Tarım biliminde birçok başarı bağlandı, hâlâ da sağlanıyor. Ama bugün, elde ettiğimiz kazanımlarla yetinemeyiz. Bilimin, tarımda emek üretkenliğinin ve tüm tarım sektöründe verimliliğin köklü biçimde artmasına olanak verecek devrimci bir rol oynayamamasına üzölmek gerekir.

Parti Merkez Komitesi, bilimde de yoğunlaşma hedefini ortaya koydu. Amaç, bilimin tarım dünyasında ilerlemeyi hızlandıracak gerçek bir katalizör durumuna getirilmesidir. Özellikle, araştırmaların düzeyini ve etki gücünü ciddi biçimde yükseltmek, araştırma sonuçlarını vakit geçirmeden uygulamaya koymak büyük önem taşıyor.

İçinde bulunduğumuz dönem, bilimsel ve teknik ilerlemenin, biyolojide ve biyoloji teknolojilerinde temel araştırmaların belirleyici eğilimlerini geliştirme çalışmalarına daha da derinlemesine girişmemizi gerektiriyor. Politbüro, geçenlerde bu konuyu görüştü ve ayrıntılı bir karar aldı. Deneyimin de gösterdiği gibi, bu alandaki kazanımlar, başlıca biyolojik araştırma süreçlerinin yoğunluğunu esaslı biçimde artırabilir, tarımsal üretim teknolojisini bütünüyle değişikliğe uğratabilir.

Bilimde ilerici eğilimlerin gelişmesi, çağdaş yöntemlere ve yöntembilimlere başvurulması, gerek ıslah çalışmalarına, gerekse hastalıklara, kuraklığa, kış soğuşuna dayanıklı yeni bitki türleri yaratma çalışmasının belirgin biçimde hızlandırılmasına olanak sağlıyor. Bu durum, verim düzeyi yüksek ve sınaı teknolojilere elverişli yeni hayvan ve kümes hayvanı ırklarının yaratılması için de geçerlidir.

Günümüzde bilimin tarımda uygulanması sorunları çeşitli bilim dallarından uzmanların geniş katılımını gerektiriyor. Bu konuda, SSCB Bilimler Akademesi'ne, LMTBA ve tarımsal-sanayi alanındaki öbür bilim kuruluşlarıyla işbirliğini genişletme çalışmasını sürdürme çağrısında bulun-

mak istiyorum. Temel bilimler, bilimin tarımsal-sanayi sektörüne olan katkısını ve tarımsal üretim üstündeki etkisini yükseltecek büyük bir rezervi açacak anahtardır.

Bilimsel kazanımların pratikte uygulanmasıyla daha fazla ilgilenmek gerekiyor. İlgilenme biçimleri değişik olabilir. Ama bilim-üretim gruplaşması, deneyimin gösterdiği ve pratiğin de kanıtladığı gibi hâlâ daha en akılcı formüldür. Tarımsal-sanayi kompleksi bünyesindeki bilim-üretim gruplaşmaları, gerek ırk ıslahı, gerek makine ve modern aygıtlar üretimi, gerekse yeni teknolojiler ve üretim modelleri hazırlama konularında birer merkez, yani öncü birer deneme okulu durumuna geldi. En iyileri arasında “Kolos” (Omsk bölgesi), “Dnieper” (Ukrayna), “Gibrid” (Moldavya) bilim-üretim gruplaşmaları, Tartu (Estonya) hayvancılık gruplaşması, vb. sayılabilir. Bilim-üretim gruplaşmaları, tüm yol ve olanaklarla desteklenmeli ve geliştirilmelidir.

Yoldaşlar,

Hepimiz, tarımsal-sanayi alanındaki görevlerimizi en hızlı biçimde gerçekleştirmenin gerekliliği konusunda hemfikiriz. Ayrıca bu amaçla büyük bir siyasal örgütlenme çalışmasının zorunluluğu konusunda da aynı görüşte olduğumuzdan en ufak kuşku yok. Nisan Tamüyeli Toplantısı kararları, Merkez Komitesi’nin bilimsel ve teknik ilerleme sorunları üstüne. Konferans belgeleri, partinin başka yeni belgeleri şu sorunun yanıtını getiriyor: Sonuç alma olanaklarımız nasıl artırılabilir? Bu belgelerde ortaya konan düşünceleri, direktifleri ve sonuçları ardıcıl olarak ve kararlılıkla uygulamak gerekiyor.

Ülkemizin tarım sektörünün girişkenliğe gereksinimi var. Bu, tüm kadroları için, parti, sovyetler, iktisadi yönetim organları, sendikalar, Komsomol içindeki tüm kadrolar için geçerlidir. Bu, parti zincirinin tüm halkalarını, devlet ve toplumun tüm faaliyet alanlarını ilgilendiriyor. Verimli geniş rezervlerin geliştirilmesinin ve kırsal kesim ve iktisa-

di olanaklar ve uzmanlaşmış kadrolara dayanarak yüksek randımanlı bir potansiyel yaratılmasının, sübvansiyon hacminden ya da verilen gereç ve çeşitli kaynakların artışından değil, ama parti örgütleriyle yönetici kadroların iyi tasarlanmış, girişimci çalışmasından kaynaklandığına tanıklık eden birçok örnek vardır. İşte bu örneklerle, dayanmak gerekir; tersi durumda önümüzdeki beş yıllık plan dönemi için ülkenin toplumsal-iktisadi gelişim planında öngördüğümüz tempolara ulaşılmasını beklemek güçtür.

Partimizin kırsal ilçe komitelerinin rolüne, bu açıdan değinmek istiyorum. Bugün ilçe komitelerinin sayısı 3 bin 200'den fazladır; 49 binden çok kolhoz ve sovhos parti örgütünü kapsıyorlar. Kırsal alanda altıbuçuk milyon komünist var. Yani parti üyelerimizin üçte birinden fazlası. Böylesi bir güç, böylesi bir öncüyle, hem toplumsal alanda, hem de üretim planında gerçekten büyük işler yapılabilir.

SBKP Merkez Komitesi, partimizin bu temel halkasının çalışmasına ve parti komitelerinin politikamızın gerçekleşmesine ve özellikle Gıda Programı'nın yaşama geçirilmesine yaptıkları katkıya yüksek değer biçiyor. Bununla birlikte bazı saptamalar da yapmak gerekiyor. SBKP Merkez Komite seksiyonları, bazı parti bölge örgütlerinin çalışmalarını incelerken, birçok ilçe komitesinin, yürüttükleri çalışmaya geç uyum sağladığı, bazen de bir parti komitesinin bir siyasal yönetim organı olduğunu unuttuğu sonucuna vardı.

Tarımsal sanayi kompleksi yönetimini yetkinleştirme önlemlerinin uygulanması ve ilçe tarımsal-sanayi gruplaşmalarının (İTG) kurulması sonucunda, her kırsal ilçede yeni bir durum ortaya çıktı. İlçe komitesi bunu dikkate almalı ve bu yeni ortamda kendi yerini belirlemelidir. Kendisinin herşeyden önce siyasal bir yönetim organı olduğunu unutmaması gerekir. Eskiden bu komiteye ait olan görevlerin bir bölümü artık İTG'ye geçmelidir; dolayısıyla ilçe komitesi üye alımı, kadroların dağılımı ve yetiştirilmesi, emekçi

kollektiflerinin denetimi ve toplumsal gelişimi, insanların bilinç düzeyinin yükseltilmesi, disiplinin güçlendirilmesi sorunlarıyla daha ciddi biçimde ilgilenmelidir. Bunlar hem iktisadi, hem toplumsal hem de politik görevlerin başarıyla yerine getirilmesini büyük ölçüde etkileyecek etkenlerdir. Sözün kısası, ilçe komitesi yalnızca kendisinin üstesinden gelebileceği sorunlar konusunda harekete geçmelidir.

Bazı ilçe komiteleri, çalışmalarını yanlış bir üslupla yürütüyorlar. Bazen, parti komitesi ile iktisadi yönetim organının, çalışma biçim ve yöntemlerini birbirinden ayırdetmek zorlaşıyor. Genellikle, iktisadi örgütlenmedeki ihmaller, parti, devlet ve iş disiplinine aykırılıklar, gereken ilkesel bir anlayışla ele alınmıyor. İdeolojik çalışma düzeyinin yükseltilmesine, halkın sosyalist bilinç ve ahlak anlayışıyla eğitilmesine her yerde gereken dikkat gösterilmiyor.

Kırsal ilçe komitelerine özgü bir sorun da, bu komitelerin kolhoz başkanları ve sovhoz müdürleri nezdinde yürüttükleri çalışmalardır. Bu emekçi kategorisinde görülen büyük değişme, huzursuzluk yaratıyor. Kaliningrad bölgesi parti komitesi birinci sekreteri D. Romanin'in *Pravda*'da yayımlanan bir makalesi mutlaka dikkatinizi çekmiştir. Yazısında parti komitesinin kadrolara yönelik çalışmaları üstüne ilginç düşüncelere yer veriyor. Makalede özellik şu rakamlar yer alıyor: Yöneticilerin 10 yıldan fazla aynı görevde kaldığı işletmelerde tahıl randımanı hektar başına 30 kentali ve inek başına süt sağımı da üç bin litreyi aşıyor. Ama bölgede bu tip işletmelerin oranı yalnızca yüzde 18. Çoğunda uzmanların durmadan yer değiştirdiği görülüyor.

Bunun sonucunda da kolhoz ve sovhoz, ortaya çıkan (üretim, doğal ve toplumsal) karmaşık süreçler içinde bo-calıyor. Bir tarım işletmesi süzgeç gibi çalışırsa, bundan sonuç alınabilir mi? Bölge parti komitesi sekreteri işte bu çözümlmeyi yapıyor. Doğru yönde düşündüğü kanısındayım. En azından, dikkatlerin konunun özü üstünde toplanmasını sağladı; bu da bize, Kaliningrad bölge komitesinin bun-

dan böyle uzmanlara yönelik çalışmasını güçlendireceği ve başka parti bölge komitelerinin de onu izleyeceği umudunu verdi.

Kolhoz ve sovhoz yöneticileri kadrolarımızın gerçekten en değerli kesimini temsil ediyor. Her ilçe, bölge ve cumhuriyette yüksek derecede vasıflı tarım sorumluları yönetici grubunda istikrarı sağlamak için başkan ve müdürün otoritesini değerlendirip yükseltmek gerekir.

Kırsal kesimde toplumsal çalışmaların geliştirilmesi parti ilçe komitelerinin başka bir görevidir. Enerjik, düşünce tarzıyla ve çalışmalarıyla modern bir insan yönetim sorumluluğunu omuzladığında, her zaman olduğu gibi, personel için elverişli çalışma koşulları yaratmakla ve özellikle insanlara iyi bir toplumsal yaşam çerçevesi sağlamakla işe başlar. Böylece emekçiler çok daha üretken olmaya çalışırlar ve yöneticilerine isteyerek ayak uydururlar.

Merkez Komitesi Mayıs (1982) Tamüyeli Toplantısı'ndan sonra tarımsal alanda yaratılan ve çalışmada girişkenliği özendiren iktisadi koşullar, parti komitelerine kadrolar sorununun çözülmesine gereken önemi verme olanağını sağladı. Parti örgütlerinin görevi, tarım ve gıda sektörleri yönetici kadrolarına, onların yerini almadan, bilimsel ve teknik ilerlemeye, iktisadi ve manevi özendirme önlemlerinin akıllıca kullanılmasına dayalı yeni ve etkili yönetim biçimlerini özümsemeleri için yardım etmektir.

Ülkede, iktisadi mekanizmayı ve tarımsal-sanayi kompleksi yönetimini yetkinleştirme çalışması sürdürülüyor. Bu soruna ilişkin somut önerileri hazırlama çalışması sona ermek üzeredir. Tasarlanan önlemler, kolhoz ve sovhozların yönetim özerkliğini genişletecek, sosyalist girişkenlik anlayışını geliştirecek, tarımsal-sanayi kompleksindeki tüm işletmelerin eşgüdümlü çalışmasını sağlayacaktır. Bunun, tarım ve tarımla ilgili kollara yeni bir canlılık kazandıracığına, iktisadi yönetimin ana halkasının, aynı zamanda ilçe, bölge ve cumhuriyetlerin Gıda Programı'nın gerçek-

leştirilmesindeki rol ve sorumluluğunu artıracasına eminiz.

Yoldaşlar,

Bu yoğun tarım döneminde sizleri günlük işlerinizden alıkoyduk, konferanstan sonra çalışmalarınız daha keyifli ve daha verimli bir nitelik alırsa, burada yitirilen zaman haklı bir gerekçeye dayanmış olacaktır.

Bu yıl Kazakistan, Sibirya ve Ural'da, devlete buğday satış planlarını yerine getirmek ve ülkenin gıda kaynaklarını büyük ölçüde zenginleştirilmesine katkıda bulunmak için tüm koşullar sağlandı. Yeni parti kongresi ve önümüzdeki beşyıllık plan öncesinde yapılan dayanışma görüşme-miz yalnızca bu büyük tarım bölgesi için değil, tüm ülke ve tüm halk için özel bir önem taşıyor.

SBKP Merkez Komitesi adına, burada temsil edilen cumhuriyet, arazi ve bölge parti örgütlerinin verilen görev-leri tam bir sorumluluk bilinciyle gerekleştireceklerine olan inancımı belirtmememe izin verin. Bu, Leninci partimizin XXVII. Kongresi'ne iyi bir armağan olacaktır.

Emek kahramanlığının ölümsüz gelenekleri

*SBKP MK' nın Stahanovcu hareket emektarları,
en iyi emekçiler ve üretim yenilikçileriyle yaptığı
toplantıda yapılan konuşma ve kapanış söylevi*

20 Eylül 1985

Sevgili yoldaşlar,

İşçi yürekliliği, onuru ve yiğitliğinin simgesi olan Stahanovcu hareketin emektarı sizleri ve bu emek kahramanlığının ölümsüz geleneklerini onurla sürdüren en iyi emekçiler ve üretim yenilikçileri sizleri, hepinizi Parti Merkez Komitesi adına içtenlikle selamlamama izin verin.

Güzel bir neden bizi bir araya getirdi. Elli yıl önce, Stahanovcu çalışma coşkusunun ilk kıvılcımları milyonlarca emekçiyi kucaklayan bir hareketin doğmasına yol açtı. Bana göre, o dönemin yalnızca duygusal olaylarını anımsamakla yetinmemeli, aynı zamanda günümüzün ivedi sorunlarını çözmek amacıyla sosyalist yarışmanın harekete geçirci olanaklarının nasıl en etkili biçimde kullanılabileceği konusunda da görüş alış-verişinde bulunmalıyız.

Stahanovcu hareket büyük öneminden hiçbir şey yitirmedi. Lenin'in daha ilk komünist cumartesiler deneyimiyle farkettiği yaratıcı ilkeyi çarpıcı bir biçimde somutlaştırdı: "... üretkenliği artırmak, yeni bir çalışma disiplini benimsemek, ekonomide ve yaşamda sosyalist koşulları yaratmak için işçilerin gönüllü ve bilinçli inisiyatifi."(*)

(*) V. LENİN: Bütün Yapıtları, C.29, S.428

Yoldaşlar, çağımızın, belirleyici bir dönemeç noktasının görevlerine alabildiğine uyan bu tanım, ne kadar de derin ve geniş kapsamlıdır!

Stahanovcu hareket unutulmaz bir dönemde doğdu. Genç Sovyet Devleti korkunç bir tempoyla ve, sözcüğün tam anlamıyla, zamanı aşarak sanayileşiyordu. Çalışmanın verimliliğini hızla artırmak, yeni iş örgütlenmesi biçimleri bulmak, teknik modernleşmesinin ve üretimin maddi temelinin yenileşmesinin sağladığı olanakların sonuna kadar kullanılması gerekiyordu.

Stahanovcu hareket, Maksim Gorki'nin yığınların enerjisinde patlama olarak nitelediği, çalışmaya karşı yeni bir tutumu yansıttı. Genç ülkenin yaratıcı güçlerinde, işçi sınıfında ve köylülüğünde güçlü bir atılma tanık olundu. Elbette, bu birden bire oluşmadı; yeni toplumsal ilişkilerin yerine oturması sürecinde partinin ardıcıl çalışmasıyla hazırlandı.

Bugün, o kadar yıl geçtikten sonra, bu hareketin öncülerinin adlarını hayranlık ve gururla anıyoruz. Bu yetenekli halk çocuklarının her biri eşsiz ve yüzü tezgah başında çelikleşmiş insanlardı: Madençi A. Stahanov ve N. İsofov, dövücü A. Bussigin, parti militanı C. Petrov, dökümcü M. Mazay, frezeci İ. Gudov, lokomotif makinisti P. Kirivonos, kunduracı N. Smetanın, kadın dokuma işçileri E. ve M. Vinogradov, tarım makinistleri C. Borin, P. Angelina ve P. Kovardak, kadın pancar üreticileri M. Demçenko ve M. Gnatenko ve daha niceleri.

“Stahanovcu”, “stahanovcu gibi”: Bu terimler, aşılmış olana karşı ileri olan herşey uğruna yürütülen savaşımları, gösterilen inisiyatifleri simgeliyordu. Stahanovcu hareket, yalnızca toplumsal değil, aynı zamanda manevi bir harekettir; çünkü yeni toplum insanının manevi güzelliğini ortaya koydu. Bu hareketin öncüleri, ülkenin gerçek kahramanları oldular. Onlar örnek alınıyor, onlar gibi yaşanmaya çalışılıyordu; işçiler, kolhozcular, aydınlar, gençler onların yo-

lunu izliyordu.

Onlardan söz ederken, amacım yalnızca tarihi saygıyla anmak değil. Bu salonda emektar stahanovcular ve günümüzün en iyi emekçileriyle yüz yüze, dönemler arası organik ilişkiyi, sosyalist geleneklerin kuşaktan kuşağa geçişini düşünmemek elde değil. Teknikler ve insanlar, geçen yarım yüzyıl içinde değiştiler. Çağımız, ilk stahanovcuların ölümsüz yenilikçi zihniyetinin, tekniği alabildiğine kullanma arzusunun, eskimiş psikolojik ölçü ve alışkanlıkları ortadan kaldırma cesaretinin belirgin izlerini taşıyor.

Bugün, parti, ağırlığı, ülkenin toplumsal iktisadi gelişiminin, bilimsel ve teknik ilerlemenin hızlandırılmasına, disiplin ve düzenin tüm alanlarda güçlendirilmesine verdi. Ekonomiye daha büyük bir dinamizm kazandırmak, ekonomiyi yoğunlaşma yoluna oturtmak, üretimde verimlilik artışını sağlamak gerekiyor. Bu yönelim, emekçilerin özelemlerini ve ruhsal durumlarını bütünüyle dikkate alıyor, daha doğrusu bunları dile getiriyor.

Kısa ve uzun erimli planlarımız ve politikalarımız, SBKP XXVII. Kongresi tarafından kesin olarak belirlenecektir. Ama, onikinci beşyılık plan döneminde ve üçüncü bin yılın başına kadar iktisadi varlığımızın nasıl gelişmesi gerektiğini ana hatlarıyla şimdiden biliyoruz. Sonucu belirleyici halkayı ve öncelikle kullanılacak kaldıraçları görüyoruz. Önümüzdeki üç beşyılık plan döneminde sanayi potansiyelinde, Sovyet iktidarı boyunca bugüne kadar gerçekleşene eşdeğer bir artış sağlamalıyız. Ama bu hedefe -sorunun özü işte buradadır- ekonominin yoğunlaştırılmasıyla ulaşmalıyız.

Bu çalışma temposunu yaşamın kendisi dayatıyor. Bu tempoyu Sovyet yurttaşlarının refah düzeyini yükseltme, ülkenin savunma kapasitesini, devletimiz ve bağlaşıklarıımızın güvenliğini bütünüyle güvence altına alacak bir düzeyde tutma zorunluluğu dayatıyor. Kısacası, Leninci politikaya bağlı olan bizler, sorumluluklarımızı üstlenerek ta-

rihsel bir seçim yapmak zorundayız. Ve parti bu seçimi yaptı: toplumu nitelikçe yeni bir düzeye ulaştırmak için, toplumsal-iktisadi ilerlemeyi önemli ölçüde hızlandırma. Bu yolu azimle ve ardıcıl bir biçimde izleyeceğiz. Bugün dikkatler, öngörülen önlemlerin pratik uygulaması, somut davranışlar, istisnasız herkesin (işçinin, kolhozçunun, uzmanın, bilginin, bir işletme ya da işkolu yöneticisinin) zorlu günlük çalışması üstünde toplanmalıdır.

Geçenlerde, Batı Sibirya'nın petrol ve gaz bakımından zengin bir bölgesini ve Kazakistan'da tarıma yeni açılmış toprakları ziyaret ettim. İşçiler ve uzmanlarla konuşmalarım ciddi ve içten geçti. Bu görüşmelerden şu sonuç çıktı: Sovyet işçisi, köylüsü, mühendisi ve bilginini ülkenin önünde duran görevlerin gerçekleştirilmesinde sorumluluklarının tam bilincindedir. Sovyet insanları yalnızca ilerlemenin değil, aynı zamanda tüm bilimsel ve teknik ilerleme cephesinde gerçek bir atılıma girişmenin, ekonomik gelişmede keskin bir dönemeci almanın gerektiğini açıkça görüyorlar.

Bu yeni koşullarda insanların etkinliğinde, değişikliklere duydukları canlı ilgide belirgin bir artış görülüyor. İnsanlar, sorunlara yenilikçi çözümler, sosyalist yarışmada daha etkili örgütsel biçimler arıyorlar. Emekçilerin son zamanlardaki yığnsal inisiyatifleri bunun kanıtıdır.

Nitekim Moskova'daki ve Leningrad'daki işletmelerin personeli üretim artışını, teknik ilerleme, donanımların azami kullanımı sayesinde elde etmeye çaba gösteriyorlar. Ukrayna makine yapım işçileri, onikinci beşyılık plan döneminde, demir levha tüketimini ve personel sayısını artırmadan, üretimi artırmayı yükümlendiler. Lipetsk, Nijni Tagil ve Çerepovets metalürji işçileri, üretim kapasitelerinin daha iyi kullanılması sayesinde, artık maddeleri değerlendirerek ve üretim kalitesini iyileştirerek iyi sonuçlar elde ettiler. Birçok işletme, üretim sürecindeki işlerin yetkinleştirilmesi ve rasyonelleştirilmesi sayesinde yüksek sonuçlar

sağladılar. İçinde bulunduğumuz yılda en az iki gün tasarruf edilmiş malzemeleri kullanarak çalışmaya karar veren emekçi kollektiflerinin bu inisiyatifi, ülke çapında örnek alındı.

Voljski otomobil gruplaşmasında (VAZ) girilen ve SBKP MK tarafından onaylanan önemli bir inisiyatife dikkat çekmek istiyorum. Bu inisiyatifin özünü, gruplaşma personelinin, Bakanlıkça onikinci beşyıllık planda öngörülen rakamları büyük ölçüde aşacak biçimde, üretimde verimliliği yükseltmeye ve ürün kalitesini iyileştirmeye dönük birtakım somut önerileri hazırlaması oluşturuyor. Emek üretkenliğinin büyük oranda artırılması, araba başına gerek maden, gerekse yakıt tüketiminin azaltılması kararlaştırıldı. Ayrıca yeni modellerin garanti sürelerinin de bir buçuk kat artırılması öneriliyor. Gruplaşma personeli, aldıkları önlemlerin devlet planına konmasını istedi.

Bu inisiyatif, her ekibe ve üretim sürecindeki her işe kadar işletmenin her halkasını kucaklayan bütünsel bir mali özerklik deneyiminden geniş ölçüde yararlanılmasını sağladı. Partinin, tüm rezervleri ulusal ekonominin hizmetine sokma çağrısına uygun yanıt, çalışma karşısında özenli bir yaklaşım örneği, işte budur.

Görüldüğü gibi öncü personeller, bugün, herşeyden önce yeni teknik ve teknolojilerin getirilmesi, üretimde verimliliğin artırılması gibi işin niteliksel göstergelerine ağırlık veriyor. Hiç kuşkusuz, sosyalist yarışmanın yalnızca bazı yönlerine işaret ediyorum; çünkü sosyalist yarışma deneyimi yaşam kadar zengin ve çeşitlidir.

Emekçinin kendini üretimin efendisi olarak görmesi geniş çaplı yeni güncel görevleri üstlenme özlemi de elbette büyük bir önem taşıyor. Nitekim, yarışma, emekçilerin yaratıcı yeteneklerini kullanacakları başlıca alandır, Sovyet yurttaşının kendini göstermesi ve yükselmesinin, kapasitesini, yeteneklerini, yurttaşlık niteliklerini ortaya koyarak toplumsal saygınlık kazanmasının belli başlı yollarından biridir.

Kısacası, emek en üst düzeyine yükseliyor, ilk sonuçlarını veriyor. Ama bu, önemli bir çalışmanın henüz bir başlangıcıdır. Çözümü, kararlılık ve direşkenlik isteyen çok geniş kapsamlı sorunlar var önümüzde. Bu sorunlar yaşamın tüm alanlarını ilgilendiriyor ve iktisadi yönetim halkalarının hepsinden en yüksek sorumluluğu istiyor. İşletmecileri gelecekte de, partinin belirlediği yeni anlayışlara ve yeni isteklere doğru yeniden yönlendirmek için bıkmadan usanmadan ve kararlı biçimde çalışacağız.

Ama, yine de, yoldaşlar, başarının elde edileceği yer emekçi kollektifleridir: Gruplaşmalarda ve işletmelerde, atölyelerde ve ekiplerde, üretim sürecindeki tek tek her işte. Başarı, her emekçinin enerjisi, zekası ve hatta ruhu, onuru ve bilinciyle sağlamlaşmalıdır. Ortak refahımız için bilinçle çalışmak, disipline kesinlikle uymak, sorumluluk ve inisiyatif örneği olmak, devletin çıkarlarını kendi çıkarları gibi kollamak, herkesten istenen işte bunlardır.

Bu amaçla, iktisadi ve toplumsal tüm kaldıraçları, maddi ve manevi tüm özendiricileri harekete geçirmek gerekiyor. Ruble olarak ölçülmesi olanaksız bir ödülün önemini vurgulamak istiyorum. Geçen yıllar ve bugünkü deneyim, işçilerin, kolhozcuların, uzmanların ve bilginlerin, yurdun onurunu yükselten herkesin, bilinçli çalışmasını zamanında farketmenin, desteklemenin ve özendirmenin ne kadar önemli olduğunu gösterdi.

Önde yürüyenler, bazen güçlüklerle karşılaşabilir. Deyim yerindeyse, rüzgar her zaman yelkenleri şişirmeyebilir; kemikleşmiş gelenekler kırılmalı, alışkanlıklar ve anlayışsızlıklar aşılmalıdır. Her yenilikçi, ülkenin onurunu ve gururunu, sosyalist toplumun saygın varlığını temsil ediyor. Bu insanları mutlaka özendirmek gerekir. Adları ve yaptıkları, tüm ülke çapında, her emekçi kollektifinde tanıtılmalıdır.

Girişken ve yüksek düzeyde üretken emeği en etkili biçimde özendirirken, aynı zamanda "bacak bacak üstüne

atıp" çalışanlara, iş ve teknoloji disiplinine aykırı davrananlara, kötü mal üretenlere karşı da sert tutum almak gerekir. Emekçiler, Merkez Komitesi'ne gönderdikleri mektuplarda, bilinçli olarak çalışmak istemeyenlere karşı hukuki, maddi, idari ve daha etkili başka yaptırımlar uygulanmasını öneriyorlar. Adalet ancak böyle yerini bulabilir. Böyle davranmak gerekiyor. Kaldı ki, gittikçe daha çok işletme ve işkolunda benimsenen yeni yönetim mekanizması da, bunu amaçlıyor.

Merkez Komitesi işçi sınıfı, köylülük, mühendisler, teknisyenler, memurlar ve aydınlardan yaratıcı çalışmalarda bulunmalarını ve ülkenin iktisadi ve toplumsal gelişiminin gerçekleşmesi, Sovyet yurttaşlarının yaşamının daha rahat, düşünsel ve maddi planda daha eksiksiz ve zengin içerikli olması için ellerinden gelen herşeyi yapmalarını bekliyor.

Yoldaşlar,

Lenin *"yarışmayı, hemen uygulamaya geçmeleri için, yığınların girişkenliği olarak özendirmenin"* (*) son derece önemli olduğunu söylüyordu. Bugün hemen hemen tüm emekçiler sosyalist yarışmaya katılıyorlar. Ama, kanımca, çalışmada yarışmanın etkisi, her zaman, beklendiği gibi olmuyor. Bunun başlıca nedenlerinden biri, yarışma biçim ve yöntemlerinin, iktisadi gelişmenin bugünkü durumuna tam olarak uymamasıdır. Sosyalist yarışma birçok emekçi kollektifinde kendiliğinden, ekonominin yoğunlaştırılması, bilimsel ve teknik ilerlemenin hızlandırılması, iktisadi mekanizmanın yeniden yapılandırılması, iş örgütlenmesinde kollektif biçimlerin yaygın biçimde uygulanması yönündeki çalışmayla sağlam ve derin bir bağ kurulmadan yapılıyor.

Bu durum ortadan kalkmalıdır. Çünkü görevimiz değerlendirilmeyen kaynakları ortaya çıkarmak, elimizdeki herşeyi sonuna kadar kullanmaktır; yarışmayı da bu konumlardan hareketle yeni bir bakış açısıyla ele almak gerekir. Genel olarak, yarışma hâlâ daha öncelikli hedeflere doğru yöneltilmemiştir: Emek üretkenliğinin artırılması,

ürün kalitesinin iyileştirilmesi, kaynak tasarrufu.

Çalışma temposu, kalite, kaynak tasarrufu ve iyi bir örgütlenme: İşte günümüzün başlıca sloganları bunlardır.

Görüşmemizden yararlanarak, üründe kaliteyi kesin olarak iyileştirmenin gerekliliği üstünde bir kez daha durmak istiyorum. Bu, iktisadi, siyasal ve ahlaki bir dizi sorunu ilgilendiriyor. Ürünlerde kötü kalite, savurganlıktan, hem halkın varlığının, hem de insan emeğinin apaçık israfından başka bir şey değildir. Tüketim malları örneğini ele alalım. Kendi kendine şu soruyu soran alıcının şaşkınlığına hak vermemek elde değil: Uzay araçları ve atom güdümlü gemiler yapmayı biliyoruz da niçin ev aletlerimiz, ayakkabılarımız, giysilerimiz genellikle hatalı çıkıyor? Bu durum, yalnızca maddi değil, aynı zamanda manevi ve siyasal bir tahribata yol açıyor.

Bu durumun nedeni bir sır değildir. Başlıca nedenlerden biri, üretim kalitesi üstünde ısrarla durulmaması, kötü bir teknolojik disiplindir. Bu konuda da birçok şey emekçi kollektiflerine bağlıdır. İşçiler, kolhozcular, bilginler ve uzmanlar, mühendisler, teknisyenler ve işletmecilerin tüm Sovyet ürünlerinin en iyi dünya standartlarının altında olmaması ve hatta onlardan daha üstün olması için savaşım vereceklerine inanıyoruz.

Kaliteden söz ederken, nicelik göstergelerinin önemini yitirdiğini söylemek istemiyorum. Bugün de daha çok buğday, sebze, et üretmek, daha fazla maden kömürü ve petrol çıkarmak, daha fazla tüketim maddesi üretmek gerekiyor. Bundan sonra da birçok işkolunda üretim artışı, emek yarışmasının önemli bir göstergesi olacaktır. Ama, açık olan başka bir şey daha var: Sözgelimi, enerji ve hammadde kaynaklarının üretimini sonsuza kadar artıramayız. Her ton madeni, petrolü, gübreyi, her kilowat elektrik enerjisini, her metreküp ağacı akılcı biçimde kullanmayı öğrenmeliyiz.

İşte bu nedenle yarışma, aynı zamanda tasarruf sağ-

lamayı, işgücünün, maddi ve mali kaynakların akılcı biçimde kullanımını da amaçlamalıdır. Bu konuya daha önce de değinme fırsatı bulmuştum, ama işlerin yavaş düzeldiğini görünce, genel olarak tasarrufun, kaynak tasarrufunun ve var olan üretim potansiyelinin akılcı kullanımının bugünkü rezervimizi, ulusal ekonomide verim artışının olmazsa olmaz koşulunu oluşturduğunu bir kez daha vurgulamak istedim.

Bu yönde alınan her somut önleme yüksek değer verilmeli ve savurganlık sert biçimde cezalandırılmalıdır. Bazen, şu ya da bu fabrika atölyesinde ya da avlusunda tasarrufu ve tutumluluğu öven sloganlar görülürken, çevreye demir parçalarının, kullanılmayan gereçlerin saçılmış olduğu dikkati çekiyor. Demek ki çağrılar ve sözler çok güzelken, gerçek bambaşka olabiliyor.

Yoldaşlar,

Toplumun karşılaştığı sorunların çözümünde sendikaların oynadığı rolü abartmamak gerekir. Emekçilerin toplumsal ve kültürel gereksinimleri, çalışma ve yaşam koşulları, dinlenme ve boş zamanları, sendikal etkinliklerin ana hedefidir. Ama, daha yüksek emek üretkenliği, iş disiplini ve iyi bir üretim örgütlenmesi için sistemli ve kararlı bir savaşım vermeden bu sorunların başarıyla üstesinden gelmek olanaksızdır. Verimli bir çalışma dışında, mal üretebilmenin başka yolu yoktur. İşte bu nedenle üretkenliği yükselterek emekçilerin çıkarlarını savunmak sendikaların, tüm emekçi kolektiflerinin başlıca ödevlerinden biridir.

Bu amaçla, yasayı emekçi kolektifleri üstünde daha etkili biçimde uygulamak gerekiyor. Emekçi kolektifleri, yaşamımızın tüm sorunlarını bir ayna gibi yansıtıyorlar. Planların gerçekleştirildiği, yeni düşüncelerin denendiği, kadroların yetiştirildiği yerler, emekçi kolektiflerdir. Örneğin otofinansmanın ekip düzeyinde sağlanması, “tepeden bir göz atma”yla değil, ama bu konunun alttaki halkalarda özenle incelenmesi ve dikkate alınmasıyla olanak-

lıdır. Çünkü ekipler sayıca çoktur ve gayet iyi bildiğiniz gibi burada herkes göz önündedir ve ekip üyeleri her emekçinin kollektif çalışmaya katılımını kendileri değerlendirirler. Burada toplumsal adalet ilkeleri, ücretlerde ve öbür maddi ve manevi özendirme araçlarında daha eksiksiz biçimde gerçekleşir. Burada, aldatmacaya başvurmak, başkasının arkasına saklanmak zordur; üstlenilen yükümlülükler ile çalışmanın sonuçları arasındaki bağ daha belirgindir.

Gerek kollektiflerde değerlendirilmeyen kaynakları her gün özenle araştırma havasının, gerekse, deyim yerindeyse “yatay” ve “dikey” bir yükümlülük ortamının yaratılması geniş ölçüde sendikalara bağlıdır. Bununla birlikte genellikle, sendika komitesinin, çabaların başlıca hangi noktalarda toplanacağını belirlemeden, tüm çalışmalara katılıyormuş gibi bir izlenim yarattığı görülüyor. Bunun sonunda, yarışmanın örgütlenmesinde çalışma heyecanının büyük bölümü, sık sık “kırtasiyecilik”, uygulanacak önlemleri “keşfetmek” ve “süslemek” için harcanıyor.

Biçimcilik, yığınların somut buluşu olan yarışmanın yeminli düşmanıdır. Üstlenilen yükümlülüklerin bazen iki kopye olarak kaleme alındığı ve katılanlara yalnızca imzalarını almak için gösterildiği bir sır değildir. Yarışma planı, işletmenin, işkolunun özgül koşulları dikkate alınmadan hazırlanıyor. Şimdi de yarışmaya katılanların kişisel yükümlülüklerine bakalım. Tek başına, güzel bir düşünce. Ama niçin şu ya da bu işçi ya da mühendis doğrudan kendisiyle ilgili görevlerini kağıda geçiriyor ve sonra da bunları yerine getireceğine söz veriyor? Bu, yarışma düşüncesinin özünün çarpıtılması demektir.

Bu alanda başka bir sorunu daha ele almak gerekir: Yarışma ve inisiyatif tipleri çok fazla değil midir? Çünkü bu her zaman iyi sonuç vermez. Yarışmanın en değerli yönü büyük sonuçların gerçekleştirilmesi, öncü bir deneyimin, üretimde yenilikçi yöntem ve usullerin yaratılmasıdır.

Verdiği randımanla karşılaştırıldığında, birçok inisiyatifin enine boyuna düşünülmemiş olduğu görülüyor.

Sendikal örgütlerin ve iktisadi yönetim organlarının çalışmalarını, bu alanda güçlendirmeleri gerektiği kanısındayım. Somut işin yerini tumturaklı sloganların, aktif çalışmanın yerini de zorlama bir önlem kalabalığının almasına izin verilmemelidir.

Ayrıca, yarışmanın teknik örgütlenmesindeki ve yükümlülüklerin iktisadi gerekçelendirilmesindeki, sorumluluk, başarılı olanları özendirme uygulamasında eşitlikçi anlayışa son verilmesi, öncü işçinin saygınlığını yükseltme gibi başka ivedi sorunlar da vardır. Başarı ve hataları değerlendirmek için kesin ölçütlere gereksinmemiz var. Toplantımıza katılanların, bu sorunlara ve başka konulara ilişkin görüşlerini bize aktaracakları kanısındayım.

Bugün, başka bir önemli soruna daha, alkolizmle savaşım sorununa değinmeme izin verin. Alınan önlemler, rahatsızlık duyanlar olmasına karşın, emekçiler tarafından coşkuyla desteklendi. Daha şimdiden umut verici sonuçlar alındı. Alkollü içki tüketimi azaldı. İnsanlar, ayyaşlığa karşı daha hoşgörüsüz bir tutum içine girdiler; kent ve köy sokaklarında, üretimde düzen daha da güçlendi. Son üç ay içinde kavgalar belirgin biçimde azaldı. Böylece binlerce kişinin sağlığı korunmuş oldu. Bundan daha değerli ne olabilir?

Demek ki, bu büyük girişimimiz boşuna değilmiş. Tasarladığımızı sıkı sıkıya uygulayacağız. Toplumumuzda ölçülülüğün, bir yaşam kuralı olması için ısrarlı ve uzun soluklu çalışmalar gerektiğini görüyoruz. Sabırlıyız. Üstelik SBKP MK'nın bu çizgisi, halkın desteğine, kamuoyunun ağırbaşlı tutumuna ve gücüne dayanıyor.

Yoldaşlar,

Stahanovcu hareketin özel bir anlamı var: Bu hareket gençler arasında doğdu. Harekete ön ayak olanların yaşı 30'un altındaydı. Bu, mantıklıdır; çünkü geniş kapsamlı

hiçbir tarihsel görev gençliğin aktif, güçlü ve çok yönlü katılımı olmadan yerine getirilemez. Bugün de, toplumumuzun önünde duran muazzam yenileşme sorunlarının çözümü için genç kuşağın enerjisinin sonuna kadar kullanılması her zamankinden daha çok önem taşıyor.

Bazen çağdaş gençliğin yurttaşlık olgunluğunu yavaş kazandığı söyleniyor. Eski kuşaktan, homurdanan insanlar var. Ama ne denirse densin, biz, çağdaş Sovyet gençliğinden hoşnutuz. Genç erkek ve kızlarımız, ülkenin sanayileşmesi sırasında, o zaman için duyulmamış emek üretkenliği rekorları kıranların, zor savaş yıllarında ilk hücum kalkanların, düşman koruganlarının ateş kusan deliklerini vücutlarıyla tıkayanların, düşman uçak ve tanklarını havaya uçuranların çocukları ve torunlarıdır. Onlar, bakir toprakları tarıma açanların, kutup tundrasında ve Sibiryaya taygasında petrol ve gaz çıkaranların çocukları ve torunlarıdır. Onlar, bugün de tüm dünyaya çalışma, yurtseverlik ve yurda bağlılık örnekleri veren çocuklarımız ve torunlarımız, yoldaşlarımız ve savaşım arkadaşlarımızdır. Baykal-Amur demiryolunu kuranlar, yeni kentler inşa edenler, buğday üretenler, yurdumuzun sınırlarını büyük bir yiğitlikle koruyanlar onlardır.

Parti ve halk, Sovyet gençliğinin sosyalist ve komünizm kuruculuğuna katkısına yüksek değer biçiyor. Gençliğimize güveniyoruz, sahip olduğu niteliklerini ortaya koyabilmesi, üretimin ve toplumsal yaşamın tüm alanlarında neler yapabileceğini gösterebilmesi için geniş olanaklarla donatılması amacıyla elimizden gelen herşeyi yapacağız.

Bundan sosyalist davamız kazançlı çıkacaktır; bunun için parti komiteleri ve iktisadi yönetim organları, Kom-somol'la elbirliğiyle, yenilikçi genç işçi, mühendis ve bilginlerin enerjisi ve yeteneğini, yeni olan her şeye karşı ilgisini, alışkanlıklara ve tutuculuğa karşı hoşgörüsüzlüğünü, sağlıklı hırsını sonuna kadar kullanma biçim ve yollarını, yarışma yolu dahil bulmalıdırlar. Aynı zamanda, yetenek-

li uzmanların, zamanı geldiğinde üretim, bilim, iktisadi yönetim ve kültür alanlarında yönetici konumlara yükseltilmesi gerekiyor. Bu uygulama semeresini her zaman verir.

“Siz de yapabilirsiniz” adlı televizyon programında, amatörlerin elinden çıkmış arabalar arasında son derece başarılı bir model herhalde sizin de dikkatinizi çekmiştir. Her ikisi de 25 yaşında olan yapımcıları, öğrenci D. Parfenov ve teknisyen G. Haynov, özgün tasarımı arabalarını elverişsiz koşullarda gerçekleştirirken, yüksek bir teknik yetenek ve basmakalıp olmayan bir yaklaşım örneği verdiler. Çalışmalarını sürdürebilmeleri için, hizmetlerine bir uzmanlık laboratuvarının verilmiş olmasını yerinde bir karar olarak görüyorum.

Gençliğin teknik yaratıcılığı önünde geniş bir hareket alanını olanaklı tüm yollarla açmalıyız. Yalnız açmakla yetinmemeli, aynı zamanda gençlerin yaratıcı potansiyelini, toplumun iktisadi-toplumsal gelişiminin hızlandırılmasıyla ilgili sorunların çözümüne doğru yönlendirmek için gerekli tüm koşulları da yaratmalıyız. Halen bu konuda hazırlanmakta olan öneriler Parti Merkez Komitesi’nde incelenmektedir.

Bir yıl önce SBKP MK “Komsomol yönetiminin, parti tarafından sürekli iyileştirilmesi ve gençliğin komünist eğitimindeki rolünün artırılması üstüne” bir karar tasarısını onayladı. Bu karar, parti ve Komsomol örgütlerinde yapıcı bir hava içinde tartışıldı ve Komsomol yaşamının canlanmasına, pratiği etkileyecek daha somut bir içerik kazanmasına katkıda bulundu. Gündelik sorunlara gösterilen ilgi arttı ve biçimcilikten kaynaklanan olumsuzluklarda azalma görüldü. Yine de, yapılması gereken daha çok şey var.

Söz konusu olan nedir? Komsomol’un, Lenin’in öğütünü daha büyük bir azimle uygulaması gerekiyor: Komünizmi öğrenmek, her gün fabrikada ve tarlalarda, okulda ve laboratuvarında öğrenmek, gündelik çalışmayı komünist perspektifle birleştirmesini bilmek. Gençliği ilgilendiren,

uğraştıran ya da harekete geçiren herşey Komsomol'un çalışma alanı içindedir. Çalışma üslubu ve yöntemleri canlı, çekici, özü ve biçimi bakımından genç, örgütsel hantallıktan ve "kampanyalar" çerçevesinde hareket etme eğilimlerinden, bugüne kadar gereksiz yere güç ve olanak savurganlığına yol açan yapay her tür gösterişten arınmış olmalıdır.

Yoldaşlar,

Ülkemiz, son derece önemli bir döneme, bu yılki planın ve genel olarak bu beşyıllık planın yazgısının söz konusu olduğu bir döneme girdi. Yeni parti kongresi hazırlıkları yoğunluk kazanıyor; bu durum, yaşama, parti örgütünün, emekçi kolektiflerinin etkinliklerine canlılık kazandırıyor, kısacası tüm toplumsal havayı belirliyor.

Partinin yapılanları değerlendirdiği, izlenecek yönelimi belirlediği günümüzde, görüşünüzü ve en yakıcı sorunlar üstüne önerilerinizi öğrenmek, bizim için önem taşıyor. Merkez Komitesi, sürekli olarak, işçilere, kolhozculara, uzmanlara, bilginlere kulak veriyor ve politikasını yığınların deneyimine göre belirliyor. Zaten başka türlü de olamaz: Parti'nin davası halkın davasıdır.

Parti, toplumun önünde duran sorunların başarıyla çözüleceğine inanıyor. İnanıyor, çünkü açık ve belirgin bir eylem programı var ve halkın yaratıcı güçlerine, işçi sınıfının, köylülüğün ve aydınların örgütlenme ruhuna, disiplin anlayışına, yüksek politik ve mesleki kültürlüne dayanıyor. Parti politikasının yaşama geçirilmesi, yurdumuzun daha zengin ve daha güçlü, Sovyet yurttaşlarının yaşamının daha iyi ve gelişmemizin daha dinamik olmasını sağlayacaktır.

Yüce idealler uğruna yaşamaya, çalışmaya, savaşıma vermeye değer!

KAPANIŞ KONUŞMASI

Sevgili yoldaşlar,

Sanırım hepimi, burada biraraya gelip tanışmaktan

hoşnut kaldık. Herbirimizin söyleyecekleri var, çünkü Stahanovcu hareketin kaynağında sizler vardınız ve sizler bu hareketin aktif uzantılarından. Sizler yurdumuzun canlı tarihisiniz.

Çalışkan yaşamınızla, yoldaşlar, eninde sonunda her şeyin insana bağlı olduğunu gösterdiniz. Başka halklar ve devletlerin yüzlerce yıl içinde aldığı yolu, tarihsel bakımdan kısa bir sürede katetmemiz ve sosyalizm kuruculuğunun muazzam sorunlarını çözmemiz gerektiğinde, Komünist Partisi'nin yönlendirdiği Sovyet yurttaşları güçlü bir sanayi temeli yarattılar, üretici güçleri hızla geliştirdiler ve bu sayede emperyalizmin bize karşı yönelttiği faşist savaş makinesini parçalamayı başardılar.

Bu kazanımlar, tüm Sovyet yurttaşlarının özveri dolu çalışması sonucunda elde edildi. Başarı, yaşlı kuşaklara aittir. Tüm halk adına, bugün, o zamanlar, yenilenmeyi, Stahanovcu hareketi temsil eden herkese yürekten teşekkür ediyoruz.

50. yıldönümünü kutladığımız şu günlerde Stahanovcu hareket halkın bu minnettarlığını sonuna kadar hak etmiştir, çünkü o yılların gelenekleri ölümsüzdür. Burada, bu salonda, emektarların çevresi, hâlâ daha birkaç söz söylemek isteyen ve kendi örnek hareketleriyle başkalarını da sürükleyecek olan gençlerle doludur.

Stahanovcu çalışma hareketi süregidiyor. Bu, halk tarafından, işçi sınıfı, köylülük, aydınlar tarafından desteklenen ve her zaman canlılığını koruyacak bir harekettir. Geniş kapsamlı sorunların çözümünde parti için her zaman bir dayanak görevi görecektir. İşte bu nedenle MK, yenilikçiler hareketinin son 50 yıldır biriktirdiği deneyimin yalnızca korunmasını değil, aynı zamanda çoğaltılmasını da sağlayacak önlemleri almak istiyor.

Muazzam sorunları çözmek zorundayız. Bu sorunlar çok büyüktür; çünkü ülke, sosyalizm kuruculuğunun tüm

geçen yıllarında yapılanları 15 yıl içinde ikiye katlamak zorundadır. Sorunlar çok büyüktür, çünkü belirlenen görevleri farklı yöntemlerle ve özellikle bilimsel ve teknik ilerlemenin kazanımlarını kullanarak gerçekleştirmeliyiz. Hızlı bir ilerleme sağlamak için gerekli herşeye sahibiz. Gelişmiş bir bilime, ileri derecede vasıflı bir işçi sınıfı ve köylülüğe, hammadde bakımından gerekli kaynaklara sahibiz. Kısacası, yeterince gücümüz var; ayrıca yurtseverliğe, çalışmada yaratıcı yeteneğe gelince, halkımız bu özelliklere fazlasıyla sahiptir.

Önemli olan, tüm bunları yaşama geçirmesini bilmektir. Burada, yüksek derecede üretken emeği özendirme, önlemlerinin, yalnızca rubleyle ölçülemeyeceği haklı olarak belirtildi. Manevi özendirme, başarıların toplum tarafından takdir edilmesi daha az önemli değildir ve hatta bir emekçi ve özellikle öncü işçiler ve yenilikçiler için bu, daha da önemlidir.

Görüşmemiz, bize, çalışmamızda, tüm halkın ve öncelikle öncü emekçilerin bu çalışmaya katılmasını sağlayacak biçimde hareket etmemiz gerektiğini bir kez daha gösterdi. Onlar, bir benzetmeyle söyleyecek olursak, toplumun çiçeğidir. Onlar enerji ve yurtseverlik duygularıyla dolu, sorumluluk duygusu güçlü insanlardır. Yasaların, iktisadi ve siyasal kararların hazırlanıp onaylanmasına, onlar değil de, başka kimler katılacaktır. Tepeden tabana, tüm devlet organlarımızda temsil edilmelidirler. Sözleri yankı bulmalıdır; çünkü bu sözler, halkın deneyimini içerir ve hiçbir şey bunun yerini alamaz.

Genel olarak, biz, görevimizi şöyle algılıyoruz: Yeni örgütsel, politik, iktisadi çalışma biçimleriyle Sovyet insanının içinde taşıdığı muazzam potansiyelin değerlendirilmesi.

Toplumun tüm alanlarında eylemlerimizi daha açık biçimde yürütmek istiyoruz. İnsanlar, neyin iyi, neyin kötü gittiğini bilmelidirler, ancak bu şekilde iyi gideni hızlandı-

rabilir ve kötü gidene karşı azimle savaşımlı verebilir. Sosyalist toplumda böyle olmalıdır. İşleri allayıp pullama, gerçeği çarpıtma tutumları sosyalist ailemizden, sosyalist toplumumuzdan kesin olarak dışlanmalıdır. Tek kelimeyle, bize sağlıklı bir çalışma, sağlıklı bir yaşam, sağlıklı bir toplum, sağlıklı bir psikoloji, sosyalist yaşam tarzına özgü şeyler gerekli.

Parti'nin ve sosyalist devletin dış politısına gelince, barışı korumak için elimizden gelen herşeyi yapıyoruz. Sorumluluğumuzun tam bilincindeyiz, bundan emin olabilirsiniz.

Yoldaşlar,

Toplantımız başarılı geçti. Çünkü yararlı ve değerli birçok öneride bulundunuz. Merkez Komitesi, önerilerinizi dikkatle inceleyecek ve pratik çalışmalarında dikkate alacaktır.

Stahanovcu hareketin 50. yıldönümü nedeniyle sizleri bir kez daha selamlıyoruz. Yüce çalışmalarınız, davaya bağlılığınız için sizlere bir kez daha teşekkür ediyoruz. Emektarların, daha uzun yıllar, yurdun mutluluğu uğruna gençlerle el ele çalışabilmesi için sizlere sağlıklı bir yaşam diliyorum. Planlarımızın gerçekleşmesinde bugün tüm sorumluluğu omuzlayan gençlere mutluluklar diliyorum. Ailelerinize ve çalışma arkadaşlarınıza, SBKP Merkez Komitesi, SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu ve Sovyet Hükümeti'nin, sağlıklı ve mutlu bir yaşam dileklerini iletmenizi rica ediyorum.

30 Eylül 1985

İyi akşamlar Bayanlar ve Baylar,
İyi akşamlar değerli dostlar,

Ülkenize yapacağım ziyaret öncesinde Fransız televizyonu izleyicileriyle tanışma fırsatı bulmaktan mutluyum. Fransa, Fransız halkı, ülkenizin siyasal önderleri ve önde gelen şahsiyetleriyle yeni bir görüşmeyi büyük bir ilgiyle beklediğimi itiraf etmeliyim.

Cumhurbaşkanı'nızın, önümüzdeki görüşmenin birkaç nedenden özel bir anlamı olduğu yolundaki görüşünü paylaşıyorum. Bu görüşme elbette sonuçlarına göre değerlendirilecek, ama şimdiden şunu söyleyebilirim: Biz, bu görüşmeye büyük bir sorumluluk duygusuyla hazırlanıyoruz ve kendi açımızdan, görüşmenin verimli geçmesi için elimizden gelen herşeyi yapacağız.

İkili ilişkiler konusunda, SSCB ile Fransa arasındaki işbirliğinin gelişmesinin her iki halkın yaşamsal çıkarlarına uygun olduğuna inanıyoruz. Tarihsel deneyim bunun

(*) Fransa'ya yapacağı resmi ziyaret çerçevesinde Mihail Gorbaçov, Moskova'da Fransız TF-1 televizyonundan Yves Maurousi, Alain d'Anvers ve Dominique Bromberger adlı gazetecileri kabul etti. Mihail Gorbaçov'un Fransız televizyon izleyicilerine yaptığı konuşmayı ve TF-1 gazetecilerinin sorularına verdiği yanıtları yayımlıyoruz.

en iyi kanıtıdır. Rusya ve Fransa, Sovyetler Birliği ve Fransa ne zaman işbirliği yaptıysa, bu işbirliği her iki ülkenin yanı sıra Avrupa'nın, tüm dünyanın yararına olmuştur. Tersine, kendi içine kapanma, karşılıklı düşmanlık. ulusal çıkarlarımıza zarar vermiş, uluslararası havaya da olumsuz biçimde yansımıştır.

Sovyet yurttaşları ile Fransızlar'ın, faşizme karşı savaşımında silah arkadaşı oldukları unutulamaz. Sovyet se-malarında faşistlerle yiğitçe savaşan Normandiya-Niémen alayından Fransız pilotlarını ve Fransız Direniş Hareketi'ndeki Sovyet direnişçilerini unutursak, bu kutsal savaşta canlarını verenlerin anısına ihanet etmiş oluruz. Bu korkunç savaşta 20 milyondan fazla Sovyet yurttaşı, bizlerin ve sizlerin özgürlüğü için öldü. Aynı zamanda birçok Fransız, sizlerin ve bizlerin özgürlüğü uğruna canını verdi. 20 binden çok Sovyet antifaşist askeri, Fransız toprağında yatıyor. Ülkenizde onların anıldığını biliyorum. Bunun için Sovyet halkı size minnettardır.

Sovyet ve Fransız halklarını birbirine yakınlaştıran yalnızca ortaklaşa kazanılan zafer değildir. Birçok alandaki, iktisadi ve ticari, edebi ve sanatsal alanlardaki işbirliğimizin kökleri çok eskilere uzanıyor. Tüm bunlar. ilişkilerimizin dayandığı sağlam temellerin, iyi geleneklerin ve derin köklerin bir kanıtıdır. Bunları özendirmek ve güçlendirmek ortak çıkarlarımızın gereğidir; bunu sarsılmaz bir inançla ifade ediyorum. SSCB ile Fransa arasında diyalog, anlaşma ve işbirliğini yalnızca sürdürmek değil, aynı zamanda derinleştirmek de önem taşıyor.

Bize göre, genel olarak ilişkilerimiz oldukça iyi bir biçimde normal yatağında akıyor. Ticari alışverişimizin hacmi on yıl gibi bir süre içinde dört kat arttı. Bundan hoşnutuz ve bunun Fransa'nın da yararına olduğu kanısındayız. Bununla birlikte, iktisadi ilişkiler daha canlı ve çok yönlü olabilir. Böyle düşünüyoruz. Bu, bilim ve teknikte işbirliği için de geçerlidir; Sovyet ve Fransız kozmonotların ortak uçu-

şu bu işbirliğinin olağanüstü bir simgesi durumuna geldi: Kültür, eğitim ve turizm alanlarındaki alışverişler, toplumsal örgütler arası ilişkiler verimlidir.

Önümüzdeki Sovyet-Fransız görüşmesinin, Sovyetler Birliği ile Fransa arasındaki siyasal, ticari ve iktisadi, bilimsel ve teknik, kültürel, vb. ilişkilerin gelişimine yeni bir hız kazandıracağını umuyorum. Ama biz bu görüşmeyi, yalnızca ikili ilişkiler bakımından önemli bir olay olarak görmüyoruz. 1971'deki Sovyet-Fransız İlişkilerini Belirleyen İlkeler'de de açıkça belirtildiği gibi, anlaşma ve işbirliği, "karşılıklı ilişkilerde değişmez bir değer ve uluslararası yaşamın sürekli bir etkeni" olmalıdır.

Başkan Mitterand'la yapacağımız görüşmenin ivedi bir nedeni de uluslararası durumun gitgide kötüleşmesidir. Halen dünyada olup bitenler pek iç açıcı değildir. Öyle ya da böyle, sözlere değil de, davranışlara bakıldığında, uluslararası gerginlik tırmanıyor. Nükleer bir çatışma tehlikesi azalmıyor. Bu acı gerçeği tüm çıplaklığıyla görmek gerekir. Bir sürü silah birikti; yine de silah üretimi ve modernizasyonu hızlandırılıyor. Avrupa, gırtlığına kadar askeri üsler ve öldürücü silahlarla doldu. Bugün, Avrupa'yı bir "barut fıçısı"na benzetmek bile yetmiyor artık. Avrupa, en modern insan kırım araçlarının toplandığı patlamaya hazır bir cephanelik durumuna geldi. Yine de bu, yeterli görülüyor; devasa yeni silah programları, en tehlikeli stratejik tasarımlar geliştiriliyor ve hazırlanıyor, oysa Avrupa bir güç politikası için çok küçük ve çok dayanıksızdır. Tüm gezegenimiz, yeryüzü de.

Bunları söylerken, hiçkimsenin olup bitenleri tarafsız bir gözlemci gibi seyretme hakkına sahip olmadığını düşünüyorum. Dünyada o kadar çok güvensizlik ve kuşku birikti ki, bunları ortadan kaldırmak için büyük çabalar ve uzun zaman gerekecektir. Ama bu yapılmadan, hatta uygun bir psikolojik yeniden yapılanma sağlanmadan ve elbette siyasal irade olmadan, ortamı düzeltmek zor olacaktır.

Dış politika, günümüzde, her ulusun, ister sıradan bir yurttaş, ister bir siyasal önder olsun, her ulusun, her bireyin yazgısını belirliyor.

Hayatta kalmak için, çocuklarımızın ve torunlarımızın geleceğini güvence altına almak için akılsızlık güçlerini, savaş ve militarizm güçlerini gemlemek gerekiyor. Henüz herşeyi yakıp tutuşturmadan savaş ateşini söndürmek gerekiyor.

Bu olanaklı mıdır? Olanaklı olduğuna inanıyoruz. Dayanabileceğimiz olumlu bir deneyimimiz ve yumuşamanın başarıları var. Bunlar, değerlerinden hiçbir şey yitirmediler. Helsinki Nihai Senedi'nin tüm hükümlerine kesin biçimde uyulması, Avrupa'da ortamı yeniden iyileştirecek, kıta üstünde biriken kara bulutları dağıtacak güçtedir.

Bir zamanlar Voltaire, aklın zaferini, normal bir hoşgörü ve karşılıklı ilişki içinde yaşamının gerekli koşulu olarak düşünüyordu. Fransız halkının bu soylu çocuğunun çağrısı, ok ve kılıcın yerini nükleer silahın aldığı günümüzde ayrı bir güncellik kazanıyor. Hangi ideolojinin, hangi görüş ve yasaların ahlaki bakımdan daha değerli olduğunu, hangi ekonominin daha rasyonel olduğunu açıklayacak çok zamanımız var. Tarih yaşam biçimleri arasındaki barışçıl yarışmanın, insanlara istedikleri toplumsal rejimi kurma tercihini gönüllü olarak belirleme olanaklarını sağlaması için yeterince zaman tanıyacaktır. Sistemlerimiz gerçekten farklı; ama yapacak hiçbir şey yok, tarih böyle istedi.

Sovyetler Birliği açısından, ülkemiz başka sistemlere sahip devletlerle barış içinde yaşamak için herşeyi yapıyor ve bu tutumunu ısrarla sürdürecektir. Dahası, gerek iç politika sorunlarının, gerekse uluslararası sorunların çözümünde benimsediğimiz yaklaşım, işte bu ilkedен kaynaklanıyor.

Biraz da kendi işlerimizden söz etmek istiyorum. Halen, Sovyetler Birliği'nde 277 milyon kişi yaşıyor. Tarihe bakarak, Rusya halklarının, 1917'deki devrimi gerçekle-

tirerek sömürüyü, toplumsal ve ulusal baskıyı yıkarak doğru bir seçim yaptığını söyleyebiliriz. Sovyet yurttaşları ülkelerinin gerçekleştirdiği ilerlemelerden ve özellikle ülkenin 50 yılı aşkın bir süredir işsizlik nedir bilmemesinden gurur duyuyorlar. Çalışma hakkı Anayasa'da tanınmış ve bir dizi uygun iktisadi ve toplumsal önlemle güvence altına alınmıştır. Devlet bütçesi açık vermiyor.

Halkımız, her halk gibi, daha iyi yaşamak istiyor ve son yirmi yılda kişi başına gerçek gelirin iki kat arttığını ve başlıca gıda maddeleri fiyatlarının yükselmediğini büyük bir hoşnutlukla görüyor. Bizde, her yıl iki milyondan fazla daire inşa ediliyor. Konutlar, parasız dağıtılıyor. Aile bütçesi içinde kiranın payı ortalama yüzde 3'tür.

İnsanların sağlığı ve kültürel gelişimi, bundan sonra da önemli uğraşlarımızdan biri olarak kalacaktır. Bu alanda çok şeyler yaptığımızı vurgulamak isterim. Ülkemizde 6 milyon mühendis, bir buçuk milyon araştırmacı, bir milyondan fazla doktor vardır. Parasız bir halk eğitim ve sağlık sistemi kurduk ve hizmete sunduk.

Sovyetler Birliği'nde 100'den fazla halk ve etnik topluluk yaşıyor. Devrimin başlıca kazanımlarından biri de, halkların, toplum yaşamının tüm alanlarında eşitliği ilkesinin benimsenmesi oldu. Devrim zamanında, bugünkü 18 federe cumhuriyetimizin ve 38 özerk bölgenin çoğu, geri kalmış yörelerdi. Bugün, yalnızca iktisadi ve siyasal haklarda eşit olarak yararlanmakla kalmıyorlar, aynı zamanda güçlü bir iktisadi temele sahipler ve hem bilimde, hem de kültür ve öğrenimde büyük başarılar elde ettiler.

Sovyet yurttaşları yalnızca yaptıkları işleri ve başarılarını görmüyorlar, aynı zamanda zayıflıklarını ve eksikliklerini de görüyorlar. Belki biliyorsunuzdur, toplumumuzda, tüm bunlar geniş ve açık bir biçimde, demokratik bir zeminde tartışılıyor. Dikkatimizi, henüz çözülmemiş sorunlar üstünde toplamamız gerektiğini düşünüyoruz ve ülkenin iktisadi ve toplumsal gelişimini hızlandırmak, halkın

yaşamını iyileştirmek için çalışıyoruz. Özellikle savsaklamaya ve sorumsuzluğa karşı hoşgörüsüz davranıyoruz. Bu arada, doğal olarak, toplumsal hakkaniyete, yurttaşların demokratik haklarına ve Sovyet yasalarına kesin saygı gösterilmesine büyük önem veriyoruz.

Halkımız, tüm bu çabaları onaylıyor. Dahası, halkımız da bizlerden, yöneticilerden böyle bir politika istiyor. Bunun böyle olduğunu, aldığımız binlerce mektuptan, yüzlerce ve yüzlerce Sovyet yurttaşlarıyla yaptığım kişisel konuşmalardan biliyorum.

Tek sözle, sorunlarımızı gayet iyi biliyoruz. Bunların yüzlercesi çözüldü ya da çözülmek üzere, öbürlerinin çözümü ise zaman, olanak ve çaba istiyor. Halen, bilimsel ve teknik ilerleme, ulusal ekonomi yönetimini ve işletme yöntemlerini yetkinleştirme konularıyla derinlemesine uğraşıyoruz. Bu yeni görevlerin başarıyla üstesinden gelmek için gerekli olanaklarımız var. Yüksek vasıflı kadrolarımız, doğal kaynaklarımız, bilim ve üretim potansiyelimiz bu olanaklardan bazılarıdır. Ama en önemlisi, bu politikanın toplumun tüm katmanlarında sağladığı geniş destektir. Durumu iyileştirmeye yönelik önlem tasarılarını, tüm halkın tartışmasına sunmaya hazırlanıyoruz.

Kısacası, Parti'nin XXVII. Kongresi'ne, Sovyet toplumunun ileri düzeyde gelişimine yönelik somut bir eylem programı ve önümüzdeki beş yılı ve yüzyılın sonuna kadarki dönemi kapsayan planlarla gideceğiz. Gözlerimizi üçüncü bin yılına doğru çeviriyoruz. Önümüzde açılan perspektifler çok geniştir. Yalnızca önümüzdeki onbeş yıl içinde sanayide, Sovyet iktidarının yaklaşık 70 yılında yapılanlar kadar iş yapmak gerekecektir.

Bunları, yalnızca Fransız televizyon izleyicilerini kendi olgularımız ve günlük kaygılarımız konusunda bilgilendirmek için söylemiyorum. Öncelikler sistemimizin Fransa ve öbür ülkelerde açıkça ortaya konmasının önemli olduğu kanısındayım. Biz Sovyet yurttaşları, ekonomimizin.

toplumsal ilişkilerimizin ve demokrasinin gelişimine önem veriyoruz, bu tutum, uluslararası alandaki siyasal ve diğer çıkarlarımızı da belirliyor. Bu sözlerimle, öncelikle, tüm dik-katimizi ve tüm kaynaklarımızı yaratıcı ve barışçıl çalışmalar üstünde toplamamıza olanak verecek barış ve uluslararası durumda istikrar isteğimizi dile getirmek istiyorum.

Biz, yeryüzünde silahlanma yarışına ve bu yarışın uzaya taşınmasına kararlı biçimde karşı çıkıyoruz. Bu tehlikeli süreci durdurmak ve zaman yitirmeden silahsızlanma yönünde çaba göstermek gerekiyor.

Açıklamalar yapmakla yetinmediğimizi, aynı zamanda bu görüşümüz yönünde somut adımlar attığımızı da belirtmek isterim: Nükleer silahı ilk kullanan ülke olmaya-çağımızı tek yanlı olarak açıkladık ve tüm nükleer denemeler üstüne tek yanlı bir moratoryum ilan ettik. Avrupa'ya orta menzilli füzelerin konuşlandırılmasını askıya aldık. Tüm dünya, uzaya ilk silah yerleştirecek ülke olmayacağı-mız yönündeki açıklamamızı duydu. Ayrıca ülkemiz, başka köklü kararlar almaya da hazırdır.

Daha ne olsun? Attığımız adımlara karşılık olarak neler yapıldığını ve neler söylendiğini, taraf tutmadan biraz olsun düşünmeye çalışın: Yeni nükleer denemeler, uydusavar silah denemeleri, attığımız adımlara karşı güvensizliğin şiddetle körüklenmesi. Birilerinin, Cenevre'de bir anlaşmaya varılmasından, belki de silah üretiminin azaltılmasından ve askeri iştahların dindirilmesinden korktuğunu düşünmekten alıkoyamıyorum kendimi. Atasözündeki gibi, yaşayan görür. Beklemeyi biliriz. Hatta tüm bunlar, içtenlikle söylemek gerekirse, uluslararası durumu iyileştirme yol ve olanaklarının araştırılmasıyla ilgili olmasa da.

Gördüğünüz gibi, dünyada, hepsi de ciddi ve ivedi birçok sorun birikti. Bunları Fransız Cumhurbaşkanı'yla çok ciddi biçimde görüşmeyi ve diyalogumuzun verimli geçmesini diliyorum. Bugün Sovyetler Birliği ve Fransa'nın, halklar arası karşılıklı anlayış ve işbirliği için değerli bir katkı-

da bulunma olanağına gerçekten sahip olduklarına inanıyorum. İşte bu umutla Fransa'ya gidiyorum.

Tüm Sovyet yurttaşları adına, şu anda beni dinleyen herkese, kadın ve erkek tüm Fransızlar'a, tüm Fransız ailelerine mutluluk, refah ve barış diliyorum.

En içten selamlarımla.

* * *

Alain d'Amvers: Sayın Gorbaçov, bizi burada kabul ettiğiniz için teşekkür etmeme izin veriniz. Görüşlerinizden bağımsız olarak, sizinle tanışmaktan mutluyuz. Siz modern çağın, içinde bulunduğunuz zamanın insanısınız.

Mihail Gorbaçov: Bu görüşmenin, ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin belirgin özellikleri olan karşılıklı anlayış ve dostluk havasında geçeceğini sanıyorum.

Soru: Büyük bir olasılıkla, Fransa'yı ziyaretiniz sırasında herşeyin kolay geçmeyeceğini biliyorsunuz. Paris'te hem ilgi, hem de kuşkuyla bekleniyorsunuz. Sayın Gorbaçov'un nasıl bir insan olduğu merak ediliyor. Görüşmelerde Sovyet-Fransız ilişkileriyle ilgili konular, savunma politikasına ilişkin olduğu kadar insan haklarına ilişkin görüşler de dikkate alınarak incelenecek. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Bazı konularınızı gözden geçirmeyi düşünüyor musunuz?

Yanıt: Batı'yı ilk ziyaretimde niçin Fransa'yı seçtim. Televizyon izleyicilerine yönelik konuşmamda bu soruyu kısaca yanıtlamaya çalışmışım.

Elbette, Fransa'da, büyük bir olasılıkla, ilişkilerimizin aldığı nitelikten açıkça hoşlanmayan bazı kimseler olduğunu göz önünde bulunduruyoruz. Bu ilişkiler gitgide daha da canlanıyor, ilerliyor ve güçleniyor. Bununla, gelecekteki iktisadi ve kültürel ilişkilerin gelişimi kadar, siyasal diyalogu da kastediyorum. Bu durumun, gerek Sovyet halkının, gerekse Fransız halkının temel çıkarlarına uygun olduğu gerçeğinden hareket ediyoruz. Önemli olan da budur.

Gerisi ikinci planda kalır. Hiç kuşkusuz, Fransa'da bazı kimseler bizi eleştiriyor. Hatta bu çevrelerin, Sovyet-Fransız ilişkilerinin gelişimindeki olumlu eğilimleri zayıflatmak istediğini sanıyorum. Ama bizim için önemli olan onların görüşü değildir. Yinelemekte yarar görüyorum: Fransa'ya gidiyoruz, çünkü bu ziyaretin, ülkelerimizin temel çıkarlarına, genel olarak uluslararası durumu iyileştirme hedeflerine ve dolayısıyla öbür halkların çıkarlarına da uygun olduğu kanısındayız. Geçmiş yıllarda biriken sorunları silmek amacıyla aktif bir siyasal diyalog, bugün her zamankinden daha çok gereklidir. Birbirimizden farklıyız, bu doğru. Siyasal sistemlerimiz farklıdır, insani değerler konusunda farklı görüşlere sahibiz, ama aynı zamanda birçok ortak noktamız da var. Bu ortaklığın, öncelikle, reel dünyada yaşamaya ve birlikte davranmaya ve çeşitli alanlarda işbirliği yollarını bulma iradesinde ortaya çıktığı görüşündeyim. Üstelik, bugün, hepimiz nükleer çatışma tehdidinden ve silahlanma yarışından tedirginiz. Bu tür görüş alışverişleri ve bu sorunların tartışılması gerekli, canalcı önemdedir. Ve bana göre, bu durumda Fransa, Sovyetler Birliği için çok önemli bir partönerdir. Bu görüşlerle ve konulara böylesi bir yaklaşımla Fransa'ya gidiyoruz.

Soru: Sayın Genel Sekreter, Fransız-Sovyet ilişkilerinde, kabaca 1983-1984 yıllarını kapsayan yadsınamayacak bir soğukluk dönemi oldu. Size göre bu, artık kapatılabilecek bir parantez midir, yoksa izleri kalacak mıdır?

Yanıt: Geleceğe bakalım ve ilişkilerimizi, siyasal diyalogumuzu, iktisadi ve ticari işbirliğimizi, kültürel alışverişimizi yeni bir içerikle dolduralım, işbirliğimizi geliştirelim, ortak çıkarlarımızın yanı sıra hem Fransa'nın, hem de Sovyetler Birliği'nin yararına paralel ya da birlikte hareket etme olanaklarını arayalım ve bulalım.

Vladimir İliç Lenin'in 1922'de söylediği ve not aldığım bir sözünü, bugün size iletme fırsatını kaçırmak istemiyorum, belki de bunu birinci sorunuzu, "niçin Fransa?"

sorusunu yanıtlarken söylemem daha yerinde olurdu. 1922'de Lenin şöyle demişti: "Fransa'yla her yakınlaşma bizim için son derece arzu edilir bir şeydir..." (*) Lenin'in bu sözlerinin kapsam ve anlamının, bugün de güncelliğini koruduğu kanısındayım.

Soru: Bu eğiliminiz, Fransa'da nasıl bir hükümet olursa olsun geçerli mi?

Yanıt: Biliyorsunuz, her halk istediği hükümeti seçme hakkına sahiptir. Ayrıca, her halkın egemenliğine ve egemenlik hakkına saygılı olan bizler, bunu dış politikamızda dikkate alıyoruz. Fransa'nın dost halkına büyük bir güven ve büyük bir saygı duyuyoruz. Bugünkü hükümetle olduğu kadar, yarınki hükümetle de iyi ilişkiler kurmaya ve geliştirmeye çalışacağız.

Bazen devletler arası ilişkiler karanlık dönemlerden geçer. Bugün, Sovyet-Fransız ilişkileri söz konusu olduğuna göre, dikkatimi daha çok halklarımızı yakınlaştıran konular üstünde toplayacağım. Bunun, bugünkü ilişkilerimizi güvenle örmeye, bunları yoğunlaştırmaya ve geleceğe güvenle bakmaya olanak veren bir temel olduğuna inanıyorum. Bu, eminim, ülkelerimizin ve barışın yararına olacaktır. O halde geleceğe yönelelim.

Soru: Sayın Gorbaçov, geçenlerde Sayın Marchais'yle görüştünüz. Fransız komünistleri hükümetten ayrılır ve Fransız hükümetini eleştirirken, ilk ziyaretinizi Fransa'ya ve Sayın Mitterand'a ayırmanız bir çelişki değil midir?

Yanıt: Olmadığı kanısındayım. Fransa'da Fransızlar'a ilişkin olup bitenler onların işidir. Halen ülkenizi yöneten politik güçler (Sosyalist Parti'yi ve onunla ortak hareket edenleri kastediyorum) ve muhalefette olanlar, şu ya da bu biçimde, Sovyet-Fransız ilişkilerinin, gelenekler, geçen yıllar içinde biriken deneyim temelinde gelişmesinden yana tavır alıyorlar. Bunun sorumlu bir tutum olduğu görüşün-

(*) V. LENİN: Bütün Yapıtları, C.33, S.392

deyim, biz soruna böyle yaklaşıyoruz.

Soru: Avrupa'daki tüm sosyal-demokrat hükümetlerle son derece iyi ilişkiler içinde olduğunuz söyleniyor?

Yanıt: Halen dünya halklarını meşgul eden sorunlar, yani savaş ve barış sorunları konusunda, son yıllarda sosyal-demokrat partilerle aktif bir işbirliği içindeyiz. Sosyalist ve sosyal-demokrat parti delegasyonlarıyla yaptığım görüşmelerin, son aylardaki görüşmelerim içinde oldukça önemli biri yer tuttuğunu mutlaka farketmişsinizdir.

Bize göre, ideolojik ayrılıklarımız, savaş ve barış sorunları gibi yaşamsal sorunların çözümü için işbirliği yapmamızı engellemez, bunu açıkça söylüyoruz. Batı Almanya, İsveç ve Finlandiya sosyal-demokratlarıyla, Japonya ve Avusturya sosyalist partileriyle iyi ve yararlı ilişkilerimiz var. Kısacası, dünyayı işbirliği, etkileşim, karşılıklı anlayış yoluna sokmak için, uluslararası durumda gelişen tehlikeli eğilimleri aşmak isteyen tüm güçlerle işbirliğine açıldık.

Soru: Son zamanlarda, Avrupa'ya belirgin bir ilgi gösteriyorsunuz. Doğru mu?

Yanıt: Sovyet yönetimi, dış politikasında Batı Avrupa ülkeleriyle ilişkiler sorunlarına her zaman ilgi ve dikkat göstermiştir. Hatta, bu ilişkilerin ilgimizin odağını oluşturduğunu söyleyebilirim.

Bu gayet doğaldır. Sizlerle birlikte bu Avrupa'da yaşıyoruz. Batı Avrupa'lı devletlerin de, küçümsenmeyecek bir ölçüde, Sovyetler Birliği'yle ilişkilerin ilerletilmesiyle ilgileneceklerini; bu ülkelerin dış politikalarında Sovyetler Birliği'ne verdikleri önemin, SSCB'nin bu ülkelere verdiğinden daha az olmadığını sanıyorum. Her ne olursa olsun, Avrupalılar sağduyudan yoksun değildirler. İnsan uygarlığının evriminde hangi alanı ele alırsak alalım, Avrupalıların katkısı çok büyüktür. Birileri bir kapıdan, diğerleri öbür kapıdan girse de, aynı evde yaşıyoruz. Bu evde işbirliği yapmalı ve iletişim kurmalıyız. Sovyetler Birliği'nin bu işbirliğine büyük bir önem vermesi son derece mantıksaldır.

Soru: De Gaulle'cü bir yaklaşım mı?

Yanıt: Sizinle, önceliğin kimde olduğunu tartışmak istemiyorum. Batı Avrupa ülkeleriyle etkileşim, işbirliği, ilişkilerin gelişimi sorunu, Sovyetler Birliği'nin dış politikasında, her zaman, bu arada siyaset alanının önemli bir şahsiyeti olan Sayın de Gaulle'ün ortaya çıkışından çok daha öncesinden beri büyük bir yer işgal etmiştir.

Soru: Bununla birlikte, Batılı ülkelerin girişimlerine her zaman aynı tepki gösterilmemiştir. Aslında, Sovyet kuruluşlarındaki bazı görevlilerden casuslukla suçlanarak Fransa'yı terketmeleri istendiğinde, Sovyetler Birliği özel bir tepki göstermedi. Buna karşılık, İngilizler, bir grup Sovyet görevliyi casuslukla suçladığında, Sovyet tarafı güçlü, sert bir tepkide bulundu. Sovyet tarafının şu ilkeye göre hareket ettiği izlenimi doğdu: Göze göz, dişe diş. Demek ki, size göre iyi ve kötü Avrupalılar var?

Yanıt: Sovyetler Birliği'ne, her durumda, kendisine uygun gelen kararı alma hakkını tanıyacağınızı sanırım. Biz Sovyetler Birliği'nin olduğu kadar genel durumun yararında dikkate alıyoruz.

Soru: Eurêka denen Avrupa projesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yanıt: Paris'e gitmek ve Eurêka'nın ne olduğunu tam olarak öğrenmek istiyorum. Belki, daha sonra Paris'te bu konuda bir görüş alışverişinde bulunabiliriz.

Soru: Yine de Eurêka projesini a priori SDİ, yani "Yıldızlar Savaşı" projelerine yeğliyor musunuz?

Yanıt: A priori, uzayın silahsızlanmasını, silahlandırılmasına yeğliyoruz. Esas olan budur. Eurêka projesi, barışçıl hedefler izlerse (Başkan ve Fransa'nın öbür temsilcileriyle yapacağımız konuşmalarda bunu öğrenmek istiyoruz), bu projeye karşı nasıl bir tutum alacağımızı düşüneceğiz.

Soru: Reagan'a bir mektup yazdınız; yeni önerilerde bulundunuz mu?

Yanıt: Evet.

Soru: Bu yeni öneriler konusunda bizleri bilgilendirmeniz olanaklı mı?

Yanıt: Kanımca, Amerikalılar, önemli olanı söylediler. Bizi, herşeyi yalnızca iki tarafın bilgisi çerçevesinde yürütülecek bir forum yapmaya çağırıyorlar, ama görüşmenin bitimine kadar ancak sabredebiliyorlar. Tüm dünya toplantı tamamlandıktan on dakika sonra, bu "gizli" görüşmede neler konuşulduğunu öğreniyor. En azından önemli olanı öğreniyor. İşte bu nedenle, büyük bir olasılıkla bu soruna ilişkin mutlaka bir fikriniz vardır. Ama bu konunun Fransa'da görüşülmesi gerektiği kanısındayım.

Soru: Nükleer silahların yüzde 40 oranında azaltılması söz konusu değil mi?

Yanıt: Bu soruyu daha sonra yanıtlayacağım. Şimdilik, bu sorunlar Cenevre'de görüşülüyor ve heyetimiz, Cenevre görüşmelerinde önerilerimizi bütünüyle ortaya koymadan sorunuzu yanıtlamak istemiyorum.

Soru: Size göre, birkaç hafta sonra Cenevre'de Reagan'la buluşmanız, basit bir bilgilenmeden öteye gidebilir mi?

Yanıt: Bugünkü gergin durum karşısında, tüm dünya halkları, en başta büyük devletlerden somut ve yapıcı girişimler beklerken, Sovyetler Birliği ve ABD gibi ülkelerin yöneticilerinin Cenevre'ye yalnızca el sıkışmak, birbirini görmek ve televizyon kameraları önünde gülmek için gitmeleri büyük bir lüks olacaktır. Partönerlerimizi (ABD başkanı ve mesai arkadaşlarını kastediyorum), görüşme hazırlıkları ve görüşme sırasında yarının dünyasının yapısını sağlamak temeller üstünde kurmak için Cenevre görüşmesini ciddi biçimde hazırlamaya çağırıyoruz. Farklı bir dünya, ilişkileri farklı, gerçekleri dikkate alan bir dünya kurmak gerekiyor. Bizim, Fransa'nın ve ABD'nin kendimize göre çıkarlarımız var. Ama öbür dünya devletlerinin de olmadığını kim söyleyebilir? Tüm bu çıkarlar, uluslararası

alandaki karşı karşıya geliyor. Bir ülke ya da bir ülkeler grubunun bu alanda tek başına hareket edebileceğini sanmak, modern dünyaya bakış açısının yanlış olduğunu gösterir. Birçok şeyin, bu anlayışsızlık nedeniyle ortaya çıktığı kanısındayım. Gerçekleri dikkate almak gerekir, bu ciddi bir iştir.

Soru: Sayın Genel Sekreter, şu son zamanlarda, biraz kötümser görünüyorsunuz. Fransız halkına yaptığınız konuşmada, nükleer felaket tehditinin sürdüğünü söylediniz. Ayrıca daha önceki söyleşilerinizden birinde, büyük bir olasılıkla geç kalınmış olacağını, dünyada durumun patlama noktasına geldiğini söylediniz. Bu şekilde düşünürken, özellikle SDİ'yi mi kastediyorsunuz? Ama SDİ geleceğin konusu. Size göre savaş tehditi, niçin bugün düne göre daha büyüktür?

Yanıt: En önemli soru budur ve hemen yanıtlamayı gerektirir.

Sınır noktasına geldiğimizi, bundan sonra denetlemenin olanaksızlaşabileceği, olayların patlak verebileceğini söylemek bir kötümserlik belirtisi değildir. Bu, Sovyet devleti ve yönetiminin, barışın yazgısına karşı duyduğu sorumluluk duygusunun bir göstergesidir. Halkların, durumu olduğu gibi öğrenmeleri bazı çevrelerin işine gelmiyor. Ama bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte, silahlanma yarışının uzaya yayılması tehlikesinin doğduğu bir aşamaya yaklaştık. Yeni tip, hatta nükleer olmayan, ama gücü ve etkisi daha az olmayan silahların yaratılabileceği bir aşamaya yaklaştık.

Açıkça söylemekte yarar var, bu noktadan sonra artık görüşmek de zor olacaktır. Herhalde, siyasal mantığın bir tür askerselleştiği bir durumla karşı karşıya olduğumuzu farketmişsinizdir. Yarın uzayı silahlandırma süreci başlarsa, uzay darbe silahları yaratılırsa ne olacaktır? Buna verecek karşılık hiç kuşkusuz, stratejik silahlarda ve öbür nükleer sistemler alanında silahsızlanma girişimi olmaya-

caktır. Gerçekleri olduğu gibi görmek, durumun nasıl geliştiğine bakmak gerekir. Bunlar, demagojiye baş vurarak gizlenmemesi gereken çok ciddi konulardır. Söz konusu olan, halkların yazgısı, dünyanın yazgısıdır. Sorunlara barışçıl bir çözüm bulma olanaklarını kesin olarak ortadan kaldıracabilecek süreçler başlayabilir. Bu meydan okumayı göğüsleme yollarını aramak gerekiyor.

Eğer biri uzaya silah yerleştirmeye kalkarsa, Uydusavar Savunma Antlaşması, stratejik silahların sınırlandırılması anlaşmaları ve öbür anlaşmalar gibi “engeller” kalkmış olacaktır. Uluslararası durumun gelişmesinde gerçekten belirleyici bir aşamaya geldik. Bu kötümser bir tutum değildir, ama reel durumun gerçeğe uygun bir değerlendirmesidir. Bu tutum, uluslararası ilişkilerdeki gelişmenin başka bir yola, barışçıl işbirliği yoluna girmesi için çözümler aramayı gerektiriyor. Aynı zamanda silahlanma yarışını durdurmayı, nükleer silahların azaltılmasını ve sonunda kaldırılmasını da gerektiriyor. Bunun, yalnızca Sovyetler Birliği ile ABD’nin tutumuna bağlı olmadığını belirtmeliyim, öbür ülkelere de sorumluluk düşüyor. Günümüzde beklemek kabul edilemez, tutum almak gerekir. Zaman, her sorumlu hükümetin ya da, kaderin şu ya da bu devletin başına geçirdiği her siyaset adamının bu konuda açık bir tavır almasını gerektiriyor.

Soru: Birkaç aydır, SBKP MK Genel Sekreteri’siniz. Bazıları sizi, önümüzdeki çeyrek yüzyılın bir yöneticisi olarak görüyor. Bugünden itibaren Sovyetler Birliği’nde neleri değiştirmek istiyorsunuz?

Yanıt: Daha önce söylediklerime ve Fransa’da bilinenlere yeni şeyler eklemem zor. Ülkemizde durumu şöyle değerlendiriyoruz. Bir yandan uzun bir yol katettik, büyük bir iktisadi, toplumsal, siyasal ilerleme gerçekleştirdik. Büyük projelerimizi tarihsel bakımdan kısa bir dönemde gerçekleştirmeyi, eskiden iktisadi ve öğrenim düzeyi bakımından geri birçok halkın yaşadığı bu geniş ülkede son derece

derin değişiklikler yapmayı başardık. Ama bugün, bunlarla yetinmiyoruz. Bu, herhalde anlaşılır bir tutumdur; insanların gereksinimleri gelişmeyle birlikte artıyor; bu gereksinimler yalnızca maddi değil, aynı zamanda kültürel ve düşünseldir. Toplumumuz, bu gereksinimleri gün geçtikçe daha iyi karşılayacak biçimde değişmelidir. Sosyalist sistem ekonomide, toplumsal alanda ve düşünsel alanda daha büyük bir dinamizm sağlamamıza olanak veriyor. İşte esas olan budur, bugün işte bunun için çalışıyoruz.

Soru: Çok sayıda kimsenin gözünde siz, yenilenmeyi savunan bir insansınız, o halde niçin SSCB’de, bize göre SSCB’nin ülke dışındaki ününe bir ölçüde de olsa zarar veren bir sorunda, yani insan hakları sorununda yerli bir şey yok?

Fransa’da, Saharov, Şçaranski adları anılıyor, ülkeden ayrılmak isteyen Sovyet Yahudileri’ne bu olanağın tanınması için kampanya yürütülüyor. Niçin bunlar göz önüne alınmıyor?

Yanıt: Sovyetler Birliği’nde kendi işlerimizi kendimizin yönetmesine izin verin, ve sizde, Fransa’da, kendi işle-rinizle uğraşın. Ama yine de sorunuzu yanıtlayacağım. İnsan hakları sorunu, bizim için hiç bir güçlük yaratmıyor. Bu konuyu, herhangi bir yerde, herhangi bir dinleyici topluluğu önünde ve hangi temsilcilerle olursa olsun tartışmaya hazırız. Batı propagandasının, halklar ve ülkeler arasındaki ilişkileri bozmak için yapay olarak körüklediği ve kullandığı bu konuda bizim de söyleyeceklerimiz var.

Herşeyden önce iktisadi ve toplumsal haklar konusunda, bu hakların, Fransa da içinde, en gelişmiş Batılı ülkelerde hangi durumda bulunduğunu ve işlerin sizde nasıl yürüdüğünü ele alabiliriz. Olayları herkes biliyor. Siyasal haklara gelince, Yüksek Sovyetimiz’deki işçi ve köylü sayısı, sanayileşmiş tüm kapitalist ülke parlamentolarındakinden daha fazladır. Şu denemeyi yapmak ilginç olabilir: Altı ay ya da bir yıl için ülkelerinizin parlamentolarına işçileri so-

kun. Neler olacağı o zaman görülecektir. Ama işçiler, genel kural olarak, buralara alınmıyorlar, oysa bizde kır Sovyetleri'nden Yüksek Sovyet'e kadar her yerde en önemli konumlarda bulunuyorlar.

Hiç kuşkusuz, bizde, şu ya da bu zihniyetin güdüsüyle, Sovyet iktidarıyla ve sosyalizmle arası iyi olmayan, başka bir ideolojiyi savunan kimseler de vardır. Şu ya da bu kişi, yasayla çelişkiye düştüğünde, sorunlar doğuyor. Andığınız Şçaranski'nin durumu da böyledir. Yasalarımızı çiğnedi ve bu nedenle hüküm giydi.

"Yahudi sorunu"ndan söz ediyorsunuz. Eğer Yahudiler, bizim ülkemizden başka bir ülkede daha, aynı siyasal ve diğer haklardan yararlanıyorsa, bu ülkeyi öğrenmekten mutluluk duyacağım. Ülke toplam nüfusunun yüzde 0.69'unu oluşturan Yahudi nüfusu, siyasal ve kültürel yaşamda en azından yüzde 10-20 oranında temsil ediliyor. Bunların büyük bir bölümü, ülkenizde de gayet iyi tanınan şahsiyetlerdir.

Ailelerin birleştirilmesine gelince, bunu kabul ediyoruz, bu sorunları çözüyoruz. Devlet sırlarına ulaşabilen kişilerin durumu bunun dışındadır. Peki ya Fransa'nın, devlet çıkarlarını koruyan yasal mevzuatı yok mu? Bildiğim kadarıyla var. Bu tür sorunları insancıl bir anlayışla incelemeyi sürdüreceğiz.

Soru: Aynı konuda, son bir soru: Sovyetler Birliği'nde dört milyon politik tutuklunun olduğu doğru mu?

Yanıt: Saçmalık! Bu iddia, size Goebbels'in propagandasını çağrıştırmıyor mu? Siz, Sayın Mourousi, sizin gibi kültürlü, olupbitenden haberli bir insanın böylesi bir soru sorabilmesine şaşırdım. Bunun akıl almaz bir saçmalık olduğunu yineliyorum.

Soru: Sayın Gorbaçov, sizin, yeni bir ilişki yönteminiz, yeni bir yönetim tarzınız olduğu söyleniyor. Bu "Gorbaçov üslubu" mudur? Öyleyse bu üslubu tanımlar mısınız?

Yanıt: Daha önce de söylediğim gibi, "Gorbaçov

slubu” diye bir Şey olmadığı kanısındayım. Çalışma yn-temimizde, özel olarak benim çalışma slubuma gelince, bu ne dn, ne de bir, iki ya da üç ay önce ortaya çıkan bir Şey değildir. Tüm yaŐamım boyunca böyle çalıştım. Çok sayıda arkadaŐım da bu üslupla alıŐıyor.

Partimizde geliŐtirdiđimiz slubu, Leninci alıŐma s-
lubu olarak tanınılıyoruz. Ayırdedici zellikleri, emekçilerle
geniş bağlar, çalışma üstüne bilgilendirme, politikanın be-
lirlenmesine temel oluşturan reel süreçlerin incelenmesidir.
Bu yaklaşımın ateşli bir savunucusuyum. Lenin rneği, bu-
nun en yetkin örneğidir. Lenin’in çizdiği yolu izliyoruz, onun
slubunu kullanıyoruz.

Soru: Sayın Gorbaçov, iktidara sizinle birlikte yeni bir
Sovyet yöneticileri kuşağı geldi. Örneğin, geçen hafta so-
nunda, Sovyet Hükümeti BaŐkanlıđı’nda değişikliğe gidil-
diğini öğrendik. sluptan başka, yeni Sovyet yöneticileri
kuşağı ülkenize neler getirebilir?

Yanıt: Olanbitenlerin normal bir süreç olduğu kanı-
sındayım. Bunda olağanüstü hiçbir Şey yok. Her kuşak, iler-
lemeye, hem siyasal, hem de kültürel değerlerin oluŐumu-
na kendi katkısını getiriyor. Sovyetler Birliği’nde bugünkü
yöneticiler kuŐađının da kendi katkısını getireceği görüşün-
deyim. Bu, en başta sosyalizmin yetkinleştirilmesini amaç-
layan geniş çaplı çalışmayı kapsayacaktır. Toplumsal siste-
mimizin özündeki olumlu yönleri daha fazla değerlendi-
rebilmek için neler yapılması gerektiğini biliyoruz. İnsan
ve onun gereksinimleri, tüm özlemlerimizin odak noktasıdır.

Sosyalizmi, bir tüketim toplumu olarak görmediğimizi
de eklemek istiyorum. Batı tipi yaşamın standartlarını r-
nek almayacağız. Bununla birlikte, yararlı olan ne varsa
alacağız.

İktisadi sistemimize, siyasal sisteme, sosyalist demok-
rasi sistemine daha fazla dinazım kazandırmak için her türlü
aba gösterilecektir. Öncelikle insan etkeninin ön plana ı-
karılmasına büyük bir dikkat ayrılacaktır.

Soru: Yarından sonra Paris'e gideceksiniz, boş bir akşamınız olursa ne yapmayı tercih edersiniz? Picasso müzesini ziyaret, Shakespeare'in Jules Cesar'ını izlemek, bir konser dinlemek, opereya gitmek. Kısacası bu yöndeki tercihleriniz nelerdir?

Yanıt: Bana ne serbest bir gün, ne de gece bırakmayan programı bildiğime göre, bu soru benim için geçerli değil.

Genel olarak, başka bir ülkeyi gezerken, geçmişini öğrenmeye çalışmak her zaman ilginç oluyor. Ama, her toplumun, ülkenin ya da halkın bugünkü yaşamıyla, onların sorunları, gelenekleri ve çıkarlarıyla da en az o kadar, hatta daha fazla ilgilendiğimi söylemeliyim. Sanırım bu tutum, bir siyaset adamı için doğaldır.

Yves Mourousi: Sayın Genel Sekreter, daha binlerce soru sorabiliriz, ama bu söyleşiyi bitirmemiz gerekiyor. Fransız televizyonu ile özel bir söyleşi yaptığınız için size bir kez daha teşekkür etmemize izin veriniz.

Mihail Gorbaçov: Fransız televizyonunun temsilcileriyle tanışmaktan memnun oldum. Bu görüşmenin, biraraya gelebileceğimizi ve tüm sorunları sakın bir biçimde tartışabileceğimizi de gösterdiği görüşündeyim.

Fransa'nın dost halkıyla ilişkilerin gelişmesiyle ilgileniyoruz. Ama bu, karşılıklılığı gerektirir. Her iki tarafın da birbirine gitmesi gerekir. Önümüzdeki ziyaretimizi bu açıdan ele alıyoruz. Bu ziyaret, ilişkilerimizi yeniden ilerletmek, bunlara geleceğe yönelik perspektifler açmak için iyi bir olanaktır.

Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF)

Genel Konseyi'ne

DSF'nin 40. yıldönümü öncesinde yapılan Dünya Sendikalar Federasyonu Genel Konsey oturumuna katılanları içtenlikle selamlıyorum. Dünya işçi hareketinin yükseldiği koşullarda doğan, Hitlerci faşizmin ezilmesinden ve İkinci Dünya Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasından sonra kurulan Federasyon, şanlı bir yol katetti, emekçilerin uluslararası bütünlüğüne hatırı sayılır bir katkıda bulundu.

Bugün DSF, emekçilerin en büyük uluslararası örgütüdür; DSF içinde farklı toplumsal sistemlerin koşullarında hareket eden sendikalar sınıfsal temelde işbirliğinde bulunuyorlar. DSF üyesi örgütler, emekçi halkın çıkarlarını kararlılıkla savunuyorlar, emperyalizme, yeni sömürgecilik ve ırkçılığa, uluslararası tekelciliğin yağmacı politikasına azimle karşı çıkıyorlar, barış, demokrasi, özgürlük ve toplumsal ilerleme için savaşım veriyorlar. Sosyalist ülkelerde, yeni toplumun kurulmasına ve gelişmesine aktif biçimde katılarak, toplumsal-siyasal yaşamda giderek artan bir rol oynuyorlar, emekçilerin çıkarları doğrultusunda çok yönlü çalışmalarda bulunuyorlar.

Uluslararası durumun gitgide kötüleşmesi, halkların dünyanın yazgısından duydukları endişeyi artırıyor. Emperyalizmin en saldırgan çevrelerinin, askersel-sanayi komp-

leksinin başlattığı silahlanma yarışı, emekçilerin koşullarını olumsuz yönde etkilemekle kalmıyor, aynı zamanda insanlığın geleceğini de tehlikeye düşürüyor.

Emekçilerin çıkarlarına uygun başka bir yol var: Yumuşamaya dönüş, silahlanma yarışının elkoyduğu insani kaynakların ve maddi kaynakların yakıcı toplumsal-iktisadi sorunların çözümü, yani yığınsal işsizliğin, iktisadi geriliğin, açlığın ve okuma-yazma bilmezliğin ortadan kaldırılması, yeni bir uluslararası iktisadi düzen kurulması yönünde kullanılması. Bu hedeflere varmak için verilen savaşımın başarısı, önemli ölçüde sendikalara, bir bütün olarak uluslararası işçi sınıfına bağlıdır.

Sovyetler Birliği, böylesi bir gelişme için kararlılıkla hareket ediyor. Hedefimiz, uluslararası durumu köklü biçimde düzeltmek, savaş tehlikesini ortadan kaldırmak, silahlanma yarışını yeryüzünde durdurmak ve uzayda engellemek, öldürücü nükleer silah yığınaklarını bütünüyle tasfiye edene kadar azaltmaktır.

Dünya Sendikalar Federasyonu'nun kurulmasına ve gelişimine katılan Sovyet Sendikalarının, bu uluslararası örnek örgütte aktif biçimde çalışmaya, çalışmalarının etkisini artıracak katkılarda bulunmaya, dünya sendikal hareketi içinde eylem birliği görüşünü savunmaya devam edeceğinden eminim. Sovyet Sendikaları, proletarya enternasyonalizmi konumlarına sıkı sıkıya bağlı kalmaya, dış ülkelerdeki sınıf kardeşlerinin haklı davasını savunmaya devam edeceklerdir. Emekçilerin dayanışması, sendikal hareketin muazzam güç kaynağıdır.

Dünya Sendikalar Federasyonu'na, emekçilerin refahı için yürüttüğü çalışmada, toplumsal ilerleme, barış ve halklar arası dostluk davası için verdiği savaşımında yeni yeni başarılar diliyorum.

Mihail GORBAÇOV

Pravda, 1 Ekim 1985

2 Ekim 1985

**Sayın Cumhurbaşkanı,
Sayın Bayan Mitterand,
Bayanlar ve Baylar,
Yoldaşlar,**

Sayın Cumhurbaşkanı, coşkulu sözleriniz ve gerek Sovyet yurttaşlarının her zamanki duygularında, gerekse devletimizin dış politikasında özel bir yeri olan Fransa'ya bu resmi ziyaret çağrısı için size teşekkür ederim.

On yıldan fazla bir süredir Sovyet-Fransız diyalogu, Avrupa gerçeğinin ve uluslararası gerçeğin önemli, hatta yeri doldurulmaz bir bileşenini oluşturuyor. En üst düzeydekiler de içinde, SSCB ile Fransa arasındaki ilişkilerin şimdi yeniden zenginleşmesi ve genel olarak ilişkilerimizin sürekli ilerlemesi, ülkelerimizin, halklarımızın çıkarıdır ve hiçkimseye zarar yoktur.

Bu eğilimin güçlenmesi yönünde karşılıklı çaba gösterilmesinden yanayız. Bu, uluslararası sorunlarda gözlenen oldukça endişe verici durumun bir gereğidir.

Dünyanın içinde bulunduğu durumun artan bir gerginlikle karakterize olmasının nedenlerine ilişkin karşılıklı çözümlerimiz tıpatıp çakışmaktan uzaktır. Ama bu durum, esasta, yani uluslararası durumu iyileştirme gerek-

liliğinin kabul edilmesi konusunda anlaşmamızı engellemelidir ve engellemediğini sanıyoruz.

Ünlü Fransız yazarı Saint-Exupery, yalın, ama çok derin bir doğruyu dile getirmişti: Hepimiz, adı yeryüzü olan bu gemide yolcuyuz. Nükleer çağda ve uzay çağında, bu geminin kaptan köşkünde olanlara, kendilerine devlet yönetme görevi verilmiş insanlara, geçmişe oranla son derece daha büyük bir sorumluluk düşüyor.

Nirengi noktasını bulmak ve barışçıl geleceği, halkların başında dolanıp duran korkunç tehlikenin azaltılmasına doğru yönelmek, bize göre devlet adamlarının ve siyasal sorumluların bugünkü ve gelecek kuşaklar karşısındaki en önemli görevidir.

Devletler arasında daha istikrarlı, daha güvenilir ilişkilere geçmek için gecikmeden, bugünden itibaren işin neresinden başlanmalı? Biz, bazı yaklaşımların kendiliğinden ortaya çıktığını kabul ediyoruz.

Bunların başında, karşılıklı ölçülü tutumlar, açıkça ortaya konmuş barışçıl niyetler, önceden kestirilebilir siyasal davranış zorunluluğu geliyor. Son aylarda geliştirdiği bir dizi inisiyatif ve aldığı tek yanlı önlemlerle Sovyetler Birliği, pratikte, makul ödünleri kabul etmeye hazır olduğunu ve buna uygun bir karşılık beklediğini gösterdi.

Fransa'nın genel olarak Batı Avrupa'nın ABD'nin ve toplumsal rejimleri ve coğrafi konumları ne olursa olsun diğer tüm devletlerin de askersel hazırlıkların azaltılması yönündeki çalışmaların yoğunlaştırılmasına katılmalarını bekliyoruz.

Ayrıca, Doğu ile Batı arasında siyasal diyalog, günümüzde her zamankinden daha gereklidir. Hepimiz, birbirimizin görüşlerini daha iyi öğrenmeli, çakışan noktaları ve çıkar dengesi bulunan alanları ortaya çıkarmalı, hiç olmazsa asgari bir güven havası yaratmalıyız.

Bu yaklaşımın, bugün başlayan Sovyet-Fransız görüşmelerine siyasal ve psikolojik bir canlılık kazandırılabil-

ceği kanısındayım. ABD Başkanı R. Reagan'la Cenevre'de yapacağım görüşmenin de bu anlayış içinde geçeceğini umut ediyoruz.

Burada, Paris'te, öncelikle Sovyet-Fransız işbirliğinden söz etmemiz gayet doğaldır. Değerli Fransız partönerlerimizin, 1970'li yıllarda ülkelerimiz yumuşamanın kaynağında yer aldığına, hem SSCB, hem de Fransa'nın uluslararası alandaki olanaklarının arttığını teslim edeceklerini sanıyorum. O zaman imzalanan ortak belgeler, birçok önemli uluslararası anlaşmanın temellerini attı. Üstelik, hiçbirimiz kendi toplumsal ya da siyasal sisteminde bir değişikliğe gitmedik. Gerek siz, gerekse biz, NATO ve Varşova Antlaşması içindeki yükümlülüklerimize saygı gösteriyoruz.

Sayın Başkan sizinle yaptığımız ve, sözcüğün tam anlamıyla içten bir hava içinde geçen önemli ilk görüşmemiz, kanımca, SSCB ve Fransa'nın silahlanma yarışının, en tehlikeli yönlerinden başlayarak engellenmesinden yana olduklarını gösterdi. Esas olan da budur.

Nitekim, genel ve tam silahsızlanma soylu, ama uzak bir hedef olduğuna göre, en azından yeterli ve makul bir silah, öncelikle nükleer silah miktarı üstünde, stratejik istikrarın bu yeterli miktarın en alt düzeyinde sağlanması konusunda anlaşmak gerekir. Sovyetler Birliği, kendi yönünden, tamamiyle bundan yanadır.

Oysa, son iki yıldır, nitelikçe yeni bir gelişme ortaya çıktı. Bu gelişme, askersel rekabeti, sanki yeryüzündeki yetmiyormuş gibi, atmosfer-ötesi uzaya taşıma denemesine girişilmesidir. Bu girişimin başını çekenler, kendi çizdikleri tehlikeli yolda yürümekte ısrar ettikleri takdirde, dünya, gerçekten de zor günlerle karşı karşıya kalacaktır.

Sovyetler Birliği'ne gelince, ülkemiz, silahlanma yarışının uzaya yayılmasını engellemek amacıyla elinden gelen herşeyi yapacaktır. Bu şekilde davranmakla, devletlerin ezici çoğunluğunun, sağduyusunu ve sorumluluk anlayışını yitirmemiş herkesin arzusunu dile getirdiğimize eminiz.

SSCB ve Fransa'nın, uzayın, askersel bir çatışma alanı yerine barışçıl bir işbirliği alanı olmasından yana bir tutum içinde bulunmalarından büyük bir hoşnutluk duyuyoruz. Bu bağlamda, ülkelerimizin başarı tablosunda, dünya çevresinin ve halen Venüs ve Halley kuyruklu yıldızının barışçıl keşfinde kırktan fazla ortak deneme yer alıyor. Ülkelerimizin uzmanları, bu işbirliğinin genişletilmesini öneriyorlar. Siyasal yetkililerin söz konusu öneriyi destekleyeceklerini sanıyorum.

Ayrıca, uzayın silahlandırılmaması koşullarında, bir dünya uzay örgütünün kurulmasını da kapsayacak bir yaklaşımla çabaları en geniş biçimde bir araya getirme çağrımız da açık ve ortadadır. Bu öneri, halen Birleşmiş Milletler Örgütü'nde görüşülüyor.

Anlaşılır nedenlerle, uzay üstünde daha ayrıntılı bir biçimde durdum. Ama, çok açıktır ki Sovyet-Fransız görüş alışverişi çok sayıda uluslararası sorunu kapsıyor. Bunların bazılarında görüşlerimiz arasında bir yakınlaşma sağlama ve bazen ortaya çıkan görüş birliğini birbirine paralel, ama aynı amaç yönünde pratik eylemlere dönüştürme olanağımız var.

Bu bakımdan, Avrupa'ya özgü sorunlar paketi, tüm kapsamıyla kendini belli ediyor. Özel olarak ele alınmayı gerektiren bu konunun, görüşmelerimizde ayrı bir yer tutacağına eminim. Şimdilik, yalnızca şu düşüncemizi vurgulamakla yetiniyorum: Sovyetler Birliği, Helsinki Nihai Senedi'yle yumuşama politikasının anavatanı olan Avrupa'nın, uluslararası durumu düzeltmeyi amaçlayan çalışmalar içindeki rolünün artmasından yanadır. Sovyetler Birliği ve Fransa, ayrı ayrı ve belki de, bazen birlikte bu süreçte katkıda bulunabilirler.

Sovyet-Fransız siyasal görüşmeleri, ayrıca, ister Orta-doğu ve Orta Amerika'da, isterse Güney Afrika'da olsun gerginlik ve çatışma odaklarının ortadan kaldırılmasına yardımcı olma konusunda da kararlıdır. Kaldı ki, bu konu-

larda ülkelerimiz arasındaki ilişkiler hemen hemen sürek-
lidir. Olanaklı olan her yerde, bu ilişkilerin etkisini artır-
mak herhalde bize düşüyor.

Günümüz dünyasında uluslararası iktisadi ilişkiler kap-
samındaki sorunlar çok ağırlaştı. Bu ilişkilerde uygulanan
eşitsizlik ve ayrımcılık, iktisadi ve mali araçların politik bir
baskı unsuru olarak kullanılması, bir dizi ülkenin tek keli-
meyle feci bir durumla karşılaşmasına yol açtı. Uluslara-
rası topluluğun görevi bu ülkelere yardım etmektir.

Sovyetler Birliği, kendini bu görevin dışında tutmu-
yor ve başka birçok ülkeye göre, az değil, tam tersine daha
fazlasını yapıyor. Bu konuda, SSCB'nin, önümüzdeki yıl
Paris'te toplanacak olan silahsızlanma ile gelişme arasın-
daki bağıntı konulu konferansa katılmaya hazır olduğunu
belirtmek isterim.

Aramızdaki iktisadi ve ticari alışverişin geniş ölçüde
geliştirilmesinin sürdürülmesine hazır olduğumuzu söyle-
meye bile gerek yok. Karşılıklı yarar, üstlenilen yükümlü-
lükler uyulması, günümüzün gerekleriyle uyumluluk, bu
alışverişin kalıcı temelini oluşturuyor.

Ülkemizde olduğu kadar dış iktisadi ilişkilerimizde de
önceliği bilimsel ve teknik ilerlemenin gereklerine veriyor-
uz. Fransa'nın da, ileri teknoloji kullanan sektörlerin ge-
lişimine ayrı bir ağırlık verdiğini biliyoruz. Bu, karşılıklı
işbirliğinde yeni ufuklar açıyor.

Ayrıca, her iki tarafa da en yüksek yararı sağlaması
için aramızdaki bu işbirliğinin en iyi biçimde nasıl düzen-
leneceğini de ortaya koymak gerekiyor. Hiç kuşkusuz, bu,
gerek ulusal ekonomimizin sorumlularının, gerekse iş adam-
larınızın üstünde duracağı bir konudur.

Halkların düşünsel yaşamı, kültürel alışveriş olmadan
düşünülemez. Günümüzde, bu alışverişin ayrı bir işlevi var-
dır. Doğası gereği, kin ve savaşı reddeden kültür ve sanat-
tan, barış ve ilerlemenin, karşılıklı saygı ve anlayış teme-
linde halklar arası yakınlaşmanın hizmetinde olması bek-

leniyor. Bu alanda da, Sovyetler Birliği ile Fransa'nın örnek olmalarını arzu ediyoruz.

Kısacası, Paris'e, Sovyet-Fransız işbirliğini tüm alanlarda ilerletme niyetiyle geldik. Bunun önemli olduğu açıktır. Sizin görüşlerinizden Sayın Başkan, Fransa'nın da aynı niyette olduğu çıkıyor. Durum böyle olduğuna göre, Victor Hugo'nun daha o zamanlar söylediği gibi, "Ticarete açık pazarlardan ve düşüncelere açık zihinlerden başka bir savaş alanının kalmayacağı" günü, biraz olsun, birlikte yakınlaştıracabileceğimizi umabiliriz.

Sayın Başkan, size, eşinize ve tüm Fransız temsilcilere esenlikler ve mutluluklar dilememe izin veriniz.

Sovyet-Fransız ilişkilerinin, halklarımızın refahı için, Avrupa'da ve dünyada güvenliğin yararına güçlenmesi ve gelişmesi dileğiyle.

Uzay Kâşifleri Derneği Birinci Uluslararası Kongresi'ne

Uzay Kâşifleri Derneği Birinci Uluslararası Kongresi'ne dostça selamlarımı iletmek istiyorum. Herşey bir yana, yalnızca kongrenizin toplanması bile anlamlıdır. Kongreniz, insanlığın, uzay çağına kararlı bir biçimde girdiğini gösteriyor. Uzayı kulaktan dolma bilgilerle tanıyan değil, tersine güzel gezegenimizi bakışlarıyla uzaydan kucaklayan insanların sayısı artıyor. Doğal olarak, kozmoza ilişkin sorunlar gündeme geldiğinde sizlere kulak veriliyor. Hiç kuşkusuz, bu sesin yeryüzünde ve uzayda barış yararına yankılanması büyük önem taşıyor.

İnsanın, yalnızca kendisine özgü en özel düşünüyü gerçekleştirmesine olanak veren kozmosta dolaşması, ne garip çelişkidir ki, kendisine yönelik ölümcül bir tehdite dönüşebilir. Sovyetler Birliği, olayların trajik biçimde sonuçlanmaması için kararlı bir tutum içindedir. Alternatifimiz, uzayın, tüm insanlığın iyiliği için, silahlandırılmaması ve barışçıl amaçla kullanılmasıdır.

XX. yüzyıl tarihi içindeki yerinizi çoktan aldınız. O halde, barış, işbirliği ve halklar arasında karşılıklı anlayış için çok daha önemli katkılarda bulunabilirsiniz.

Kongre'ye katılanlara, tüm kalbimle başarılar ve mutluluklar diliyorum.

Mihail GORBAÇOV

Pravda, 3 Ekim 1985

Paris Belediyesi'nde söylev

3 Ekim 1985

Sayın Belediye Başkanı,
Bayanlar ve Baylar,

Tarihi Paris Belediye Konağı'nı ziyaret etmekten, sizinle, ayrıca belediye konseyi, ve arondisman konseyleri, Paris kamuoyu temsilcileriyle tanışmaktan memnuniyet duyuyorum.

Olağanüstü kentiniz üstüne çok konuşuldu, yazıldı ve şarkılar söylendi. Ünlü hemşehrilerim de Paris'e olan hayranlıklarını dile getirdiler.

Dünyada, görülmemiş olsa da Paris kadar tanınan çok az kent vardır. Paris'e gelmeden önce, herkes heyecenlanır, hatta tedirgin olur: Ya gerçek, hayal kırıcı olursa? Ya yüzlerce kitap ve filmin, binlerce tablo ve fotoğrafın Fransız başkenti için yarattığı çekici imaja uymazsa?

Kentinize yaptığım ilk ziyaret değil bu, ama her seferinde aynı heyecanı yaşıyorum. Hiçbir zaman düş kırıklığına uğramadığımı itiraf etmeliyim. Fransız halkının bitmez tükenmez yaratıcı yeteneğinin, derin güzellik yetisinin anlamlı bir kanıtı olan kentinizin güzelliğini ve mimari kimliğini düşünmüyorum yalnızca. Aynı zamanda Paris halkını, açık, doğal ve güler yüzlü kadın ve erkek Parisliler'i düşünüyorum.

Başkentlilerin, her yerde özel bir rolü vardır. Elbette, Paris tüm Fransa, Moskova da tüm Sovyetler Birliği değildir. Ama bu kentler, hem ülke içinde, hem ülke dışında özel bir ilgi konusudurlar, öbür kentler kendilerini onlara göre ayarlarlar.

Burada, Paris'te, yaklaşık 200 yıl önce XVIII. yy'ın başlıca olayı, Büyük Fransız Devrimi başlıyordu. Sovyet yurttaşları, doğal olarak Paris'i şanlı Paris Komünü'yle birlikte düşünüyorlar. Aynı zamanda, Direniş'te yer alan Fransız savaşçıların faşist işgalcilere karşı sıktıkları ilk kurşun seslerinin de yine burada, Paris'te yankılandığını unutmuyoruz. Ağustos 1944'te, şairin sözleriyle, Paris kendi kendini kurtardı: Paris ayaklanması, faşist işgalcilere karşı savaşımın unutulmaz bir sayfası oldu.

Devrimimizin yüce rehberi, Sovyet devletinin kurucusu Lenin'in kentinizde geçirdiği günlerin anısına özel olarak bağlıyız. Paris'e giden Sovyet yurttaşları, Lenin'in bu yüzyılın başında yaşadığı Marie-Rose sokağındaki müze haline getirilmiş küçük daireyi büyük bir heyecanla ziyaret ediyorlar.

Lenin, Fransız halkının demokrasi ve özgürlük geleneklerine çok yüksek değer biçiyordu. XX. yy'ın en önemli olayı olan Büyük Ekim Devrimi'nden sonra, Fransa ve Sovyet Rusya arasında bir yakınlaşma sağlamamanın tam zamanı olduğu düşüncesini belirtmişti. Bugün de, bu düşünce siyasal dağarcığımızın bir parçasıdır.

Eğer, 40 yıldır Avrupa savaş görmemişse, bunda, kıtanın oldukça karmaşık sorunlarının çözümünde sağduyunun gerektirdiği konumları benimseyen SSCB ve Fransa'nın önemli rolü olmuştur. O halde, ülkelerimizin başkentleri Moskova ve Paris'in yumuşamayı simgeleyen kentler haline gelmiş olması son derece anlaşılır bir olgudur.

Daha sonra ünlünen şu formül ilk kez Moskova'da ortaya atıldı: "Yumuşama, anlaşma, işbirliği." Bugüne kadar devletler arası barışçı iyi komşuluk ve işbirliği ilişkile-

rini yönlendiren daha başka birçok çok yönlü anlaşma için örnek oluşturan Sovyet-Fransız karşılıklı belgeleri, ülkelerimizin başkentlerinde hazırlandı ve imzalandı.

Dünya sorunlarında ortak siyasal etkileşim deneyimimiz, nükleer bir savaş tehlikesinin birden arttığı günümüzde özel bir önem kazanıyor. Sağduyulu ve ölçülü bir tutumu esinlemekten uzak olan uluslararası durum, çatışma mantığını kırmak amacıyla kararlı, cesur, yeni ve, inanıyorum ki, birlikte girişimler gerektiriyor. Birçok soruna, herşeyden önce de çözümü Avrupa'da ve dünyada güvenliğin koşulu olacak sorunlara yeni bir anlayışla, yeni bir yaklaşımla eğilmek gerekiyor.

Tüm tutum ve değerlendirme farklılıklarına karşın, Fransa'yla birlikte bu tür yaklaşımları araştırmaya hazırız. Böylesi bir araştırmaya başlamak için olanaklar vardır. Dün başlayan Sovyet-Fransız görüşmeleri bunun kanıtıdır.

Bu durum, güç oranını olanaklı en alt düzeyde tutma gerekliliğini, uzayda silahlanma yarışını önleme hedefini, karşılıklı güveni artırma, Avrupa'da silahsızlanma yönünde ilerleme görevini ilgilendiriyor. Bu yaklaşım, aynı zamanda, üçüncü bin yılın eşiğinde insanlığın önünde duran ve gitgide daha da ivedi duruma gelen global sorunların çözümünün araştırılması için de geçerlidir.

Hiç de kolay olmayan bu sorunların bugünden yarına çözülmesini beklemek boşunadır. Ancak, çözümü ertelemeye devam etmek de olanaksızdır. Yalnızca Sovyetler Birliği'nin, yalnızca Fransa'nın değil, ama çözümün onlarsız gerçekleşmeyeceği öbür ülkelerin de insanlığın geleceği karşısında sorumluluk örneği vermelerini ve bu geleceği güvence altına almak için harcanan çabalara kendi reel, dürüst katkılarını eklemelerini ümit ediyoruz.

Dünya kültürünün en büyük merkezlerinden biri olan kentiniz, yerinde bir kararla, birçok uluslararası örgütün merkezi olarak da seçildi. Bunlar arasında BM'nin önemli bir uzmanlık kuruluşu olan UNESCO'nun ayrı bir yeri var.

UNESCO'nun aktif üyeleri olan ülkelerimiz, bu kuruluşu eğitim, bilim, kültür gibi insanlık için çok önemli alanlarda devletler arası işbirliğinin en büyük forumlarından biri olarak görüyorlar.

Bu örgüt, halklar arası anlayış ve işbirliği yönünde yorulmak bilmez faaliyetiyle, uluslararası alanda haklı olarak büyük bir saygınlığa sahiptir; böylece dünyada hümanizm ve barış düşüncelerinin yayılmasına katkıda bulunmaktadır.

Sovyet-Fransız diyalogunun bugün her zamankinden daha gerekli olduğu politika alanından başka, karşılıklı olarak yararlı ve zenginleştirici ilişkilerde bulunduğumuz başka işbirliği alanlarının da (ekonomi, teknik, kültür, spor ve başkaları) bulunması gayet doğaldır. Bu ilişkilerin, kültürlerimizin karşılıklı etkileşimine ilişkin köklü geleneklerin yararı her iki taraf için de açıktır. Paris'teki görüşmelerimizin, bu ilişkilerin gelişimine yeni bir hız ve canlılık kazandırmasını ümit ediyoruz.

Hükümetler arasında varılan anlaşmaların, kişiler ve kentler arasında olabildiğince geniş temas ve ilişkilerle güçlenmesi de önem taşıyor. Hiç kuşkusuz, halklarımız, sistemleri farklı ülkelerde yaşıyorlar ve farklı sorunlarla karşılaşılıyorlar. Bu doğrudur. Ama aynı zamanda benzer sorunlar da vardır. Bu tür sorunların çözümünde deneyim alış-verişinin herkese yarar sağlayacağını düşünüyoruz.

Paris Belediyesi'nde bulunduğumuza göre, büyük kentlere özgü sorunların çözümünde Paris ile Moskova arasında deneyim alışverişi ve işbirliğinin yararlı olacağını belirtmek yerinde olur. Örneğin, konut yapımında, toplu taşımacılığın düzenlenmesinde, çevre korumasında, temizlik ve düzenin sağlanmasında, çocuklar ve gençler yararına girişimlerde büyük ilerlemeler kaydettik. Paris'te de, kent sakinleri ve konuklar için birçok şey yapıldığını biliyoruz. Başkentlerimiz arasında daha istikrarlı işbirliği ilişkilerinin kurulmasından yanayız.

Ve yalnızca başkentler arasında da değil. Halklar arasında anlayış ve işbirliği davasının, ancak kardeş kentler arasındaki temasların derinleştirilmesi ve yoğunlaştırılması durumunda sonuç verici olacağı kanısındayım. Bizce, seçilmiş yerel organların üyeleri, bu sürece büyük bir katkıda bulunabilirler. Bu konuda, çok geniş bir verimli çalışma alanı vardır.

Kadın ve erkek tüm Parisliler'e, çoğunluğu, eminim ki, Sovyetler Birliği'nin, büyük halkımızın içten dostlarından oluşan buradaki topluluğa mutluluklar, refah ve başarı dilemek istiyorum.

Avrupa'da ve tüm kıtalarda barışçıl özgür ve müreffeh bir gelecek için

*Fransız parlamenterlerle tanışma münasebetiyle
yapılan konuşma*

3 Ekim 1985

Sayın başkanlar,
Sayın milletvekilleri ve senatörler,
Bayanlar ve baylar,

Fransız parlamentosunda söz almaktan, siz Fransız halkının seçilmiş temsilcileriyle tanışmaktan büyük bir hoşnutluk duyuyorum. Bu fırsattan yararlanmak ve ülkenizi ziyaret için yaptığı nazik çağrı dolayısıyla Cumhurbaşkanı'nı'a teşekkür etmek istiyorum.

Heyetimizin ziyaretinin ikinci günündeyiz, önemli görüşmeler oldu. İkili ilişkilere ve uluslararası konulara ilişkin güncel sorunlar üstüne bir görüş alışverişi başladı. Hiç kuşkusuz, Cumhurbaşkanı Sayın François Mitterrand ve öbür Fransız devlet adamlarıyla yapılan görüşmelerin bilançosunu çıkarmak için vakit henüz çok erkendir. Bununla birlikte, daha şimdiden açıktır ki, her iki taraf da, ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin gelişimine yeni bir canlılık kazandırma ve bugünkü gerçekleri dikkate alarak, uluslararası sorunlarda karşılıklı tavırları yakınlaştırma arzusunu belirttiler.

Cumhurbaşkanıyla görüşürken ve bugün de sizlerin karşısında konuşurken, doğal olarak, Fransızlar'ın, Sovyet dış politikasının özünü, egemen eğilimini daha iyi ve

daha derinden anlamasına büyük önem veriyorum. Bu politika, herhangi başka bir devletinki gibi, öncelikle iç gereksinimler tarafından belirleniyor.

Bu konuya kısaca değinmeme izin verin. Sovyet iktidarının kurulduğu günden bu yana ülkemizin, birçok yönden uzun ve güçlüklerle dolu bir yoldan geçtiğini, hiç kuşkusuz biliyorsunuzdur. Çarlık Rusyası bize iktisadi bakımdan muazzam bir az gelişmişlik bıraktı. Nüfusun dörtte üçü okumayazma bilmez durumdaydı. Tarihsel açıdan çok kısa bir zaman dilimi içinde Sovyetler Birliği, tüm alanlarda, halkın kültür düzeyinin yüksek olduğu bir güç durumuna geldi. İşsizliğe son verdik ve halka, bedava konut, bedava sağlık hizmeti ve öğrenim gibi toplumsal yararlar sağladık. Ülkenin iktisadi gelişimini ortaya koyan birkaç rakam vereceğim. Savaş sonrasında, yalnızca bu dönem için, ulusal gelirimiz onaltı kattan daha fazla ve sanayi üretimi-miz de yirmidört kat arttı. Aynı sürede, Sovyet yurttaşlarının reel geliri altı kat yükseldi.

Bu başarılarla gurur duymakla birlikte, yetinmiyoruz. Bugünkü aşamada toplumun artan olgunluğu bize, birçok noktada kapsamı bakımından yeni ve daha büyük görevler yüklüyor. Çalışmamızın yetersizliklerinin, güçlüklerimizin ve bazen oldukça ağırlaşan sorunlarımızın farkındayız. Bugün kendimiz için belirlediğimiz başlıca hedef kısaca şöyle tanımlanabilir: Toplumun toplumsal ve iktisadi gelişimini hızlandırmak.

Bu hedef, ulusal ekonominin bilimsel ve teknik temelini, iktisadi yönetim yöntemlerinin ve hatta insanın, onun bilincinin, kazanımlarının ve mesleki yeteneğinin daha da yetkinleştirilmesini gerektiriyor. Kısacası, topluma niteliksel yeni bir boyut kazandırma çalışmasına giriştik.

Esas görevimiz, ulusal ekonomimizi daha verimli ve dinamik bir düzeye yükseltmek, insanların yaşamında düşünsel faaliyetlere daha geniş yer vermek, bu yaşamı daha canlı, daha dolu kılmak, halkın sosyalist özyönetimini ge-

liştirmektedir.

Bu hedefleri gerçekleştirebilmenin ilk koşulunun, yalnızca kalıcı bir barış değil, aynı zamanda normal ve huzurlu bir uluslararası durum sağlamak olduğu ortaya çıkıyor. Dış politikamızı belirleyen öncelikler bunlardır, dış politikada, doğal olarak öbür halkların çıkarlarını ve gereksinimlerini, çağımızın tüm gerçeklerini de tamamen dikkate alıyoruz.

Farklılıklar ve çelişkiler taşıyan dünyamız, bir yüzyılın ve bin yılın sonuna doğru hızla yaklaşıyor. Dünya, bu dönemde, karmaşık siyasal, iktisadi ve toplumsal sorunlarla doludur. Gezegenimiz üstünde, herbiri kendi yasalarına göre yaşayan farklı iki sistemin bulunması, çok uzun süredir bir gerçektir.

Ama, bu arada, ülkeler ve kıtalar arası bağların ve karşılıklı bağımlılığın gitgide daha da arttığı gerçeğini göz ardı etmemek gerekir. Bu, dünya ekonomisinin gelişiminin, bilimsel ve teknik ilerlemenin, bilgi alışverişinin, insanların ve nesnelerin yeryüzünde ve hatta uzayda dolaşmasının, kısacası tüm insan uygarlığının evriminin olmazsa olmaz bir koşuludur.

Ne yazık ki, uygarlık kazanımlarının her zaman insanların yararına olduğu söylenemez. Bilim ve teknikteki başarılar, çoğu kez ve çok aktif biçimde, insan kırım araçlarını yaratmak, gitgide daha da korkunçlaşan silahları geliştirmek ve biriktirmek için kullanılıyor.

Bu ortamta, Hamlet'in ünlü sorusu " Olmak ya da olmamak" yalnızca tek bir kişi için değil, tüm insan soyu için geçerli duruma geliyor. Herkesi ve herşeyi kapsayan bu sorunun ancak bir tek yanıtı olabilir: İnsanlık ve uygarlık, her ne pahasına olursa olsun varlığını sürdürmelidir. Ama, bu noktaya ancak birlikte yaşamayı, bu küçük gezegende uzlaşarak birarada yaşamayı, başkalarının çıkarlarını dikkate alma sanatını öğrenerek varılabilir. İşte biz buna barış içinde bir arada varolma politikası diyoruz.

Halkımızın güvenliğine ve kendi halinde çalışmasına zarar verebilecek her denemeye anında bir karşılık vermek için yeterince güçlüyüz. Ama, ideolojinin doğruluğu, her halkın kendi iradesiyle seçtiği rejimin üstünlükleri silah zoruyla değil, ama yalnızca örneğin gücüyle gösterilmelidir, kanısındayız. Sarsılmaz inancımız budur.

Daha dün Sayın Cumhurbaşkanı'na, başlıca çelişki ek-senini, dünya politikasında iki eğilimin savaşım eksenini nasıl algıladığımızı anlattım. Gerekçesi ne olursa olsun, uluslararası topluluğun karşı karşıya kaldığı sorunların her zaman daha yeni ve daha öldürücü silahların yaratılması ve yeryüzünde olduğu kadar uzayda da yığılmasıyla çözülebileceği görüşünün son derece tehlikeli olduğunu düşün-
nüyoruz. Uluslararası gerginliği koruyan ve artıran her gi-rişimi de tehlikeli görüyoruz. Zaten daha şimdiden gergin-lik uç noktadadır. Durum öylesine gergindir ki, halen, yal-nızca karmaşık ve ivedi sorunlarda değil, aynı zamanda gö-rece basit sorunlar üstünde de anlaşmak son derece zor-dur. Bugünkü eğilimleri durduramazsak, yarın, bu eğilim-lerin daha korkunçlarını aşmak olanaksızlaşacaktır. Kar-şılıklı konuşmak bile zorlaşacaktır.

İşte bu nedenle, hemen şimdi, çok geç olmadan, "ce-hennemi silahlanma yarışı trenini" durdurmak, bu yönde-ki işe, silah indirimi, uluslararası durumun düzeltilmesi, halklar arası barışçıl işbirliğini özendirmekle başlamak ge-rekıyor. Bu yaklaşım, herkesin çıkarına uygundur, herke-sin görevidir. Hiçkimsenin bu görevin dışında kalma hak-kı yoktur ve olamaz.

Sovyetler Birliği, hiç kuşkusuz bildiğiniz gibi, yalnız-ca çağrılar yapmakla yetinmiyor, aynı zamanda bu yönde adımlar atıyor.

Avrupa'ya orta menzilli füze konuşlandırılmasını tek-yanlı olarak askıya aldık ve ABD'yi de aynı yönde hareket etmeye çağırdık. Tüm nükleer denemeleri durdurduk ve ABD'yi de bizim gibi davranmağa çağırdık. Bu çağrıyı, do-

gal olarak tüm öbür nükleer güçlere de yapıyoruz.

Sovyetler Birliği, Sovyet ve Amerikan birliklerinden başlayarak her iki tarafın da Orta Avrupa'daki silahlı kuvvetlerinde ve silahlarında indirimle gidilmesini öneriyor. Kaldı ki, Amerikalılar'dan daha fazla kuvvet indiriminde bulunmaya hazırız.

Uzay konusuna gelince, uzayın yalnızca barışçıl amaçlarla kullanılmasını istiyoruz ve ısrarla bu konuda anlaşmaya varılması çağrısında bulunuyoruz; çünkü silahlanma yarışının uzaya yayılması, nesnel olarak, nükleer silahların azaltılmasını olanaksızlaştıracaktır. Bildiğiniz gibi, uzayın barışçıl amaçlarla kullanılması için uluslararası bir işbirliği önerisini Birleşmiş Milletler'in incelemesine sunduk.

Şimdi, sizleri, Sovyetler Birliği'nin yeni inisiyatifleri üstüne bilgilendirmek istiyorum. Bu inisiyatifler hep aynı hedefe yöneliktir: Zararlı silahlanma yarışı sürecini durdurmak ve insanlığı tehdit eden savaş tehlikesini ortadan kaldırmak.

Birincisi, birkaç gün önce ABD Hükümeti'ne, her iki tarafın da, uzay darbe silahlarının topyekûn yasaklanması ve her iki ülkelin topraklarına ulaşabilecek güçteki nükleer silahların yüzde 50 gibi gerçekten önemli bir oranda azaltılması konusunda anlaşma önerisinde bulunduk.

Başka bir deyişle, her iki tarafın, bu yılın başında Cenevre görüşmelerinin hedefleri olarak ele aldıkları aynı sorunlara pratik bir çözüm önerdik: Silahlanma yarışının yalnızca durdurulması değil, aynı zamanda silahlanma düzeyinin büyük oranda düşürülmesi ve bu arada uzayda silahlanma yarışının önüne geçilmesi.

Böylesi bir çözümün, stratejik istikrarı ve karşılıklı güveni ne kadar güçlendireceğini söylemeye bile gerek yok.

Cenevre'deki heyetimize, bu konuda somut öneriler ileri sürme talimatı ve partönerlerimize eksiksiz açıklamalarda bulunma yetkisi verildiğini, açıklamak isterim.

Tüm bunları söylememin nedeni, Batı'da daha şim-

diden, önerimiz üstüne her tür yakıştırma ve söylenti yayılıyor; bu nedenle bazı açıklamalarda bulunmanın tam zamanıdır.

İkinci konu, Avrupa'daki orta menzilli silahlardır. Bunların en hızlı biçimde karşılıklı azaltılması konusunda anlaşmayı kolaylaştırmak için (bize de sık sık söylendiği gibi, Batı Avrupa'da da bu konuyla çok ilgileniliyor), uzay silahları ve stratejik silahlar sorununa doğrudan bağlamadan, ayrı ve uygun bir anlaşma yapılmasının olanaklı olduğu kanısındayız. Bu, bize, pratik bir yol olarak görünüyor.

Bu açıdan, Fransa'nın ve İngiltere'nin nükleer potansiyelinin Avrupa'daki güçler oranındaki yeri konusundaki tutumumuzu da aydınlığa kavuşturmamızda yarar var. Bu potansiyel hızla büyüyor, biz bu olguyu göz ardı edemeyiz. Fransız tarafı, Fransız nükleer gücünün kendi katılımları olmadan tartışılmayacağını belirtti. Haklıdır. O halde, bu konuda aramızda doğrudan bir diyalogu başlatmanın ve karşılıklı çabalarla makul bir çözüm bulmaya çalışmanın tam zamanıdır. Sovyetler Birliği, Fransa'yla olduğu gibi, elbette İngiltere'yle de doğrudan bir diyaloga girmeye hazırdır.

Fransa'nın kendi güvenliğine ilişkin çıkarlarını en ciddi biçimde dikkate aldığımızı vurgulamak isterim. Bizce, bugün, Fransız silahlarında indirim sorunu gündemde değildir.

Üçüncüsü, biliyorsunuz, Avrupa'ya orta menzilli füze konuşlandırılması konusunda bir moratoryum ilan ettik. Halen, Sovyetler Birliği'nin, Avrupa bölümünde fırlatılmaya hazır 243 adet SS-20 füzesi vardır. Bu sayı, Avrupa'ya orta menzilli Amerikan füzelerinin konuşlandırılmasına karşılık olarak ek füze yerleştirmeye başladığımız 1984 Haziran'ındaki sayıdan ne bir eksik, ne bir fazladır. Ek olarak konuşlandırılan SS-20'ler geri çekilecek ve sabit rampaları, önümüzdeki iki ay içinde sökülecektir. Bunu denetlemek olanaklıdır. Öte yandan, ABD toprakları

nı hedefleyen misilleme önlemlerimiz yürürlüktedir.

Bu somut durumda, "Avrupa bölümü" teriminden ne anladığımızı açıklamak istiyorum. Burası, Batı Avrupa topraklarındaki hedefleri vurabilecek kapasitedeki orta menzilli füzelerin yerleştirildiği bölgedir.

Daha şimdiden, eski ve oldukça güçlü füzeler olan SS-5'leri hizmet dışı bıraktığımızı ve SS-4'leri de sökmeye devam ettiğimizi öncelikle belirtmek gerekir. Bu da, SSCB'nin Avrupa bölümündeki orta menzilli toplam füze sayısının, halen, on ve hatta onbeş yıl öncesine göre çok daha az olduğunu gösteriyor. Böyle bir sınırlamaya kendimizi zorluyoruz, çünkü Avrupa güvenliğinin geniş çıkarlarından esinleniyoruz. Şimdi Avrupa'nın, ABD'den bu girişimlere orta menzilli füzelerini Avrupa kıtasında konuşlandırmayı durdurma adımıyla karşılık vermesini bekleme hakkı vardır.

Sovyetler Birliği'nin attığı adımların ne kadar ciddi olduğunu görüyorsunuz. Önceki girişimlerimizle birlikte son önerilerimiz, kanımızca, yaşama geçirilmesi uluslararası ilişkilerin gelişiminde gerçek bir dönüm noktası oluşturabilecek yapıcı ve gerçekçi bir önlemler paketi oluşturuyor. Barış, güvenlik ve halklar arasında işbirliği yararına bir dönüm noktası.

Bu önlemler paketi, barışı tehdit eden, patlamaya hazır uluslararası durumu düzeltme programımızdır. Önerilerimize cevap olarak Batı'nın da bu yolda kendi payına düşeni yapmasını bekliyoruz.

Önerdiğimiz programın gerçekleştirilmesinin, aynı zamanda, son derece önemli ve halklar tarafından ısrarla arzulanan hedef yönünde büyük bir ilerleme olacağını da vurgulamak isterim. Bu hedef, nükleer silahın yasaklanması ve topyekûn tasfiyesi ve insanlığın nükleer savaş tehlikesinden kesin olarak kurtarılmasıdır.

Nükleer bir savaşta kazanan taraf olamaz; tüm sorumlu siyaset adamlarının bu konuda aynı görüşte olduklarını umuyoruz. Bundan pratik bir sonuç çıkarmanın tam za-

manıdır: Nükleer silahlanma yarışını durdurmak gerekir. Bu gereklilik, tüm dürüst ve gerçekçi siyasal güçler, kamuoyu temsilcileri, kendi yurtlarına, kendi yaşamlarına ve çocuklarıyla torunlarının yaşamlarına değer veren tüm insanlar tarafından destekleniyor.

Kimyasal silahın bütünüyle yasaklanması ve bu silah stoklarının imhası sorunu da gitgide daha ivedi bir duruma geliyor. Cenevre Silahsızlanma Konferansı'nda Sovyetler Birliği, buna ilişkin bir sözleşmenin hazırlanmasına aktif olarak katılıyor. Partönerlerimizin, denetleme sorunu da içinde, birçok önemli konunun görüşülmesi yönündeki dileklerini daha onlar ortaya koymadan yerine getiriyoruz. Güvenilir bir denetleme sistemi üstünde anlaşmanın kesinlikle olanaklı olduğuna eminim.

Bu konuda bir görüş kendisini dayatıyor. Nükleer silahın yayılmasını önleme konusunda anlaşma sağlanabildiğine göre, niçin aynı yöntem kimyasal silah konusunda da uygulanmasın? Bu, kimyasal silahın bütünüyle yasaklanmasını amaçlayan çabaların genel akışına uygun olacaktır. Sovyetler Birliği, kimyasal silahın yayılmasını önleme konusunda uluslararası bir anlaşmanın hazırlanmasına katılmaya hazırdır. Aynı zamanda, Avrupa'nın ortasında kimyasal silahlardan arındırılmış bir bölge yaratılması için elimizden gelen herşeyi yapmaya hazırız.

Burada, Paris'te, hatta Batı Avrupa'nın ortasında bile denebilir, söz aldığımıza göre, Avrupa'nın güvenliğine ilişkin önemli bazı sorunları anımsatmadan, Sovyetler Birliği'nde bu sorunları nasıl algıladığımızı sizlere söylemeden geçemeyeceğim.

En genel konudan başlayacağım. Avrupa'da güvenlik, aslında ne demektir? Savaşın ve savaş tehlikesinin olmasıdır. Halkların yaşamlarında görülen etkileşim ve içiçe geçmişlik, toplumsal tercihlerindeki farklılığa karşın, Avrupa'da kendini çok daha çarpıcı biçimde ortaya koyuyor. Coğrafi küçüklüğü ve gırtlığına kadar silaha gömülmüş

olması, Avrupa'yı, öbür kıtalara göre, her silahlı çatışmaya, hele nükleer bir çatışmaya karşı çok daha duyarlı bir duruma getiriyor.

Bu durum, Avrupa'da güvenliğin askeri yollarla, silah zoruyla sağlanamayacağını gösteriyor. Geçen yüzyıllar, hatta bin yıllar içinde biçimlenmiş geleneklerin, düşünme ve davranma tarzının terk edilmesini gerektiren yepyeni bir durum söz konusudur. İnsan aklı, yeni şeylere hemen ayak uyduramıyor, bunu biliyoruz; yerleşik birçok değeri, yeni gerçeklerle, bu arada askersel ve doğal olarak siyasal alandaki gerçeklerle tamamen uyumlu kılmak için yeniden gözden geçirmeye başladık. Batı Avrupa'da ve Avrupa'nın da ötesinde aynı tarzda davranılmasını isterdik.

Şimdilik dayanılmaz bir ceza korkusu, savaşı engelleyen, askersel güce başvurulmasını önleyen bir öge olmayı sürdürüyor. Bununla birlikte, tüm dünya kalıcı bir barışın yalnızca korkuya dayanarak korunmasının olanaklı olamayacağını görüyor. O halde, sorun, korkunun ya da askersel dille konuşmak gerekirse, caydırıcılığın yerini ne alabileceğinin araştırılması ve öğrenilmesidir.

Halen, bir çıkış bulmak için yapılan denemelerin neler olduğunu biliyoruz, bu denemeler yerleşmiş bir deyişle "yıldızlar savaşı"ndan, yeni bir silahın kullanılmasından geçiyor. Bu bir hayaldir ve üstelik çok tehlikeli bir hayaldir. Genel olarak güvenlik sorununa çözümü, kalkan ve kılıcı yetkinleştirmede aramak saflık olacaktır. Bir bütün olarak uluslararası güvenlik gibi, Avrupa'da güvenlik de ancak barış içinde bir arada varolma, yumuşama, silahsızlanma, karşılıklı güvenin güçlendirilmesi ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi sürecinde sağlanabilir.

Bu süreç, onlarca yıldır birikmiş kuşkuların, karşılıklı güvensizlik ve önyargıların aşılmasını gerektiren çok uzun ve çetin bir yoldur. Ama, eğer yaşamak istiyorsak başka çaremiz yoktur. Her uzun yol gibi, bu yol da genellikle atılması çok zor ilk adımlarla başlar, biliyoruz; hem sizin için,

hem de kendimiz için bu sorunun çözümüne katkıda bulunmak istiyoruz. Daha önce sözünü ettiğim önerilerin gerektirdiği budur.

Askersel alanda karşılıklı güven sorunu gibi önemli bir konuyu inceleyen Helsinki Konferansı da bu bağlamda ele alınmalıdır. Bize göre, yarınki anlaşmaların çerçevesi işte burada biçimlenmeye başlıyor. Bu çerçeve, güce başvurma ilkesinin somutlaştırılması ve bu ilkeye en yüksek etkinin kazandırılmasıdır; askersel alanda güven sağlayıcı bir dizi önlem içerir. Bu koruyucu önlemler, askersel bir çatışma tehlikesinin arttığı bir ortamda öbür tarafın hareketlerinin yanlış değerlendirilmesini önleme olanağı verir. Bazı devletler, en başta tarafsız ülkeler, yıllık askersel faaliyet planlarının karşılıklı teatisi ve tebliği konusunda anlaşma yapılmasını öneriyorlar. Böyle bir anlaşmayı, güvensizliğin aşılmasına yardımcı olması, gizlice yapılacak savaş hazırlıklarına darbe vurması umuduyla kabul etmeye hazırız.

Kıtamız da içinde Kuzey Avrupa'da ve Balkanlar'da, dünyanın çeşitli bölgelerinde nükleer silahlardan arındırılmış alanlar oluşturulması düşüncesinin gitgide daha da yaygınlaştığı gözleniyor. Bu düşünceleri destekliyoruz ve, nerede gerekirse, orada, uygun güvencelerin alınmasına katılmaya hazırız. İki askersel-siyasal gruplaşmayı ayıran hattın her iki yanı boyunca nükleer silahlardan arınmış bir koridor oluşturulması düşüncesini de yararlı buluyoruz. Aynı zamanda nükleer silahı olmayan ve kendi topraklarında da bulundurmayan devletlerin, kendi güvenliklerini sağlayacak uluslararası sağlam hukuksal güvenceler, nükleer silahların onlara karşı kullanılmayacağı konusunda güvenceler istemeye hakları olduğunu düşünüyoruz.

Avrupa'da işbirliğinin birçok yönü, Helsinki Nihai Senedi'nde yer aldı. Bu belgenin, önemli bir kazanım olduğu ve değerini bütünüyle koruduğu görüşündeyiz. Helsinki anlaşmalarının onuncu yıldönümünü kutlarken, Avrupa sürecine katılan herkes bu sürecin devamından yana olduk-

larını belirtti. Sovyetler Birliği, bu sürece en aktif biçimde katılmaya hazırdır. Her Avrupa ülkesi, Helsinki sürecine kendi ulusal deneyimini getirdi. Çabalarımızı Avrupa halklarının ortak iyiliği için birleştirerek korumamız ve güçlendirmemiz gerekiyor.

Avrupa'da siyasal hava, büyük ölçüde, Batı ile Doğu arasındaki iktisadi ilişkilerin nasıl geliştiğine bağlıdır. Bu konuda da, yenilenmeden yana bir tutum gereklidir. Her ülkenin önünde duran sınai, teknik ve bilimsel ilerleme görevlerinin yerine getirilmesi, uluslararası işbölümünün etkili biçimde kullanılmasıyla önemli ölçüde kolaylaştırılabilir. Sovyetler Birliği olarak biz, yeni ortak üretim ve işbirliği biçimleri içinde olmak üzere buna hazırız. Elbette, karşılıklı yarar, hak eşitliği, işlerin sağlam biçimde yürütülmesi temelinde.

Ayrıca, EYK ile AET arasında da verimli ilişkiler kurulmasını yararlı buluyoruz. Ekonomik Yardımlaşma Konseyi ülkeleri, bu yönde, olumlu karşılandığını sandığımız yapıcı bir inisiyatif ortaya koydular. Sözkonusu inisiyatifin somut sonuçlar vermesi önem taşıyor. Bu durumda, daha önce açıklandığı gibi, AET ülkeleri "siyasal bir birlik" olarak hareket ettikleri taktirde, uluslararası somut sorunlar üstünde de onlarla ortak bir dil aramaya hazırız. Bu, çeşitli biçimlerde, bu arada parlamenterler arası ilişkiler biçiminde, özellikle Avrupa Parlamentosu'nu temsil edenler aracılığıyla gerçekleştirilebilir.

Tüm Avrupa ülkelerinin çabaları birleştirilmeden, kıtamızda çevre korunması ve düzenlenmesi gibi son derece yakıcı bir sorunun da somut bir çözüme kavuşturulması olanaklı olmayacaktır. Avrupa'nın birçok bölgesinde toprak, bir benzetme yapmak gerekirse, ayakları yakmaya başladı, asit yağmurları (daha doğrusu ateşleri) yağıyor ve gökyüzü bile dumanla örtölüyor. Avrupa ırmakları ve denizleri acınacak biçimde kirleniyor. Bir zamanlar, görünüşte hepimiz, artık ulusal çerçevede çözülemeyecek sorunlara yol

açacak kadar dar görüşlü davrandık. Bu, gerçekten herkesin, kıtanın ortak yazgısının bilincinde olmasını gerektiren bir alandır.

“İnsani” denen geniş alanda çok şey yapılmış olabilir. Geçmişin kültürel değerlerini korumak, insanlığın kültürel değerler beşiği olan Avrupa’da bizleri karşılıklı olarak zenginleştiren kültürel alışverişi kolaylaştırmak için çabalarımızı birleştirmek, en büyük ilginin bu konuda gösterilmesine değmez mi? Birkaç güne kadar Budapeşte’de başlayacak olan olağanüstü bir olaya, “kültür forumu”na ilgiyle hazırlanıyoruz. Bu alan, aynı zamanda, her iki tarafın birbirlerinin yaşamı üstüne daha iyi bilgilenme gereksiniminin giderilmesini, karşılıklı sevgi ve saygı duygularının gelişmesini de kapsıyor. Her iki tarafın, birbirlerinin dillerini incelemesi, bu açıdan büyük bir önem taşıyor. İlk, orta ve yüksek öğretim öğrencileri ve öğretmenleri arasındaki alışveriş gelecek vaadediyor. Bununla birlikte, genç kuşakların birbirleri hakkında somut görüşlere sahip olması da önemlidir; barışçıl bir Avrupa’yı onlar kuracaklardır. Eski ve yeni hastalıklarla savaşımında güçlerin birleştirilmesi de çok önemli bir konudur.

Sovyetler Birliği, insan haklarının güvence altına alınmasına büyük önem veriyor. Ancak bu sorunu, ikiyüzlükten ve spekülasyonlardan, başka ülkelerin içişlerine karışma denemelerinden kurtarmak gerekiyor. Göçmen işçilerin durumu, yabancıyla evlilikler, ailelerin birleştirilmesi gibi sorunlar, günümüz Avrupa’sında kendini oldukça güçlü biçimde duyuruyor. Bu tür sorunların olumlu ve insani bir yaklaşımla, tüm devletlerin egemen haklarına tam saygı içinde ele alınmasından yanayız.

Bayanlar ve Baylar,

Bugünkü durumda, ortaçağ artığı bağnazların yaptığı gibi, ideolojik ayrılıkları devletler arası ilişkilere taşımak özel bir önem kazanıyor. Bu ilişkilerde istikrar, bunların siyasal konjonktürden en az düzeyde etkilenmesi, tüm

Avrupa'da da istikrarı güçlendirecektir.

Sözgelimi, Varşova Antlaşması ile Kuzey Atlantik İttifakı arasında örgütler düzeyinde, şu ya da bu biçimde ilişki kurulması olasılığının sonsuza kadar bir tabu konusu olabileceğine inanmıyoruz. Hatta, yakın ya da uzak bir gelecekte, Avrupa'nın karşıt gruplara bölünmüşlüğü'nün aşılması gerekliliğinden söz bile etmiyorum. Bilindiği gibi, bağlaşıklarımızla birlikte, biz, bunu öneriyoruz. Ama, iki bloğun varlık koşullarında bile, kanımızca, bugünkü cepheleşmenin yarattığı tehlikeyi azaltacak bir modus vivendi'ye [geçici uzlaşmaya] varılabilir.

Doğu ile Batı arasında daha yoğun bir diyalogun geliştirilmesi, tüm diyalog biçimlerinin kullanılması, açıktır ki, her zamankinden daha büyük bir önem taşıyor; doğal olarak, zirve görüşmeleri de içinde her düzeyde düzenli görüşmeler, siyasal görüş alışverişleri, bilim ve kültür dünyası temsilcileri arasında geniş ilişkiler, bu diyalog biçimleri arasında sayılabilir.

Parlamentolar arası görüşmelerin geliştirilmesine önem verdiğimizizi de bu çatı altında vurgulamak istiyorum. Hiç kuşkusuz, parlamentolar arası ilişkilerin Fransa'yla da geliştirilmesi söz konusudur. Fransa Millet Meclisi ve Senatosu üyeleri, Moskova'da iyi karşılanacaklarından emin olabilirler. Bunu, SSCB Yüksek Sovyeti adına açıklıyorum.

Etkili bir biçimde ve görece kısa bir sürede kıtamızdaki durumun düzeltilmesini sağlama, var olan cepheleşme döneminden çıkış yollarının araştırılmasında Avrupa'nın rolünün artırılması olanakları üstüne düşüncelerimiz, en genel çerçevesiyle, işte bunlardır.

Bir noktayı daha eklemek istiyorum. Çeşitli bölgelerde varlığını sürdüren çatışma ve gerginlik ocaklarını söndürmek amacıyla daha etkin bir işbirliği içine girme zorunluluğu her zamankinden daha çok kendini duyuruyor. Böylesi bir işbirliğinin olanaklı olduğunu gösteren bir örnek var karşımızda: Karşıt askersel-siyasal gruplara bağlı

olmalarına rağmen Sovyetler Birliği ile Fransa'nın, Orta-doğu, Orta Amerika, Güney Afrika'daki durum vb. gibi bazı bölgesel durum ve sorunlara ilişkin tutumlarında ortak birçok nokta vardır. Fransız yöneticilerle ilişkilerimiz bunu doğruladı.

Batı Avrupa'yla iyi komşuluk ve işbirliğini genişletmeyi önerirken, NATO üyesi, ama aynı zamanda Helsinki Nihai Senedi'nin imzacı devletlerinden Kanada'nın, bu süreçte yapabileceği olası katkının önemini kesinlikle küçümsemeyi düşünmüyoruz. Avrupa politikamız, Amerika karşısı da değildir.

Bu konuda bir sürü spekülasyon yapıldığı için, üzerinde daha ayrıntılı durmama izin veriniz. Avrupa'yla ilişkilerimizi iyileştirirken, bir gedik açmaya, Avrupa ile ABD'nin arasını bozmaya çalıştığımız iddiaları saçmadır. Herşeyden önce yalnızca Batı Avrupa'yla değil, Çin'le, Japonya'yla ve öbür ülkelerle olduğu gibi, ABD'yle de ilişkilerimizin iyi olmasına önem veriyoruz. Devletleri birbirine düşürmeye, bloklar ve karşı bloklar kurmaya, "mihverler" ve "üçgenler" oluşturmaya çalışan Metternich tarzı "güçler dengesi" politikası değil, ama genel yumuşama, evrensel güvenliği güçlendirme ve dünya ölçüsünde uluslararası işbirliğini geliştirme politikası uyguluyoruz. İkincisi, biz gerçekçiyiz ve Batı Avrupa ile ABD'yi birleştiren tarihsel, siyasal ve iktisadi bağların ne kadar sağlam olduğunu biliyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

İnsanlığın en seçkin düşünürleri, bizleri, bilincimizin, varlığın hızlı gelişiminin gerisinde kalma tehlikesine karşı uyarılmışlardı. Bu düşünce, bugün de, güncelliğinden hiçbir şey yitirmedi. İnsan, daha şimdiden, galaksinin enginliklerine ulaştı. Ama yeryüzünde hâlâ daha yapacak o kadar çok şey var ki! Hiçbir halkın, hiçbir devletin var olan sorunları tek başına çözebilmesi olanaklı değildir. Ama birleşmeyi bölünmenin, barışçıl olmayan rekabetin, güvensiz-

liğin eskimiş safraları engelliyor.

Bu salonda bulunan herkesin ideolojimizi benimsemediğini biliyorum. Bilinçli bir gerçekçi olarak “kendi inancımız”ı kabul ettirmeye girişmeyeceğim. İnsanlar ve halklar, şu ya da bu felsefeye, kendileri sınadıktan, duygu ve düşünceleriyle benimsedikten sonra sahip çıkarlar. Bununla birlikte, siyasal ve felsefi görüşlerdeki, ideal ve değerlerdeki tüm farklılıklara karşın bir şeyi unutmamalıyız: Hepimiz, bizlere önceki kuşakların teslim ettiği yaşam ateşinin koruyucularıyız.

Her kuşak, kendi misyonunu yerine getirdi ve dünya uygarlığını kendine göre zenginleştirdi. Rönesans çağının ve Fransız Devrimi’nin militanları, Rusya’da Ekim Devrimi’nin, Zafer ve Direniş’in kahramanları, hepsi tarih karşısındaki görevlerini yerine getirdiler.

Ya bizim kuşağımız? Büyük buluşlar gerçekleştirdi, ama aynı zamanda insan soyunun kendi kendisini yok etme biçimlerini de buldu. Üçüncü bin yılın eşiğinde, nükleer “simya”nın kara kitabını yakmalıyız artık. Yirmibirinci yüzyıl, evrensel yok olma korkusunun artık olmayacağı ilk yaşam yüzyılı olabilir.

Bu misyonu, çabalarımızı birleştirerek yerine getirebiliriz. Sovyetler Birliği, Avrupa’ya ve öbür tüm kıtalara barış içinde, özgür ve müreffeh bir gelecek sağlanmasına katkıda bulunmaya hazırdır. Bu amaç için hiçbir şeyi esirgemeyeceğiz.

Elysée Sarayı'nda François Mitterrand'la ortak basın toplantısında konuşma (*)

4 Ekim 1985

Sayın Başkan,

Fransa'ya niçin ve hangi amaçla geldiğimizi bir kez daha belirtmek istiyorum. Biz, Sovyetler Birliği'nde, dünya-daki bugünkü durumu şöyle değerlendiriyoruz: Dünya, gelişiminin, sorumlu birtakım çözümlerin ve eylemlerin, en başta uluslararası ağırlığı olan ülkelere gelmesini gerektiren bir evresinde bulunuyor. Uluslararası ağırlığı olan ülkeler derken, Sovyetler Birliği, ABD, Fransa, İngiltere ve öbür ülkeleri kastediyorum. Günümüz dünyasının gerçekleri, daha iyi ve daha güvenli bir dünya kurmamıza, ilerlemeyi güvence altına almamıza ve eğer tüm bunlar ortak işimiz olursa, uluslararası havada bir düzelme sağlamamıza olanak veriyor.

Siyasal sistemlerimiz, ideolojilerimiz ve dünyaya bakış açılarımız arasındaki tüm farklılıklara karşın, hepimiz, belirgin özellikleri güven, karşılıklı anlayış ve işbirliği olacak bir dünyaya uzanan yolları arama zorunluluğuyla karşı karşıyayız. Sovyet yönetimi, bunu en azından sağduyunun

(*) Basın toplantısı F. Mitterrand açtı. M. Gorbaçov, ondan sonra söz aldı.

M. Gorbaçov'un konuşmasının yanısıra M. Gorbaçov ve F. Mitterrand'ın gazetecilerin sorularına verdikleri yanıtları da yayımlıyoruz.

bir gereği olarak görüyor.

Sovyetler Birliği için Fransa, söz konusu sorunların incelenmesinde önemli bir partönerdir. Birincisi, bu görüşümüzün dayandığı gelenekler vardır ve bu gelenekler bugünkü ilişkilerimizi besliyor, bundan sonrakileri de besleyeceğini umuyorum. Geleneklerden söz ederken, yalnızca devlet yönetimi düzeyinde siyasal ilişkileri değil, aynı zamanda ve en başta, onyıllardır, yüzyıllardır halklarımızı birleştiren noktaları kastediyorum. Rusya ile Fransa'nın Sovyetler Birliği ve Fransa'nın insanlık tarihinin en zor dönemlerinde bile görüşmeleri, en keskin, en yaşamsal sorunları incelemeleri ve bunlara çözüm aramaları, böylesi bir temel sayesinde olanaklı olabildi. Başkan François Mitterrand'ın Fransa'yı ziyaret önerisini de zaten bu anlayışla kabul ettik. Konukseverliğiniz için size bir kez daha içten teşekkürlerimi sunmak isterim.

Sizin söylediklerinize ek olarak, sona ermekte olan ziyaretimiz öncesinde olduğu gibi, bu ziyaretimiz sırasında da ülkelerimizin kendi siyasal ve toplumsal sistemlerini koruduklarını, herkesin kendi ideolojisini savunduğunu ve dün olduğu gibi, yarın da, içinde yer almaya devam edecekleri aynı siyasal ve askersel bağlaşıklığa bağlı kalacaklarını belirtmek isterim. Ne ben, ne de Sayın Başkan, görüşmeler sırasında birbirimizin görüşünü değiştirmeyi düşünmedik. Ama farklı sistemler ve farklı askersel ve siyasal örgütler içinde bulunma olgusu, Sovyetler Birliği ile Fransa, Genel Sekreter ile Başkan arasında diyalogun önemini azaltır mı?

Bunun, bir anlamda, yararları bile olabileceği kanısındayım. Sayın Başkan'ın, karşılıklı görüşme ve konuşmaları nitelerken sizlere söyledikleri (öbür Fransız siyaset adamlarıyla yapılan konuşmalar hariç, Başkan'la başbaşa üç görüşme yaptık) bu yargıyı doğruluyor. Bunun Sayın Başkan'ın sözlerinden yansıması da son derece önemlidir. Sovyetler Birliği ve Fransa yöneticileri kendi tutumlarını koruyarak, var olan farklılıkları aşmayı ve dünyada geli-

şen süreçleri çözümlmeyi, birbirlerinin çözümlmelerini karşılaştırmayı ve dünyadaki durumu iyileştirme yönünde Sovyetler Birliği ve Fransa'nın yapabilecekleri katkıya ilişkin görüş alışverişinde bulunmayı başardılar. Bu tutum, her iki ülke yöneticilerinin de dünyanın yazgısına büyük bir sorumlulukla yaklaştıklarını gösteriyor; bu da, kanımca, dünyadaki durumun düzeltilmesi konusunda diyalogun sürdürülmesi ve ortak ya da paralel hareket yollarının belirlenmesi açısından küçümsenmemesi gereken bir önem taşıyor.

Genel olarak, şu günlerde Başkan F. Mitterrand'la ve başka Fransız devlet adamlarıyla ve politikacılarla yaptığımız görüşmelere yüksek değer biçiyoruz. Bu görüşmeler, özü itibariyle çok doyurucu ve yapıcı geçti; gerçekten, açık bir biçimde ve karşılıklı saygı ve iyi niyet çerçevesinde süregitti.

Başkan, görüşmeler sırasında ele alınan sorunlardan söz etti. Bugün dünyanın içinde bulunduğu tehlikeli durum kapsamındaki yakıcı sorunlar, görüşmelerimizin odak noktasını oluşturdu. Bir dizi somut konuda nedenleri anlaşılır görüş farklılıklarımız var. Ama, durumu düzeltmek ve halkların tepesinde dolanıp duran tehditi ortadan kaldırmak, sürtüşmeden yumuşamaya doğru bir dönemecin alınmasına katkıda bulunmak için olanaklı olan herşeyin yapılması zorunluluğu konusunda ortak bir anlayış belirdi. Görüşmelerimizden, Başkan'ın da bu bakış açısına önem verdiği izlenimini edindim.

Sayın Başkan, görüşmelerimizde "yumuşama" sözcüğünün, geçmişin anılarına bel bağladığımız için geçmediğini söyledi. Ben, daha da ileri giderek, bunu, yumuşama sürecinden çıkartılan belli bir ders olarak niteliyorum. Bu sürecin niçin zayıfladığını ve bir ölçüde engellendiğini bugün incelemeyelim. Hepimiz, yumuşamaya dönüşün ivedi bir zorunluluk olduğunu hissediyoruz, yeter ki bir parça düşünölsün, yeter ki bir parça barışı korumak sorunlarına karşı sorumlu bir tutum içine girilsin. Yumuşama ve yu-

muşamaya dönüşün reel olanağı burada; görüşmelerimiz de, işte bu çerçeve içinde süregitti.

Görüşmelerimizin ağırlığını öncelikle, görülmedik silahlanma yarışına nasıl son verileceğine ilişkin konular oluşturdu. Paris'teyken, parlamentoyu, Fransa kamuoyu ve halkını, ABD yönetimine yaptığımız ve Cenevre görüşmelerinde ele alınan önerilerimiz hakkında bilgilendirdik. Bu konular yalnızca Fransa ve Sovyetler Birliği yöneticilerini değil, tüm halkları, tüm akli başında siyaset adamlarını, silahlanma yarışından, cepheleşmeden, kinden gözü dönmemiş herkesi yakından ilgilendiriyor.

Yeni önerilerimizi bir kez daha yinelemek istemiyorum. Bunları, zaten biliyorsunuz. Yalnızca, ayrıntılı geçen görüş alışverişimizden sonra, Fransa yöneticileri ve kişisel olarak Sayın Başkan, önerilerimizin, bunların taşıdığı yapıcı potansiyelin önemini anlayışla karşıladıklarını belirttiler. Bu önerileri ortaya koyarken, Sovyet yönetiminin birkaç ay önce açıkladığını gerçekleştirmiş olduk. Sovyetler Birliği, uzaya uzay darbe silahları yerleştirilmemesi koşuluyla, nükleer silahlarda köklü indirimlere gitmeye hazırdır. Bu, sorunun özünü oluşturuyor. Sorunun bu tarzda yorumlanması, geçen Ocak ayında Sovyetler Birliği ile ABD dışişleri bakanları arasında varılan uyuşmalara uygundur.

Birkaç ay, birkaç hafta önce Cenevre görüşmelerindeki partönerlerimiz, hani nerde köklü önerileriniz diye soruyorlardı. Bu konuda bilgiler bize kadar ulaştı. Şimdi, aynı kaynaklar şu soruyu yöneltiyorlar: Önerilerinizle niçin bu kadar baskı yapıyorsunuz?

Bu tutum, bana Nasrettin Hoca'nın hikayesini çağırıştırıyor. Nasrettin Hoca, bir gün Buhara sokaklarında eşek üstünde giderken, birileri bağırmuş: Zavallı yaşlı eşeğin genç bir adamı taşıdığı nerede görülmüş diye. Bunun üzerine Nasrettin Hoca eşeği sırtına alıp kent içinde taşımaya kalkınca da, bu kez tersi yönde kınamalara muhatap olmuş.

Pratik önlemler alma zamanının geldiğini sanıyoruz.

Niçin? Çünkü artık söz üretmenin yetmediği sınıra yaklaştık. Evet biz, daha iyi bir dünyadan yanayız; evet biz, uluslararası durumu normalleştirme yolunu izleyeceğiz. Somut önlemlerle bütünleşmediği takdirde, bunun adı siyasal demagojidir, halkları aldatmaktır.

Sovyetler Birliği olarak, daha önce aldığımız tek yanlış önlemlerden başka, Cenevre görüşmelerine yapıcı bir nitelik kazandırmak amacıyla, yeni öneriler de yaptık. Bugün silahlanma yarışı durdurulmazsa dünyayı nelerin beklediğini belki başkalarından daha iyi biliyoruz, hiç değilse Amerikalılar'dan daha kötü bilmediğimiz açık. Ve bu bilinç, sorumluluğumuzu artırıyor.

Gerginlik ne olursa olsun, uzaya bağlı olarak silahlanma yarışında yeni bir dönem başlarsa, görüşmeleri sürdürüp sürdüremeyeceğimizi bilemiyorum. Ne yapmalı? Herkes bunun bilincinde olmalıdır. Bu konuda, basın da, bugünkü uluslararası sorunlardaki uğrağın taşıdığı tehlikeyi kavramanın gerektirdiği düzeye çıkmalıdır. Siz, gazeteciler, yalnızca yayın yönetmenlerinin ve yayınlarınızı finanse edenlerin hizmetinde değilsiniz. Her şeyden önce, halklara hizmet etmek durumundasınız. Ortak yükümlülük, Sovyetler Birliği'nde anladığımız ve hissettiğimiz biçimiyle, bir an için durmayı, aklını başına almayı, kendimize hangi noktada bulunduğumuzu sormayı ve harekete geçmeyi, somut adımlar atmayı gerektiriyor. İşte basit bir formül, basit bir düşünce, ama halkımızın, başta halkların yazgısına karşı sorumluluk duygusunu, bir öneriyi, yapıcı bir araştırmayı içeriyor. Biz hazırız.

Sovyet Dışişleri Bakanı'nın ABD Başkanı Reagan ve Dışişleri Bakanı Shultz'la yaptığı görüşmenin sonuçları, bildiğim kadarıyla ümit vericidir. Bu kez, alışıldık şu basma kalıp yanıtı işitmedik: "Hayır, bu bir propagandadır!"

ABD kamuoyunda, siyasal çevrelerde ve Kongre'de, sağduyulu, gerçekçi düşünceler olgunlaşıyor gibi geliyor bana. Doğal olarak, tüm ABD'den aynı biçimde söz etmem

zor. Ama, yeni tur görüşmelerin başladığı ve önerilerimizin incelemeye sunulduğu Cenevre’de, ayrıca Başkan Reagan’la yapacağımız görüşmede, ABD’nin bu soruna büyük bir sorumluluk duygusuyla yaklaşmasını bekliyoruz. Bu çerçevede, Sayın Mitterrand’ın doğrudan Sovyetler Birliği’yle ABD’yi ilgilendiren sorunlar olduğu ve görüşmeler sürecinin, sıfır noktasından normalleşme yönünde hareket ettirilmesi gerektiği yolundaki görüşünü paylaşıyorum.

Sovyetler Birliği’nde, dünyadaki durumu değiştirme isteği ciddidir.

Paris görüşmeleri sırasında, aynı zamanda orta menzilli füzeler sorununu da ele aldık. Gündeme alınması için çaba harcadığımız bu konu da, Cenevre’de Amerikan tarafıyla tartışıldı. Ama Pershing’lerin ve Cruise’lerin Batı Avrupa’ya konuşlandırılmış olması da bir olgudur.

Tutumumuzu geliştirirken, orta menzilli füzeler üstüne yeni öneriler ileri sürdük. Bunun sonunda, Sayın Mitterrand’a söylediğim gibi, yeni bir durum ortaya çıktı. Genel olarak, Fransız nükleer gücünü, “Sovyet-Amerikan kütüğü”ne geçmedik ve hesaba alma niyetinde de değiliz.

Şimdi, bu sorunun Fransa ve Büyük Britanya’yla tartışılması gerektiği kanısındayız. Fransa’yla görüş alışverişinde bulunma olanağı beliriyor; bunun sonucunda, görüşmelerde şu ya da bu aşamaya varılabilir.

Fransa’ya, nükleer potansiyelinde indirime gitme, askersel programlarını gerçekleştirmeyi durdurma konusunu ele almayı önermiyoruz. Bu, Fransa’nın kendi bileceği iş tir. Anladığımıza göre, Fransa bu sorunu, dünyada gelişen tüm süreçleri dikkate alarak, kendi konumlarından hareketle ele alacaktır. Ama şunu da söylemeden geçmiyoruz: Görüşmelerde bulunalım, bu sorunu başka sorunlarla bağlantılı olarak incelemeye başlayalım. Belki, birbirine denk düşen nükleer silahlar konusunda oynak bir eşdeğer bulunabilir. Ne olursa olsun, henüz ilk adımlar atılıyor. Bu konuda François Mitterrand’la derinlemesine bir görüş alış-

verisinde bulunduk. Anladığım kadarıyla, Sayın Başkan bu konuda görüş alışverişinin sürdürülmesine karşı değil. Biz de.

Londra'daki büyükelçiliğimiz aracılığıyla, Sayın Margaret Thatcher'a da benzer bir öneride bulunduk.

Aynı zamanda, kısa süre önce tek yanlı attığımız adımın anlamını ve önemini de açıkladık; bu adıma göre, Avrupa bölümündeki Sovyet SS-20 füzelerinin sayısı geçen yılın Haziran ayındakinden fazla değil. Ek olarak konuşlandırılan SS-20 füzeleri, fırlatılmaya hazır olma durumundan çıkarıldı; bu füzelerin konuşlandırılması için gerekli sabit tesisler de önümüzdeki iki ay içinde sökülecek. Doğrulamak isteyen fotoğrafını çekebilir. Bu füzeleri, Asya'ya nakletme niyetinde olduğumuz ileri sürülüyor. Bunlar kötüniyetli yaklaşımlardır. Sovyetler Birliği sözünün eridir.

SSCB'nin Asya'da, ABD'nin bu bölgedeki eşdeğer potansiyelini dengeleyecek kadar füzesi vardır; ne bir fazla, ne bir eksik. ABD, kendi füzelerini artırmazsa, biz de kendi füzelerimizin sayısını artırmayız. Durum iyiye doğru giderse, bu gelişmeye uygun biçimde hareket ederiz.

Cumhurbaşkanı ve ben, Avrupa güvenliğine ilişkin sorunlara çok zaman ayırdık. Bu alanda, Fransa'yla ortak çabalarımızın sağladığı bir deneyimimiz var. Bu deneyimin, büyük bir işbirliği potansiyeli oluşturma olanağı verdiği ve söz konusu potansiyelden de Avrupa sürecinin Helsinki anlaşmaları temelinde sürdürülmesi, bu sürece daha zengin bir içerik kazandırılması yönünde yararlanılabileceği biliniyor.

Dün, parlamentodaki konuşmamda, tüm bu sorunlar üstüne tutumumuzu açıkladım. Yinelemek istemiyorum. Bana göre, SSCB ve Fransa'nın, Avrupa sürecinin geliştirilip derinleştirilmesinden yana olmaları, bu sorunun özünü oluşturuyor. Sayın Başkan bunu az önce bir kez daha açıkladı. Fransa gibi, biz de, Helsinki Nihai Senedi hükümlerinin bir bütün olarak uygulanmasından yanayız; Avrupa'da

durumun düzelmesinin, tüm dünya için büyük bir önem taşıyacağına kesinlikle inanıyorum. Askersel-siyasal gruplaşmalar, Avrupa'da karşı karşıya geliyor. Avrupa halkları, kendi tarihlerinden önemli dersler çıkardılar. Helsinki Konferansı'ndan sonra, işbirliği ve güvenlik yolunda daha ileriye gitme olanağı veren bir uluslararası hukuk temeli de oluştu.

Bir zamanlar SSCB ve Fransa, Stockholm Konferansı'nın ortak çağırıcısıydılar. Bu ortaklığı, anlaşmaların hazırlanması yönünde kararlılıkla değerlendirmenin zamanı olduğunu düşünüyoruz. Kaldı ki, hem bizim, hem de Fransa'nın görüşüne göre, karşılıklı kabul edilebilir çözümleri daha yoğun biçimde araştırma olanakları vardır.

Başkan Mitterrand'la görüşmelerimiz sırasında, bir dizi bölgesel sorunu ve var olan gerginlik ocaklarını gereken dikkatle inceledik. Bu sorunlardan bazılarını değerlendirmede, karşılıklı bir anlayış içinde olduğumuz ortaya çıktı. Başka bazı sorunlar konusunda ise, çözümleme ve yaklaşım farklılıklarımız var. Ama, bu ocakların, her ülkenin bağımsızlığına ve egemenliğine tamamen saygı duyulması temelinde ve siyasal yollardan söndürülmesi konusunda görüş birliğine sahibiz. Bu görüş alışverişi çerçevesinde, Güney Afrika'daki, Orta Doğu'daki ve Orta Amerika'daki duruma ve başka sorunlara değindik.

Paris'e, Sovyet-Fransız ikili ilişkilerine yeni bir canlılık kazandırma arzusuyla geldik. Başkan'ın tutumunun da, bu arzumuzla çakıştığı izlenimini edindim. Bu sorunların incelenmesinden çıkan sonuçlar, SSCB ile Fransa arasındaki siyasal diyalogun etkinleşeceğini, iktisadi ve ticari işbirliğinin yoğunlaşacağını ummamıza olanak veriyor.

Son yıllarda, iki katına çıkan iktisadi-ticari ilişkilerdeki gelişim tempolarının ivme kazanmasından büyük bir hoşnutluk duyuyoruz. Ama bu ilişkilerin var olan durumu, bugün ülkelerimizin sahip olduğu olanaklar düzeyinde değildir. İşte bu nedenle, birbirimizi daha yakından ta-

nıma, ticari ve iktisadi işbirliği alanında ilişkilerimize daha girişken olma konusunda anlaştık. Bu yönde bir anlaşma imzalandı.

Bazıları geniş çaplı, birçok ilginç somut proje ortaya çıktı. Bunları sevinçle karşılıyor ve söz konusu projelerin, genel durumun düzeltilmesine de katkıda bulunacağını sanıyoruz.

Daha önce de vurguladığım gibi, siyasal diyalogu yoğunlaştırmakta anlaştık. SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu adına Başkan Mitterrand'ı ülkemizi ziyarette bulunmak üzere davet ettim. Karşılıklı ziyaretler arasındaki süre ne kadar kısa olursa, sorunların da o kadar az olması bekenbilir. Başka bir görüşü daha birlikte inceledik. Halen hazırlığı süren ve Sovyetler Birliği, Fransa, Japonya ve başka devletlerin de katıldığı termonükleer sentezi gerçekleştirmeye yönelik Tokamak Projesi'nden söz ediyorum. İçinde bulunulan durumda bu projeyi birlikte gerçekleştirmek, denemelerimizi hemen hemen tükenmez bir enerji kaynağının elde edilmesine yöneltmek yararlı olacaktır. Bu, başdöndürücü, çekici bir düşüncedir. Üstelik, bazı başka projelerden farklı olarak, barışçıl bir düşünce olduğu için de günceldir. Uzmanlarımız bana, bu projenin gerçekleştirilirliği yolundaki umutlarının sağlam gerekçelere dayandığını söylediler.

Kısacası, görüşmelerin bilançosunu, yalnızca olumlu sözcüğüyle değil, aynı zamanda çok önemli biçimde ifade edebilirim. Görüşmeler, Sovyet ve Fransız halklarının çıkarlarına ve gerek Avrupa güvenliğinin, gerekse uluslararası güvenliğin çıkarlarına hizmet ediyor.

Sonuç olarak, bu fırsattan yararlanarak, Başkan François Mitterrand'a, Fransız Hükümeti'ne, Fransız siyaset adamlarına ve kamuoyu temsilcilerine, bu süreçte görüştüğüm kadın ve erkek Fransızlar'a, gösterdikleri konukseverlik için, ülkemize ve tüm Sovyet halkına duydukları sevgi ve saygı için şükran duygularımı ifade etmek isterim.

Soru (Fransız Televizyonu Antenne-2): Sayın Genel Sekreter, Sovyetler Birliği'nin Fransız nükleer gücünün gelişimine gözlerini kapayamayacağını söylediniz. Fransız nükleer gücünün bugünkü düzeyinde kalmasını ya da çok yavaş artmasını mı istiyorsunuz? Başka bir deyişle, Fransız nükleer güçlerinin modernizasyonu, sizce, Sovyetler Birliği'yle görüşme konusu olmalı mıdır?

Mihail Gorbaçov: Bu konuda oldukça açık davrandığımı sanıyorum. Doğrudan görüş alışverişinde bulunmayı öneriyoruz. Bu süreç içinde, tüm somut sorunlar tartışılabilir.

Soru (Sovyet televizyonu): Sayın Başkan, uzayda silahlanma yarısını engelleyecek uluslararası bir anlaşmaya varmak olanaklı mıdır?

François Mitterrand: Kehanette bulunma yeteneğim yok. Uzun süredir, silahlanma merdiveninin bir basamağından, öbürüne sürekli tırmanılıyor; artık son basamak uzaydır. Eğer akıl ve çıkar bugüne kadar üstün gelmediyse, bundan sonra da gelmeyeceğini kim söyleyebilir? Tahminde bulunmuyorum; bir dileği, siyasal bir tutumu dile getirdim: "Her iki tarafça kabul edilebilir ve herkes için yararlı bir uzlaşmaya, evet". Bu uzlaşmanın içeriğine ilişkin teknik tartışmalara girmek istemiyorum. Fransa'nın tutumunu daha önce de belirttim: Fransa taraf değil, olmak da istemiyor; doğal olarak büyük bir devlet ve aynı zamanda 55 milyon erkek ve kadının oluşturduğu bir toplum olarak, uzayda barışçıl çalışmalarda bulunmayı arzu ediyor, barışa ve savaşa ilişkin herşey onu ilgilendiriyor.

Soru (İtalyan gazetesi *Secolo XIX*): Sayın Genel Sekreter. İyi anladıysam, 243 birim düzeyini aşan tüm SS-20 Sovyet füzelerinin söküleceğini açıkladınız. Bunu doğrulayıp doğrulamadığınızı öğrenmek istiyorum. Avrupa'da orta menzilli füzeler üstüne özel bir anlaşma konusuna gelince, böylesi bir anlaşmanın temelini, 1982'de "orman- da gezinti anlaşması" diye adlandırılan anlaşmada bulma-

sını olanaklı görüyor musunuz?

Mihail Gorbaçov: Halen, 243 füzenin Avrupa bölümünde fırlatılmaya hazır durumda olduğunu doğruluyorum. Haziran 1984'teki sayılarının aynı olduğu da doğrudur. Öbür füzeler geri çekildi ve sabit fırlatma noktaları da önümüzdeki iki ay içinde sökülecek.

Doğrudan ABD topraklarına yönelik karşı-önlemlerimiz yürürlüktedir. Orta menzilli füzeler üstüne görüşmelerin bundan sonraki sürecine gelince, bu sürece yoğunluk ve gerçekçi bir yönelim kazandırmak isteyen Sovyetler Birliği, doğrudan bu silah tipi üstüne bir anlaşma hazırlamayı ve aynı zamanda Fransa'yla ve İngiltere'yle doğrudan görüş alışverişinde bulunmayı önerdi. Kanımızca, bu öneri somut adımlar atmaya olanak veriyor. Biz bu yönde ilerlemeye ne kadar hazırsak, partönerlerimiz de o kadar uzak; partönerlerimiz derken ABD'yi ve, Fransız ve İngiliz füzeleri konusunda da Fransa'yı ve İngiltere'yi kastediyorum.

François Mitterrand: Az önce ben, Fransa'nın hiç kimseyle ve özellikle Sovyetler Birliği gibi bir ülkeyle hiç bir konuda görüş alışverişinde bulunmayı reddetmeyeceğini, ama görüşme olanağını da göremediğimi belirttim. Bu sabah Sayın Gorbaçov'a da söylediğim gibi önce görüşmenin çerçevesini iyi hazırlamak gerekir. Güçlerimizin hesaplanması konusunda, bu hesabın nasıl yapılacağı konusunda ABD'yi Fransa'dan ayrı tutmak olmaz, dünyada ve Avrupa'daki güçlerin hesabı yapılırken de, Fransa'nın ABD'den ayrı tutulması için hiçbir neden yoktur; bu arada, uzay üstüne söyleyeceklerimi de söylediğimi umutmamak gerekir; öte yandan Fransa kendi sözme ve düşünce özgürlüğünü de tamamen koruyor. Biz özerk bir stratejisi olan, kendini dilediği gibi ifade eden bağımsız bir ülkeyiz.

Soru (BBC televizyonu): Sayın Genel Sekreter, Sovyetler Birliği'nin Bayan Thatcher'la ilişkilerine değinmek istiyorum. Niçin, İngiliz Başbakanı'nın orta menzilli fü-

zeleri konusunda Fransa'dan farklı bir tutum içinde olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Ve bir soru daha, Bayan Thatcher Hükümeti'nin Sovyet diplomatlarını ülkelerine geri gönderme kararını önemsemediniz mi?

Mihail Gorbaçov: İlk sorunuzdan başlayalım. Büyük Britanya'nın orta menzilli füzelere ilişkin tutumu bugüne kadar belki koşullarda oluştu. Bugün Sayın Fransa Cumhurbaşkanı'nı, ve daha önce yaptığım gibi Sayın Thatcher'ı, Sovyetler Birliği'nin ileri sürdüğü başlıca öneriler uyarınca yeni bir yaklaşım benimsemeye davet ediyorum. Bu öneriler, durumu köklü biçimde değiştiriyor. Her yeni durum, yeni yaklaşımlar gerektirir. Başkan Mitterrand'la aynı görüşteyim (bu konuyu tartışacak zamanımız oldu), daha dün başlayan bir incelemeden hemen bir gün sonra görüşmelere girişmek ve anlaşmak olacak şey değildir. Ama Sayın Mitterrand'ın, özellikle Moskova'yı son ziyaretinde, Fransız nükleer gücüne ilişkin tutumunu açıklarken, Fransa'nın barış ve silahsızlanma yönünde çaba gösterilmesinden yana olduğunu söylediğini anımsıyorum. Sayın Başkan'ın görüşüne göre, öncelikle ABD ve Sovyetler Birliği'nin bu yönde kendi katkılarını ortaya koymaları gerekiyor, ama belli bir noktadan itibaren de, Fransa'nın bu sürece katılacağı gözönüne alınmalıdır. Günümüzde yeni bir durum, yeni olanaklar ortaya çıkıyor. Benim açımdan Sayın Başkan'ı bu durum konusunda görüş alışverişinde bulunmaya davet etmem son derece doğaldır.

İkinci sorunuza gelince. Her elçi, bulunduğu her ülkede, kendi hükümeti tarafından, hem ikili, hem de uluslararası planda beklenmedik olanın önüne geçmek amacıyla, o ülkede gelişen süreçleri incelemek ve bu süreçler üstüne bilgi sağlamakla görevlendirilir. Bu bilgilenme, bana göre, son derece doğal bir süreçtir. Tüm ülkeleri kapsar. Ne zaman uluslararası bir diyalogun belirtileri ortaya çıksa, birileri ilişkileri bozmaya, ilişkilerin gelişimini engellemeye kalkışır, bu talimatı yerine getirecek güçler de her

zaman bulunur. Bunlar, uluslararası durumu bozmak isteyen "gericilik çevik güçleri"dir. Tüm Sovyetler Birliği temsilcilerini aniden casus ilan eden bu tutuma Bayan Thatcher'ı kimlerin sürüklediğini söyleyemem.

İngiltere ülkemizle ilişki sürdürmeye ne kadar ilgi duyuyorsa, Sovyetler Birliği de İngiltere'yle ilişki sürdürmeye o kadar ilgi duyuyor. Yineliyorum: Eski partönerimiz olan İngiltere'yle hem ilişkiden ve siyasal diyalogdan, hem de iktisadi ilişkilerden yanayız. Sanırım sorunun tam karşılığını anladınız.

Soru (Alman Demokratik Cumhuriyeti televizyonu): Gorbaçov yoldaş, Sovyetler Birliği İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra barışı pekiştirmeyi ve silahsızlanmayı gerçekleştirmeyi amaçlayan yüzden fazla öneride bulundu. Bu öneriler hâlâ daha geçerli midir?

Mihail Gorbaçov: Aslında, bu önerilerden bazılarını, sözgelimi, o zamanlar bir yana atılan ve Külkedisi'nin durumuna benzeyen, genel ve tam silahsızlanma önerisini yeniden ele almak hiç de fena olmaz. Kaldı ki bu, çok önemli bir sorundur. Gerçekten, önerimize zamanında ilgi gösterilmiş olsaydı, eminim ki bugün, bu zor durumda olunmazdı. Şu ya da bu duruma ya da sürece karşı bir tepkiyle hiçbir ilgisi olmayan bu uzun erimli öneriler, tüm Sovyet önerileri bugün de geçerlidir.

Soru (Hollanda televizyonu muhabiri): Sayın Genel Sekreter, Sovyetler Birliği topraklarında konuşlandırılmış SS-20 füzelerinin tam sayısını söyleyemez misiniz? Biliyorsunuz, Hollanda Hükümeti, 1 Kasım'da Amerikan füzeleri konusunda bir karar alacak.

Mihail Gorbaçov: Ülkeniz yönetimi, girişimlerimiz konusunda bilgilendirildi ve önerilerimiz üstünde düşünme olanağı var. Füze sayısı ve türüne ilişkin bilgilere gelince, bu sorunun yanıtı, sanırım, gereğinden fazla zaman istiyor. Üstelik, bu konu Avrupa'yı ve Avrupa'nın Ural'ın ötesinde kalan ve 80. meridyene kadar uzanan bölümünü de

ilgilendiriyor. Sanırım, bu kadarı Hollanda için yeterlidir.

Soru (İsrail radyosu): Bölgesel çatışma ocaklarının kaldırılması yönünde somut adımlar atılması zorunluluğunu vurguladınız. Ortadoğu bakımından, İsrail devletiyle diplomatik ilişkilerin kurulması, Sovyetler Birliği'nin bu somut adımları arasında yer alıyor mu? Almıyorsa, niçin?

Mihail Gorbaçov: Salondaki tepkiden de anlayacağınız gibi, bu soruya yanıt vermeyebilirim. Bunun anlaşılmayacak bir yanı yok. Ama yine de yanıtlayacağım. Ortadoğu'da durum ciddidir, Sayın Başkan bunu az önce belirtti. Bu durum Fransa'yı olduğu gibi, Sovyetler Birliği'ni de ilgilendiriyor. Bu soruna en iyi çözümü araştırmak için Fransa yöneticileriyle görüş alışverişinde bulunacağız. İsrail yönetimi, ulusal sorunlarını tek tek anlaşmalarla çözmek istediği için dar görüşlü bir politika izliyor. Sovyetler Birliği, Ortadoğu'da köklü bir çözüm arayışına, durumu bütünüyle düzeltme çabalarına her zaman katıldı; bu bölgede durumun denetlenemez bir noktaya gelmemesi için, büyük bir sorumluluk duygusuyla aynı yönde davranmayı sürdürecektir. Soruna, siyasal çözüm çareleri aramak gerekir. Bazıları, Sovyetler Birliği'nin katılımını istemiyor. Ama Ortadoğu'da Sovyetler Birliği'nin varlığı, nesnel bir etkindir ve biz oynadığımız rolden vazgeçmiyoruz. Ortak çabalardan yanayız ve bu konuda Başkan'ın görüşünü paylaşıyorum.

İsrail'le ilişkiler kurulmasına gelince, Ortadoğu'da durum ne kadar çabuk normalleşirse, bu sorun da o kadar çabuk ele alınacaktır. O zaman bizim için hiç bir engel kalmamış olacaktır. Biz, İsrail devletinin kuruluşuna katıldık, bu devletin egemenliğini, yaşama ve güvenlik hakkını tanıyoruz; ama İsrail yönetim çevrelerinin güvenlikten anladıklarıyla bizim güvenlik anlayışımız büyük ölçüde birbirinden ayrılıyor.

Belki Başkan'a biraz daha fazla soru sormak istersiniz (Gülüşmeler)

François Mitterrand: Sizi burada daha seyrek görüyorlar. (Gülüşmeler)

Soru (Amerikan CBS televizyonu): İsteyen tüm Yahudiler'in Sovyetler Birliği'nden göçetmesine niçin izin verilmiyor? Sovyetler Birliği'nde ne kadar siyasal tutuklu olduğunu söyleyebilir misiniz?

Mihail Gorbaçov: Tüm bu soruları, Fransız televizyonuna verdiğim demeçte yanıtladım. Ekleyecek bir şey yok.

Soru (Fransız TF-1 televizyonu): Dün konuşmanızda, dünya ekonomisinin ve teknik ilerlemenin, düşünce ve insan alışverişini zorunlu kıldığını söylediniz. Yakın bir gelecekte Sovyetler Birliği'nin kapılarını daha geniş biçimde açmayı ve Sovyet yurttaşlarına Batı'ya serbestçe gitme olanağı sağlamayı ve Batılılar'ın da Sovyetler Birliği'ne gelmelerine izin vermeyi düşünüyor musunuz?

Mihail Gorbaçov: Helsinki sürecinin, insani konular ve düşünce, bilgi ve turist alışverişi de içinde tüm sorunları kapsadığı görüşündeyiz. Bu süreci kayıtsız, koşulsuz destekliyoruz. Durum ne kadar sağlıklı olursa, ilişkilerin de o ölçüde geniş olacağı kanısındayım. Öte yandan, ilişkiler ne kadar geniş olursa, durum da o kadar hızla düzelecektir. Her durum ve koşulda, bu anlayışı, durumu kötüleştirmek ve iç işlerine müdahale etmek için siyasal, kışkırtıcı amaçlarla kullanma girişimleri dışında, ülkemizin kapıları herkese açıktır; bu durum, bugün için de geçerlidir. Sözgelimi, bir grup Amerikalı, Volga üstünde yolculuk yapmak istedi. ABD'nin çeşitli kentlerinden gelmişlerdi. Olayı Amerika'ya döndüklerinde yolculuk izlenimlerini açıkladıkları sırada öğrendim. Amerikalılar iki gemiyle Volga'ya baştan aşağıya dolaşmışlar. Ne söylediler biliyor musunuz: Meğer, Sovyetler Birliği üstüne bildiklerimizin tümü safsatadan ibaretmiş. Sovyetler Birliği'nde gördüklerimiz, insanlar ve genel olarak ülke, onların da bizim gibi, aynı amaçları, aynı düşünceleri paylaşan, aynı dostça tutuma ve aynı özlemlere sahip insanlar olduklarına inandırdı bi-

zi. İşte bu nedenle, iyi bilinen odakların, insani iletişim kanallarını kullanmamaları, ilişkileri bozacak unsurları devreye sokmamaları; iç işlerimize karışmamaları koşuluyla, Sovyetler Birliği, her alanda alışverişin eşitlik temelinde özendirilmesinden yanadır. Ama Sovyetler Birliği, başka onlarca ülke ve hükümete karşı yapıldığı gibi, kendisinden saygısızca söz edilmesini kabul etmeyecektir. Sovyetler Birliği, gerekirse bu tarzda davranacak herkese gereken karşılığı verecektir.

Soru (Fransız radyosu Europe-1): Sayın Genel Sekreter, sizi ne zaman görsek, Sovyetler Birliği üstüne hep iyi haberler öğreniyoruz. Saharov, Çaranski ve Nudel üstüne Başkan'a neler söylediğinizi bilmek isterdim.

Mihail Gorbaçov: Ailelerin birleşmesi, yabancılarla evlilik ve insani alanda başka konular gündeme geldiğinde, bunların yetkili kurumlarca dikkatle incelendiğini söyledim Sayın Başkan'a.

Soru (Kanada radyosu): Sayın Genel Sekreter, Sovyetler Birliği'nin Lübnan'da intikam alma ya da yurttaşlarını koruma olanağı var mı, ya da Batılı ülkeler kadar güçsüz bir durumda mı?

Mihail Gorbaçov: Güçsüzlükten söz etmek için bir neden olmadığı kanısındayım. Sovyetler Birliği'nin ve başka ülkelerin, bu arada Fransa'nın etkisi, tüm sorunlarda ve her durumda çok büyüktür. Ancak terorist yöntemlerin kararlı düşmanları olduğumuzu belirtmek isterim. Bu tür yöntemler kabul edilemez. Bu konudaki görüşümüzü çok açık ve seçik biçimde ortaya koyduk ve bu soruna bir çözüm bulmak için elimizden gelen her girişimde bulunduk. Bu anlamda, terorist yöntemlere bel bağlayanların amaçlarına ulaşamayacaklarını düşünüyorum.

Soru (Alman Demokratik Cumhuriyeti radyosu): Genel Sekreter'e bir soru yöneltmek istiyorum. Burada Paris'te uzaya silah yerleştirilmemesi konusuna çok değindiniz, uzayda barışçıl işbirliği konusunda üç yıl öncekine ben-

zer, ortak uzay uçuşlarına ilişkin yeni somut projeler var mı?

Mihail Gorbaçov: Evet var. Bu alanlarda Fransa'yla işbirliğini sürdüreceğiz. Hatta yeni bir ortak uçuşun gerçekleştirilmesini bile düşündük. Bu konuda Başkan'la görüş alışverişinde bulunduk. Uzayın barışçıl kullanımı ve keşfi düşüncesine bağlıyız. Bu alanda büyük başarılar elde edilebilir. Sanırım, bu konuda Birleşmiş Milletler Örgütü'ne sunduğumuz önerileri biliyorsunuzdur. Bir örgüt kurulabilir, merkezi Paris'te olabilir ve bu örgüt uzayın barışçıl keşfine yönelebilir.

Soru (Amerikan televizyonu ABC): Sayın Genel Sekreter, bu sabah açıklamanızda Amerika'nın, silahların azaltılması önerisine gösterdiği tepkinin siyasal demagoji öğeleri taşıdığına işaret ettiniz. Bunu Başkan Reagan'a mı mal ediyorsunuz? Eğer böyleyse, *Time* dergisiyle yaptığınız ve Cenevre görüşmesi hazırlıklarının sürdüğü bir sırada kullanılan sözcüklere dikkat edilmesi gerektiğini içeren açıklamalarınızla çelişkiye düşmüş olmuyor musunuz?

Mihail Gorbaçov: *Time* dergisine verdiğim demeçte söylediklerimin tümünü, bugün bir kez daha doğrulamak istiyorum. Hemen arkasından, işaret ettiğim hususun aldığım bilgiye dayandığını vurgulamak isterim. Kanımca, bu durumda, bunların propagandaya yönelik girişimler olduğu izlenimi vermek sorumsuzluk olacaktır. Başkan Reagan'ın tutumuna gelince, Başkan'ın ve görüşmeye katılan herkesin (Sayın Shultz, Sayın Mcfarlane ve öbürleri) önerilerimize karşı ilk kez ciddi bir tutum takındıkları (bunu bana Dışişleri Bakanı Edvard Şevardnadze yoldaş söyledi) izlenimini edindiğimizi söyledim. Pratikte de böyle olmasını umuyoruz. ABD'nin güvenliğine zarar vermek istemiyoruz. Projelerimizde böyle birşeye yer yok. ABD karşısında üstünlük sağlamak istemiyoruz ve onlara da, böyle bir arayış içine girmemelerini öğütlüyoruz.

Soru (Fransız gazeteci): Sayın Başkan ve Sayın Genel Sekreter, Ortadoğu konusundaki tutumlarınızda ortak nok-

talar buldunuz mu? Somut olarak bu noktalar nelerdir?

Mihail Gorbaçov: Başkan söyledi. Ortadoğu'da durumu düzeltme çarelerinin bulunmasına ilişkin uluslararası kollektif çabalara katılmaya hazırız. Bu çabaları hoşnutlukla karşılıyorum.

Soru (Guardian, Londra): Stratejik silahlarda indirim sorunlarını ABD'nin uzay silahları alanında yaptığı araştırmayı durdurması koşuluna bağlıyor musunuz, ya da bu sorunların birbirlerine bağlı olduğunu düşünüyor musunuz? Cenevre görüşmesinde Başkan Reagan'la hangi noktaya kadar anlaşmaya hazırsınız?

Mihail Gorbaçov: Bu basın toplantısında Cenevre görüşmesine ilişkin tahminde bulunulmasına yarar olmadığı kanısındayım. Ne olursa olsun bu, ciddi bir iştir. Biz ve kanımca, Amerikan tarafı da, böyle olduğunun farkındayız ve görüşmeye, ciddiyetine uygun biçimde hazırlanıyoruz. Sorunuzun somut bölümüne gelince, uzaya silah yerleştirilmemesi ve dünyada nükleer stratejik silahlarda köklü bir indirim yapılması konularında anlaşmalıyız, diyorum.

Soru (BBC): Sayın Genel Sekreter, Başkan Mitterrand orta-kısa menzilli füzeler konusunda Sovyetler Birliği'yle görüşmelere girmeye hazır olmadığını söyledi. Niçin?

Mihail Gorbaçov: Neden bu izlenimi edindiğinizi anlamıyorum. Az önce, attığımız adımlarla bu süreci ilerlettiğimizi söyledim. Bu sürece dinamiklik kazandırıyoruz, söz konusu süreci sıfır noktasından hareket ettiriyoruz, bu da hem Amerikalılarla, hem de Fransa'yla ve Büyük Britanya'yla ilişkiler kurma olanakları yaratıyor.

Soru (Lübnanlı gazeteci): Ortadoğu başkentleri umutla, giderek kaygıyla Başkan Reagan'la yapacağınız görüşmeyi bekliyor. Bu başkentler, görüşmenin olası sonuçlarından çekiniyorlar. Bu bölgenin, öncelikleriniz içindeki yeri nedir? Amerikan heyeti, ABD'nin kendi özel av alanı olarak gördüğü bu bölgenin yazgısını sizinle görüşmeyi reddederse, tepkiniz ne olabilir? İsrail tarafından işgal edilen

Arap toprakları sorununa ilişkin ilkesel tutumunuzu biliyoruz. Ama, Suriye'nin yeniden silaha sarılması durumunda pratikteki somut tutumunuz ne olabilir?

Mihail Gorbaçov: Ortadoğu'da olupbitten herşey bizi ilgilendiriyor. Ortadoğu'daki duruma adil bir çözüm arama çalışmalarının hiçbir zaman dışında kalmadık. Adil temel, askersel birliklerin işgal altında tuttıkları topraklardan çekilmesi demektir. Filistin sorunu, kendi geleceğini kendi belirleme, Lübnan'ın bölünmezliği ve barışçıl gelişimi temelinde çözümlenmelidir; İsrail halkının, İsrail devletinin meşru hakları da güvence altına alınmalıdır. Çözüm bu yönde aranmalıdır. Başka yaklaşımlar, ayrı anlaşmalar, dolambaçlı dalavereler yoluyla çözüm arama girişimleri, ancak ve ancak geçici bir çözüm sağlayabilir, ama sorunun Ortadoğu'da istikrarlı bir barışı gerçekleştirecek yönde çözülmesine olanak vermez. İşte bu nedenle, bu durumdan çıkılmasını sağlayacak gerçekçi çarelerin bulunması zorunludur. Amerikalılar'ın, sizin de söylediğiniz gibi, bölgeyi kendi "yaşamsal çıkar" alanları gibi görmeleri konusuna gelince, istedikleri gibi düşünebilirler. Amerikalılar, istedikleri her yeri kendi "yaşamsal çıkar" alanı olarak gösteriyorlar. Amerikalılar bu yaklaşımları bir kez daha düşünseler iyi olur.

Kaldı ki, anlayış eksikliğinin ve gergin durumların ortaya çıkışının nedenlerinden biri de budur. Dünyada çevremizdeki herşey "yaşamsal çıkar" alanı ilan edilirse, öbür halklara, öbür 200 devlete ne kalacaktır? Vasallların durumu, öyle değil mi? Bu tutum, halkların hak eşitliği içinde gelişmesi kavramına, her halkın egemen haklarını kullanma, kendi tercihini yapma olanağına sahip olmasına aykırı düşer. Gerçekten, bu süreç çoğu kez acılarla doludur.

Kendi tutumumuzu gizlemiyoruz. Şu ya da bu ülkenin halkı ilerici dönüşümler yolunu seçtiğinde, bağımsız bir politika hazırlamaya, kültürel anlayışlarını oluşturmaya, iktisadi kurumlarını kurmaya giriştiğinde, bunu hoşnutluk-

la karşıyoruz. Bu halklarla dayanışma içindeyiz. Ama, ne zaman böyle konuşsak hemen “İşte Moskova parmağı!”, “İşte Moskova’nın kolu!” diye bağırılıyor.

Uluslararası ilişkiler, siyasal, kültürel, iktisadi bakımdan karmaşık, değişen ve farklı ilerleme düzeylerinde bir dünyada gerçekleşiyor. Atacağımız her adım, tam bir sorumluluk içinde atılmalıdır. Üstünlük sağlama niyetleriyle hareket edilmesi kabul edilemez. Böyle bir anlayış, Sovyetler Birliği’ni de ilgilendiriyor. Bu tür bir tutumu hiçbir zaman benimsemedik ve benimsemeyeceğiz.

Fransa'da Sovyet Büyükelçiliği'nde verilen yemekte konuşma

4 Ekim 1985

**Değerli Fransız davetliler,
Yoldaşlar,**

Sovyet Büyükelçiliği'nde Fransa Cumhurbaşkanı'nı ve Bayan Mitterrand'ı, Fransa'nın seçkin devlet adamlarını ve siyaset ve kamuoyu temsilcilerini, kültür ve sanat temsilcilerini ve işadamlarını selamlamaktan hoşnutluk duyuyoruz.

Paris'ten ayrılmadan hemen önce, sözlerime şükran duygularımı belirtmekle başlamak isterim. Hepimiz, Fransız toprağında bize gösterilen konukseverlikten duygulandık. Kaldığımız süre içinde hissettiğimiz ilgi belirtilerini, Fransızlar'ın Sovyet yurttaşlarına olan dostluk duygularına mal ediyoruz.

Bu duyguların karşılıklı olduğuna emin olabilirsiniz. Sovyet ve Fransız halklarının birbirlerine karşı besledikleri geleneksel sevgi duyguları, devletlerimiz arasındaki ilişkilerin gelişiminde verimli izler bırakıyor.

Fransa'ya gelmeden önce, tarafların biri ya da öbürü tarafından ortaya konabilecek tüm konular üstünde açık bir tartışmaya hazırladık kendimizi; yalnızca bizleri birbirimize yaklaştıran konuları değil, ayıran sorunları da göz önüne aldık. Cumhurbaşkanı, Başbakan, Hükümet üyeleri ve çeşitli siyasal partileri temsil eden parlamenterlerle

görüşmelerimiz ve konuşmalarımız da işte tam bu biçimde, yapıcı ve iyi niyetli bir anlayış içinde (şimdi rahatlıkla söylenebilir) süregitti. Tüm bunların, birbirimizi daha iyi anlamamıza olanak verdiği kanısındayım.

Görüşmelerin özüne gelince, bu konudaki düşüncemi bugünkü ortak basın toplantısında açıkladım. Sonuç itibariyle, kanımızca, Sovyet-Fransız işbirliğinin çeşitli alanlarında, öncelikle siyasal alanda, önemli bir adım atıldığını söyleyebilirim. Bu işbirliği hiç kimsenin, ne Avrupalıların, ne Amerikalıların, ne de Üçüncü Dünya ülkelerinin zararına değildir.

SSCB Yüksek Prezidyumu tarafından bana verilen, siz Sayın Başkanı Sovyetler Birliği'ne resmi ziyarette bulunmaya davet etme görevini severek yerine getirdim. Ülkelimiz, fiilen her yıl yapılan düzenli görüşmeler uygulamasını yeniden başlatmış bulunuyor.

Bu durumda, gelecek yıl Fransa Cumhurbaşkanı'nı Sovyetler Birliği'nde ağırlamaktan mutluluk duyacağız. Doğal olarak, zirve çalışma görüşmelerinin gerçekleşmesi, aynı zamanda koşulların gerektirmesine de bağlı bulunuyor.

Çeşitli düzeylerde ve birçok alanda daha düzenli görüşmelerde bulunma konusunda anlaştık. Daha şimdiden, dış politika sorunlarında etkin görüş alışverişinde bulunma uygulamasını yaşama geçirdik. Bu yararlı uygulamayı benimsemek ve geliştirmek gerekiyor.

Aynı zamanda, somut işbirliği konusunda birçok durumda eşi olmayan zengin bir deneyim edindik. Yetkili kurumlarımıza, bu görüşmeleri daha da yoğunlaştırma, ilişkileri bu alanda genişletme talimatı vermeyi kararlaştırdık. Ülkenizde şöyle bir özdeyiş olduğunu sanıyorum: "Fransızca'da olanaksız sözcüğü yoktur". Sorunu bu biçimde ele almak bizim de çok hoşumuza gidiyor. Öyleyse, işbirliğimizde, a priori olanaksız hiçbir şey olmadığı olgusundan hareket edelim.

Görüşmelerin yankısı, sanırım, yalnızca ikili ilişkiler-

le sınırlı kalmayacaktır. Nitekim, görüşülen uluslararası sorunlar yalnızca Sovyetler'i ve Fransızlar'ı ilgilendirmiyor. Sovyet-Fransız görüşmesi sona erdiğine göre, uluslararası ilişkilerin düzeltilmesi, silahlanma yarışının frenlenmesi ve nükleer tehditin ortadan kaldırılması yönünde hangi yolların yeğleneceği konusunun her iki taraf için de daha fazla açıklık kazandığı yolundaki görüşümü ifade etmekte bir sakınca görmüyorum.

Geçmişte, Sovyetler Birliği ve Fransa uluslararası alanda olumlu değişimler için birçok kez girişimde bulundular. Bugün de, sanırız, yumuşamanın yeniden doğuşuna, güvenin güçlenmesine katkıda bulunmak üzere ciddi çabalarda bulunma gerekliliği konusunda ortak bir anlayış vardır. SSCB ve Fransa'nın, bu açıdan iyi bir örnek oluşturacaklarını ummak isterim. Fransa'nın en parlak düşünce adamlarından La Rochefoucault'ya göre, örnekten daha bulaşıcı bir şey yoktur.

Görüşmelerimiz, uluslararası sorunların en güncellerinden biri olan uzayda silahlanma yarışının önüne geçilmesi konusundaki yaklaşımlarımız arasında yakınlık olduğunu doğruladı. Her iki ülke, uzayın tüm devletlerin yararına barışçıl çalışmalara ayrılmasını arzu ediyor.

Şu günlerde Uzay Kâşifleri Derneği'nin Birinci Uluslararası Kongresi çalışmalarını Fransa'da sürdürüyor. Kongre oturumlarına, kulaktan dolma bilgiler taşıyanlar değil, uzayı tanıyan Sovyet, Amerikan ve Fransız kozmonotları katılıyor. Onlar da, barışçıl bir uzaydan yana olduklarını kararlı biçimde açıklıyorlar.

Uzayın barışçıl keşfi de içinde, bilimsel araştırmalardan, modern teknolojilerin hazırlanıp uygulanmasından yanayız. Dahası, bilindiği gibi, BM'ye, bu amaçlarla uluslararası bir işbirliği örgütü kurulması önerisinde bulunduk.

Sizinle, Sayın Başkan, daha önce de, başka olası bir işbirliği alanı üstünde konuştuk. Bu, bir dizi ülkenin ortak çabalarıyla elektrik enerjisi üretmek üzere bir termo-

nükleer reaktör yaratılması konusudur. Bunun bilimsel temeli, daha şimdiden, Sovyet bilimince önerilen düşüncelerden hareketle SSCB'li, ABD'li, Batı Avrupalı ve Japon bilginlerin çalışması sayesinde atıldı.

Sovyetler Birliği ve Fransa'nın bu yönde atacağı adımların dünyada kabul göreceği kanısındayım. Gerçekten de söz konusu olan, tüm halklar için büyük önem taşıyan, tamamiyle barışçıl bir iş, insanlığa tükenemez bir enerji kaynağı sunulmasıdır.

Aynı zamanda, SSCB ve Fransa'nın, Avrupa'ya ilişkin birçok konuda benzer görüşlerde olduklarını saptadık. Her iki ülke, Helsinki Nihai Senedi'ni imzalayan öbür devletler gibi, Avrupa sürecinin sürdürülmesinden ve derinleştirilmesinden yanadır.

Avrupa'da güveni ve güvenliği sağlayıcı önlemler ve silahsızlanma konusunda, Stockholm Konferansı çalışmalarını daha verimli kılmaya, bu konferansın başarısı için daha yoğun katkıda bulunmaya yönelik bazı somut adımlar üstünde anlaştık.

Günümüzde, çeşitli bölgelerdeki çatışma ve gerginlik ocaklarının söndürülmesi amacıyla ilgili ülkeler arasında daha yoğun bir işbirliği zorunluluğu açık biçimde hissediliyor. Sovyetler Birliği ve Fransa, bu konuda birbirine yakın görüşlere sahiptir. Görüş alışverişlerini, derinlemesine bilgilenme görüşmelerini sürdürmeye, kabul edilebilir çözümlere götüren yolları açma çarelerini aramaya hazırız.

Kısacası, Başkan Mitterrand ve ben, uluslararası ortamda köklü bir düzelmeye katkıda bulunmak, bu yönde yeni bir canlanma sağlamak amacıyla somut ve yapıcı bir diyalog içine girdik, bu diyalogun yararsız olduğu söyleyemeyiz.

Genel olarak, görüşmelerimizin sonuçlarından hoşnut kalmamızı sağlayacak nedenler olduğu kanısındayım.

Sayın Başkan, size, eşinize ve tüm Fransız temsilcilere esenlik ve mutluluk dilememe izin veriniz.

Sovyet-Fransız ilişkilerinin, halklarımızın iyiliği için, Avrupa güvenliği ve uluslararası güvenliğin yararına güçlenmesi ve gelişmesi dileğiyle.

“Perugia-Assisi” Barış Yürüyüşü’ne katılanlara

“Perugia-Assisi” Barış Yürüyüşü’ne katılanları içtenlikle selamlıyorum.

Sovyet yurttaşları, barış davasını ilerletme ve olayların uluslararası alandaki tehlikeli gidişini engelleme arzusunun gayet iyi anlıyorlar.

Demokles’in nükleer felaket ve “Yıldızlar Savaşı” kılıcı, bugün insanlığın üstünde sallanıp duruyor. Ama, tüm halkların, barış yanlısı güçlerin kollektif ve birlikte çabalarıyla bu tehlikeyi durdurmak ve silahlarda gerçek bir indirimi başlatmak olanaklıdır.

Sovyetler Birliği’nce önerilen bütünsel ve somut program bu amaca yöneliktir. Söz konusu program, uluslararası durumun köklü biçimde düzelmesini ve silahlanma yarışının durdurulmasını amaçlayan yapıcı önlemler içeriyor.

Sovyetler Birliği, ABD’ye her iki kamptaki uzay darbe silahlarının topyekûn yasaklanması ve her iki ülkenin topraklarını vurabilecek güçteki nükleer silahların gerçekten köklü biçimde, yani yüzde 50 oranında azaltılması konusunda anlaşmaya varılmasını önermiş bulunuyor. İnanırdırıcı ve hissedilir bir iyi niyet örneği verdik. Top, şimdi görüşmelerdeki muhataplarımızdadır.

Yakıcı güncelliğini koruyan askeri harcamaların dur-

durulmasına ilişkin sloganınıza gelince, 1984'te Sovyetler Birliği ve Varşova Antlaşması'nın öbür üye devletleri, NATO üyesi ölkelere askersel harcamaların karşılıklı olarak durdurulması ve giderek azaltılması üstüne görüşmelere başlama önerisinde bulundular.

Savaş karşıtı hareketin, insanlığın yazgısının belirlenmesinde söyleyecek sözü vardır: Ya barış ya da yıkıcı bir savaş! Siyasal ve ideolojik düzeydeki ayrılıklar, yeryüzünde yaşamın geleceği söz konusu olunca ikinci planda kalıyor.

Yürüyüş ve barış yandaşlarının öbür etkinlikleri, silahlanma yarışının uzayın derinliklerine doğru tırmanışına karşı, halklara huzurlu bir yaşam için verilen soylu savaşıma ağırlıklı bir katkıda bulunuyor.

Sizlere ve genel olarak İtalya savaş karşıtı hareketine büyük başarılar diliyorum.

Pravda, 8 Ekim 1985

Mihail GORBAÇOV

Libya Devrim Lideri M. Kaddafi onuruna Kremlin Büyük Sarayı'nda verilen yemekte konuşma

12 Ekim 1985

Libya Cemahiriyesi temsilcilerini Moskova toprağında yeniden selamlamaktan hoşnutuz.

Kaddafi yoldaş, ülkemizi ziyaretiniz Sovyetler Birliği ile Libya arasında var olan ilişkilerin sürekli ve sıkı niteliğini bir kez daha doğruluyor. Uzun süredir gelenekselleşen bu ilişkiler, halklarımız arasındaki derin sevgi ve karşılıklı saygının birer göstergesidir.

Ülkenizin, 1969 Eylül Devrimi'nden beri yeni bir yaşamın kuruluşunda elde ettiği başarılarından, sizlerle birlikte, mutluluk duyuyoruz. Libya'nın ne toplumsal eşitsizlik, ne de sömürünün olacağı yeni bir topluma doğru özgün bir gelişme yolu arayışını ilgiyle izliyoruz. Bu idealler, yüz-yıllar boyu insanlığın en parlak düşünce adamlarına esin kaynağı oldu. Bu insanları çok iyi anlıyor ve kalbimizde yaşıtıyoruz.

Sovyet halkı, sosyalizm kuruculuğu yolunda, çarpıcı başarılar elde etti. bu temel üzerinde, Sovyet toplumunun gelişiminde nitelikçe yeni bir aşamaya yolu açacak olan SBKP XXVII. Kongresi'ne güvenle gidiyoruz.

Görüşme ve konuşmalarımız sırasında sizinle, Kaddafi yoldaş, geniş bir yelpaze içinde yer alan konuları tartıştık. Yapıcı ve yararlı bir görüş alışverişi oldu. Kanımızda, kar-

sılıklı anlayışı ve ülkelerimiz arasındaki siyasal işbirliğini güçlendirme yolunda daha fazla ilerleme olanağı verdi.

Çeşitli alanları kapsayan işbirliğimizin olumlu sonuçları ve görüşmelerimizin bilançosu, Sovyetler Birliği-Libya ilişkilerinin bundan sonra da tüm alanlarda ilerlemeye devam edeceğine olan güvenimizi pekiştirdi.

Yaptığımız görüş alışverişi, en önemli ve en yakıcı uluslararası sorunlara, en başta Ortadoğu'daki ve Afrika'daki duruma ilişkin sorunlara yönelik tutumlarımızda geniş bir çakışma olduğunu doğruladı. Ülkelerimiz, barışı, evrensel güvenliği ve siyasal ve iktisadi bağımsızlıkları için savaşım veren tüm halkların haklarına saygıyı güçlendirme anlayışına dayalı olarak gösterdikleri çabaları devam ettirme kararlılığı konusunda aynı görüştedirler.

Patlamaya elverişli ve gergin olan bugünkü uluslararası durum içtenlikle barışa bağlı ve bu durumu düzeltmek için ellerinden gelen herşeyi yapmak isteyenlerin kaygılarını artırıyor.

Kısa bir süre önce Fransa'ya yaptığım ziyaret sırasında, Sovyetler Birliği'nin bu konudaki görüşünü açıkladım ve nükleer silahlanma yarışını durdurmaya ve bu silahlarda köklü bir indirime gitmeye, uzay darbe silahlarının yaratılmasından vazgeçmeye, tüm yollara başvurarak güvenliği güçlendirmeye ve Avrupa'da karşılıklı olacak yararlı bir işbirliğini geliştirmeye yönelik yeni önerilerimizi anlattım. Kısacası, tehlikeli rekabetten yumuşamaya doğru köklü bir dönemeç alınmasını öneriyoruz.

Avrupa'yı özel olarak anmam bir rastlantı değil. İki dünya savaşının da odak noktası olan bu kıta, yeniden, bu kez nükleer patlayıcılarla yüklü militarizmin arabasına koşuldu. Bizce, Avrupa'daki durum karşısında en yakın komşu devletlerin kayıtsız kalması düşünülemez. Öncelikle Avrupalı olmayan Akdeniz ülkelerini kastediyorum. Bu ülkelerde, Akdeniz'in güvenliği ile Avrupa'nın durumu arasındaki bağlantının bilincine varma süreci hızlanıyor.

Libya, bu ülkeler arasında ayrı bir yere sahip. Sovyetler Birliği, Libya'nın antiemperyalist politikasına, yakıcı uluslararası sorunların çözümüne olan katkısına, bağlantısızlar hareketi içinde oynadığı önemli role yüksek değer veriyor. Bir Akdeniz ülkesi olarak Libya, bu bölgedeki olaylar üstünde artan bir etkide bulunuyor.

Libya bugün, Mağrip'in ve genel olarak Arap dünyasının yüzyüze bulunduğu saldırgan emperyalist politikaya, Akdeniz'i tehlikeli bir rekabet alanına çevirme planlarına başı dik ve güçlü biçimde karşı çıkıyor. Bu tutum, herkesin hoşuna gitmiyor; son zamanlarda Libya'nın birkaç kez askersel provokasyonların ve kaba bir baskının hedefi olması rastlantı değildir.

Sovyetler Birliği, dış politikasının genel ilkeleri temelinde, Akdeniz'de gerginlik ocaklarının barışçıl siyasal yollardan ortadan kaldırılması için içtenlikle çaba harcıyor. Karşılıklı tutumları yakınlaştırma çabalarının sürdürülmesi, bölgesel sorunlara görüşmeler yoluyla çözüm arama girişimlerinin daha etkin biçimde özendirilmesi, baskıya, iç işlerine kaba müdahalelere uğrayan egemen devletlerin ve halkların korunması konularında aynı görüşteyiz.

Sovyetler Birliği, Varşova Antlaşması üyesi olan öbür devletlerle birlikte, nükleer güç sahibi olmayan Akdeniz ülkelerinin topraklarına nükleer silah konuşlandırılmasından vazgeçilmesinden; nükleer güçlerin, bu silahın kendi toprağında yerleştirilmesini yasaklayan Akdeniz ülkelerine karşı nükleer silah kullanmamayı yüklenmelerinden yanadır. Uzun süredir, nükleer silah taşıyan gemilerin Akdeniz dışına çıkmasından yana olduğumuzu açıklıyoruz.

Sovyetler Birliği, aynı zamanda, Helsinki Nihai Senedi'ne uygun güven sağlayıcı askersel-teknik özelliklerin bu bölgeyi de kapsaması için çalışıyor; dünya pratiği, söz konusu önlemlerin değerini ortaya koydu. Bölgede askersel nitelikli deniz faaliyetlerini ve denizde silahlanmayı sınırlamanın olumlu olacağı görüşündeyiz.

Son zamanlarda, kimyasal silahları yasaklama konusu, gündemde tüm önemiyle yer alıyor ve zihinleri kurcalıyor. Bu yönde bir adım atmak için Orta Avrupa'da kimyasal silahlardan arındırılmış bir alan yaratma düşüncesi tartışılıyor.

Bu düşüncenin, Akdeniz bölgesinde ve daha sonra Afrika kıtasında da uygulanması olanaklı değil midir? Sözgelimi, dünyanın en kalabalık bölgelerinden biri olan Akdeniz havzasında kimyasal silah kullanılmasının doğurabileceği muazzam tehlike açıkça görülüyor.

Ortadoğu'da durum, bugünkü uluslararası ortamın en acılı yaralarından biridir. ABD'nin desteğinden yararlanan İsrail, komşu devletlere karşı saldırgan eylemlerle yetinmiyor artık. Uluslararası hukuk kurallarını hayasızca ayaklar altına alarak, sınırlarından 2000 km uzaktaki, BM üyesi egemen bir Arap ülkesi olan Tunus başkentine bile korsan bir akın düzenliyor.

Bizce, İsrail'in Arap devletlerine karşı küstahça tutumu ve koruyucularının Ortadoğu'da barışı gerçekten sağlama girişimleri yerine çeşitli ayrı anlaşmalar yapma yeltenişleri karşısında Arap ülkelerinin eylem birliği konusu son derece özel bir önem kazanıyor. Çabaların dağılması, ne tüm Araplar'ın çıkarlarına uygun bir çözüm, ne de Ortadoğu'da adil ve kalıcı bir barış sağlayabilir.

Dün olduğu gibi bugün de bu amaca ancak kolektif çabalarla ulaşılabileceğine inanıyoruz.

Sovyetler Birliği, Ortadoğu konusunda niçin bu kadar ısrarlı biçimde uluslararası bir konferans toplanması önerisinde bulunuyor? Bazıların iddia ettiği gibi, bu konferansta bazı muhataplarımızı geriletmeyi ve tek yanlı kimi üstünlükler elde etmeyi umduğumuz için değil. Hayır, Sovyetler Birliği'nin kesinlikle böyle bir niyeti yoktur.

Yalnızca ve yalnızca, Ortadoğu'da uzun yıllardır süren savaş durumuna son verebilmenin ve bölgede kalıcı bir barışı kurabilmenin tek akla uygun ve etkili yolu bu oldu-

ğu için, konferanstan yanayız. Kan dökmeden, kulislerde başkalarının arkasından entrikalara ve ayrı uzlaşmalara başvurmada, yalnızca istisnasız tüm ilgili tarafların meşru haklarının dikkate alınacağı bir barıştır bu. Bu konudaki tutumumuzun özü işte budur.

Sevgili dostlar, sözlerime son verirken, görüşme ve konuşmalarımızın Sovyetler Birliği-Libya arasındaki dostluk ilişkilerinin daha da derinleştirilmesine, barış ve uluslararası güvenlik savaşımında ilerleme güçlerinin eylem birliğinin güçlenmesine katkıda bulunacağına emin olduğumu ifade etmeme izin veriniz.

**SBKP'nin Programı'nın yeni redaksiyonu,
SBKP Tüzüğü'nde yapılacak değişiklikler tasarısı
ve 1986-1990 dönemi ile 2000 yılına kadarki
dönem için SSCB'nin İktisadi ve Toplumsal
Gelişiminin Temel Tercihleri tasarısı üzerine**

SBKP MK Tamüyeli Toplantısı'na rapor

15 Ekim 1985

Yoldaşlar,

SBKP Programı'nın yeni redaksiyon tasarısı, 12. beş-yıllık plan dönemi ile 2000 yılına kadarki dönem için SSCB'nin İktisadi ve Toplumsal Gelişiminin Temel Tercihleri tasarısı ve SBKP Tüzüğü'nde yapılacak değişiklikler tasarısını inceleyeceğiz.

Bunlar, siyasal önemi çok büyük belgelerdir. Söz konusu belgeler, programlarımızın hedeflerini, partinin genel doğrultusunun, onun iktisadi stratejisinin en önemli sorunlarını, bugünkü aşamada yığınlar arasında çalışma biçim ve yöntemlerini ortaya koyuyor; tarihin bu son derece karmaşık ve önemli aşaması, birçok bakımdan, hem ülke içinde, hem de uluslararası alanda yaşamsal bir özellik taşıyor.

Hepiniz biliyorsunuz, SBKP MK'nın Nisan Tamüyeli Toplantısı, bilimsel ve teknik ilerleme sorunları üstüne daha sonra yapılan konferans bugünkü durumun eksiksiz bir çözümlemesini yaptı, ülkenin toplumsal-iktisadi gelişiminin hızlandırılmasına ve Sovyet toplumunun bu temel üzerinde nitelikçe yeni bir aşamaya yükseltilmesine ilişkin ayrıntılı görüşü ortaya koydu ve gerekçelendirdi. Esas nokta, sorunlarımızın özü budur.

Partimiz, bugün halkımızın karşısına hızlandırma görüşüyle çıkıyor ve bu görüşü XXVII. Kongre'ye sunacaktır. Bu, SBKP MK'nın bugünkü Tamüyeli Toplantısı'nın incelemesine sunulan üç belgenin temel ögesidir. Ülkenin toplumsal-iktisadi gelişiminin hızlandırılmasından beklenen amaç, Sovyet yurttaşlarına, barış içinde, maddi ve düşünsel bakımdan zengin ve toplumsal bakımdan dinamik bir yaşam sağlanmasıdır. Gelişimin hızlandırılması, sosyalist rejimle temsil edilen tarihsel bakımdan yeni tip bir uygarlığın olanaklarını ve üstünlüklerini çok daha eksiksiz ve çok daha açık bir biçimde ortaya çıkaracaktır.

Önce, XXVI. Kongre kararı gereğince hazırlanan SBKP'nin Programı'nın yeni redaksiyonunu ele alalım. Programın yeniden redaksiyonu için ciddi ve özenli bir çalışma gerçekleştirildi; bu çalışma sırasında, bugüne kadar katedilen yolda alınan sonuçların çözümlenmesine ve ülkenin bundan sonraki gelişme perspektiflerinin belirlenmesine ilişkin teorik ve siyasal nitelikli karmaşık sorunlar ortaya çıktı.

Ülkemizde, çeyrek yüzyılda, gözlerimizin önünde ciddi, nesnel iktisadi ve toplumsal değişimler oluştu. Bu değişimler, kısa ve uzun erimli hedeflerin derinlemesine çözümlenmesini, daha kesin biçimde tanımlanmasını, söz konusu hedeflere götüren yolların yanı sıra partinin örgütsel, toplumsal, iktisadi ve ideolojik etkinlikleri konusunda yeni yaklaşımların tanımlanmasını gerektirdi. Uluslararası durumda, Program'daki bazı tezlerin kesinleştirilmesini gerektirdi. Gerek toplumsal planda, gerekse devletler ve tüm uluslararası ilişkilerde barış ilkesinin genel kural olarak yerleştirilmesi savaşımında güçlerin dağılımı alanında görülen değişiklikler için yeni bir anlayışın oluşturulmasını gerektirdi.

Başka bir deyişle, bugüne kadar yapılanların ve başarılanların bilançosunu çıkarmak yetmiyor, aynı zamanda insanlar ve dünyada barış için kesin bir eylem programı da hazırlamak gerekiyordu.

Bu konuda dikkatinizi en başta, SBKP'nin temel teorik ve siyasal ilkelerinin sürekliliği konusuna çekmek isterim. Buna çok büyük bir önem veriyoruz. Yaşam, üçüncü parti Programı'nın temel içeriğinin doğruluğunu teyit etti, ülkemiz bu programı tamamlayarak komünizm kuruculuğu sürecinin tüm yönlerinde büyük ilerlemeler kaydetti. Üçüncü Program'ın temel teorik ve siyasal ilkeleri yeni redaksiyonunda da yer alıyor.

Parti teorisinin ve program tezlerinin gelişimine süreklilik kazandırma sorunu, parti için uzlaşma kabul etmez bir teorik sorun ve bir ardıcılık sorunu, Maksizm-Leninizme bağlılık sorunudur. SBKP, kendi öz teorik sonuçları ve siyasal çözümlmeleri konusunda sorumlu bir tutum benimsememiş olsaydı dünya komünist hareketi içinde bu karar büyük bir saygınlığa ve Sovyet halkının bu kadar engin güvenine sahip olamazdı.

Öte yandan, teoride ardıcılık ve süreklilik, tarihsel deneyim dikkate alındığında, teorinin yaratıcı gelişimini, ilkeler düzeyinde zenginleşmesini zorunlu kılıyor. Bu, anlaşılır bir şeydir. Şimdi, sosyalizmi yetkinleştirmenin ve program hedefimizi, komünizmi gerçekleştirmenin yollarını daha iyi ve daha açık biçimde tasarlayabiliyoruz. Tüm bunlar partinin temel teorik ve siyasal belgesine yansıtılmalıdır, yansıtıldı da.

Program'ın içeriğini zenginleştirip geliştirirken, zamanın sınavına karşı duramayan formüllerini de eleştirel bir anlayışla yeniden gözden geçirdik. Bu, partimizin geleneksel bir uygulamasıdır. Lenin'in işaret ettiği gibi, "programdaki bazı noktaların, bazı formüllerin eleştirisi, canlı her parti için son derece yerinde ve gereklidir."(*)

Parti programını hazırlarken bizi Leninci ilkeler yönlendirdi; bu program, reel süreci doğru biçimde ifade etmeli, başlıca görüşleri ve siyasal hedefleri açıkça ortaya koy-

(*) V. LENİN: Bütün Yapıtları, C.10, S.23

malı, hem gereksiz ayrıntıları ya da temelsiz fantezileri, hem de kitabı felsefeciliği, her tür tanım oyununu dışlamalıdır. Program, partinin ulaşmak istediklerinin, uğrunda savaşım yürüttüklerinin açık ve belirgin bir açıklamasıdır.

MK Politbürosu, sunulan belgenin genel olarak bu gereklere uygun düştüğü görüşündedir. Belge, Marksist-Leninist teoriye, ülkedeki ve uluslararası alandaki süreçlerin gerçekçi çözümlenmesine dayanıyor ve, ülkenin gelişiminin komünist perspektifine uygun olarak, partinin, Sovyet devletinin ve tüm halkın faaliyetinin stratejik doğrultularını açıkça ve ayrıntılarıyla tanımlıyor.

Parti'nin üçüncü Programı, bugünkü redaksiyonuyla, sosyalizmi planlı ve çok yönlü yetkinleştirme, Sovyet toplumunu ülkenin iktisadi ve toplumsal gelişimini hızlandırma temelinde komünizme doğru sürekli ilerletme programıdır. Barış ve toplumsal ilerleme için bir savaşım programıdır.

Komünizme doğru yönelimimize sıkı sıkıya bağlıyız; tek bir komünist toplumsal-ekonomik oluşumun iki evresi arasında kesin bir sınır olmadığına ve olamayacağına inanıyoruz. Sosyalizmi atlayarak doğrudan komünizmin üst evresine geçmek olanaklı değildir; aynı biçimde sosyalizmi bağımsız bir toplumsal-ekonomik oluşum gibi sunmak da doğru değildir. Sosyalizmin komünizme dönüşümünü, toplumun nesnel gelişim yasaları belirler; ve toplumun maddi ve düşünsel olgunluk derecesini göz önüne almadan komünist ilkeleri zamanından önce öne almaya, uygulamaya koymaya yönelik her deneme, deneyimin de gösterdiği gibi, başarısızlığa mahkûmdur. Ama, zamanı geldiğinde, uygun dönüşümlerin gerçekleştirilmesinde ve yeni görevlerin yerine getirilmesinde ortaya çıkabilecek yavaşlıklar da, aynı ölçüde kabul edilemez.

Programın yeni redaksiyonunda, gerek tarihsel ilerlemelerin gerekse insanlığın ilerleme sürecinde, kapitalizme göre daha yüksek bir düzeyi simgeleyen sosyalizmin üstün-

lüklerinin tanımı zenginleştirilmiştir. Bu redaksiyon, Program gerçekleştirildikten sonra toplumumuzun kazanacağı iktisadi, toplumsal, siyasal ve manevi görünümü ama çizgileriyle ortaya koyuyor. Sovyet toplumunun nitelikçe yeni bir duruma ulaşması için ülkenin toplumsal-iktisadi ilerlemesini hızlandırmak; partinin bugünkü doğrultusunun özü, işte bu formülde ifadesini buluyor.

Program, ekonominin, toplumun gelişimindeki sonuç belirleyici rolünden esinleniyor. Partinin iktisadi stratejisi, bilimsel ve teknik devrimin daha da derinleştirilmesiyle bağlı olarak saptanıyor. Bu strateji, gerçekten tarihsel çapta birtakım değişikliklerin özendirilmesini hedefliyor: Ulusal ekonominin teknik düzeyde yeniden yapılanmasının gerçekleştirilmesi, yoğunlaşma yoluna girmesi, Sovyet ekonomisinin örgütlenme ve verimlilik konusunda bir üst düzeye yükselmesi. Ve tüm bunlar insan adına, insanın iyiliği için.

Toplumsal alana daha da büyük bir dikkat ayrıldı. Partimizin, çalışma ve günlük yaşam koşullarından, insanın sağlığı ve boş zamanlarından toplumsal, sınıfsal ve ulusal ilişkilere kadar insan yaşamının tüm alanlarını içine alan güçlü bir toplumsal politikası olmalıdır. Toplumsal konulara, bilime ve kültüre ayrılacak dikkatten söz ederken Lenin şunları yazıyordu: “Bu en iyi politika, en ekonomik yönetim tarzı olacaktır. Başka bir deyişle, birkaç yüz milyon tasarruf edelim derken, milyarlarca rubleyle bile telafi edemeyecek kadar büyük bir kayıp tehlikesiyle karşı karşıya kalabiliriz.”(*)

Tasarı, toplumsal alana ilişkin tutumumuzu işte bu görüşten hareketle belirliyor. Parti, toplumsal politikayı, ülkenin iktisadi gelişimini hızlandırmanın, yığınların mesleki, siyasal ve toplumsal etkinliklerini özendirmenin güçlü bir aracı, toplumda siyasal istikrarın, yeni insanı yaratma-

(*) V. LENİN: Bütün Yapıtları, C.29, S.179

nın ve sosyalist yaşam tarzını pekiştirmenin önemli bir etkeni olarak görüyor.

Sovyet toplumunun siyasal sisteminin gelişimine ve uygulayıcısı halk olan sosyalist özyönetimin gitgide daha eksiksiz biçimde gerçekleştirilmesine ilişkin tasarı tezlerine çok büyük bir önem veriyoruz.

Yoldaşlar, sosyalist demokrasiyi en ileri düzeyde genişletmeden ve derinleştirmeden, yani tüm emekçilerin, emekçi kolektifleri ve örgütlerinin devlet ve toplum yaşamına ilişkin sorunların çözümüne her gün, aktif ve etkili katılımı için koşullar yaratılmadan başarıyla ilerleyemeyeceğimizi özellikle vurgulamak istiyorum. Yığınların girişkenliği, enerjisi, yaratıcılığı, yeni rejim kuruculuğu görevlerine karşı bilinçli ve sıcak tutumu... Lenin, tüm bunları, sosyalizmin güç ve hayatiyetinin başlıca kaynaklarından biri olarak görüyordu.

Halkın gerçek egemenliğinin gelişimi, üretim, kültür ve iktisadi yönetim alanlarında son derece karmaşık sorunları çözmeye çalıştığımız günümüzde çok daha büyük bir anlam kazanıyor. Bilgilenme olanaklarının çoğalması, tabandan kontrol anlayışına ağırlık kazandırılması, tüm devlet kuruluşları ve toplumsal örgütlerin etkinliklerinde demokratik ilkelerin derinleştirilmesi yönünde atılacak her adım önem taşıyor. Kısacası, sosyalizmin demokratik özünü, yığınların yaratıcılığından beslenmeye duyduğu yaşamsal gereksinimi sonuna kadar kullanmamız gerekiyor.

Programın ideolojik çalışmaya ilişkin tezleri de, iktisadi ve toplumsal gelişimin hızlandırılmasına ayrılmaz biçimde bağlıdır. İnsanları, Marksizm-Leninizm düşüncelerine dayanarak eğitmek, doğruyu söyleyerek ve somut davranışlarla siyasal öğretimi, ideolojik etkiyi emekçilerin, iktisadi ve toplumsal sorunların çözümüne, üretim ve toplum işlerine gitgide artan katılımıyla birleştirerek eğitmek gerekiyor. Yalnızca iyi hazırlanmış bir iktisadi strateji, güçlü bir toplumsal politika, sistemli ideolojik ve eğitici bir ça-

lışmayla ve tüm bunları birbirinden koparmamak koşuluyla insan etkeni etkin biçimde harekete geçirilebilir; bu etken olmadan, ortaya konan hiç bir görev yerine getirilemez. Günümüzde sorun işte tam bu anlamda ortaya konuyor.

Programın yeni redaksiyonu, dünyadaki gelişimin başlıca eğilimlerini yansıtıyor. Bu durumda, söz konusu olan, reel sosyalizmin konumlarını güçlendirmeye devam etmek, saygınlığını ve etkisini artırmak, adalet ilkeleri ışığında yaşamın yenilenmesi için savaşım veren halk yığınlarının rolünü yükseltmektir. Emperyalizmin gerici ve saldırgan güçlerinin dünyadaki olumlu değişimlere gösterdiği muhalefetin artması söz konusudur. Aynı zamanda sosyalist ülkeleri uluslararası işçi ve komünist hareketi, onlarca bağımsız genç devleti, savaş aleyhtarı geniş demokratik hareketleri birleştiren barış potansiyelinin güçlendirilmesi söz konusudur. Zamanımızda dünyadaki gelişimin genel doğrultusunu belirleyen de işte bu öğelerin karşılıklı etkileşimidir.

Hepimiz, büyük kapitalist devletlerin politikasında tehlikeli bir kaymanın ortaya çıktığını görüyoruz. Zamanla, emperyalizmin, özellikle Amerikan emperyalizminin pratik eylemleri, bu politikanın özünü gittikçe açığa çıkardı: Sosyalizme karşı askeri üstünlük temelinde toplumsal bir öc, ilerici hareketlerin ve kurtuluş hareketlerinin zorla ezilmesi, uluslararası gerginliğin durmadan yeni tip kitle kırım silahlarının bulunmasını haklı gösterecek bir düzeyde tutulması ve uzayın silahlandırılması.

Sonuç olarak, uluslararası gelişmeler, silahlanma yarışına son vermeyi ve savaş yönündeki eğilimi durdurmaya amaçlayan son derece önemli kararlar almadan aşılamayacak bir sınıra geldi. Bu kararlar, ertelenemez, aksi takdirde insanlığın varlığını tehdit eden tehlikeli süreçlerin denetimini yitirme tehlikesini göze almak gerekir. Bugünün en önemli sorunu militarizm ve savaş güçlerinin gemlenmesi, kalıcı bir barışın ve etkili bir güvenliğin sağlanmasıdır.

Uluslararası alanda var olan siyasal ve toplumsal güç-

lerdeki büyük çeşitlilik göz önüne alındığında, yaşamsal önem taşıyan sorunların çözümü için yeni yaklaşımların aranıp bulunması ve doğru bir siyasal yönelim belirleyebilmek için çoğu kez birbirinden farklı, bazen birbirine karşıt bu güçlerin çıkarlarını gerçekçi biçimde dikkate almak gerekiyor. SBKP MK Politbürosu, Program'ın yeni redaksiyonunun bu bağlamda yerinde ölçüler getirdiği görüşündedir.

Bu belge, yeryüzünde barışı güçlendirme, toplumsal ilerleme ve halkların ulusal kurtuluşu anlayışımızın genel bir ifadesini temsil ediyor. Politikamızın temel ilkelerini, sarsılmazlığını koruyan başlıca dayanaklarını dile getiriyor. Program, aynı zamanda, partimizin uluslararası sorunlardaki geniş görüşlülüğünü, durum değişikliklerini tam zamanında dikkate alma, gerçekleri olduğu gibi görme, olayları nesnel olarak değerlendirme, anın gerekleri karşısında esnek davranabilme yeteneğini gösteriyor.

Uluslararası politika hedeflerimizi, bunlara ulaşma yollarını açıkça ortaya koyuyoruz. Bu bakımdan, politikamız son derece açıktır, ne gizler, ne de belirsizlikler içeriyor. Bu politika, karşıt iki sistemin Leninci barış içinde bir arada yaşama düşüncesine dayanıyor; istikrarlı ve güvenilir bir politika, çelişkilerle dolu yüzyılımızda barışın geleceğine karşı sorumluluklarının bilincinde olan devlet ve partiler için söz konusudur.

İlerleme güçleri, Program'da, kendi savaşlarıyla dayanışmamızın, görüş ve tutumlarına gösterdiğimiz saygının, birliklerini güçlendirmeye katkıda bulunma isteğimizin ifadesini göreceklerdir; bu diyalektik birlik, reel sosyalist dünyanın, işçi hareketinin ve komünist hareketin, ulusal kurtuluş hareketinin, gericilik ve saldırganlığı karşı, barış ve ilerlemeden yana tüm hareketlerin yaşayan dokusunu içeriyor.

Şimdi de Temel Tercih'lerden sözedelim. Bu belge, bir anlamda, SBKP Program tezlerini somutlaştırmak, bun-

ları, planın gerçekleşme sürecine (12. beşyillik plan ve 2000 yılına kadarki dönem) ilişkin somut öngörülerin diliyle ifade etmek durumundadır.

Çok şey yapıldı, ama bu çalışma kolay ve sorunsuz olmadı, çünkü bizimki gibi muazzam bir iktisadi gelişmeye, bilimsel temele dayalı bir perspektif hazırlamak karmaşık bir işti; aynı zamanda nitelikçe yeni sorunlar da ortaya çıktı. Çalışma tempolarını, ulusal ekonomideki oranları ve verimliliği etkileme derecesi ve biçimi farklı tüm nesnel etkenleri dikkate almak gerekti.

Ayrıca, kadrolarımızın bütünüyle henüz ataletten, eski kalıplardan ve yaygın iktisadi yönetim anlayışına bağılıktan kurtulamamış olmasından kaynaklanan daha değişik sorunlarla da karşılaştık. Tüm kadrolarımız, yeni koşullarda çalışmaya, 12. beşyillik planı yoğunluk ve kalite biçiminde özetlenebilen köklü dönüm noktası temeline oturtmaya psikolojik bakımdan hazır değildi. Bu ruh durumunu aşmak, hem de Temel Tercihler çalışmasının tüm yoğunluğuyla sürdüğü bir sırada aşmak gerekti. Emekçi kolektiflerinin, rezervlerin araştırılmasına ve beşyillik planın yoğunlaştırılması görevlerinin belirlenmesine katılımı, cumhuriyet, yöre ve bölge örgütlerinden taban örgütlerine kadar tüm parti örgütlerinin aktif tutumu bu yönde büyük bir rol oynadı.

Böylece, birçok şeyi düzeltebildik. MK Politbürosu, bugün incelenen tasarının, ana çizgileriyle, iktisadi büyümenin hızlandırılmasına, halkın refah düzeyinin yükseltilmesi, iktisadi potansiyelin güçlendirilmesi ve yurdumuzun savunma kapasitesinin istenen düzeyde korunması gibi stratejik görevlerin aynı sürede yerine getirilmesine ilişkin parti programının gereklerine uygun olduğu görüşündedir.

Yeni beşyillik plan döneminde, ulusal gelir artışı ve mal üretilen tüm işkollarında üretim artışı ilk kez yalnızca emek üretkenliğinde sağlanacak artışla gerçekleştirilecektir. Beşyillik planda öngörülen gereç tüketiminin önemli ölçüde azaltılması, tasarrufların, ulusal ekonominin ek maddi kay-

nak gereksinimi karşılayan başlıca kaynak olmasını sağlayacaktır. Ekonominin yeniden yapılandırılması ve yatırımların, ulusal iktisadi gelişmenin öncelikli alanlarında yoğunlaştırılması, geçmişe oranla daha etkili biçimde gerçekleştirilecektir. En başta teknik düzeyde yeniden yapılanmaya ve çalışan işletmelerin modernizasyonuna ağırlık verilecektir. Makine yapım sanayisi, kimya, elektronik ve elektroteknik sanayileri daha hızlı tempolarla gelişecektir. Makine ve yeni kuşak donatım üretimi artırılacak, bunun yanı sıra ileri teknolojinin ve gereçlerin kullanılmasına hız verilecektir.

Kısacası, 12. beşyılık plan için verimlilik yönünde dikkate değer bir dönemecin alınması öngörüldü. Ama bunun köklü olabilmesi için çabalarımızı gevşetmek, tam tersine, yoğunlaştırmak gerekiyor. Planlama, idare ve iktisadi yönetim tarzlarının yetkinleştirilmesi, daha iyi bir iş örgütlenmesi, tüm alanlarda disiplin ve sorumluluk duygusunun güçlendirilmesi, yığınların yaratıcı girişimlerinin en ileri düzeyde geliştirilmesi, bu bakımdan büyük bir önem taşıyor.

Öngörülen hedeflerin üçüncü bin yılına doğru gerçekleşmesi, belirlenen verimlilik sıçramasının ve ulusal ekonominin teknik bakımdan yeniden yapılandırılmasının gerçekleşme hızına bağlı olacaktır. Önümüzdeki 15 yılda, tüm Sovyet iktidarı sırasında birikene hemen hemen eşdeğer bir iktisadi potansiyel yaratılması, ulusal gelirin ve sınai üretim hacminin neredeyse iki katına çıkarılması öngörüldü. Emek üretkenliği yüzde 130-150 oranında artırılacaktır.

Böylece insanların gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik kaynak hacmi iki katına çıkabilecektir. Sunulan belge, toplumsal programın önümüzdeki üç beşyılık plan süresinde gerçekleşmesiyle Sovyet insanların yaşam düzeyinde nitelikçe yeni bir yükselme olacağını söyleyebilmemizi sağlayan tüm nedenleri içermektedir.

Gerek iç, gerekse uluslararası politikada sorunların ça-

pı, derinliği ve karmaşıklığı parti yönetimine yeni ve ciddi yükümlülükler getiriyor; parti etkinliklerinin tüm alanlarında yepyeni yaklaşımları zorunlu kılıyor. Tüm bunlar, doğal olarak, ifadesini partinin temel yasası ve üyelerinin yaşam kuralı olan SBKP Tüzüğü'nde buluyor.

Tüzükde yapılması öngörülen değişikliklerin temel anlamı nedir?

Özetle, bu değişiklikler, bir yandan parti içi demokrasinin daha da genişlemesini, komünistlerin, tüm parti örgütlerinin, öncelikle taban örgütlerinin girişkenliğini ve etkinliğinin gelişmesini, öte yandan ortak görevlerin yerine getirilmesindeki sorumlulukların artırılmasını ifade ediyor. Parti içi yaşam ne kadar dolu ve zengin olursa tüm canalcı sorunların çözümü sırasında, parti üyeliğinden, kadrolara yönelik politikaya kadar demokrasi de o kadar derin, partinin tüm bu toplumsal süreçlerdeki etkisi de aynı derecede güçlü ve etkili olacaktır.

Aynı bakış açısına göre, Tüzük, devlet kuruluşlarının ve toplumsal örgütlerin parti tarafından yönlendirilmesinin temel ilkelerini belirler. Bu kuruluş ve örgütlerin her biri kendi işlevlerini tam olarak yerine getirmekle görevlidir; bunların parti tarafından yönlendirilmesi ise çok belirgin siyasal bir niteliğe sahip olmalı, tüm sektörler ve düzeylerde halkın sosyalist özyönetiminin daha da geliştirilmesine etkin biçimde katkıda bulunmalıdır. Önerilen değişiklikler parti üyesinin saygınlığını, adını ve önemini yükseltmeyi, siyasal savaşkanlığını ve yığın örgütleyicisi rolünü, aynı zamanda parti genel yöneliminin ve direktiflerinin uygulanmasına ilişkin sorumluluğunu artırmayı amaçlıyor.

Kabaca, Tüzük'te yapılması öngörülen değişiklikler, Tüzüğü, yaşamın gereklerine uygun olarak, yeni öğelerle zenginleştirecek ve partinin örgütleyici gücünün doğruları sınanmış demokratik merkezîyetçilik ilkeleri temelinde güçlendirilmesine, aynı zamanda SBKP'nin ülkeyi bekleyen yeni

sorunlar karşısındaki yönetici rolünün artırılmasına yardımcı olacaktır.

Yoldaşlar,

Programı hazırlamakla görevli komisyon dün bir toplantı yaptı. Bugün, partinin yeni program tasarısını sunuyor. Tamüyeli toplantımızda tasarı üstüne yapacağımız inceleme çalışmasının yapıcı ve verimli olacağını umuyorum. Bu, aynı ölçüde Temel Tercihler tasarısında ve SBKP Tüzüğü'nde yapılacak değişiklikler için de geçerlidir.

Bu belgelerin MK tamüyeli toplantısında onaylanması, SMKP XXVII. Kongresi hazırlık sürecinde önemli bir aşamayı, partinin, ekonominin ve politikanın önemli sorunları üstüne halkın doğrudan görüşlerine başvurması aşamasını başlatacaktır.

Politbüro, bu belgeleri yayımlamayı ve parti toplantılarında, ilçe, kent, bölge ve yöre parti konferanslarında, federe cumhuriyetler komünist partileri kongrelerinde geniş biçimde tartışılmasını, ayrıca Temel Tercihler tasarısının incelenmek üzere emekçi kolektiflerinin toplantılarına, öğrenim kurumlarına, askersel birimlere ve toplumsal örgütlere sunulmasını önerdi. Sovyet yurttaşları, sendikalar ve Komsomolun söyleyecek sözleri var. Milyonlarca Sovyet yurttaşının, komünistlerin ve partisizlerin tartışmaya katılımı, daha sonraki parti politikasının daha iyi belirlenmesine, tüm sınıfların ve tüm halk katmanlarının iradesinin, çıkar ve gereksinimlerinin daha eksiksiz biçimde gözönüne alınmasına olanak verecektir.

Tartışma sırasında yapmamız gereken en önemli iş, pratik sorunları çözme iradesiyle verimliliği sağlamaktır. Toplantı ve tartışmaların, gösterişten, debdebeden uzak, sıkı birr düzenlilik anlayışının damgasını vurmadığı bir ortamda gerçekleştirilmesi önemlidir. Parti, devlet ve ekonominin yönetici kadroları, bu toplantılarda doğrudan ve etkin bir yer almalıdır.

Emekçi kolektifleri, atölye ve ekip, çiftlik ve labora-

tuvar gibi taban birimleri, kongre hazırlık belgelerini, inceleme ve açıklama çalışmasının birer odağı olmalıdır. Bu bağlamda, çalışmamız, muazzam rezervlerin seferber edilmesi, kaynakların tasarruflu biçimde kullanılması, eksikliklerin ve yetersizliklerin ortadan kaldırılması ve öncü deneyiminin yaygınlaştırılması konularında somut görüşler ortaya koymak durumundadır. Her Sovyet yurttaşı Parti Programı'nın hedeflerini ve görevlerini, Parti'nin iç ve dış politikasının anlamını iyi kavramalı, bunları her günkü kendi çalışmasıyla bağımlı kılmayı bilmelidir.

Başka bir deyişle, tartışmaya başından itibaren yaratıcı bir nitelik kazandırmak gerekir. Merkez Komitesi'nin gelişmemizin başlıca sorunlarına yenilikçi yaklaşımı, geçerliliği kalmamış ve ilerlememizi engelleyen herşeyin kararlılıkla kaldırılması yönündeki seçimi, emekçilerin sınırsız desteğinden yararlanıyor. Bu doğrultuyu, tüm halkın iradesine ve yaratıcılığına dayanarak ardıcılıkla uygulamayı sürdüreceğiz.

Kongreye hazırlanırken yayımlanan belgeler, hiç kuşkusuz, büyük bir yankı uyandıracak ve bir öneri ve mektup bombardımanına yol açacaktır. Tüm devlet çapında belirecek görüşlere paralel olarak, somut sorunlar ortaya konacak; partinin, Sovyet kuruluşlarının ve iktisadi kuruluşların etkinliklerine ilişkin gözlemler dile getirilecektir. Hiçbir yararlı düşünce, hiçbir öneri gözardı edilmemelidir. Belgeler üstünde tartışma çerçevesinde, emekçilerin yöneltecekleri eleştirilerin dikkate alınacağını ve önerilerine uygun önlemlerin saptanacağını bilmeleri önem taşıyor. Bu, bizim için bir ilke sorunudur. Beşyıllık planı, Temel Tercihler konusundaki çalışma deneyiminden yararlanarak ve bunların tartışılmasına paralel olarak hazırlamak gerekiyor. Böylesi bir yaklaşım, bu planı incelemeye ve hemen kongreertesinde onaylamaya olanak verecektir.

Kongre hazırlığının son aşamasında, büyük haber ve propaganda araçlarının yükümlülükleri artıyor. Bunlar,

halk için bir tartışma kürsüsü olmalı, yığınların düşüncelerini, görüşlerini, deneyimini derlemeli ve hangisi olursa olsun her planın yaşama geçirilmesini olanaklı kılan yüksek bir ideolojik ve manevi ortam yaratmalıdır.

Yoldaşlar,

Hazırlanan planlar ne kadar coşku uyandırıcı olursa olsun, belirlenen hedefler ancak ateşli ve üretkenlik düzeyi yüksek bir çalışmayla gerçekleştirilebilir. Özellikle bugün, her Sovyet yurttaşının, her emekçi kollektifinin, her parti örgütünün somut eylemlerine gereksinmemiz var. Daha enerjik eylemlere girişmenin tam zamanıdır, şimdi esas olan budur. Önümüzdeki görevleri başarıyla ve azimle yerine getirmek için tüm potansiyeli, tüm kaynak ve olanaklarımızı, en başta insan etkenini harekete geçirme zorunluluğu parti örgütlerine ve Sovyetler'e, sendikalara, Kom-somola ve iktisadi kuruluşlara düşüyor.

Bu yönde çalışmaya giriştik. Önemli kararlar alındı; iktisadi, toplumsal ve ideolojik alanlarda kapsamlı önlemler uygulandı. Hazırlanan politikanın ruhuna uygun biçimde davranmaya ve belirlenen doğrultuyu kesinlikle izlemeye devam edelim. Her yerde disiplin ve düzeni güçlendirerek, manevi ve maddi özendirmeye etkin biçimde başvurarak, yığınların girişkenliğini ve yaratıcılığını daha çok özendirerek, ileriye doğru yürüyüş tempomuzu artırmak gerekiyor.

Bu yılı ve tüm beşyıllık planı olanaklı olan en iyi sonuçlarla kapamak ve Leninci partimizin XXVII. Kongresi'ni onurla karşılamak için tüm örgütsel, siyasal ve iktisadi çabalarımızı, emekçi kollektiflerinin tüm enerjisini yoğunlaştırmak gerekiyor. Günümüzün pratik olduğu kadar siyasal gereği de budur.

Tarihsel deneyim en kutsal düşün olan halkın mutluluğu, bir dahinin düşü de olsa, milyonlarca insanın beyninde ve yüreğinde kök salmamışsa yalnızca soylu bir düşün olarak kalmaya mahkumdur. Halk yığınlarına mal olan ilercii düşünceler ilerlemenin etkili motorgücü durumuna ge-

liyor. Leninci partinin politikası, ruhu ve bilinci, halın düşüncelelerini, özelemlerini ve umutlarını yansıtıyor. Partinin kendini adadığı yüce komünizm davasının yenilmez olduğuna inanıyoruz.

Cenevre basın toplantısı

21 Kasım 1985

Altıbuçuk yıldan bu yana ABD Başkanı'yla, ilk kez yapılan görüşmelerimiz sona erdi. Bu görüşmeler, hiç kuşkusuz, uluslararası yaşamda önemli bir olaydır. Bu görüşmenin önemi, yalnızca Sovyet-Amerikan ilişkileri değil, aynı zamanda özel ve hatta zor bir dönemden geçen uluslararası ilişkiler bir bütün olarak gözönüne getirildiğinde, çok daha belirginleşiyor.

Cenevre görüşmesi öncesinden söz ederek başlamak istiyorum. Bu görüşme tüm dünyada sabırsızlıkla bekleniyordu. İnsanlar, bu görüşmenin dünyadaki durumu düzeltceğini ve tehlikeli bir düzeye varan uluslararası gerginliği azaltacağını umuyordu. İki güç arasındaki tehlikeli rekabetin, genel olarak bir anlaşma umudunu azaltacak kadar çok ileri gittiği biçimindeki kuşkular da ortaya kondu. Evet, tüm bunlar doğrudur ve bunu, bizler kadar, sizler de biliyorsunuz.

Sovyetler Birliği olarak gerçek durumun tam anlamıyla farkındayız ve Amerikan politikasına ilişkin hiçbir boş hıyalın peşinde değiliz. Bu ülkede, ekonominin ve hatta siyasal düşüncenin askerileştirilmesinde ne kadar büyük mesafe alındığını görüyoruz.

Ama, dünya konjonktürünün, durumu düzeltebilecek

ve daha istikrarlı ve daha sağlam bir barış yönünde ilerlenmesini sağlayabilecek en küçük bir şansın bile gözardı edilmemesini gerektirecek kadar tehlikeli olduğunu görüyorduk.

Görüşmeye henüz birkaç ay kala, zirve yolunu açmaya, görüşmenin yapılmasını kolaylaştıracak bir hava yaratmaya başladık. Geçtiğimiz yazdan itibaren tüm nükleer denemeleri tek yanlı olarak durdurduk ve nükleer denemelerin topyekûn durdurulmasına ilişkin görüşmelere geçikmeden yeniden başlama isteğimizi açıkladık. Aynı zamanda uydusavar silahı denemeleri üstüne tek yanlı moratoryumumuzu da bir kez daha ilan ettik ve, bildiğiniz gibi, nükleer silah yığınaklarının azaltılması üstüne köklü önerilerde bulunduk. Silahlanma yarışının uzaya yayılmaması yönündeki önerilerimizi, uzayın tüm halkların iyiliği için barışçıl keşfi ve kullanımı konusunda en geniş bir uluslararası işbirliğine gitme önerilerimiz izledi.

Görüşmeden önce, yineliyorum, karşılıklı anlayış temellerini atmak, siyasal havayı yumuşatmak için herşeyi yaptık. Cenevre zirvesinden önce Varşova Antlaşması'na üye devletler Siyasal Danışma Komitesi'nin Sofya'da düzenlediği toplantıda, sosyalist ülkeler barış, yumuşama ve işbirliğinden yana, cepheleşmeye ve silahlanma yarışına karşı, uluslararası durumun tüm dünya halklarının yararına düzelmesinden yana olduklarını açıkladılar.

Barışın yazgısına karşı sorumluluk bilincimizin gerektirdiği önlemlerimiz, o sırada Cenevre'de hazırlığı süren görüşmelerdeki partönerlerimizden uygun karşılık görmedi, buna karşın yine de yapıcı tutumumuzu ısrarla koruduk.

Olayların tehlikeli gidişini, kanıtlara, örneğe ve sağduyuya dayanarak değiştirmeyi deneme gerekliliğini gördük. Uluslararası durumun yalnızca karmaşıklığı bile bizi, ABD Başkanı'yla doğrudan bir diyalogun zorunluluğuna inandırıyordu. Sovyetler Birliği'yle ABD'nin ve siyasal yöneticilerinin muazzam sorumluluğu, bu iki devletin

oynadığı çok büyük rolden kaynaklanıyor. Şu sonuca vardık: Evrensel nükleer tehlike karşısında birlikte yaşama biçiminde özetlenebilen bu soylu sanatı öğrenmek gerekir. Sovyet halkı ve kesinlikle eminim, Amerikan halkı da birlikte yaşama yanlısıdır. Bu sanat, tüm dünya halklarını ilgilendiriyor.

Tüm ülkeler halklarının barıştan yana olduklarını, yalnızca barışı koruma değil, aynı zamanda durumu düzeltme, silahlanma yarışının bırakılması için savaşımında gerçek ilerlemeler elde etme isteğinde olduklarını da biliyorduk ve bugün de biliyoruz. Büyüyen bu istek çok büyük bir önem taşıyor. Bundan başlıca iki sonuç çıkarılabilir.

Bir yandan, tüm yaptıklarımız, yaşadıkları yer ve siyasal görüşleri, dini inançları ve gelenekleri ne olursa olsun dünyadaki geniş yığınların umut ve özlemlerine uygun düşüyor; bundan mutluluk duyuyoruz. Öte yandan, bu bize yalnızca mutluluk vermekle kalmıyor, aynı zamanda pek çok konuda yükümlülük getiriyor ve herşeyden önce büyük bir sorumluluk yüklüyor.

Uluslararası durumdaki gelişmelerin bugünkü aşamasını kısaca barışın yazgısına karşı artan sorumluluk niteliyor. Halklar, bu muazzam sorumluluğu da kavradılar ve ellerindeki olanaklarla bu yönde çaba gösteriyorlar.

Bundan, bu durumun ve bu sorumluluğun devletlerin politikasını, siyaset adamlarının somut davranışlarını yönlendirmesi gerektiği sonucu çıkıyor. Hiçbir propaganda maskesi, tüm dünya halklarının duyduğu ivedi gereksinimlere uygun bir politikanın yokluğunu gizleyemez. Halklar günümüzde daha çabuk kavramayı ve herşeyi yerli yerine oturtmayı öğrendiler.

Bu benim sarsılmaz inancımdır. Sovyetler Birliği'nin siyasal yönetimindeki arkadaşlarım ve bizzat ben, durumu böyle değerlendirdik. Dikkatimizi yapıcı bir yönde, daha iyi ve daha rahat, huzurlu bir dünyaya götüren yolun aranıp bulunması üstünde topladık.

Sovyetler Birliği'nden, ABD'den, Avustralya'dan, Avrupa, Asya ve Afrika'dan çocukların, kadın ve erkeklerin, eski savaşçıların bana gönderdikleri mektuplardan çok etkilendim. Geleceğin sahibi olan, yaşama atılan ve barışın geleceği için sorumluluk duyan gezegenimizin dört bir köşesinden gençlerin de bu mektuplarda seslerini var gleleriyle yükselttiklerini vurgulamam gerekiyor.

şimdi de, görüşmenin kendisinden söz edeceğim.

Başkan Reagan'la yaptığım baş başa konuşmalar, görüşme içinde önemli bir yer tuttu. Az önce birbirimizden ayrılırken ABD Başkanı ve ben, kaç kez yalnız grştğmz hesapladık. Beş-altı kez konuştuğumuz sonucuna vardık. Bu konuşmalar, ortalama bir saat, bazen daha fazla sürdü. Bu, basit bir hesaplamadan ibaret değil elbette. Görüşmelerimiz içten, uzun, canlı ve hatta bazen çok canlı geçti. Ve bana göre, aynı zamanda bir ölçüye kadar verimli oldu. Hiç kuşkusuz, beklenenden daha uzun sürdü. Hatta, bu iki günün önemli bölümünü aldı.

Böylece, geniş bir sorunlar yelpazesini baş başa görüşme olanağı bulduk. Görüşmelerde içten ve açık siyasal bir dil kullanıldı, kanımca görüşmelerin bu biçimde geçmesi yalnızca önemli değil, aynı zamanda belirleyici oldu.

Herşeyden önce, bu görüşmelerin yanı sıra tamüyeli oturumlar ile her iki delegasyonun yeleri ve aynı konuların uzmanları arasındaki geniş ilişkiler (hem Sovyet, hem Amerikan tarafı yalnızca kendi ülkelerinde değil, aynı zamanda dünyada tanınan yetkili, bilgili kişilerce temsil edildi), bir bütün olarak bize bu iki günde ciddi bir çalışma olanağı sağladı.

Başkana, dünyadaki durum üstüne düşüncelerimizi ve değerlendirmemizi anlattık. zmlmemizin hareket noktası şudur: Son on yıl içinde dünyada, birçok dış politika olayını yeni bir yaklaşımla, yeni bir tutumla ele almayı gerektiren köklü değişiklikler oluştu. Bugünkü uluslararası durumu niteleyen, gerek bizim, gerekse ABD'nin kendi dış

politikalarımızda dikkate almamız gereken, çok önemli bir seçimle karşı karşıyayız. Söylemek istediğim, bugünkü durumda söz konusu olan yalnızca iki toplumsal sistem arasındaki tehlikeli rekabet değil, aynı zamanda hayatta kalmak ile karşılıklı yok olma arasındaki tercihtir.

Başka bir deyişle, dünyanın içinde bulunduğu sürecin nesnel gelişimi savaş ve barış sorunlarını, hayatta kalma sorunlarını dünya politikasının odak noktası yaptı. “Hayatta kalma” ifadesini durumu abartmak, panik yaratmak için değil, ama hepimizin dünyanın bugünkü gerçeklerini derinlemesine hissetmemiz ve anlamamız için özellikle kullandığımı vurgulamak isterim.

Savaş ve barış sorunu, ilk sırada yer alan, hepimizin, yürüyüşünde yaşayan tüm insanların çıkarlarını ilgilendiren yakıcı bir sorundur. Bu sorunun, artık dünya politikasının odak noktasını oluşturduğunu vurgulamak isterim. Bu ivedi soruna çözüm arama işini savsaklayamayız. Buna kesinlikle inanıyoruz. Sovyet halkının, Amerikan halkının, tüm halkların iradesi bu yöndedir. İşte ilk nokta.

İkincisine gelince, Amerikan tarafının dikkatini ber kez daha, daha önce de değindiğim şu durumlara çektik. Bunlar öylesine önemli ve öylesine önem verdiğimiz konular ki, Cenevre’de yeniden ele almayı gerekli gördük. Başka bir deyişle, silahmanma yarışının durdurulması, nükleer silahsızlanma üstüne verimli bir diyalog kurmamız ve görüşmelere başlamamız bugün bile çok zor oluyor. Yarın daha da zor olacaktır.

İşte bu nedenle, bir görüşme, ciddi bir diyalog gerekiyordu. Durmamız, görmemiz, düşüncelerimizi gözden geçirmemiz, ve gerçeklerin, ulusal çıkarların tanımlanmasına ilişkin geniş bir yaklaşım temelinde dünyada neler yapmak gerektiğini kararlaştırmamız gerekiyor. Görüşmeler ve konuşmalar sırasında, bugünkü Amerikan yönetiminin bu önemli soruna, yani savaş ve barış sorununa ilişkin tutumunu öğrenmek istiyordum.

Bu konuda hepimiz çok şey okuduk. Ve siz gazeteciler de bu konuda az şey söylemediniz. Ama kararları alanlar bakımından, karşı tarafın siyasal tutumunun hareket noktasını, bugünkü Amerikan yönetiminin izlediği dış politikanın esas amacını öğrenmek önem taşıyor. Bu çok önemli sorunun yanıtını bulmak için, büyük bir sorumlulukla, geniş bir bakış açısıyla çok çalışmak, herşeyi yan tutmadan çözebilmek için çok çaba harcamak gerekti.

Bu çözümleme, tarafların bu ciddi ve zorunlu çalışma-olmasaydı görüşme gerçekleşmezdi- sırasında ortaya koydukları tüm yaklaşım ve değerlendirme farklılıklarına karşın, bu çözümlemenin Sovyet-Amerikan ilişkilerinin iyileştirilmesinde hareket noktası oluşturabilecek ortak bir nokta bulunduğunu gösterdiği kanısındayım: Bu nokta, nükleer savaşın kabul edilemez olmasının, yürütülemeyeceğinin ve böyle bir savaşta kazanan taraf olamayacağının anlaşılmasıdır. Bu görüş tarafımızdan ve Amerikan tarafınca birçok kez ifade edildi. Bu da, bugünkü aşamada ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin temel sorunun güvenlik sorunu olduğunu gösteriyor. Biz ısrarla, her iki ülke için eşit güvenliği sağlayacak anlaşmaların gerçekleştirilmesinden yanayız.

Ancak bu temel üstünde karşılıklı güvenin ardıcıl bir anlayışla sağlamlaştırılabileceğini, siyasal havada genel bir düzelmenin yine aynı temel üstünde sağlanabileceğini düşünüyoruz; siyasal diyalogun gelişmesi, iktisadi ve insani sorunların, temaslara ve karşılıklı bilgilenmeye ilişkin sorunların ancak böyle bir ortamda verimli biçimde incelenmesi beklenebilir. Yeryüzünde yaşamın korunması ve siyasal havanın sağduyu yönünde değişmesi sorununun anahtarı işte buradadır.

Başkana, ABD üstünde hiçbir zaman askeri bir üstünlük kurmayı düşünmediğimizi ve düşünmeyeceğimizi söyledik. Dahası, baş başa yapılan görüşmeler ve tamüyeli oturumlar sırasında ABD'nin Sovyetler Birliği karşısında da-

ha zayıf ve güvenliğe sahip olmasının bize herhangi bir üstünlük sağlamayacağına, çünkü bunun güvensizliğe ve istikrarsızlığa yol açabileceğine olan derin inancımızı birkaç kez açıklamaya çalıştım. ABD'nin de ülkemize karşı benzer bir tutum içine girmesini bekliyoruz. Aynı zamanda, Başkan'a ABD'nin bize karşı askeri bir üstünlük sağlamasını hiçbir biçimde kabul etmeyeceğimizi söyledik. Sorunu böylece ortaya koymanın tutarlı, mantıksal olduğu kanısındayım. Her iki tarafın da, stratejik eşitliğe, Sovyet-Amerikan ilişkilerinin doğal durumu olarak alışmaları gerekiyor. Bir inceleme gerekiyorsa, bu incelemenin konusu, söz konusu eşitlik düzeyinin karşılıklı çabalarla nasıl indirileceğinin araştırılması olmalıdır. Başka bir deyişle, söz konusu olan, nükleer silahların, karşılıklı bir temel üstünde azaltılması yönünde reel önlemlerin alınmasıdır. İşte Sovyetler Birliği ve ABD gibi büyük devletlerin yöneticilerine, bu arada öbür devlet liderlerine yakışır bir faaliyet alanı; ortak sorunumuz bu alanda yer alıyor.

Ama, bundan mantıksal olarak, büyük önem taşıyan başka bir sonuç daha çıkıyor. Gerek ABD'nin gerekse Sovyetler Birliği'nin, yeni alanlarda, özellikle uzayda silahlanma yarışına kapıyı açabilecek davranışlarda bulunmaktan kaçınması gerekiyor. Uzayın kapısı silahlara açılırsa, askeri rekabetin kapsamı sınırsızca genişleyecek ve silahlanma yarışı, bir ölçüde bugünden görülebileceği gibi, geri dönüşü olmayan bir nitelik kazanacak ve denetim dışı kalacaktır. Bu durumda, her iki taraf da her an kaybetme duygusu içinde olacak ve sürekli olarak ısrarla bir karşılık bulmaya çalışacaktır; tüm bunlar, karşı önlemler mutlaka ve yalnızca aynı alanı kapsamayabileceği için silahlanma yarışını, yalnızca uzayda değil, yeryüzünde de hızlandıracaktır. Yeter ki bu önlemler etkili olabilsin.

Başkan'la konuşurken nasıl düşündüysem şimdi de aynı biçimde düşünüyorum. Böylesi bir durum oluşursa, askersel rekabetin, silahlanma yarışının şu ya da bu biçimde

frenlenmesine ilişkin bir anlaşma olasılığının çok zor olacağını yineliyorum. Daha önce söylediğimi vurgulayarak yineliyorum: Bugünkü durum, bir sınıra gelip dayandığımız olgusuyla ayırdadiliyor. Bu nokta gerçekten sorumlu bir biçimde enine boyuna düşünülmezse, siyaset adamlarının yanlış sonuçları yüzünden, tüm halklar için ağır sonuçlar doğuracak hareketlere yol açabilir.

Elbette, ülkelerimiz arasındaki ayrılıklar devam edecektir. Rekabet de sürecektir. Ama, rekabetin, izin verilebilecek sınırı aşmamasını ve askeri bir sürtüşmeye yol açmamasını sağlamak gerekiyor. Esas olan her sistemin, kendi üstünlüklerini örneklerle kanıtlamasıdır.

Biz, Amerikan toplumunun ve öbür gelişmiş ülkelerin yalnızca zayıf noktalarını değil, güçlü noktalarını da biliyoruz. Doğal olarak, henüz değerlendirilmemiş olanlar da içinde olmak üzere, kendi olanaklarımızı daha iyi biliyoruz. Kısacası, ABD'yle yarışmadan, hem de en etkin yarışmadan yanayız. Yalnızca kuramsal varsayımlar ve düşünceler değil, tarihin ta kendisi barış içinde bir arada yaşama politikasının geçerliliğini doğruladı.

SSCB ve ABD arasındaki ilişkilerin gelişiminde pek çok şey, her iki tarafın kendi çevrelerini nasıl algıladığına bağlıdır. Bu noktada, bize göre, tarihsel gerçekleri iyi anlamak, politikayı çizerken bunları göz önüne almak ayrı bir önem taşıyor. Bunu söylerken hem Sovyet hem Amerikan yöneticilerini düşünüyorum.

Bugünkü dünya kendi çıkarları, kendi özlemleri, kendi politikaları, kendi gelenek ve dilekleri olan egemen halklar ve ülkelerden oluşan karmaşık bir bütündür. Halkların birçoğu, bağımsız gelişme yoluna girmiş bulunuyor. İlk adımlarını sömürgecilikten, yabancı egemenliğinden miras kalan son derece zor koşullarda atıyorlar. siyasal bağımsızlıklarına kavuştuktan sonra, iktisadi bağımsızlıklarını sağlamak istiyorlar. Kaynaklara, işgücüne, yani özgün bir çalışma sürecinde kendilerine daha iyi bir yaşam sağlaya-

bilecek ögelere sahip olduklarını görüyorlar. Bu gerçek, geniş kıtaları kapsıyor. Her halkın siyasal, iktisadi ve toplumsal alanda kendi egemenlik hakkını kabul ettirmek istemesi doğaldır.

Bu politika bazılarının hoşuna gidebilir ya da gitmeyebilir, ama belli bir ülkenin iç süreçlerini, egemenlik hakkına, kendi yolunu, kendi sistemini kendi yöntem ve biçimlerini, kendi dostlarını seçme hakkına sahip şu ya da bu halkın çıkarlarını yansıtıyor. Her halk bu hakka sahiptir. Eğer söz konusu hak kabul edilmezse, uluslararası ilişkilerin nasıl sürdürülebileceğini bilemiyorum.

Geçen yılın Aralığında Büyük Britanya'ya yaptığım yolculuk sırasında, bir zamanlar Moskova Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde uluslararası ilişkiler konusunda öğrenim görürken Palmerston'un beni çok etkileyen şu cümlesini anımsadım: Büyük Britanya'nın ne ebedi dostu ne de ebedi düşmanı vardır, yalnızca ebedi çıkarları vardır. Margaret Thatcher'a bu düşüncüyü paylaştığımı söyledim. Palmerston ve Büyük Britanya'nın bugünkü siyasal yöneticisi olan siz, kendi çıkarlarınız olduğunu kabul ediyorsunuz ama, öbür halkların ve öbür ülkelerin de kendi çıkarları olduğunu kabul etmelisiniz.

Nitekim iki yüze yakın devlet uluslararası alanda boy gösterince her biri kendi çıkarlarını savunmaya çalışıyor. Ama bu çıkarlar hangi noktaya kadar savunulabiliyor? Söz konusu çıkarları savunabilmek, işbirliği temelinde başkalarının çıkarlarının da dikkate alınmasına bağlıdır. İşte bu nedenle, tüm dünyayı kendi avlakları olarak görenlerin yaklaşımını reddediyoruz. Bunu her zaman söyledik; on yıl önce açıkladık, bugün de dile getiriyoruz ve yarında yinelemekten geri durmayacağız. İki yüzlü bir politika izlemiyoruz. Politikamız dürüsttür ve gizlisi saklısı yoktur. Biz işte bu anlayışla hareket ediyoruz ve yarın da aynı biçimde davranmaya devam edeceğiz.

Çeşitli devletleri dünyanın şu ya da bu bölümünde karşı

karşıya getiren gerginlik, bölgesel çatışmalar ve hatta savaşlardan, köklerini hem geçmişten hem de ilgili ülke ve bölgelerin bugünkü toplumsal-iktisadi durumundan alıyorlar. Bu çelişkiler yumağına Doğu ve Batı arasındaki rekabetin yol açtığı görüşü doğru değildir; hatta son derece tehlikelidir. Bunu Başkan'a ve Amerikan heyetine söyledim.

Söz gelimi eğer bugün Meksika, Brezilya ve bazı başka devletler artık yalnızca borçlarını değil, bu borçların faizlerini bile ödeyemeyecek durumdalarsa bu ülkelerin nasıl bir süreç içinde olduklarını düşünmek zor değildir. Bu durumu daha da ciddileştirebilir ve hatta bir patlamaya yol açabilir. Yine "Moskova'nın parmağı" mı aranacak? Bu kadar önemli sorunlar karşısında tüm dünyanın gözleri önünde herhalde bu kadar sorumsuzluk gösterilmesi ve benzeri iddialarda bulunulması düşünülemez! Bu beylik sözler, hâlâ daha şurada burada işitiliyor; bu iddialar kabul edilemez, a fortiori bugünkü gibi görüşmelerde hiç kabul edilemez. Aramızda bayağılıklara yer verilmemesi gerektiğini söylüyoruz. Zirve hazırlığı sırasında yeterince söylenti ortaya atıldı. Savaşım çetin geçti ve siz gazetecilerin de bunda payı oldu.

Doğal olarak, Sovyetler Birliği ve ABD, genel çıkarları, bağlaşıklıkları ve dostları olan iki büyük devlettir. Dış politikada da öncelikleri vardır. Ancak, Sovyet yönetimi bunu bir sürtüşme kaynağı olarak değil, ama daha çok ve genellikle Sovyetler Birliği'yle ABD'nin ve dolayısıyla yöneticilerinin barışın geleceğine karşı büyüyen, özel bir sorumluluk kaynağı olarak görüyor. Biz meselelere böyle bakıyoruz. Hiç kuşkusuz, dünyanın şu ya da bu bölgesindeki durumu tartışabiliriz. Değerlendirmelerimiz, şu ya da bu olayın, şu ya da bu çatışmanın nedenleri konusunda farklı ve hatta çoğu kez çelişkili olacaktır. Çözümüne katkıda bulunacak yolları araştırmak üzere şu ya da bu bölgesel sorunun tartışılmasına ilkesel bakımdan karşı değiliz. Bu konuyu Başkan'la konuştuk, ve Ortak Açıklama'da görüle-

ceği gibi bu yöndeki ortak çabalarımızı sürdürmeyi kararlaştırdık. Ama, bu çalışmalar, durmadan vurguladığımız ve burada da yinelediğim gibi, başka devletlerin iç işlerine kesinlikle karışmadan yapılmalıdır. Sovyet-Amerikan ilişkilerinin, bu görüşmede savunduğumuz ve Başkan'a ve tüm Amerikan heyetine açıkladığımız çerçevesi işte budur. Daha geniş biçimde geliştirilen bu anlayışı, size, özü itibariyle özetlemeye çalıştım.

Sovyet-Amerikan ilişkilerini geliştirmenin gerçekten olanaklı olduğu görüşündeyiz. Sorunlar, hatta ortadan kaldırılması gereken sorun yığınları birikmiş olsa da bu mümkündür. Sovyet yönetimi, bu çalışmanın gerektirdiği siyasal iradeye sahiptir. Ama, söz konusu çalışma Amerikan tarafıyla birlikte yapılmalıdır. Sözgelimi, jeologlar ya da madenciler döküntüyle, yani tehlikeli bir durumla karşılaştıklarında onları kurtarmak amacıyla gelen kurtarma ekiplerinin birbirlerine yardımcı oldukları bilinen bir şeydir.

İlişkilerimizin ağırlaşmasını ve sürtüşmeye doğru gitmesini önlemek, düzelme yönünde yeniden normal bir gelişme izlemesini sağlamak için bu çalışmayı, çabalarımızı birleştirerek gerçekleştirmek gerekiyor. Biz, buna hazırız. ABD Başkanı'na, elimizdeki olanağı, Sovyet-Amerikan ilişkilerini normalleştirme yönünde kullanamazsak bunun büyük bir yanlış olacağını söyledim. Aramızdaki ilişkilerin normalleşmesi, genel olarak dünyadaki durumun düzelme sürecine girmesi demektir.

Cenevre görüşmesinin temelini oluşturan başlıca konuya birkez daha dönüyorum. Savaş ve barış, silahsızlanmanın denetimi sorunlarının görüşmelerin odak noktasında yer almadığı ne bir toplantı ne de baş başa bir konuşma oldu. Bu sorunlar Cenevre görüşmesinin esasını oluşturdu. Amerikan tarafına, "Yıldızlar Savaşı" programının yalnızca her tip silahlanma yarışını körüklemekle kalmayacağını, aynı zamanda bu yarış frenlemeye yönelik her çabaya da bir son vereceğini anlattık. Yanıt olarak, bize,

geniş kapsamlı uydusavar savunma sisteminin, uzayda üslenmiş öğeleriyle birlikte sözde savunma nitelikli olduğu bir kez daha anlatıldı. Bize şu soru yöneltildi: Cenevre'den sonra, saldırı silahlarında bir indirim gitmeyi reddettiğiniz takdirde bunu halkınıza nasıl açıklayacaksınız? Verdiğimiz yanıtı yineliyorum: Sorunlar bu yaklaşımla ortaya konmamalı, uzay kapısının silahlanma yarışına kesin olarak kapanması koşuluyla nükleer silahlarda köklü bir indirim gitmeye hazırız. Bu koşulla, nükleer silahların yüzde 50 oranında azaltılması ilkesinden hareketle ilk aşamayı, daha sonra köklü bir indirim yolunda daha ileri gitmek üzere öbür nükleer devletleri de bu sürece katarak aşmaya hazırız.

Dünyanın belli bir bölümünde, hatta belki de bazı siyaset adamlarıyla basın çevrelerinde, SDI konusunda sanki belli bir olumlu tepki gözleniyor. Bunun bir savunma silahı, bir kalkan olacağı iddia ediliyor. Bu görüş tamamiyle yanlıştır. Çünkü, özü itibariyle, dünyadaki silah yığınakları ve devam eden silahlanma yarışı dikkate alındığında, bu süreci denetleme, frenleme, gemleme ve geriletme olanağını bulamadığımız bu karmaşık durumda ABD bize uzayda bir yarışa girmeyi öneriyor. Bu durumda, verimli görüşmeler gerçekleştirebileceğimizi kim garanti edebilir? Sanırım, sağduyu sahibi hiç kimse bunu yapamaz. Amerikan tarafı SDI'nin, uzaya silah konuşlandırılması anlamına geldiğini itiraf etmek istemiyor. Ne var ki söz konusu olan silahlardır. İster Amerikan ister Sovyet olsun bu silahlar yerkürenin tepesinde dalga dalga yığılacaktır. Hepimiz, tepemize ne düşeceğini görmek için gözlerimizi gökyüzüne çevireceğiz. Amerikan tarafına söylediğimiz gibi, kazayla da olsa, uzayda bir çatışmanın sonuçlarını kafamızda şöyle bir canlandıralım. Bir füzeden bir parçanın koptuğunu, başlığın yoluna devam ederken taşıyıcı füzenin yolundan çıktığını ve bir uzay silahı kümesine çarptığını varsayalım. Yayılacak olan sinyaller, öbür tarafın -bu

varsayımda taraf belirtmiyorum- bu silahları yok etme girişimi olarak yorumlanacaktır. Tüm bilgisayarlar çalışmaya başlayacak, ve siyaset adamları söz konusu durumda sağduyulu hiç bir girişimde bulunmayacaklardır. Daha ne olsun? Böylece geleceğimiz bu tür olaylara bağlı kalacaktır. Buna benzer birçok durum hayal edilebilir. ABD Başkanı'na söyledim: Anlayabildiğimiz kadarıyla bu düşüncenin, kendisini birey olarak çok ilgilendirdiğini hissettik. Ama, bu kadar büyük bir devletin sorumlusu ve bir siyaset adamı olarak, güvenlik sorunlarına ilişkin bu tutumunu anlayamıyoruz. Görüşmelerimizden sonra Amerikan tarafının, bu konuda Başkan'a söylediklerimizi gereken sorumlulukla inceleyeceği görüşündeyiz.

Görüşmenin, düşünce tarzımızın Amerikalılar'ın hoşuna gitmediğini bir kez daha açığa çıkardığını gördük; biz ise, Amerikan tarafının yargılarında bir mantık bulamadık. Bize "SDI'yi ilk olarak Amerikalılar gerçekleştirirlerse, inanın, Sovyetler Birliği'nin hizmetine vereceklerdir" diyorlar. Bunun üzerine ben de, "Sayın Başkan, daha önce de açıkladık, nükleer silahı ilk kullanan taraf olmayacağız ve ABD'ye saldırmayacağız. Bir yandan karada ve denizaltında saldırı potansiyelinizi korurken, niçin uzayda da silahlanma yarışını başlatmaya hazırlanıyorsunuz? Çünkü, bize inanmıyorsunuz. O halde, biz niçin size, sizin bize güvendiğinizden daha çok güvenelim? Üstelik, size inanmamız için nedenler var, çünkü her iki tarafın da uzaya silah taşımaması ve yeryüzünde silahsızlanmaya gidilmesi önerisini biz yapıyoruz" dedim. Tüm bunlar, herkesin anlayabileceği kadar açıktır.

Kısacası, bu sözlerin, Amerikan tarafının son sözleri olmadığını umarım. Başkan'la görüşmelerimiz ciddi geçti, ikimiz de karşılıklı gerekçelerimizi dikkatli biçimde dinledik ve not aldık. ABD'nin, "Yıldızlar Savaşı" programının kötü yönlerini ve sonuçlarını yeniden düşünme ve yeniden değerlendirme iradesine ve kararlılığına sahip olması,

uluslararası güvenlik sorunlarının çözümüne ve silahlanma yarışının bırakılmasına giden yolu açacaktır; bu arada denetim sorununu da kastediyorum. Bu sorun üstüne yaratılan birçok spekülasyon, aynı zamanda Sovyeter Birliği'nin tutumunu da büyük ölçüde saptırıyor. Doğru olan, Sovyetler Birliği'nin denetime açık olduğudur. Uzayda silah konuşlandırılmasını yasaklayan bir anlaşmaya varıldığı takdirde, bu anlaşmanın denetimi için, karşılıklılık temelinde laboratuvarlarımızı açmaya hazırız. Ama bize, laboratuvarların açılması ve silahlanma yarışının uzayda nasıl geçtiğinin denetlenmesi öneriliyor. Bu saflıktır ve hareket noktası yanlıştır ve kabul edilemez.

Amerikan tarafı da kendi nükleer silah denemelerini durdursa ve bu konuda bir anlaşma imzalarsak, bizim açımızdan, uluslararası denetleme yolu dahil, denetim sorunu diye birşey kalmayacaktır.

Her iki taraf da nükleer silahları yüzde 50 oranında azaltsa, elbette bu indirim sürecini denetlemek gerekecektir ve bu, Amerikalılar'ı olduğu kadar bizi de ilgilendiriyor.

Bugünkü aşamada, nükleer silahların yüzde 50 oranında azaltılmasına ilişkin tutumlar arasında ortaya çıkan farklılıklara da bir iki kelimeyle değinmek isterim. Amerikalılar'ın sunduğu proje üstüne söyleyeceklerimiz var. Amerikalılar'ın da bizim projelerimiz üstüne söyleyecekleri var. Ama biz bu farklılıkları abartmıyoruz, ve uzayda silahlanma yarışına girilmediği takdirde karşılıklı olarak kabul edilebilir bir çözüm aramaya hazırız. Her iki tarafın önerileri, karşılıklı olarak kabul edilebilir çözümler araştırma temelini oluşturuyor. Bu noktada, ödünler verilebilir, durumu aydınlatmak için zaman gerekiyor. Bu çözümleri, askeri bir üstünlük elde etmeyi istemediğimiz ve eşit bir güvenlik için çalıştığımız temel ilkesinden hareketle araştırmaya hazırız.

Görüşmede, insani sorunlar üstünde de görüş alışverişinde bulunduk. Bu görüş alışverişi, ortak açıklamada yer

alan uygun uzlaşmalarla sonuçlandı. Sovyet-Amerikan ikili ilişkilerinde ortaya çıkan bazı sorunlarda anlaşmayı başardık ve, bilim ve kültür, öğrenim ve enformasyon alanlarında temasları genişletmeye karar verdik. Öğrenciler ve sporcular arası ilişkiler, televizyon programları alışverişi daha da genişletilecektir. Hava bağlantıları üstüne bir anlaşma yapılması konusunda da ilke anlaşmasına vardık. Moskova'dan aldığımız bilgilere göre, bu sorunun dün çözümlendiğini sanıyorum.

Dikkatinizi özellikle, termonükleer sentez alanında bir işbirliği oluşturmak üzere başka bazı devletlere birlikte çağrıda bulunmayı kararlaştırdığımız noktasına çekmek istiyorum. Bu, çok ilginç bir görüştür. Bu projenin gerçekleştirilmesi, son derece önemli bir alanda yeni bir sayfa açılmasına olanak verebilecektir; başka bir deyişle, hemen hemen tükenmez bir enerji kaynağı insanlığın hizmetine sunulmuş olacaktır. İşte ortak bir çalışma alanı daha. Ayrıca, bu hedefin, bilim adamlarının çok büyük çaba harcamasını, tekniğin tüm olanaklarının harekete geçirilmesini, yeni teknolojik tasarımlarını zorunlu kıldığını da belirtmek gerekir; tüm bunlar, teknik ilerlemeye ve teknolojiye ivme kazandıracaktır.

Görüşmenin siyasal ve genel sonuçlarına gelince, başka bir etkeni daha dikkate almak büyük önem taşıyor. Görüşmenin büyük siyasal etkisinin farkındayız. Görüşme, kamuoyunun, Sovyet-Amerikan ilişkilerindeki sorunlarla silahlanma yarışının yarattığı tehlike ve durumu normalleştirmenin gerekliliğiyle ilgilendiğini açığa çıkardı ve bu ilgiyi körükledi.

Bu konuda, sizlere bazı olaylardan söz etmeyi gerekli görüyorum. Önceki gün, ABD barış hareketlerinin önderlerinden oluşan bir grup, tanınan bir siyaset adamının, Jesse Jackson'ın yönetiminde büyükelçiliğimize geldi. Onları, dün olduğu gibi bugün de, Başkan Reagan'a ve bana yollanan bir mesajı imzalayan milyonlarca ABD yurttaşını temsil

eden değerli ve saygı değer Amerikan yurttaşları olarak gördüğümüzü belirtmek isterim. Bu mesajla, görüşmeye tam başarı dilediler ve barışı güçlendirmeye yönelik somut önerilerde, bu arada nükleer denemeleri durdurma önerisinde bulundular. Elbe kıyısındaki görüşmeye katılan Amerikan eski muharıplerinin yanı sıra çocuk örgütleri dahil, başka ülkelerden birçok toplumsal kuruluşun temsilcileri de Cenevre'ye geldiler. Sovyet heyetinden onları kabul etmesini istedim. Coşkulu görüşmelerdi bunlar. Bu arada, dostlarımızın, sosyalist ülkelerin ve bağlantısız devletlerin her zaman hissettiğimiz güçlü desteğini ve dayanışmasını ayrıca belirtmeyi gereksiz buluyorum. Görüşmeden hemen önce altı devletin (Hindistan, Meksika, Arjantin, Tanzanya, Yunanistan ve İsveç) liderleri, her tip nükleer silahın dondurulmasını önerdiler. Onların bu girişimine hakettiği değeri veriyoruz. Nobel ödülü sahibi önemli bir grubun, anlaşmaya varmadan Cenevre'den ayrılmama dileği ya da gerekliliği dışındaki tüm önerilere katılmaya anında hazırdım. Bu öneriyi kabul etmenin doğurabileceği bir tehlike vardı. Ülkelerimize dönmeden daha uzun bir süre Cenevre'de kalabilirdik. Ama şimdi, başka türlü düşünme eğilimindeyim. Bugün hiç kuşkusuz bu öneriye de katılabilirim.

Bayanlar, Baylar, yoldaşlar, tarihin yönü birden değişmeye başlayınca doğruluk anları da, hava kadar gereklidir. Uluslararası durum, silahlanma yarışının hızlanması nedeniyle çok tehlikeli bir nitelik kazandı; bu konuda, insanları korkutan gerçek dışı birçok söylenti yayılıyor. Artık, bu sisi dağıtmak, sözleri davranışlarla doğrulamak gerçekten gerekiyor. Bunun en iyi yolu doğrudan diyalogdur; dünyadaki rolleri ve sorumlulukları göz önüne alındığında, devletlerimiz arasında genellikle bir zirve görüşmesi gerektiren diyalogdur. Zirvede, sorunlar, doğrudan kaçmanın olanaksızlaştığı başka bir düzlemde inceleniyor. Demek ki, görüşmenin genel sonuçlarından söz ettiğimizde, bu konudaki farklılıkların ortaya konmadığı bir değerlendirme

yapmak yanlış olabilir. Cenevre'de, gündemin esasını oluşturan silahlanma yarışından vazgeçilmesi konusunda anlaşabilmiş olsaydık hiç kuşkusuz çok daha iyi olacaktı. Ne yazık ki bu konuda anlaşmaya varamadık.

Amerikan tarafınının şimdilik önemli kararlar almaya hazır olmadığı ortaya çıktı. Kaldı ki, bana göre, bu dalga uzunluğunda başlamış olsa bile bu süreci şu iki gün içinde sonuçlandırmak gerçekten olanaksızdı. Belli bir işlevi söz konusu. Yine de, yaptığımız görüşme, çok basit kategoriler çerçevesinde değerlendirilemeyecek kadar çok önemli bir olaydır. Anlaşmazlıklarımızın niteliğini açığa çıkarmamıza, ve en azından düşündüğüm ve umduğum doğruysa, SSCB'ye ve yöneticilerinin politikasına ilişkin bazı yanlış değerlendirmeleri, birikmiş olan önyargıları kısmen ortadan kaldırmamıza olanak verdi. Bu, olayların daha iyi yönde gelişmesini kolaylaştırabilir. Güven bugünden yarına kurulamaz. Bu, kendiliğinden oluşan bir süreç değildir. Ayrıca, Başkan'dan ABD'nin üstünlük peşinde olmadığını ve nükleer savaş istemediğini açıklamasını büyük bir dikkatle dinledik. Bu açıklamaların davranışlarla doğrulanmasını görmeyi içtenlikle diliyoruz.

Bu görüşmeyi, gerek Sovyet-Amerikan ilişkilerinde gerekse genel olarak uluslararası yaşamda iyiye doğru değişmeler sağlamayı amaçlayan bir diyalogun başlangıcı olarak görmek istiyorum. Bu açıdan, görüşmemizin, ileri doğru gidebilmenin koşullarını yarattığını söyleyebilirim.

Cenevre zirvesinin sonuçlarına ve rolüne ilişkin değerlendirmemiz kabaca böyledir; işte aynı nedenle bu konuk-sever kentten geleceğe iyimser bir bakışla ayrılıyorum. Sağduyu kazanmalıdır. Yeni görüşmeler umuduyla sizlerden ayrılıyorum.

* * *

Mihail Gorbaçov, daha sonra gazetecilerin sorularını yanıtladı.

Soru (BBC, Büyük Britanya): Sayın Genel Sekreter,

Cenevre zirvesinden sonra Sovyet-Amerikan ilişkilerinin ve uluslararası yaşamın perspektifleri sizce nelerdir?

Yanıt: Geleceğe oldukça umutlu bakıyorum. Hem Sovyet-Amerikan ilişkilerinde hem de genel olarak uluslararası ilişkilerde sorumluluk göstermeyi, Cenevre görüşmesinde her şeye karşın beliren yaklaşımı sürdürürsek en yakıcı sorunlara çözüm bulabiliriz, bu sorunları çözme yollarını bulacağımıza kesinlikle inanıyorum.

Soru (Sovyet televizyonu): Az önce, bugünkü uluslararası ilişkileri yeni bir yaklaşımla, yeni bir anlayışla ele alma zorunluluğundan söz ettiniz. Sizce bu yeni yaklaşım, bu yeni anlayış neye dayanıyor?

Yanıt: Gerçekten, uluslararası ilişkilerin bugünkü aşamasında, devletler arasında daha sıkı bağlar ve daha büyük bir karşılıklı bağımlılıkla nitelenen bu aşamada, yeni bir politikanın zorunlu olduğuna inanıyorum.

Yeni yaklaşımın, bugün her devletin kendi politikasını bu dünyanın gerçeklerine dayandırması anlamına geldiği görüşündeyiz. Bu, yapıcı bir politikanın esas koşuludur, söz konusu yaklaşım uluslararası durumun düzelmesine de katkıda bulunacaktır.

Savaş ve barış sorunları dünya politikasının temelini oluşturuyor ve her halkın ortak kaygısını oluşturuyor.

Tüm ülkeler, sanayileşmiş kapitalist ülkeler, sosyalist ülkeler ve gelişme yolundaki ülkeler iktisadi, toplumsal sorunlar ve çevre sorunlarıyla karşı karşıyalar. Bunlara, işbirliği ve karşılıklı uyuma temelinde çözüm bulmak daha kolaydır. Bir diyalog gerekiyor, işbirliğini genişletmek ve çabaları birleştirmek gerekiyor.

Gelişmekte olan ülkelerin önündeki sorunları örnek alarak anacağım. Bu sorunları soyutlayamayız. Gerçeklere dayanan bu yeni politika, hepimizi, daha iyi bir yaşam isteyen sayıca çok bu devletlerin, karşı karşıya kaldığı sorunlara çözüm aramaya zorluyor.

En önemli sorun, silahlanma yarışını durdurmak için

elimizden gelen herşeyin yapılması gerekliliğidir. Bu, artık giderek daha iyi anlaşılıyor. Bu hedefe ulaşamazsa, planlarımız ve eylemlerimiz tehlikeye düşebilir, umutlarımız yıkılabilir.

Ulusal çıkarların savunulmasının bir gereği gibi gösterilmek istenen ve yalnızca bencil çıkarlarla sınırlı kalan eski yaklaşımın ileriye doğru hiçbir harekete olanak vermediğine inanıyorum. Bugünkü aşamaya uygun ve dünyadaki gelişmelerin de ön plana çıkardığı gerçekleri dikkate alacak yeni bir politika oluşturmak gereklidir.

Soru (Amerikan televizyon şirketi NBS): İkinci Dünya Savaşı döneminde ABD ve Sovyetler Birliği faşizme karşı birlikte savaştılar ve faşizmi yendiler. Başkan Reagan'la görüşmenizin içeriğinin hareketle, Sovyetler Birliği'nin ve ABD'nin Afrika'daki açlıkla, uluslararası terörizme karşı, kirlenme, kanser vb. gibi hastalıklarla savaşımında birlikte hareket edebileceklerini düşünüyor musunuz?

Yanıt: Tarihimizin bu önemli evresini anımsattığınız için size minnettarım. Biz de o dönemi unutmuyoruz. Cenevre görüşmesinin, ülkelerimiz ve halklarımız arasında geniş bir işbirliği koşullarını sağladığı kanısındayım. Durumu basite indirgememek için özellikle ülkelerimiz ve halklarımız diyorum.

Bugün bizleri ayıran farklılıkların ne kadar derin olduğunu biliyorum, Sovyet-Amerikan ilişkilerinin gerçek durumunu göz önüne alıyorum. Ama, andığınız sorunları çözmek için işbirliği dahil bir etkileşimin olanaklı olduğuna inanıyorum. Şimdilik, bu konuyla ilgili küçük farkları ele almak istemiyorum.

Gelişmekte olan ülkelere yardım etmek için muazzam olanakların ortaya çıkmasını sağlayabiliriz. Bugün, yalnızca Latin Amerika'da, yarısı çocuk çok sayıda insan açtır ya da yetersiz besleniyor. Dünyadaki askeri harcamaların yalnızca yüzde 5-10 civarında azaltılması bu sorunun ortadan kaldırılmasına olanak verebilir.

Dolayısıyla, tüm bunlar, üstünde enine boyuna düşünmemize değer konulardır.

Sorunuzu takdir ediyor ve olumlu biçimde yanıtlıyorum. Bu yanıtlım, andığınız sorunlara yaklaşımımız konusunda bazı küçük farklılıklarımız olmadığı anlamına gelmiyor, elbette.

Soru: (Amerikan televizyon kumpanyası NBS): Başkan Reagan'ın SDI üstüne yanıtının sizi hayal kırıklığına uğrattığını söylediniz. Bu görüşmeden sonra, silah hacminde bir değişiklik olmayacak. Güvenliğin, Cenevre'den sonra arttığı söylenebilir mi? Evetse, niçin?

Yanıt: Silah miktarının görüşme öncesinde neyse sonrasında da aynı kalmasına karşın dünyada güvenliğin arttığını söyleyebilirim. Ne olursa olsun, görüşmenin kendisi, sonuçları güvenliğin pekişmesine belli bir katkıda bulundu, çünkü görüşme diyaloga, anlayışa, yani güvenliğin pekiştirilmesine götüren yolun başlangıcını vurguluyor. İşte, Cenevre'nin, bu yöndeki siyasal etkisi.

Soru: (Pravda): Sovyetler Birliği ve ABD'nin, silahlanma yarışını en kısa sürede durdurmak için alabileceği somut pratik önlemler nelerdir?

Yanıt: Tüm konuşmamı bu konuya ayırmama karşın, bir kez daha yinelemek istiyorum: Durmamız gerekiyor.

Uzayda silahlanma yarışının önüne geçebilirsek, bizim önerilerimiz ve Amerikan tarafının önerileri, ileriye gitmeye uzlaşma aramaya, dengeyi en alt düzeyde gerçekleştirme-ye olanak verecektir. Bunun için iyi bir mekanizma vardır; o da Cenevre görüşmeleridir.

Şunu da ekleme isterim: Amerikan yönetiminin, tüm nükleer silah denemelerinin yasaklanması konusunda son sözünü henüz söylemediğini umuyoruz. Bu, tüm dünyanın isteğidir. Amerikan tarafının, durum üstüne enine boyuna düşünme zamanı vardır. Olumlu bir karar, silahlanma yarışını durdurma ve silah indirimi sürecini hızlandıracak bir adım anlamına gelecektir. SSCB ve ABD yöneticileri ara-

sında diyalogun sürekli derinleştirilmesinin de bu süreci kolaylaştıracağı görüşündeyim. Bu diyalogu genişletme konusunda anlaştık, ülkelerimizin en yüksek düzeydeki yöneticilerinin siyasal diyaloga katılmasının silahlanma yarışını geriletme sürecine katkıda bulunacağı kanısındayım.

Başka bir ayrıntı daha, Cenevre görüşmelerinin teması, yani bu görüşmelerin amaçları ve konusu da tüm halkları ilgilendiriyor. Sorumlu siyaset adamları, en başta devlet yöneticileri bu konuda kararlı ve yapıcı bir tutum içine girmeleri büyük önem taşıyor.

Kanımca, siyaset adamlarının ezici çoğunluğu Cenevre'de çözümler arama çalışmasına ivme kazandırılmasından, silahlanma yarışını durdurmaya ve silahsızlanmanın başlatılmasına olanak verecek çarelerin bulunmasından yanadır.

Soru (Alman Demokratik Cumhuriyeti televizyonu): Sizce, görüşmenin en önemli sonuçları nelerdir? Başka bir soru: Zirve düzeyinde siyasal diyalogun önemi neden kaynaklanıyor?

Yanıt: Sorunuza yanıt verirken, her şeyden önce Cenevre görüşmesinin Sovyet-Amerikan ilişkilerinde önemli bir aşamayı ifade ettiğini vurgulamak isterim. Bu görüşme, söz konusu ilişkileri düzeltme ve tüm alanlarda normalleştirme yollarını araştırma sürecinin başlangıcını ifade ediyor. Bu araştırma, her iki tarafın birlikte çabalarıyla sürdürülürse, dünyadaki durumun iyileşmesine katkıda bulunacaktır. Bu anlayış, kanımca görüşmenin siyasal bilançosunu oluşturuyor.

Cenevre görüşmesinde dikkatler dünya halklarını ilgilendiren sorunlar üstünde toplandı.

Sovyetler Birliği ve ABD yöneticilerinin ortak açıklaması, nükleer savaşın olanaksız olduğunu, hiç bir zaman başlatılmaması gerektiğini, iki ülke liderlerinin askeri üstünlük arayışı içinde olmadıklarını, Cenevre görüşmelerine yeni bir canlılık kazandıracaklarını içeriyor; tüm bu nok-

taların, pratik önlemlerle ardıcıl bir anlayışla somutlaştırıldığı taktirde daha şimdiden çok büyük bir önem taşıdığı açıkça görülüyor.

Sıra ikinci sorunuzda. Görüşmenin, tarafların tutumlarını karşılaştırma, birbirlerini daha iyi anlama ve bu temel üstünde çağımızın yakıcı sorunlarına karşılıklı olarak kabul edilebilir çözümler arama olanağını veren siyasal diyalogu korumaya önem vermeleri gerektiğini ortaya koyduğu kanısındayım.

Soru (İtalyan gazetesi *Il Mattino*): İkinci Dünya Savaşı sırasında Sovyetler Birliği büyük maddi kayıplara ve insan kaybına uğradı. Bununla birlikte, Sovyetler Birliği'nin savaşın sona ermesinden 40 yıl sonra iki Alman devletini yeniden birleşmesine katkıda bulunabileceğini düşünüyor musunuz?

Yanıt: Bu sorunun, Helsinki Konferansı'nda sonuna kadar tartışıldığını ve incelendiğini sanıyorum. Helsinki süreci ve tüm Avrupa devletlerince, ayrıca ABD ve Kanada tarafından da imzalanan Nihai Senet hepimizin ortak eseridir. Helsinki süreci, desteklememiz ve alabildiğine geliştirmemiz gereken bir süreçtir. Sorunuzun yanıtı Helsinki sonuçlarında saklıdır.

Soru (İsviçre radyosu): "Yıldızlar Savaşı" konusunda SSCB ve ABD'nin tutumları arasında derin bir farklılık olduğunu vurguladınız. Bu farklılık Cenevre görüşmelerinin ilerlemesini engellemeyecek mi?

Yanıt: Daha önce söylediğimi yinelemek istemiyorum. Tutumumuz bir kaç sözcükle ifade edilebilir. Cenevre görüşmelerinde yapıcı bir politika ortaya koyuyoruz. Silahlanma yarışını durdurmak, nükleer silahlarda köklü bir indirime gitmek için çözümler bulmaya çalışıyoruz; amacımız, daha ileri evrelerde, tüm nükleer devletlerin katılımıyla nükleer silahların ortadan kaldırılmasını gerçek anlamda ele almaktır. Uzayda silahlanma yarışı kapısının sıkı biçimde kapanması durumunda, biz bunun olanaklı olduğuna ke-

sinlikle inanıyoruz.

Soru (Associated Press): Başkan'ın "Yıldızlar Savaşı"na kişisel olarak bağlılığını ve SDI konusunda ayrıntılı biçimde konuştuğunuzu ifade ettiniz. Gerekçelerinizi nasıl karşıladı? Nasıl bir tepki gösterdi? Bu sorunun önündeki engelleri kaldırmanın olanaklı olduğunu düşünüyor musunuz?

Yanıt: Bana göre, Amerikan tarafının, söylediklerimizi, görüşmeden sonra inceden inceye düşünmesini gerektiren nedenler vardır. Gerekçelerimizin anlaşılacağını umut ediyoruz. Bu gerekçelerin bizim yorumumuz yönündeki anlamı, Ocak ayında ortaya çıkan uzlaşmanın ruhuna uygundur; yani Cenevre görüşmelerinin ışığında, uzayda silahlanma yarışının önüne geçilmesi koşuluyla, nükleer silahlarda köklü indirim yoluna girmeliyiz.

Bu hedefi, daha önce birlikte belirtmiştii. ABD Başkanı, SDI'nin bir kalkan olduğunu ifade ediyor. Bunun, füzelere olduğu kadar, uzay araçlarına ve yeryüzündeki hedeflere de karşı kullanılabilecek bir uzay silahı olduğunu Başkan'a inandırıcı biçimde gösterdiğimi umuyorum.

SDI, silahlanma yarışında yeni bir kapı açan yeni tip bir silahtır ve dolayısıyla kabul edilemez. SDI, durumu tamamen karıştıracak ve Cenevre görüşmeleri ortamını belirsizleştirecektir.

İşte bu nedenle, Cenevre görüşmelerinde Ocak ayında ortaya çıkan uzlaşma temelinde çalışmaların hızlandırılacağı görüşünün ABD Başkanı ve SBKP MK Genel Sekreteri düzeyinde vurgulanmış olmasına değer veriyorum.

Şimdi bu görüş, yalnızca dışişleri bakanlarının imzalarıyla değil, aynı zamanda her iki ülkenin yöneticileri tarafından da doğrulandı. Bunu bir umut ışığı olarak görüyoruz.

Soru (BBC, Büyük Britanya): Uzayda silahlanma yarışının durdurulması konusunda anlaşmaya varılamazsa, Sovyetler Birliği bu alanda Amerikan teknolojisiyle reka-

bet edebilir mi ya da ABD'den geri kalır mı?

Yanıt: Çok ilginç bir soruna değindiniz. İçten bir konuşma sırasında, Başkan'a, ABD'nin Sovyetler Birliği politikasının, bana göre büyük ölçüde hatalı görüşlere dayandığını anlatmaya çalıştım. Bir yandan, silahlanma yarışının, bu yarış devam ettirmenin Sovyetler Birliği'ni iktisadi bakımdan zayıflatması, dünyadaki etkisini azaltması ve böylece ABD'ye istediği gibi hareket etme olanağı vermesi umuluyor. Tarih bu uğursuz kehanetlerin gülünçlüğünü ortaya koydu. Üstelik o zamanlar toplumumuz bugünkünden çok farklı bir potansiyele ve çok daha az olanaklara sahipti. Bugün ise çok geniş olanaklarımız var. Bize karşı hatalı tutumlar ancak gerçekçi bir politikanın uygulanmasını engelleyebilir.

Öte yandan, askersel alanda da hesap hataları yapılıyor. Bize üstünlük sağlama çabalarına girişildi. Ordu, kıtalararası balistik füzelerle donatıldı. Doğrudur, buna biraz geç karşılık verildi. Daha sonra çok başlıklı nükleer füzelerin ortaya çıktığı görüldü. Buna da bir karşılık verildi. Görüldüğü gibi bu yöndeki girişimlerin hiç birini karşılıksız bırakmadık.

Bugünkü durumda, ABD askeri çevrelerinde egemen olan hayallerin, bir ölçüde siyasal çevrelere de, belki de özellikle Başkan'a sirayet ettiğini sanıyorum. Kesin söylemiyorum ama bu izlenimi edindik.

Büyük bir olasılıkla ABD'de, Amerikalılar'ın bizi halen bazı teknoloji tiplerinde, bilgisayarlarda ve radyoelektronik gereçlerde geride bıraktıkları düşünülüyor. -Bu "üstünlüğe" dayanarak askeri bir üstünlük sağlama arzusu da bundan kaynaklanıyor. Başkan Johnson'un, bir gün "uzaya egemen olacak ulusun yeryüzüne de egemen olacağı" biçimindeki bilinen tümcesi yeniden duyulmaya başlandı. Bazıları, dünyaya egemen olma ve dünyaya tepeden bakma arzusuyla yanıp tutuşuyor. Bunlar, eskimiş emeller, hırslardır. Oysa dünya birçok yönden çok değişti.

Bu sözde teknolojik üstünlüğü SDI aracılığıyla biçimlendirerek Sovyetler Birliği'ni zor duruma düşürmek söz konusuysa, yeni bir hatanın daha yapılmakta olduğunu vurgulamak isterim. Buna da bir karşılık verme yolunu nasıl buluruz.

Başkan'a aynen şunu söyledim: "Karşınızda saf insanlar olduğunu sanmayınız."

Başkan, SDI'ye bu kadar bağlı olduğuna göre, biz de "Yıldızlar Savaşı" programını sonuna kadar incelemeyi bir görev olarak gördük.

Ve biz bu sorunu inceledik; öylesine ki Amerikan tarafı bize bir tür çağrıda bulundu: Şu sorunu aydınlığa kavuşturalım, uzayın silahlandırılmasına ilişkin konuyu değil de, uzaya yerleştirilecek silahlar konusunu inceleyelim. Biz, buna karşıyız. Biz, uzayda silahlanma yarışına karşıyız.

Bu sorunu başka açıdan inceledik: Amerikalılar'ın gerekçelerimizi kabul etmediğini, iyi niyetimizi, silahlanma yarışından vazgeçerek, mevcut nükleer silahları azaltarak bir çıkış yolu bulma çağrımızı değerlendirmediklerini varsayalım. Amerikalılar'ın bu yolda azimli olduklarını varsayalım. Bir karşılık bulacağımızdan kimsenin kuşkusu olmasın. Sovyet yönetimi, zamanında, yetkili kuruluşlara ve bilginlere gerekli talimatları verdi; vereceğimiz karşılığın etkili, daha az masraflı ve daha kısa süreler içinde gerçekleşeceğini söyleyebiliriz.

Ama siyasi tercihimiz bu değildir. Siyasi tercihimiz, ABD'nin, durumu bütünüyle ele almaya ve uluslararası ilişkilerin bu en acil sorununu ağırlaştıracak yerde, enine boyuna düşünülmüş, insanların ruh durumunu ve özlemlerini dikkate alan sağduyulu bir yaklaşıma dayalı bir politika uygulamaya özendirilmesi yönündedir.

Soru (Çekoslovak televizyonu ve Rude Pravo): Başkan Reagan'la görüşmenizden sonra Sovyet-Amerikan ilişkilerinin gelişimi açısından sizce hangi somut ve pratik alanlar umut vericidir?

Yanıt: Siyasal diyalogun genişleyeceği ve çeşitli düzeylerde yürütüleceği görüşündeyim. Karşılıklı ziyaretler konusunda anlaştık. Bu, takdir edilmeye değer bir adımdır. İkili işbirliğini, anlaşmalara yol açabilecek alanlarda geliştirmek için ek olanaklarımız olacak. Bölgesel sorunları, çeşitli bölgelerdeki durumu incelemeye yönelik istişarelerimizin sürdürüleceği ve genişletileceği kanısındayım.

Ve nihayet, ülkemizde ve ABD iş çevrelerinde, ilişkilerimizin iyileşmesini görme arzusunun devam ettiği ilkesinden hareket ediyoruz, bu arzunun kaybolmadığını kesin olarak biliyorum. Olaylar bu yönde geliştiği taktirde, iktisadi işbirliğimizi genişletebiliriz. Amerikan işadamlarına, büyük projelerimizin gerçekleştirilmesine katılma çağrısında bulunmaya hazırız. Planlarımız geniş kapsamlıdır. Halen, iktisadi işbirliğimizi yaymak amacıyla Batı Avrupalılar'la ortak birçok iş yapıyoruz. Bunlara değer veriyoruz. Başkan'a, iktisadi ilişkilerin hiçbir biçimde küçümsenmemesi gerektiğini işaret ettim. Ne Amerikalılar'ın bizden, ne de bizim ABD'den vazgeçemeyeceğimizden değil. Biz, rahatlıkla ABD'den vazgeçebiliriz, herhalde Amerika'da rahatlıkla bizden vazgeçebilir. Ama unutmamalıyız ki iktisadi alan, politik ilişkiler için, bu ilişkilerin düzelmesi, bir güven havasının yaratılması için maddi bir temel oluşturuyor.

Açıkça söylemek gerekirse, iktisadi ilişkiler, daha sonra politik sorunların çözümüne de yansıyan bir tür karşılıklı bağımlılığa yol açar.

İktisadi ilişkilerde bundan sonra ortaya çıkacak genişlemenin hem Sovyetler Birliği'nin hem de ABD'nin çıkarlarına uygun olacağını düşünüyorum. Ama bunun için yalvaracağımızı da sanmayın!

Soru (Lübnan gazetesi An-Nahar Arap Report): Bölgesel sorunlara değindiğinizde Ortadoğu'daki durumu, ve özellikle Lübnan'ın durumunu görüştünüz mü? Zirve görüşmesinden sonra bu bölgedeki durumun nasıl gelişece-

ğini düşünüyorsunuz?

Yanıt: Görüşme sırasında, gerçekten, Orta Amerika, Ortadoğu ve Afrika gibi bölgelerdeki duruma değindik. Ama, tüm bu süre içinde söz konusu sorunları yalnızca il-kesel düzeyde inceledik. Bölgesel sorunlar üstüne siyasal görüş alışverişi ve karşılıklı girişimlerimizi sürdürmeyi uy-gun gördük.

Soru (Y. Semenov, yazar): Mihail Sergiyeviç, birlikte yaşama sanatını öğrenmek gerektiğini söylediniz. Yazarlık deneyimim bana, yüz karası McCarthy döneminden beri ABD sinema ve televizyonunun Amerikan halkına, Sov-yet insanını ne yazık ki bir canavar gibi gösterdiğini sapt-ma olanağı veriyor. Cenevre zirvesinden sonra, son derece yanlı bu tür görüşlerin ABD'de artık gözden geçirilmesi-nin ve böylece Amerikalılar'a, Sovyet halkını, Amerikan halkının partöneri olarak daha nesnel biçimde görmesine olanak vermesinin büyük önem taşıdığına inanıyor musu-nuz?

Yanıt: Lütfen, Semenov yoldaş, her şeyi politik lider-lerin üstüne yıkmayın! Sinema alanında işbirliği de içinde kültürel ilişkilerin genişletilmesi konusunda anlaştık. Şimdi sıra sizlerin görüşmenizde ve anlaşmanızda. Cenevre ru-huna uygun davranmak, yani Sovyet-Amerikan ilişkileri-nin iyileşmesine yardımcı olmak gerekiyor.

SSCB Yüksek Sovyeti ondördüncü oturumuna sunulan rapor, onbirinci yasama dönemi

27 Kasım 1985

Milletvekili yoldaşlar,

Sovyet devletinin iç ve dış politikasının en önemli sorunları, SSCB Yüksek Sovyeti'nin bugünkü oturumunun incelemesine sunuldu.

Devlet tarafında hazırlanan SSCB'nin iktisadi ve toplumsal gelişim planı ve 1986 devlet bütçesi üstüne bu oturumda açıklanan yasalar ülkemiz, ülkemizin bugünü ve yarını, her emekçi kolektifi, her Sovyet ailesi için çok büyük bir önem taşıyor. Yaklaşan 1986 yılı, onikinci beş yıllık planın birinci yılı olmakla kalmayacak, aynı zamanda Sovyet toplumunun gelişiminde niteliksel bakımdan yeni bir dönemi başlatacaktır.

1986 Planı, ülkenin toplumsal-iktisadi gelişimine ivme kazandırılmasını amaçlayan Parti'nin stratejik yönelimini yansıtıyor. Bu plan, ulusal gelirde, sanayi ve tarım üretiminde, emek üretkenliğinde artışın daha hızlı tempolarla gerçekleştirilmesine dayanıyor. Maddi kaynakların kullanımında verimlilik artacaktır. Bilimsel ve teknik ilerlemeyi sağlamaya, üretim kalitesini iyileştirmeye yönelik kolaların öncelikli olarak gelişimi artık belirlenmiştir.

Üretimin modernizasyonu ve yenilenmesini hızlandırmak, iktisadi yönetimi ve mekanizmayı yetkinleştirmek için

Önlemler Öngörüldü. Halkın refah düzeyi yükselmeye devam etmelidir.

Yoldaşlar, hepimiz 1986 Planı'nın özelliklerini sürekli olarak göz önünde bulundurmalıyız.

Tüm beş yıllık plan uygulamasına, ilk yılından itibaren belli bir hız kazandırılmalıdır. Bundan hareketle, 1986'da ulusal ekonominin gelişme tempoları, daha sonraki yıllarda yoğunluğun kademeli olarak artacağı koşullarda bu tempolara uyularak tüm beş yıllık plan görevlerinin yerine getirilmesini sağlayacak düzeyde olmalıdır. Bu yaklaşım, ilk yıllar için düşük hedefler ortaya koyarken esas artışı, son yıllara gönderen geçen beş yıllık planı uygulama anlayışını terketme olanağı verecektir. Böylesi bir uygulamanın ne gibi olumsuz sonuçlara yol açtığı biliniyor.

Planın ikinci özelliği, bilimsel ve teknik ilerlemeyi hızlandırma zorunluluğunu en yoğun biçimde göz önünde bulundurmasıdır. Plan, SBKP MK'nın Haziran Konferansı önerilerine uygun olarak en başta, ulusal ekonominin çeşitli kollarında bilim ve tekniğin en önemli eğilimlerinin gelişimi konusunda alınan kararlarla belirlenen bilimsel ve teknik ilerlemenin hızlandırılmasına ilişkin görevleri içeriyor. Aynı zamanda, yürürlükteki planlama ilkeleri birçok bakımdan gözden geçirildi. Plan, ilk kez çeşitli kollarında başlıca bilimsel ve teknik ilerleme ve üretkenlik genel gösterge tahminlerini içeriyor. Bu göstergeler, bilimsel ve teknik gelişimi yakından izleyebilmek üzere bakanlıkların, gruplaşma ve işletmelerin uygulama çalışmalarını yoğunlaştırmak amacıyla belirlendi.

1986 Planı'nın başka bir özelliği de, yoğun işletmecilik yöntemlerine pratik geçişe doğru yönelmiş olmasıdır. Bu yönelişi, yaşamın kendisi, işgücü ve maddi kaynaklar altında ortaya çıkan karmaşık durum, yaygın iktisadi gelişme etkenlerinin -genel olarak- tükenmesi zorunlu kıldı. Gelecek yıl, kaynak tasarrufu sayesinde üretim hacimlerindeki artışın en ileri düzeyde gerçekleşmesini sağlamalıyız.

Başka bir deyişle, tasarruflar, üretim hacimlerindeki her artışın maddi kaynak gereksiniminin karşılandığı başlıca birikim oluyor. Vereceğim rakamlar bunu gösteriyor. Gelecek yıl, emek üretkenliğinin yükselmesi sayesinde ulusal gelirde yüzde 97 oranında artış sağlanacaktır, ulusal gelir içinde maden harcama kalemi yüzde 2,7, enerji harcama kalemi yüzde 3 oranında azalacaktır.

Bugün önemli olan, doğruluğu sınanan yeni işletmecilik yöntemlerine geniş ölçüde geçilmesidir. Ocak 1986'dan itibaren, tüm sanayi üretiminin yarıdan fazlası yeni koşullarda etkinlik gösteren işletmeler tarafından sağlanacaktır.

Tek kelimeyle, yoldaşlar, tuttuğumuz yol doğrudur. Şimdi, görevimiz bu yolu, hem her iş kolu, cumhuriyetler, araziler ve bölgeler, gruplaşmalar ve işletmeler düzeyinde, hem de somut pratik çalışmada ve planların sonraki hazırlanışı sırasında da hayata geçirmektir. Bu noktanın altı çizilmelidir, çünkü iktisadi kurumlar ve plan örgütleri dahil merkezde ve yerel düzeyde birçok sorumlu ülkenin iktisadi, toplumsal ve mali sorunların yeni bir anlayışla değerlendirme ve çözmenin önemini tam anlamıyla kavrayamadı.

Bu oturum, kongre öncesinde çok önemli bir dönemde yapılıyor. MK'nın Nisan Tamüyeli Toplantısı, toplumun toplumsal ve iktisadi gelişiminin hızlandırılmasını hedefleyen yönelimi belirledi; iktisadi ve siyasal görevleri yerine getirme anlayışında önemli değişiklikleri başlattı; parti, devlet, Sovyet kuruluşları, tüm kadrolarımız ve emekçi kolektiflerinin tüm çalışmalarına yeni bir hız verdi.

Hem iç yaşama hem de uluslararası sorunlara ilişkin parti politikası, SBKP XXVII. Kongresi'nin dikkatine sunulacak çok önemli kuramsal ve politik belgelere en eksiksiz biçimde yansıtıldı; bu belgeler, SBKP'nin Programı'nın yeni redaksiyon tasarısı, Parti Tüzüğü'nde yapılacak değişiklikler tasarısı, 1986-1990 dönemi ve 2000 yılına kadarki dönem için SSCB'nin İktisadi ve Toplumsal Gelişi-

minin Temel Tercihleri tasarısıdır.

Parti'nin halkla birlikte oluşturduğu büyük kurulun ilk sonuçları, tartışmaya açılan belgelerin Sovyet yurttaşları arasında büyük bir hoşnutlukla karşılandığını gösteriyor. Parti stratejisine verilen aktif destek (hem söz, hem de davranışlarla verilen destek) iyimserliğimizi artırdı ve bize, çizdiğimiz yolun doğru olduğunu ve öngörülen herşeyin mutlaka gerçekleştirileceğini gösterdi.

Gördüğünüz gibi, milletvekili yoldaşlar, son zamanlarda Parti Merkez Komitesi ve Sovyet Hükümeti, ekonominin yoğunlaşma yoluna girmesini hızlandırmak, ulusal ekonominin yönetimini daha etkili kılmak için bazı büyük önlemler aldı. Düzeni sağlamlaştırma, disiplini iş ve devlet düzeyinde, bu arada sıkı bir tasarruf rejimini güçlendirme, ayyaşlığa ve alkolizme karşı savaşım yönünde pratik önlemler uygulandı. Başka bir deyişle, meyvelerini vermeye başlayan yoğun ve geniş kapsamlı bir çalışma toplumsal yaşamın tüm alanlarını kapsadı.

Yeni olan ve bugün yaşamımıza giren herşey Sovyet yurttaşlarını etkiledi, yaratıcılıklarına canlılık, hareketlilik kazandırdı ve sosyalist rejimin muazzam kaynaklarını ve olanaklarını bir kez daha kanıtladı.

İşlerin düzelmeye başladığını şimdiden açıkça söyleyebiliriz. Üretim artış hızları ivme kazanıyor, başka iktisadi göstergeler yükseliyor. Yıl başında, ulusal ekonominin bazı kollarında görülen duraksamalara karşın, Sovyet yurttaşları durumu iyileştirmeyi, ulusal ekonominin planda öngörülmüş hedeflere varması için gereken biçimde davranmayı başardı. Ülke tarımında da bir takım olumlu değişiklikler oldu.

Gerçekleştirilenlerde en büyük başarı payı, gücünü ve enerjisini esirgemeyen, zorlukları aşan, belirlenen planları uygulamak için varını yoğunu ortaya koyan yiğit işçi sınıfımızdır. Olumlu bilanço, aynı zamanda kolhoz köylülüğünün, tüm tarımsal-sanayi kompleksi emekçilerinin yo-

ğün çabasının sonucudur. Başarılarımızı, aynı zamanda, bilimadamlarının, mühendislerin, halk aydınlarının yaratıcı düşüncesine borçluyuz. Zor ve karmaşık görevlerini cesurca ve enerjik biçimde yerine getirmeye çalışan Sovyet gençliği birçok önemli girişimde bulundu; gençliğimiz toplumdaki değişimleri aktif biçimde destekledi; çünkü bunları geleceğin güvencesi olarak görüyor.

Uzun sözün kısası, bu değişimleri Parti, Sovyet ve Sendika kuruluşlarının, tüm kadrolarımızın çalışmalarının yoğunlaşmasına bağlıyoruz.

Kısacası, milletvekili yoldaşlar, büyük bir çalışma yapıldı. Bununla birlikte yapılanları abartmak yanlış olur, zaten geleneklerimizde böyle bir tutum yoktur. Belirlenen yönelim yaratıcı tutumun yaşamın dayattığı çetin görevlerle sürekli bir çabayla, büyük bir disiplin ve özveri ruhuyla birleştirilmesini gerektiriyor, bu yönelimin henüz başındayız. Çok büyük rezervlere ve olanaklara sahibiz ve bunları harekete geçirmek, en yüksek randımanla kullanmak için çok çalışmak gerekiyor. İktisadi, toplumsal ve kültürel yapılanma sürecinin tüm yönlerinde, ve en başta durumun karmaşık ve gecikmenin çok yavaş aşılmakta olduğu alanlarda çalışmak gerekiyor.

Beş yıllık plan döneminin sona ermekte olduğu bugünlerde, önümüzdeki yıldan itibaren ileriye doğru güvenli ve dinamik bir harekete girişmek, belirlenen hedeflere ulaşmak ve ülke üretici güçlerinin niteliksel dönüşümü için gerekli koşulları yaratmak amacıyla çok iyi çalışmamız gerekiyor.

Yoldaşlar, 1986 planı, yapmak istediklerimizin barışçıl ve yaratıcı niteliğini açıkça ortaya koyuyor. İç politikamızın bu barışçıl doğrultusu dış politikadaki özelemlerimize, Sovyet devletinin uluslararası politikasına sıkı sıkıya bağlıdır.

Leninci dış politika, bugünkü aşamada, SBKP MK'nın Nisan Tamüyeli Toplantısı'nda belirlenen dış politika di-

rektiflerinde somut ifadesini buldu. Tamüyeli Toplantı, Sovyetler Birliği'nin barış politikasını en geniş uluslararası ilişkiler cephesinde yoğunlaştırmak için tüm çabanın harcanması zorunluluğunu vurguladı; militarizm ve saldırganlık güçlerinin üstünlüğü ele geçirmesini önlemek için mümkün olan herşeyin yapılması çağrısında bulundu, silahlanma yarışını durdurmanın ve silahsızlanma sürecini hızlandırmanın ne kadar ivedi bir zorunluluk olduğunu vurguladı ve karşılıklı olarak yararlı iktisadi ilişkilerin genişletilmesi ve derinleştirilmesi için devletler arasında eşit, dürtü ve uygar ilişkilerin geliştirilmesinden yana olduğunu açıkladı.

Tamüyeli Toplantı'nın bu yönergeleri, zamanın eğilimine, durumun özelliklerine, sosyalist barış ve ilerleme politikasının gereklerine uygundur. MK Politbürosu, değerlendirmelerinde, silahlanma yarışının sürdürülmesinin olayların kestirilemezlik derecesini artırdığı olgusundan hareket etti. Uzayın silahlandırılması tehlikesi, silahlanma yarışında, nükleer çağda barışı korumanın temelini oluşturan stratejik istikrar kavramının bile kaçınılmaz olarak ortadan kalkmasına yol açabilecek niteliksel bakımdan yeni bir sıçrama demektir. Çok vahim, geri döndürülemez sonuçlara yol açabilecek son derece önemli kararların, insan aklının ve siyasal iradenin katılımı olmadan, ahlaki ölçütleri hesaba katmadan bilgisayarlarca alınacağı bir durum ortaya çıkabilir. Olayların bu biçimde seyri, başlangıçta bir hesap hatasından, son derece karmaşık elektronik sistemlerde bir arızadan kaynaklanmış olsa da, genel bir felakete yol açabilir.

Başka bir deyişle, dünyada olayların gelişimi, özellikle sorumlu kararların alınmasını gerektiren, davranışlarda hareketsizlik ya da duraksamanın suç sayılabileceği bir noktaya yaklaştı; böyle bir tutum suçtur, çünkü bugün uygarlığın ve hatta yaşamın kurtarılması söz konusudur. İşte bu nedenle, silahlanma yarışı kısır döngüsünü kırmak ve olay-

ların seyrini iyileştirebilecek tek bir fırsatı bile kaçırmamak için tüm önlemleri almayı gerekli gördük ve görüyoruz. Bugün sorun en üst düzeyde sert ve kesin biçimde ortaya konuyor: Bencil çıkarları aşmak ve üçüncü bin yılın eşğinde insan topluluğunu gözleyen tehlike karşısında tüm devletlerin kolektif sorumluluğunun farkına varmak gerekiyor.

MK'nın Nisan Tamüyeli Toplantısı böyle bir tutumu ortaya koydu; bu toplantı bizi dış politikada böyle bir tutumu benimsemekle görevlendirdi. Bu tutum Sovyet halkının, sosyalist devletler halklarının çıkarlarına tamamen uygundur, ve saptadığımız gibi, dünyanın öbür ülkelerinde de anlayışla karşılandı. Kısa, ama uluslararası düzeyde önemli olaylara sahne olan bir dönem sırasında Sovyetler Birliği, çok sayıda devletle barış yararına işbirliğine girmeyi denedi. Tehlikeli gerginlik döneminden ancak büyük ve küçük tüm ülkelerin çabalarıyla çıkılabileceği olgusundan hareket ettik ve ediyoruz.

Geçen aylar içinde, sosyalist topluluk ülkeleri arasındaki politik ve iktisadi bağlar gözle görülür biçimde yoğunluk kazandı ve derinleşti. Ekonomi ve bilimsel ve teknik ilerleme alanlarında uzun erimli işbirliği programları hazırlandı. Somut ve hızlı ilişkiyi sağlayacak bir mekanizma uygulamaya kondu, dış politika etkinliklerinin eşgüdümü daha da güçlendi. Kardeş ülkeler yöneticilerinin Moskova, Varşova, Sofya ve Prag görüşmeleri, sosyalist topluluğun artan bağlılığı yolunda önemli köşe taşları oldu. Tüm sosyalist ülkelerle bağlar sıkılaşıyor ve gelişiyor.

Sömürgeci baskıdan kurtulan ve bağlantısızlar hareketine katılan devletlerle işbirliği, git gide daha da genişliyor. Bu ülkelerin bir çoğuyla ilişkilerin gelişiminde önemli girişimlerde bulunuldu. Uluslararası ilişkilerin bugünkü fırtınalı denizinde bu girişimler, barış, hak eşitliği, halkların özgürlüğü ve bağımsızlığı yararına çok önemli bir etkidir.

Sovyetler Birliği, kapitalist devletlerle temaslarını iyileştirme yönünde çaba harcıyor. İkili işbirliğini geliştirmek,

Avrupa güvenliğini ve uluslararası güvenliği güçlendirmek ve yumuşamaya dönmek amacıyla önemli girişimlerde bulunulan Paris'teki yeni Sovyet-Fransız görüşmesini özel olarak vurgulamak istiyorum.

Bundan sonra da, tüm ülkelerle sağlam ve istikrarlı ikili ilişkiler temelinde çok yönlü bir dış politika uygulamaya devam edeceğiz. Ama günümüz dünyasının gerçekleri, dünyadaki gelişimin niteliği, seyri ve sonuçları bakımından bazı devletlerin özel bir sorumluluğu olmasına (askersel, iktisadi, bilimsel, teknik potansiyelleri ve uluslararası ağırlıkları nedeniyle) yol açıyor. Bu sorumluluk, öncelikle (altını çizerek söylüyorum, sorumluluk, yoksa ayrıcalık değil) Sovyetler Birliği'yle ABD'ye düşüyor.

Meselelere bu açıdan bakıldığında, geçen hafta yapılan Sovyet-Amerikan zirvesi, MK Politbürosu'nun değerlendirmesine göre, yalnızca ikili ilişkilerimizde değil, aynı zamanda tüm dünya politikasında önemli bir olaydı. ABD Başkanı'yla yaptığım görüşmelere ilişkin ilk izlenimlerimi daha önce Cenevre'deki basın toplantısında anlattım. Görüşmenin nihai belgesi olan ortak açıklama herkes tarafından biliniyor.

Bugün SSCB Yüksek Sovyeti oturumunda söz alırken, Cenevre görüşmesinin bilançosu ve önemini, bugünkü ortamda, geçmişin deneyimi ve perspektiflerini, gerçekleştirmemiz gereken görevleri hesaba katarak çözümlemek istiyorum.

Öncelikle, Cenevre diyaloguna götüren yolun, birkaç nedenle uzun ve zor olduğunu söylemeliyim. 1980'li yılların başında ABD'de iktidara gelen yönetim kuvvete dayalı rekabeti bilinçli olarak tercih ederken Sovyet-Amerikan ilişkilerinde olumlu bir gelişme olasılığını bile kabul etmedi. Bugün hâlâ daha herkes, o yıllardaki antisovyet propagandasının şiddetini, Amerikan yönetici çevrelerinin "kuvvet"i yeğlediğini anımsıyor.

Uzun yıllar boyunca, bu ilişkilerde en az düzeyde zo-

runlu bir güveni yaratmak için harcanan ortak çabalar göz ardı edildi; hemen hemen tüm ikili işbirliği bağları koparıldı. Yumuşamanın bile, ABD'nin çıkarlarına ters olduğu söylendi.

SSCB'ye karşı askeri üstünlük sağlayacağına inanan yönetim ABD'de yeniden nükleer ve nükleer olmayan silahlanma programlarını gerçekleştirmeye yöneldi. İlk vurucu Amerikan füzelerinin Batı Avrupa'da konuşlandırılmasına girişildi. Böylece, yol açtığı tüm tehlikeleriyle birlikte açık bir askersel-siyasal belirsizliğe gebe bir duruma varıldı.

Nihayet, "Stratejik savunma inisiyatifi" adı verilen "Yıldızlar Savaşı" programının ortaya çıktığı görüldü. Washington bu düşünceden tam anlamıyla büyüldü; söz konusu programın hayata geçirilmesi durumunda doğacak ağır ve kaçınılmaz sonuçları ciddi biçimde düşünmedi. Uzayda silah konuşlandırma projesi, istisnasız tüm halklar için son derece tehlikelidir.

Ama biz başka bir şeyden daha emindik: ABD'nin bu politikası, gerçeklerle kaçınılmaz olarak çelişecekti. Nitekim, dediğimiz çıktı. Sovyetler Birliği ve bağlaşıkları, kendilerine yönelik bir askersel üstünlüğü kabul etmeyeceklerini açıkladılar.

ABD'nin bağlaşıkları bile, kendi güvenlik çıkarlarının açıkça hiçe sayılması, Washington'un hayali bir askersel üstünlük arayışı için herşeyi gözden çıkarıcı tutumu karşısında şaşkınlığa düştüler. ABD'de bile bu politika ciddi kuşku- lar doğurdu. "Yıldızlar Savaşı" hazırlık planlarının açıklanmasına gelince, bu açıklama tüm gezegende gerçek bir tehlike işareti olarak yankılandı.

Sürtüşmeye doğru yönelimin uluslararası gelişmeye damgasını vuracağını sananlar da yanıldılar. Bu arada, dünya egemenliği düşlerinin gerek amacı gerekse yolları bakımından tamamıyla aptalca olduğunu eklemek isterim. Sürekli devinen motor projeleri nasıl doğanın temel yasaları-

nın bilinmemesinden kaynaklanıyorsa, emperyalist hırslar da dünyayı bugünün gerçeklerinden uzak bir bakış açısıyla görme anlayışından ileri geliyor.

ABD'nin, askersel-stratejik dengeyi bozmayı amaçlayan politikasına kararlı biçimde karşı çıkan Sovyetler Birliği aynı zamanda önemli barışçıl inisiyatiflerde bulundu; barış ve güvenliğe ilişkin yaşamsal sorunlarda ölçülü ve yapıcı bir yaklaşım içinde olduğunu gösterdi.

Aldığımız inisiyatiflerle, uluslararası alandaki eğilimimizi ve ABD ve bağlaşıklarını hangi yöne doğru çağırdığımızı ortaya koyduk. SSCB'nin bu eylemleri dünya kamuoyunun coşkun onayını aldı, birçok ülkenin hükümeti tarafından takdir edildi.

Bu etkenler, Washington'u manevra yapmak zorunda bıraktı. Amerikan yönetiminin açıklamalarında barışa bağlılık sözleri görülmeye başlandı. Davranışlarla doğrulanmasa da, bu sözlerin yalnızca ortaya çıkması bile önemli bir belirtidir.

Bu yılın başında, bizim inisiyatifimiz sonucunda, SSCB ve ABD arasında yeni görüşmeler yapılması konusunda bir uzlaşma sağlandı; bu görüşmelerin konusu uzayda silahlanma yarışını önlemek ve yeryüzünde durdurmak amacıyla, karşılıklı bağlantıları içinde tüm uzay silahları ve nükleer silahlardır.

Sovyet-Amerikan ilişkilerinin havası ve ABD'nin uluslararası alandaki tutumu bir ölçüde değişmeye başladı; bu değişikliğin, bir zirve görüşmesi olasılığının incelenmesinde göz önünde tutulmaması hiç kuşkusuz söz konusu olmaz.

Bu kararı alırken, görüşmelerin merkezinde karşılıklı ilişkilerin ve tüm dünyadaki durumla ilgili sorunların yer alması gerektiğine kesin olarak inanıyorduk. Dahası, Avrupa'da ve dünyadaki siyasal ve stratejik gerçekleri, dostlarımızın ve müttefiklerimizin görüşünü, hükümetlerin ve birçok ülkenin kamuoyu çevrelerinin tutumlarını, zirvenin

gerçekleşmesi amacıyla elinden gelen herşeyi yapması için Sovyetler Birliği'ne yönelik ısrarlı istemlerini göz önünde bulundurduk. Tüm dünyada bu görüşmeye ne gibi umutlar bağlandığını bilerek, uluslararası havayı düzeltmek, görüşme için daha elverişli duruma getirmek amacıyla somut girişimlerde bulunduk.

Cenevre görüşmelerinde nükleer silahlar ve uzay silahları üstüne somut ve köklü önerilerde bulunduk. Bunların içeriği neydi?

En başta uzay darbe silahlarının bütünüyle yasaklanmasını önerdik. Önerdik, çünkü silahlanma yarışının uzayda da başlaması, ve dünya çevresi uzayında uydusavar silahların konuşlandırılması da hiç kimsenin güvenliğini artırmayacaktır. Bir uzay "kalkanı"yla örtülen nükleer saldırı gereçleri daha da tehlikeli olacaktır.

Uzay darbe silahlarının ortaya çıkması, bugünkü stratejik dengeyi bir stratejik kaos haline dönüştürebilir, tüm kesimlerde ateşli bir silahlanma yarışına yol açabilir, bu yarış sınırlamaya yönelik en önemli temellerden biri olan uydusavar savunma antlaşmasını ortadan kaldırabilir. Bunun sonucunda da, ülkeler arasında güvensizlik artacak ve güvenlik büyük ölçüde zayıflayacaktır.

Daha sonra, uzay darbe silahlarının bütünüyle yasaklanması koşuluyla, SSCB ve ABD'nin elinde bulunan ve öbür tarafın toprağına ulaşabilecek güçteki tüm nükleer gereçleri yüzde 50 oranında azaltmayı önerdik. Bu gereçlerin toplam nükleer yük sayısını da, her iki ülke için 6000 birimle sınırlandırmayı önerdik. Bu öneri, sayıları binleri bulan nükleer yükte köklü indirim anlamına geliyor.

Bu, adil bir yaklaşımdır, ve stratejik güç oranını oluşturan tüm silahları kapsıyor; bu yaklaşım, nükleer yük taşıyıcılarından (füze ya da uçak) ve kendi topraklarını ya da bağlaşıklarının topraklarını vurmak üzere fırlatılacakları yerden bağımsız olarak, her iki tarafın üstünde de gerçekten ağırlığını hissettiren nükleer tehditin boyutlarını göz-

önünde bulundurma olanağı veriyor.

SSCB ve ABD'nin elindeki nükleer gereçlerin yüzde 50 oranında indirilmesi, bizce bir başlangıçtır. Biz, daha ileri, doğal olarak öbür nükleer devletlerin de katılmasıyla nükleer silahların topyekûn imhasına kadar gitmeye hazırız.

Nükleer silahlanma yarışının, Avrupa halklarını özel olarak kaygılandırması doğaldır. Bu endişeyi çok iyi anlıyoruz. Avrupa, boğazına kadar nükleer gereçlerle doldu. Sovyetler Birliği, Avrupa'nın hem orta menzilli hem taktik nükleer silahlardan bütünüyle kurtarılmasından yanadır. Ama ABD ve NATO üyesi partönerleri bunu reddediyorlar. Bunun üzerine biz, daha sonra başka indirimlere gitmek üzere hiç olmazsa ara çözümlerden başlamayı önerdik. Önerilerimizin, nükleer tehditin azalmasını ve Avrupa güvenliğinin güçlenmesini isteyen Avrupa halklarının beklentilerine uygun olduğundan eminiz.

Sorunun temel bir yönünü vurgulamak istiyorum: Üç görüşme dosyasında da (uzay, stratejik saldırı silahları ve orta menzilli nükleer gereçler) ABD'ye, bu ülkenin güvenliğini azaltacak hiçbir şey önermedik. Kaldı ki, önerilerimiz, aynı zamanda Amerikan tarafınca "özel ilgi konuları" olarak tanımlanan sorunları da çözme olanağı sunuyor.

Sözgelimi, Sovyet kıtalararası balistik füzelerinden çok söz edildi. Önerilerimiz, bu füzelerin sayısında da indirmeye gitmeyi ve çekirdeklerin toplam nükleer yük içindeki payını sınırlandırmayı öngörüyor. Bir örnek verelim. Batı'da Sovyet SS-20 füzeleri konusunda büyük gürültü koparıldı. Avrupa'da orta menzilli nükleer gereçler sorununun çözümü çerçevesinde bunların sayısını önemli ölçüde azaltmayı öneriyoruz.

İngiltere ve Fransa'nın sahip oldukları nükleer silahlar bir engel olarak gösteriliyor. Sovyet-Amerikan görüşmelerinde bunların tartışılması kesinlikle söz konusu olamaz, deniyor. Pekâlâ, bu konuda da bir çözüm aramaya

hazırız. Bu ülkelere, nükleer silahlar konusunda doğrudan görüş alışverişini başlatmayı öneriyoruz.

Sovyet önerileri, tüm dünyada geniş ve olumlu bir yankı uyandırdı. Bu öneriler, yapıcı tutumumuzu destekleyen Varşova Antlaşması üye devletlerinin saygınlığına dayanıyor. Yaklaşımımız, birçok bakımdan altı ülke (Arjantin, Meksika, Tanzanya, Hindistan, İsveç ve Yunanistan) yöneticilerinin ortak açıklamalarıyla paralellik gösteriyor. Sovyet inisiyatifi, komünist ve işçi partileri, çeşitli ülke ve kıtalardan önemli toplumsal örgütler, dünya çapında bilginler, gözde siyaset adamları ve askerler tarafından uygun bulundu. Sosyalist Enternasnoyal partilerinin çoğunda olumlu bir tepki uyandırdı.

Ayrıca Cenevre öncesinde ve görüşmeler sırasında Sovyet yurttaşlarından ve başka ülkelerin yurttaşlarından aldığım binlerce mektuptan söz etmiyorum. Bu fırsattan yararlanarak, söz konusu mektupları yazanların, barışın korunması yönündeki dilekleri, öğütleri ve destekleri için, derin ve içten kaygıları için minnettarlığımı ifade etmek istiyorum.

Görüşme öncesinde Amerikalılar, kendi karşı önerilerini ortaya koydular. Yalnızca bu girişim bile olumlu bir gelişmedir. Birçok inisiyatifimizden yalnızca birine olumlu bir karşılık verildi.

Basın, bu karşı önerilerin kapsamı üstüne çok şey yazdı. Bunların içeriğini yinelemek istemiyorum. Bunların, yumuşatılmış ve büyük bölümü birçok noktada adil olmayan öneriler olduğunu söylemekle yetineceğim. Söz konusu öneriler tek yanlı bir yaklaşıma dayanıyor ve açıkça ABD'nin ve genel olarak NATO'nun askeri bir üstünlük kurma özleminden kaynaklanıyor.

Ama önemli olan, ABD'nin vurucu uzay silahları yaratılması konusunda hiçbir yasaklamayı öngörmemesidir. Tersine, bunların yapımına yasallık kazandırmak istiyor. Amerikan tarafının "Yıldızlar Savaşı" sorununa ilişkin tu-

tumu, silahlanmanın denetimi üstüne bir anlaşmaya açılan yolda başlıca engeldir. Fransa, Danimarka, Norveç, Yunanistan, Hollanda, Kanada ve Avustralya, "Stratejik Savunma İnisiyatifi" adı verilen projeye katılmayı reddettiler. Cenevre görüşmesinden önce, Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Kurulu, SSCB ve ABD yöneticilerini "silahlanma yarışını uzayda önlemeye ve yeryüzünde ortadan kaldırmaya yönelik etkili anlaşmalar hazırlama"ya çağırarak bir kararı onayladı. Yalnızca ABD ve birkaç bağlaştığı dünya topluluğunun bu açık çağrısını desteklemekten kaçınmakta bir sakınca görmediler. Söylendiği gibi, bu tavır konusunda yoruma bile gerek yok.

Belki de, ABD'de etkili politik güçlerin harekete geçtiğini anımsatmakta yarar var. Görüşmeyi engelleyemese de bile en azından içeriğini gözlerden kaçırmak, anlamını değersizleştirmek için ellerinden gelen herşeyi yaptılar. Bunların birçoğu, uydusavar sisteminin denenmesi, Baltık Denizi'nde uzun menzilli Cruise füzeleri taşıyan "İowa" zırhlısının görünmesi, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde "Pershing"lerin hızla konuşlandırılması, ortaklaşa kimyasal silah yapma kararı ve nihayet yeni bir rekor askeri bütçenin kabulü, vb. gibi girişimleri bir türlü unutamadı.

Dahası, Başkan henüz Cenevre yolundayken, Amerikan Savunma Bakanı'nın Başkan'dan, SSCB'yle stratejik silahların sınırlandırılması ve uydusavar savunma anlaşmalarını doğrulayabilecek hiç bir uzlaşmaya yanaşmamasını dileyen mektubu açıklanıyordu. Başka bir deyişle, mektupta ABD'ye yeryüzünde ve uzayda silahlanma yarışının tüm alanlarında tam bir hareket serbestliği sağlayacak biçimde davranılması isteniyordu.

Ama bu yönde davranan yalnızca Pentagon muydu? Amerika'lı aşırılıkçı çevrelerin, "Heritage foundation"(*) ideolojik kurmayları aracılığıyla ABD Başkanı'na "tavsi-

(*) Amerikan Araştırmalar Enstitüsü'ne verilen ad.

ye”de bulunması dikkatimizden kaçmadı. Bu “tasviye”de Başkan’dan silahlanma yarışını sürdürmesi, Sovyetler Birliği’ne olanaklarını iktisadi ve toplumsal programlarını gerçekleştirme yolunda toplama olanağı vermemesi, en sonunda SSCB’nin uluslararası polifikadan uzaklaştırılmasının sağlanması isteniyordu.

Bu baylar, Amerikan yönetimine, bizi, sistemimizi, anayasamızı değiştirmeye zorlama görevini vermede herhangi bir sakınca görmediler. Bu eski bir nakarattır, yoldaşlar. Bunları daha önce de çok duymuştuk. Sözün kısası, saldırılar az değildi.

Buna karşın, ABD Başkanı’yla görüşme kararı aldık. Çünkü dünyadaki olayların tehlikeli gelişimini değiştirebilecek en küçük bir şansı bile görmezlikten gelme hakkımız yok. Çünkü, bugün doğrudan ve açık bir diyalog kurmayı başaramazsak yarın yüz kez daha zor, belki de çok geç olacaktır, bunun farkındayız.

Aramızdaki farklılıkların çok büyük olduğundan hiç kimsenin kuşkusu yok. Ama, günümüz dünyasında, karşılıklı bağımlılığımız da büyüktür. İçinde bulunduğumuz dönemin yoğunluğu, SSCB ve ABD yöneticilerine, SSCB ve ABD halklarına birlikte yaşama sanatını öğrenmekten başka bir seçenek tanımıyor.

Başkan’la yaptığımız ilk başbaşa görüşmeden itibaren (bu konuşmalar Cenevre görüşmesinde büyük bir yer tuttu) Sovyet heyetinin, en yakıcı soruna, uluslararası yaşamın temel sorunu olan nükleer savaşın önlenmesi ve silahlanma yarışının yavaşlatılması sorununa bir çözüm arayıp bulmak için Cenevre’de bulunduğu açıkça ortaya çıktı. Başkan’a söylediğim gibi, görüşmemizin başlıca konusu buydu ve görüşmenin sonuçlarını da bu konu belirleyecekti.

Cenevre görüşmelerinin yer yer çok sert ve hatta aşırı açık geçtiğini vurgulamak isterim. Burada kurnazlık etmek, politik ya da propanganda içerikli klişelerle işin içinden sıyrılmak olanaksızdır, birçok sorun, bu savaş ve barış konu-

larına bağlıdır.

Görüşme sırasında, Amerikan tarafı kendi SDİ programının gerçekleştirilmesi üstünde durdu. Bize, gerçekleştirilecek araçların kesinlikle savunmaya yönelik -bunların silah sayılamıyacağı ileri sürüldü- olduğu söyleniyordu. Bize ayrıca bu araçların duruma istikrar kazandırmaya, genel olarak nükleer silahtan kurtulmaya yardımcı olacağı söyleniyordu. Hatta bize, yakın bir gelecekte bu araçları “bizimle paylaşma”, laboratuvarlarımızın kapısını karşılıklı olarak açma önerisi bile yapıldı.

Başkan’a, konuya bu biçimde bakmadığımızı açıkça söyledik. Tüm bu sorunları özenle incelemiş ve yanlış anlamaya yol açmayacak bir sonuca varmıştık. Uzay silahları savunmaya yönelik değildir. Bu tür silahlar, ilk nükleer darbeyi bir uzay “kalkanı”nın arkasından indirmenin ve misillemeyi önlemenin ya da en azından etkisini azaltmanın olanaklı olabileceği biçimde tehlikeli bir hayale yol açabilecek özelliktedir. Uzay silahlarının doğrudan karadaki hedefleri yok etmenin bir aracı olarak kullanılmayacağına kim güvence verebilir? Herşey, ABD’nin füzesavar uzay sisteminin bir “kalkan” olarak değil, ama benzeri olmayan bir saldırı mekanizmasının parçası gibi tasarlandığını düşündürüyor.

Söz konusu programda öngörülen uzay araçlarının silah olmayacağı yolundaki iddiayı elbette paylaşamayız. Ayrıca, ABD’nin, bu alanda gerçekleştireceği şeyleri bizim hizmetimize vereceği biçimindeki güvencelere de güvenemeyiz.

Laboratuvarlar ancak uzay darbe silahları yapma yasasını denetlemek için açılmalıdır, yoksa bu silahlara yasallık kazandırmak için değil.

Bize, füzeler karşısında duyulan korkuyu uzaklaştırma, genel olarak nükleer silahın ortadan kaldırılmasını sağlama isteğinden söz ediliyor. Politikamızın hedeflerine tamamen uygun olan bu isteği selamlıyoruz. Ama, bu silahları, vurucu uzay sistemleri oluşturmadan ortadan kaldır-

mak çok daha koyal değil mi? Onlarca ve yüzlerce milyar dolar harcamanın ve nükleer silah yığınaklarının yanı sıra bir sürü uzay silahı yığmanın ne anlamı vardır?

Başkan'a şu soruyu sordum: ABD yöneticileri, Amerikan uzay silahlarının hazırlanması karşısında bizim stratejik potansiyelimizi azaltmaya başlayacağımız ve bu potansiyeli zayıflatma girişiminde kendilerine yardımcı olacağımızı ciddi olarak düşünüyorlar mı? Buna bel bağlamayın. Bunun tersi olacaktır; yani Sovyetler Birliği, dengeyi sağlamak için gerekirse, Amerikalılar'ın oluşturmaya çalıştıkları "yıldızlar savaşı" elektronik uzay sistemini etkisizleştirmek amacıyla kendi silahlarının etkisini, hassasiyetini ve gücünü artırmak zorunda kalacaktır.

Acaba, Amerikalılar, bizim silahlarımız uzayda Washington'un öngördüğü uzay silahlarının yanında yer alırsa kendilerini daha mı rahat hissedecekler? ABD, uzay tekelini ele geçireceğini ummamalıdır. Söylenebilecek en hafif şey, tüm bunların pek ciddi olmadığıdır.

Bununla birlikte, Amerikan yönetimi, her zaman askersel bir üstünlük arayışı peşindedir. Şimdi de uzayda bir silahlanma yarışını hazırlayarak, elektronik ve bilgisayarlar sayesinde bizi geçmeyi umuyor. Geçmişte birçok kez olduğu gibi, bunun da karşılığını bulacağız. Bu, etkili ve yeterince hızlı bir karşılık olacaktır, ve Amerikan programı kadar masraflı olmayacaktır. Başkan'a bunu da çok açık biçimde söyledik.

SSCB ve ABD'nin ilişkilerimizde tüm dünya halklarının çıkarlarına uygun olacak gerçek bir değişikliği gerçekleştirebilmeleri için yeni yaklaşımlar, pek çok konuda yeni bir bakış ve özellikle her iki ülke yöneticilerinin siyasal iradesi gerekiyor. Cenevre'de vurguladığım gibi Sovyetler Birliği, ABD'ye karşı düşmanlık beslemiyor ve Amerikan halkına saygı duyuyor. Politikamız, ABD'nin ulusal çıkarlarının çiğnenmesi üstüne inşa edilmedi. Hatta, örneğin stratejik dengenin kendi lehimize değişmesini de istemiyor-

ruz. Çünkü böyle bir durum öbür tarafın kuşkusunu güçlendirecek, genel durumdaki istikrarsızlığı artıracaktır.

Yaşamın dayattığı nedenlerle ülkelerimiz, stratejik eşitliğe, normal durum olarak alışmak zorunda kalacaktır. Her iki tarafın, kendi savunmasını sağlayacak görece yeterli silah düzeyinin ne olduğunu birlikte öğrenmeleri gerekecektir. Bu düzeyin, halen SSCB ve ABD'nin elinde bulundurduklarının çok altında olduğundan eminiz. Bu durum, silahların sınırlandırılması ve indirimi yönünde pratik önlemler almanın tamamen olanaklı olduğunu gösteriyor. Söz konusu önlemler SSCB'nin ve ABD'nin güvenliğini, dünyada stratejik istikrarı zayıflatacağına tersine güçlendirecektir.

Görüşme sırasında ele alınan öbür konulara gelince.

Bölgesel çatışmalar sorunundan başlayacağım. Her iki taraf, "sıcak noktalar"ın devamından kaygı duyduklarını açıkladılar. Elbette, bu tür çatışmalar tehlikelidir ve üstelik nükleer çağda yayılma tehlikesi yaratabilir.

Ama, bu çatışmaların kökenleri ve giderme yolları konusundaki yaklaşımlarımız farklı olmaktan öte, taban tabana zıttır. "Çıkar alanları" biçiminde düşünmeye alışmış ABD'ye göre bu sorunlar Doğu-Batı rekabetiyle özetleniyor. Ama günümüzde, bu düşünce tarihe aykırıdır, çağdışıdır; halkların çoğunluğuna kendi kendilerine düşünme ve karar verme hakkını yadsıyan üstünlük taslayıcı mantığın (imparatorluk mantığının) dirilmesidir.

Bu çatışmaların birçok iç nedeni vardır; nedenlerin kökleri kısmen tarihseldir, ama esas nedenler sömürgecilik zincirini kırmış ülkelere özgü toplumsal ve iktisadi koşullardan kaynaklanıyor. Bölgesel çatışmalardan söz edilirken ABD'nin, Güney Afrika'da ırk ayrımcılığının zulümlerini, bu ülkenin komşularına karşı giriştiği saldırıları, ABD kuklalarının Orta Amerika'da ve Güneydoğu Asya'da yürüttükleri savaşları, İsrail'in Ortadoğu'daki cinayetlerini ve benzeri girişimleri suskunlukla geçiştirmesi rastlantı değildir. Washington, ulusal kurtuluş ve toplumsal ilerleme yo-

luna giren devletlerin yasal hükümetleriyle karşı devrimi aynı kaba koymaya çalışıyor.

Bize göre, böylesi bir yorum, doğal olarak kabul edilemez. Başkan'a her halkın başkasına devredilemez özgürlük ve bağımsızlık hakkının, kendi yolunu kendisinin seçme hakkının tanınmasından yana olduğumuzu söyledik. Hiç kimsenin bu hakkı ayaklar altına alamayacağı, hiçbir dış müdahale girişiminin olmaması gerektiği, zorbalığın değil özgürlüğün üstün gelmesi gerektiği görüşündeyiz. Bağımsızlıkları için savaşım veren halkların yanında olduk ve her zaman da olacağız. Bu anlayış, politikamızın temel ilkelerinden biridir.

Başkan, Afganistan konusunu gündeme getirdi. Bu bağlamda, SSCB'nin Afganistan konusundaki sorunun siyasal yollardan çözüme kavuşturulmasını amaçlayan çabalarında kararlı olduğunu bir kez daha vurguladık. Afganistan'ın, bu dost komşu devletin bağımsız ve başı dik bir devlet olması ve Afganistan'ın işlerine karışılmamasının güvence altına alınması gerektiği düşüncesindeyiz. Böylece, Sovyet birliklerinin Afgan topraklarından çekilmesi sorunu da çözülmüş olacaktır. Sovyetler Birliği ve Afgan hükümeti bundan yanadır. Buna karşılık, bu soruna hızlı bir çözüm bulunmasını engelleyen biri varsa o da, karşı devrimci çeteleri finanse eden, destekleyen ve silahlandıran, böylece bu ülkede durumu normalleştirme yönündeki çabaları tehlikeye düşüren ABD'dir.

Görüşmeler sırasında, ikili ilişkilere ilişkin sorunlar önemli bir yer tuttu. Bu alanda bir süredir yeniden gözlenen belli bir hareketlilik, şimdi bilim, öğrenim ve kültür alanında alışveriş ve ilişkileri sağlayacak somut uzlaşmaların yanı sıra ülkelerimiz arasında hava bağlantısının yeniden kurulmasına ilişkin anlaşmalarla doğrulandı.

Devletlerimiz arasındaki ilişkileri belirleyen güvenlik sorunlarının çözümüne girildiğinde, halen saklı tutulan potansiyelin sonuna kadar kullanılması, elbette çok daha

kolaylaşacaktır. İşbirliği söz konusu olduğuna göre, bu işbirliği eşitlik temelinde, ayırım gütmenden ve önkoşulsuz, karşı tarafın işlerine karışma denemesinde bulunmadan yapılmalıdır. Bu konudaki tutumumuz kesin ve değişmezdir.

Cenevre zirvesinin başlıca sonuçları nasıl değerlendirilmelidir?

Bu, hiç kuşkusuz, çok önemli bir olaydı. İçten, açık ve somut bir diyaloga girişme, tutumlarımızı anlaşılır biçimde karşılaştırma olanağı verdiği için yararlı oldu. Çok ciddi olarak incelenmesi ve hareketsizlikten kurtarılması gereken çok sayıda yakıcı, patlamaya hazır sorun birikmişti.

Amerikan Başkanı'yla kurulan kişisel temaslara değer veriyoruz. En üst yöneticiler arasındaki ilişkilerde her zaman bir doğruluk anı olmuştur. Böylesi bir diyalogun, içinde bulunduğumuz karmaşık dönemde gerçekleşmiş olması önem taşıyor, bu diyalogun kendisi bile istikrar sağlayıcı bir etkidir.

Ama biz gerçekçiyiz, ve görüşmenin silahlanma yarışından vazgeçilmesine ilişkin temel sorunların çözümüne olanak vermediğini açıkça söylemeliyiz. Amerikalı yöneticilerin, "yıldızlar savaşı" programını bırakmayı reddetmesi, Cenevre'de, gerçek bir silahsızlanma yönünde ve özellikle nükleer silahlar ve uzay silahları temel sorununa ilişkin somut uzlaşmalar gerçekleştirmeyi engelledi. Görüşmeden sonra, her iki tarafta yığılan silah miktarı azalmadı; silahlanma yarışı sürüyor. Bu durum umut kırıcıdır.

SSCB ve ABD, uluslararası yaşamın başka temel konular ve bazı bölgelerdeki olayların gelişmesine ilişkin derin görüş ayrılıklarını da korudular. Ama, Cenevre'de gerçekleşen uzlaşmaların önemini küçümsemek bizim işimiz değildir.

Bunların başlıcalarını anımsatmak istiyorum. Ortak açıklamada ifade edildiği gibi, en başta, nükleer savaşın hiçbir zaman başlatılmaması gerektiği ve böyle bir savaşın kazananı olmayacağı, SSCB ve ABD'nin aralarındaki iliş-

kileri bu tartışılmaz doğruya dayandırmayı ve askeri üstünlük peşinde koşmamayı yüklenmeleri konusundaki ortak anlayışımızı anmak gerekiyor.

Zirvede, birlikte belirlenen bu anlayış, bize göre, her iki devletin dış politikasını esinlemelidir. Nükleer savaşın, doğası gereği, ne olursa olsun hiç bir akılcı hedefe ulaşma olanağı vermeyeceğinin azıcık da olsa kabul edilmesiyle, böyle bir savaşın önlenmesi, kitle kırım araçları yönünde araştırma çalışmalarından vazgeçilmesi ve bunların denemesinin durdurulması, mevcut nükleer yığınakların bütünüyle ortadan kaldırılması yönünde çalışmak için daha haklı bir zemin yaratılmış olacaktır. Silahlanma yarışının yeni yönlerde devam etmesi ise hiç kabul edilemez. Elbette, ortak bir açıklama, bir anlaşma değerinde değildir, ama yine de her iki ülke yöneticilerini oldukça bağlayan önemli bir belgedir.

SSCB ve ABD, ayrıca, nükleer silahın yayılmasını önleme anlaşmasının, tüm olanakları kullanarak daha etkili kılınmasına katkıda bulunma, yükümlülüklerini açıkça doğruladılar ve bu yönde, birbirlerine danışarak pratik girişimlerde bulunma konusunda anlaştılar. İçinde yaşadığımız belirsizlik döneminde bu anlaşma, tüm dünyada istikrarın korunması ve nükleer bir savaşın patlak verme tehlikesinin azaltılması bakımından büyük bir önem taşıyor. Her iki ülke yöneticilerinin, kimyasal silah gibi alabildiğine barbarca bir kitle kırım silahının genel ve tam yasaklanması ve yok edilmesi yönündeki ortak açıklaması ilkel bir önem taşıyor. ABD'nin, kendi siyasi pratiğinde de bu önemli uzlaşmaya uygun davranmasını bekliyoruz.

SSCB ve ABD'nin üst düzey sorumluları arasında gerçekleştirilen ve Sovyet-Amerikan ilişkileri çerçevesinin alabildiğine dışına çıkan başka bir uzlaşma ise, Stockholm Konferansı'na katılan öbür ülkelerle birlikte bu konferansın, en kısa süre içinde, gerek kuvvete başvurmama konusundaki somut yükümlülüklerini gerekse karşılıklı olarak

kabul edilebilir güveni güçlendirici önlemleri içerecek bir belgenin kabulüyle sonuçlanmasına katkıda bulunmaya yarayacaktır.

Görüşmenin, Sovyetler Birliği ile ABD arasındaki ikili işbirliğinin birçok alanda geliştirilmesi yolunda bir dizi yararlı uzlaşmaya yol açması memnuniyet vericidir. Bu uzlaşmaların, ülkelerimiz ve halklarımız arasındaki güveni güçlendirmek için iyi bir temel oluşturacağı kanısındayım; yeter ki, bu kazanımı baltalamak için yapay bahaneler aranmasın, tersine varılan anlaşmalara karşı dikkatli olunsun ve içerdiği olumlu tüm öğeler geliştirilsin.

Cenevre'de de yeni zirveler dahil, Sovyetler Birliği'yle ABD arasındaki siyasi ilişkiler konusunda varılan anlaşmanın önemini ortaya çıkarmak gerekiyor.

Böylece, Cenevre zirvesinin genel sonucunun olumlu olduğunu söyleyebiliriz.

Ülkemizin yapıcı ve kararlı politikası, bu özendirici sonucun alınmasında, hiç kuşkusuz belirleyici bir katkıda bulundu. bununla birlikte, Amerikan tarafının tutumunda ortaya çıkan bazı gerçekçi öğeleri de anmamak doğru olmayacaktır, bu tutum da bir dizi sorunun çözümüne katkıda bulundu.

Varılan uzlaşmalarda yararlı olan herşeyin gerçek önemi, doğal olarak, ancak somut davranışlarda ortaya çıkabilir. Bu çerçevede, Sovyetler Birliği, silahlanma yarışını getirmek ve uluslararası durumda genel bir düzelme sağlamak için, tempoyu düşürmemek ve ABD'yle tam bir kararlılık ve dürüst bir işbirliği anlayışıyla çalışmak niyetindedir. ABD'nin de aynı yaklaşımı benimsemesini umut ediyoruz. Bu durumda, Cenevre'de yapılan çalışmanın meyvelerini gerçekten vereceğine inanıyorum.

Bu olayı, uluslararası ilişkilerdeki rolünü işte böyle değerlendiriyoruz. Varşova Antlaşması üye ülke yöneticilerinin, Cenevre'deki Sovyet-Amerikan zirvesinden hemen sonra Prag'da gerçekleşen görüşmesinin açıkça gösterdiği gibi

bağlaşıklarımız olan kardeş sosyalist ülkelerin de aynı görüşte olmasından memnuniyet duyuyoruz.

Prag görüşmesine katılanlar, doğal olarak durumun karmaşıklığını koruduğunu vurguladılar. Bu durumun düzeltilmesi için verilen savaşım devam ediyor, ama bu savaşım koşulları artık açıkça söylenebilir- iyileşmiştir. Cenevre görüşmesi, barışın güvence altına alınması yönünde uzun soluklu, sıkıca eşgüdümlemiş ortak çabalarımızın önemli bir ögesidir.

Cenevre Sovyet-Amerikan diyalogu sonuçlarının ışığında şimdi ne yapılacağı sorusunun ortaya konması doğaldır.

Daha önce de söylediğim gibi, Cenevre'de, Sovyet-Amerikan yeni zirve görüşmelerinin yapılması konusunda varılan anlaşmaya büyük bir önem veriyoruz. Bu soruna yaklaşımımızın biçimsel olmadığını vurgulamak isterim. Önemli olan yalnızca yeni bir zirvenin toplanması değil, ama özellikle sonucudur. Biz de bu yönde çalışacağız. Şimdiden, öncelikle ve özellikle somut politika alanında yeni bir Sovyet-Amerikan zirvesi hazırlığına başlamak gerekiyor.

Bundan sonraki uzlaşmaların yolunu tıkamamak için, her iki taraf da, Cenevre'da varılan sonuca zarar verecek davranışlardan özellikle kaçınmalıdır. Görüşmeleri tıkayabilecek, silahlanma yarışındaki mevcut kısıtlamaları tehlikeye düşürebilecek girişimlerden kaçınmak gerekiyor. Bu yaklaşım, ayrıca, füzesavar savunma sistemlerinin sınırlandırılması antlaşmasına kesin ve dürüst biçimde uymayı, aynı zamanda her iki tarafın SALT-2 Antlaşması'nın ilgili hükümlerine karşılıklı saygılı olmasını gerektiriyor.

Ama esas olan hiç kuşkusuz, silahlanma yarışını fiilen durdurma olanağını yaratmak ve nükleer silah stoklarında indirim için somut önlemler almaya girişmektir.

Böyle bir olanak var mıdır? Var olduğuna inanıyoruz. Nükleer silah indirimi konusunda bizim önerilerimizle Amerikan önerilerinin şimdilik birçok noktada birbirinden

ayrıldığı doğrudur, ama bu durumu abartmıyoruz. Bu alanda uzlaşma çözümleri olanaklıdır ve biz bunları araştırmaya hazırız.

Olayların bu biçimde gelişmesi, hiç kuşkusuz, Sovyetler Birliği'nin en dolaysız biçimde ilgilendiği etkili denetim sorunlarının çözümüne de olanak verecektir. Bu konuda sözlerle bel bağlanamaz; çünkü söz konusu olan silahsızlanma ve ülke savunmasıdır.

Ama bu sorunları çözmek için kapıyı, uzaya silah yerleştirilmesine olanak vermeyecek biçimde tamamen kapatmak gerekiyor. Bu olmadan, nükleer silah indirimi olanaksızdır. Bunu, halk ve halkın yüksek iktidar organı adına tam bir sorumlulukla açıklıyorum.

Bir uzlaşma her iki tarafın çıkarlarını göz önünde bulundurduğu taktirde olanaklıdır. Amerikan tarafının uzay silahı programını ısrarla sürdürmesi, uzayda silahlanma yarışını durdurma olanağını engelleyecektir. Böylesi bir sonuç, eminim ki Amerikan halkı dahil dünya halkları arasında acı bir düş kırıklığı yaratacaktır.

Bugün, nükleer savaş tehlikesini büyük ölçüde azaltmak, daha sonra da böyle bir savaş olasılığını bütünüyle ortadan kaldırmak için gerçek bir şans mevcuttur. Bu şansı yitirmek ağır bir hata olacaktır. Umarız ki, Cenevre'de İDS konusunda söylenenler Amerikan tarafının son sözü olmasın.

Başkan Reagan ve ben, Cenevre görüşmelerindeki heyetlerimizi nükleer silahlar ve uzay silahları üstüne görüşmeleri hızlandırmakla, ve Ocak ayında ülkelerimiz arasında varılan uzlaşma temelinde sürdürmekle görevlendirmeyi uygun gördük. Böylece, taraflar uzayda silahlanma yarışını önlemenin zorunlu olduğunu, bu sorunun nükleer silah indirimi konusuyla bağlantılı olarak çözülmesi gerektiğini en üst düzeyde ifade ettiler. Sovyetler Birliği, işte bunu gerçekleştirmeye çalışıyor. ABD'ye bu yönde çağrıda bulunuyoruz. Birlikte verilen yükümlülüğü pratikte yerine ge-

tirerek, tüm dünya halklarının umutlarını boşa çıkarmamış olacağız.

Zaman geçtikçe nükleer denemelerin durdurulması sorunu daha da keskinleşiyor. Çünkü, böylesi bir adım öncelikle yeni tip silahların hazırlanmasına ve mevcut nükleer silah tiplerinin yetkinleştirilmesine son verecektir. İkincisi, denemeler ve yenilenme olmadığı takdirde, nükleer silah yığınaklarını ortadan kaldırma, nükleer silahların ortadan kaldırılması sürecine girilebilecektir. Üçüncüsü, nükleer patlamaların -sayıları yüzleri buluyor- güzel gezegenimizi sakatlamasını, gelecek kuşakların yeryüzünde nasıl yaşacağı sorununa ilişkin endişeyi artırmasını kabul etmek olanaksızdır.

İşte bu nedenle Sovyetler Birliği, 1 Ocak 1986'ya kadar tüm nükleer denemelere ilişkin bir moratoryum ilan etti, ve ABD'den karşılık görürse moratoryumu uzatmaya hazırdır. En üst düzeydeki Amerikan yetkililerinden, tüm durumu çok yararlı biçimde etkileyecek, durumu birçok yönden değiştirecek ve ülkelerimiz arasındaki güveni artıracak somut ve olumlu bir karar bekliyoruz.

Bu konuyu Cenevre'de ABD Başkanı'na açtık. Susarak yanı verdi. Nitekim, nükleer denemelerin yasaklanmasına karşı tutumlarında hiç bir makul gerekçe yok. Bazen denetim güçlükleri ileri sürülüyor. Ama Sovyetler Birliği, böylesi bir denetimin ulusal yollardan tamamiyle olanaklı olduğunu su götürmez biçimde kanıtladı. Bu yıl, ABD'de, oldukça düşük güçte, ama açıklanmayan bir nükleer yeraltı patlaması gerçekleştirildiğini kaydettik. Ayrıca uluslararası bir denetim kurma olanağını da incelemeye hazırız. Bu açıdan, kendi topraklarında denemelerin durdurulması anlaşmasının uygulanmasını gözlemekle görevli özel istasyonlar kurulmasını öneren altı devletin çağrısında dile getirilen görüşler dikkate alınmaya değer.

Tüm dünya, nükleer silah denemelerinin durdurulması yönünde sesini yükseltiyor. BM Genel Kurulu, bu deneme-

leri durdurmaya çağırın bir karar kabul etmiş bulunuyor. Yalnızca üç ülke -ABD, İngiltere ve Fransa- karşı oy verdi. Çok yazık.

Ama hâlâ daha zaman var. ABD ve öbür nükleer güçlerin yöneticilerinin, ortaya çıkan olanaktan yararlanacaklarına, barışın çıkarları yönünde davranacaklarına ve gereken sorumluluğu göstereceklerine inanmak istiyorum. Moratoryumumuzun yürürlükte olduğunu ve bu konunun SSCB Yüksek Sovyeti oturumunda ele alınmasının, nükleer denemelerin gerçekçi biçimde ve hemen yasaklanması yönünde ısrarlı bir çağrı olarak değerlendirilmesini beklediğimizi anımsatmak isterim.

Genel olarak, Sovyetler Birliği, ister uzayda ister yer yüzünde, isterse nükleer, kimyasal ya da konvansiyonel silah olsun, silahlanma yarışına yolları tıkayabilecek bir evrensel önlemler yelpazesi öneriyor. Bu konudaki somut öneriler, Cenevre'de olduğu kadar Viyana'da da Stockholm'de da biliniyor. Söz konusu öneriler halen geçerliliğini ve tüm güncelliğini koruyor.

Avrupa'dan ayrıca söz etmek gerekir. Askeri sürtüşme düzeyinin yükselmesine izin verilmesine ilişkin sorun bu kıta için her zamankinden çok daha büyük bir yoğunlukla ortaya çıkıyor. Avrupa, coğrafya ve tarihin onlarca ülke ve halkın yazgısını sıkıca birbirine bağladığı ortak bir barınaktır. Avrupalıların, barınaklarını korumaları, iyileştirmeleri ve daha güvenilir kılmaları ancak, birlikte hareket etmeleri ve yaşam ve uluslararası işbirliğinin makul ölçülerine, kurallarına uymalarıyla olasıdır.

Kültür, bilim, teknik, ileri toplumsal düşünce alanlarındaki katkısı çok önemli olan Avrupa'nın, bugünkü uluslararası yaşamın en karmaşık sorunlarının çözümünde bir örnek olabileceği olgusundan hareket ediyoruz. Bunun temelleri on yıl önce Helsinki'de atıldı. Sonuç itibariyle -ve biz buna kesinlikle inanıyoruz- Avrupa'daki durumda olumlu bir gelişme, ABD dahil tüm dünyanın yararına olacaktır.

tır. Yumuşama ilkeleri ve politikasının, acılı Avrupa kıtasında daha büyük bir güçle kendini göstermesi, geçmişin kötü izleniminin ve son yıllardaki sürtüşmenin yol açtığı sonuçların aşılması için çalıştık ve çalışmaya devam edeceğiz.

Burada, özel olarak iktisadi ve ticari ilişkiler üstünde durmak istiyorum. Birçok batılı ülkenin iş çevreleri bizimle daha geniş iktisadi ilişkiler kurmak istiyor. Bu çevrelerin çok etkili temsilcileri bana geniş kapsamlı sözleşmeler yapma, ortak büyük projelere girişme arzularından söz ettiler. Kanımca, birini "cezalandırma", partönere zarar verme düşüncesiyle, bu doğal işbirliği iradesine kısıtlamalar getirmeye çalışan siyaset adamları akılsızca davranıyorlar. Bu politika ömrünü doldurdu. Çabaları, ticareti ve bilimsel ve teknik alışverişi, uyum ve güvenin maddi temelini güçlendirmesi için, başka bir yönde kanalize etmek daha doğru olacaktır.

İster Avrupa'da isterse başka kıtalarda olsun sağlam bir barış ve halklar arasında işbirliği için savaşında Varşova Antlaşması üyesi olan bağlaşıklarımızla, sosyalist topluluğun tüm ülkeleriyle sıkı işbirliğini sürdüreceğiz. Varşova Antlaşması üye devletleri kendi halklarının güvenliğinden hiç bir durumda vazgeçmeyeceklerdir. Karşılıklı İktisadi Yardımlaşma Konseyi çerçevesinde, bilimsel ve teknik ilerlemeyi, iktisadi ve toplumsal gelişimi hızlandırmak için çabalarını daha çok birleştirmeye devam edeceklerdir.

Halkına ve yöneticilerine derin saygı duyduğumuz Hindistan Cumhuriyeti'yle çok yönlü işbirliği dahil bağlantısızlar hareketiyle etkileşim uluslararası ilişkilerin düzeltilmesinde büyük bir önem taşıyor.

Sovyet yönetimi, Asya ve Pasifik bölgesine büyük önem veriyor. Sovyetler Birliği'nin en uzun sınırı Asya'da bulunuyor. Bu bölgede, Moğolistan'dan sosyalist Vietnam'a kadar güvenilir sağlam bağlaşıklarımız var. Bu bölgenin bir gerginlik kaynağı, askeri bir sürtüşme alanı olmaması için

çalışmak son derece önemlidir. Bu bölgedeki tüm devletlerle barış, iyi komşuluk, karşılıklı güven ve işbirliği yönünde git gide genişleyen siyasal bir diyalogdan yanayız.

Uzayın silahlandırılmasına karşı çıkan Çin Halk Cumhuriyeti'nin tutumunu, nükleer silahı ilk kullanan ülke olmayı reddettiğini ilan etmesini selamlıyoruz.

Japonya'yla ilişkilerin iyileştirilmesinden yanayız ve bunun olanaklı olduğuna inanıyoruz. Bu olanak, ülkelerimizin komşu olması basit gerçeğinden kaynaklanıyor. Temel sorun olan nükleer tehlikenin ortadan kaldırılması konusunda, SSCB ve Japonya'nın çıkarlarının çakışmaması düşünülemez.

Birçok Latin Amerika, Afrika, Ortadoğu devletiyle eşitlik temelinde işbirliğine dayalı ilişkiler kurduk. Sovyetler Birliği, bu ilişkileri geliştirmek için yılmadan çalışmayı sürdürecektir. Çeşitli kıtalardan sosyalist yönelimli ülkelerle kurulan sıkı ilişkilere özel bir değer veriyoruz.

Tüm dünya halkları, bugün ancak ortak çabalarla ve yalnızca barış koşullarında çözülebilecek bir yığın sorunla karşı karşıya bulunuyor. Birkaç on yıl önce insanların hemen hiç ciddi çevre sorunları yoktu. Bununla birlikte, bizim kuşağımız ormanların ve hayvanların kitlesel biçimde yok olduğuna, ırmakların ve su alanlarının kirlendiğine, çölümsü bölgelerin genişlediğine tanık oldu. Dünya, gelecek kuşaklara nasıl görünecektir? Doğanın barbarca tahribi durmazsa, çağımızın iktisadi, teknik ve bilimsel kazanımları insan çevresinin varlık ve gelişme koşullarını sağlamak yerine kırım silahlarını yetkinleştirmek için kullanılırsa bu kuşakların dünyada yaşama olanağı kalacak mıdır?

Örneğin enerji alanını ele alalım. Şimdilik, özellikle yeraltı zenginlikleri sayesinde yaşıyoruz. Ama toprak yüzeyinin yakınında bulunanlar tükeniyor, ve yeraltının sürekli kullanımı git gide daha pahalılaşıyor ve zorlaşıyor. Kaldık ki, bu kaynak da sonsuz değildir.

Ayrıca, bir avuç ileri derecede gelişmiş kapitalist ülkelerle sefalet, kıtlığa, umutsuzluğa mahkum edilmiş gelişmekte olan ülkeler -ezici çoğunluğu oluşturmuyorlar- arasındaki büyüyen fark da tehlikeli altüstlükleri barındırıyor. Dünyadaki bu iki kutup arasındaki uçurum git gide derinleşiyor ve ilişkileri de git gide zıtlştırıyor. Gelişmiş kapitalist devletler bencil politikalarından vazgeçmedikçe bu ilişkilerin başka türlü olması düşünülemez.

Bugün insanlık, bu sorunları ancak gücünü ve aklını birleştirerek çözebilir. Ancak bu biçimde, uygarlığın gelişiminde yeni doruklara ulaşılabilir. Militarizm halkların zararınadır. Askersel-sanayi kompleksinin açgözlüğüyle körüklenen silahlanma yarışı sağduyuya aykırıdır. Silahlanma yarışı, tüm ülkelerin ve tüm halkların yaşamsal çıkarlarına zarar veriyor. İşte bu nedenle nükleer silahı ortadan kaldırmak dururken silahlanma yarışını uzaya taşıma önerisine kesin biçimde "hayır" diyoruz. "Hayır" diyoruz, çünkü bu adım, olanakların yeniden delice heder edilmesine yol açıyor. "Hayır" diyoruz, çünkü bu süreç dünyanın üstünde dolanan tehlikeyi artırıyor. "Hayır" diyoruz, çünkü yaşamın kendisi bile, silahlanmada rekabeti değil, barış için ortak eylemleri gerektiriyor.

Sovyetler Birliği, uluslararası ilişkilerin bu yönde geliştirilmesi konusunda kesin tavır alıyor.

SSCB'nin inisiyatifi üzerine çeşitli ülkelere araştırma- macıların da katılımıyla enerji sorununu kökünden çözüme olanağı veren Tokamak termonükleer reaktör projesinin hazırlanmasına başlandı. Araştırmacıların görüşüne göre, yüzyılımız sona ermeden, tükenmez bir termonükleer enerji kaynağı oluşturacak "yapay bir dünya güneşi" yaratmak olanaklıdır. Cenevre'da, bu önemli çalışmaya devam edilmesinin kararlaştırılmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Uzayda geniş bir barışçıl işbirliği programını, uzayın incelenmesi ve değerlendirilmesi konusunda ülkelerin ça-

balarnı koordine etmekle görevli olacak Dünya Kozmik rgt'nün kurulmasını Birleşmiş Milletler'in dikkatine sunan yine ülkemiz olmuştur. Bu alandaki olanaklar gerçekten sonsuzdur. Bunlar, temel araştırma sonuçlarıyla bu araştırmanın jeoloji, tıp, gereçleri konu alan bilim alanlarında, iklim ve doğal çevrenin incelenmesinde vardığı sonuçların kullanılmasıdır. Aynı zamanda, uyduyla telekomünikasyonu ve yeryüzünün uzaydan araştırılmasını kapsayan evrensel sistemlerin yaratılmasıdır. Ayrıca, yeni uzay gereçlerinin, bu arada büyük boyutlu yörünge istasyonlarının ve içinden yönetilen çeşitli uzay araçlarının tüm halkların yararına kullanılması ve ileride dünya çevresi uzayının sanayileştirilmesidir. "Yıldızlar savaşı" projelerinin gerçek alternatifi işte budur, bu alternatif tüm insanlığın barışçıl geleceğine dönüktür.

Sovyetler Birliği, okyans kaynaklarını iktisadi bakımdan değerlendirme düzeni üstüne Uluslararası Sözleşme'nin sonuçlanmasında aktif yer aldı. Bu görev de, uygarlığın ilerlemesi, dünya topluluğunun sahip olduğu olanakların genişlemesi ve çoğalması bakımından çok büyük bir önem taşıyor.

Kapitalist devletler dahil tüm dünyaya uzun erimli ve karşılıklı olarak yararlı çok yönlü bir işbirliği programı öneriyoruz; bilimsel ve teknik devrim çağının insanlığa sunduğu yeni olanakları göz önünde bulunduran bir program öneriyoruz. Sovyetler Birliği ve ABD gibi iki devletin işbirliği, bu programın gerçekleştirilmesinde çok önemli bir rol oynayabilir.

Politikamız açıktır, politikamız barış ve işbirliği politikasıdır.

Yoldaşlar,

Dış politikamızın başarıları sosyalist rejimin doğasından kaynaklanıyor. Komünist Parti, i ve dış politikasının, tüm halk tarafından desteklendiğini hissediyor ve buna yüksek değer veriyor. Bu destek, milyonlarca kişinin her gün-

kü somut çalışmalarında görülüyor. Ulusal ekonomide elde edilen sonuçların kapsamı yalnızca iktisadi değil, aynı zamanda seçtiğimiz siyasal yönelimin doğruluğunu kanıtlayan çok önemli siyasal ve ahlaki bir temele dayanıyor.

Önemli ve çetin görevler bizi bekliyor, “ama, diyordu Lenin, güçlük olanaksızlık değildir. Önemli olan, tutulan yolun doğruluğundan emin olmaktır. Bu inanç, devrimci enerjiyi ve coşkuyu yüz kat artırıyor..”(*) Partimiz ve Sovyet halkı, güçlerimizi artıran bu inanca sahiptir.

Her komünistin, her işçinin, her köylünün, her mühendis ve araştırmacının, her emekçi kolektifinin görevlerini, yurda olan yüksek sorumluluklarının bilinciyle yerine getireceklerinden eminiz.

1986 planlarının gerçekleşmesi ve aşılması için, ülkenin daha zengin ve daha güçlü olması için, yeryüzünde barış davasının ilerlemesi ve kazanması için her iş-yerinde herşeyin yapılacağından eminiz.

1986 yılı başlamış bulunuyor. SBKP XXVII. Kongre yılı, Sovyet devletinin tarihinde önemli, hatta yaşamsal bir yıl olacaktır. Kongre, 2000 yılına kadar, Sovyet devletinin politik, toplumsal-iktisadi ve kültürel başlıca gelişim evrelerini belirleyecektir. Barışçıl yapılanma sürecimizi hızlandırma programını kabul edecektir.

SBKP'nin tüm çabası, Sovyet halkının yaşamında sürekli bir iyileşme sağlamaya yöneliktir.

Uluslararası alanda da daha iyiye doğru bir dönemin alınmasını sağlamak gerekiyor. Sovyetler Birliği halkları, tüm dünya halkları bunu bekliyor ve ısrarla istiyor.

Bundan yola çıkan SBKP MK Politbürosu ve Sovyet hükümeti, yeni yılın hemen başında dış politika alanında son derece önemli bir dizi girişimde bulunma kararı aldı. Bunların amacı, uluslararası durumun iyileşmesine en büyük maksimum katkıda bulunmaktır. Bu girişimler, son yıllarda sürüşme yönünde gelişen olumsuz eğilimleri aşma, nükleer silahlanma yarışına yeryüzünde son verme ve uzayda set çekme, savaş tehlikesini geriletme, güveni devletler arası ilişkilerin ayrılmaz parçası olarak kurma yolundaki engelleri ortadan kaldırma zorunluluğundan kaynaklanıyor.

Bu girişimlerin en önemlisi, kesin olarak belirlenmiş

bir dönemi kapsayan ve amacı nükleer silahların tüm dünyada topyekûn tasfiyesi olan somut bir programdır.

Sovyetler Birliği, önümüzdeki onbeş yıl içinde, yani yüzyılın sonuna kadar yeryüzünün nükleer silahlardan kurtarılmasını sağlayacak kademeli ve kesintisiz bir süreci gerçekleştirmeyi öneriyor.

XX. yüzyıl insanlığa atom enerjisini verdi. Ama insan aklının bu büyük zaferi, insanın kendi kendini yok etme aracı olabilir.

Bu çelişkiyi çözmek olanaklı mıdır? Yanıtın "evet" olduğuna inanıyoruz. Nükleer silahların tasfiyesine götüren etkili yollar bulmak görevi, gecikmeden ele alındığı takdirde, gevşekleştirilebilir bir görevdir.

Sovyetler Birliği, 1986'dan itibaren insanlığı nükleer bir felaket korkusundan kurtarma programını uygulamaya başlamayı öneriyor. Bu yılın, Birleşmiş Milletler tarafından Barış yılı ilan edilmesi fazladan özendirici bir politik ve manevi öge olmalıdır. Ulusal bencillikleri, taktik hesapları, barış ve istikrarlı bir gelecek gibi bir varlığın korunması yanında sözünü bile etmeye değmeyecek anlaşmazlık ve rekabetleri aşmak gerekiyor. Atom enerjisi yalnızca barışçıl amaçla kullanılmalıdır. Sosyalist devletimizin bugünkü, dünkü ve yarınki değişmez amacı budur.

Üstelik, 1946'den itibaren nükleer silahların üretimi ve kullanımının yasaklanması ve nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla insanlığın yararına kullanılması konusunu ortaya atma inisiyatifi de yine ülkemize aittir.

Sovyetler Birliği, nükleer silahların -vektörler ve yükler- topyekûn tasfiyesine kadar azaltılması sürecini bugünkü aşamada nasıl görüyor? Önerilerimiz şu biçimde özetlenebilir.

İlk aşama olan 5-8 yıllık bir dönem içinde SSCB ve ABD, birbirlerinin topraklarına ulaşacak güçteki nükleer silahlarını yüzde 50 oranında azaltsınlar. Her iki tarafın koruyacağı vektörler için yük sayısı 6000'i geçmemeli.

Doğal olarak böylesi bir indirim ancak SSCB ve ABD'nin karşılıklı olarak, vurucu uzay silahlarının yaratılması, denetimi ve konuşlandırılmasına karşı çıkmasıyla olanaklıdır. Sovyetler Birliği, birkaç kez, bu tür silahların yaratılmasıyla yeryüzünde nükleer silah indirimi umudunun yokedileceği uyarısında bulundu.

İlk aşama sırasında, SSCB ve ABD'nin Avrupa bölgesindeki orta menzilli (balistik ve Cruise) füzelerinin bütününü tasfiyesi kararı hazırlanacak ve gerçekleştirilecektir; bu karar, Avrupa kıtasının nükleer silahlardan kurtuluşu yolunda ilk adımdır.

Ancak, ABD, başka devletlere stratejik ve orta menzilli füze vermemeyi, bu arada Büyük Britanya ve Fransa'nın bu tip nükleer silahlarını artırmamayı yüklenmelidir.

Başından itibaren, SSCB ve ABD tüm nükleer denemelerin durdurulması konusunda anlaşmalı ve öbür devletleri de gecikmeden böyle bir moratoryuma katılmaya çağırılmalıdır.

Nükleer silahsızlanmanın ilk aşaması SSCB ve ABD'yi kapsıyor, çünkü bu iki ülke öbür nükleer güçlere örnek olmalıdır. Cenevre görüşmesinde ABD Başkanı R. Reagan'a bunu çok açık biçimde söyledik.

En geç 1990'da başlaması ve 5-7 yıl sürmesi gereken ikinci dönem sırasında ilgili tüm öbür güçler silahsızlanmaya girişecekler. Önce, tüm nükleer silahlarını dondurmayı ve öbür ülkelerin topraklarında bulundurmamayı yükümlenecekler.

Bu dönemde SSCB ve ABD ilk aşamada kararlaştırılan silah indirimlerini sürdüreceklər, orta menzilli nükleer silahların tasfiyesine yönelik sonraki önlemleri alacaklar ve taktik nükleer araçlarını donduracaklar.

İkinci aşamada SSCB ve ABD'nin elindeki silahları karşılıklı olarak yüzde 50 oranında azaltma işlemi gerçekleştirildikten sonra, radikal başka bir adım daha atılacak: Tüm nükleer güçler kendi nükleer silahlarını, yani menzili

1000 km'ye kadar ulaşanları ortadan kaldıracaklar.

Aynı dönemde, vurucu uzay silahlarının yasaklanması üstüne Sovyet Amerikan anlaşması başlıca sanayi devletlerinin de zorunlu katılımıyla çok yanlı bir biçim almalıdır.

Tüm nükleer güçler, nükleer silah denemelerini durduracaklar.

Yeni fizik ilkelerine dayanan ve yok etme yetenekleri bakımından, nükleer ya da değil, kitle kırım araçlarına yakın başka silahların yaratılması yasaklanacak.

En geç 1995'te başlayacak üçüncü aşamada, kalan tüm nükleer silahların tasfiyesi tamamlanmış olacak ve 1999'un sonuna kadar yeryüzü nükleer silahlardan kurtulacak. Bu tür silahların bir daha hiç bir zaman yapılmayacağını güvence altına alacak evrensel bir anlaşma hazırlanacak.

Bu amaçla nükleer silahların imhası, vektörlerin sökülmesi, dönüştürülmesi ya da imhası için özel yöntemler geliştirmek gerekecektir. Aynı zamanda, her aşamada tasfiye edilecek büyük miktarlarda silahın imha edilecekleri yerler de belirlenecek.

Silahların imhasının ve sınırlandırmasının denetimi ulusal teknik olanaklarla ve yerinde denetlemelerle yapılacak. SSCB, tüm öbür ek denetim önlemlerini de görüşmeye hazır.

Önerdiğimiz nükleer silahsızlanma programının benimsenmesi, ikili ve çok yanlı forumlarda sürdürülen görüşmeleri mutlaka olumlu biçimde etkileyecektir. Bu program, izlenecek yolları ve nirengi noktalarını kesin olarak gösterecek, anlaşmalar yapılması ve uygulanması için somut süreler koyacak, görüşmeleri açık amaçlara doğru yöneltecek ve sonuca varma azmini görükleyecektir. böylece silahlanma yarışının, görüşmelerin sonuçlarını aşan tehlikeli gidişi önlenmiş olacaktır.

Üçüncü bin yılına, nükleer silahlardan kurtulmuş olarak ve karşılıklı kabul edilebilir ve titizlikle denetlenen anlaşmalarla girmeyi öneriyoruz. ABD yönetimi, daha önce

birkaç kez açıkladığı gibi, nükleer silahları bütününüyle ve her yerde tasfiye etme amacına bağlıysa, bunu pratikte de göstermesi için gerçek bir olanakla karşı karşıyadır. Önümüzdeki on ya da onbeş yılı, insanlık için son derece tehlikeli ve nükleer silahları gereksiz kılmaya yönelik olduğu iddia edilen yeni uzay silahlarının hazırlanmasında yitirecek yerde, aynı silahları, sonunda sıfırlamak üzere ortadan kaldırmaya yönelmek daha akıllıca değil midir? Sovyetler Birliği, yineliyorum, bu yolu izlemeyi öneriyor.

Sovyetler Birliği, tüm halkları ve devletleri, doğal olarak en başta nükleer bir potansiyelle donanmış olanları nükleer silahların 2000 yılına kadar tasfiye edilmesini amaçlayan programa destek vermeye çağırıyor. Her tarafsız insan için, böyle bir programa destek vermeye çağırıyor. Her tarafsız için, böyle bir programın yaşama geçirilmesinin kimseye bir şey kaybettirmeyeceği, tersine herkesin yararına olacağı çok açıktır. Bu, ancak kolektif çabalarla çözülebilecek ve çözülmesi gereken evrensel önemde bir sorundur. Bu program pratikte ne kadar çabuk gerçekleşirse, gezegenimizde yaşam o kadar güvenli olacaktır.

II

Bu yaklaşımı benimserken, nükleer silahsızlanma programı çerçevesinde pratik bir adım daha isteyen Sovyetler Birliği önemli bir karar aldı 31 Aralık 1985'te sona erecek olan, tüm nükleer patlamaları kapsayan tek yanlı moratoriumumuzu üç ay daha uzattık. Bu moratorium, ABD de kendi nükleer denemelerine son verdiği taktirde yürürlükte kalmaya devam edecektir. ABD'ye bir kez daha, önemi her dünyalı için açık olan bu inisiyafitimize katılmayı öneriyoruz.

Bizim için, böyle bir karar almak, hiç kuşkusuz, kesinlikle kolay bir şey değildi. Sovyetler Birliği, nükleer denemeler konusunda sonsuza kadar tek başına ağırbaşlılık örneği olamaz. Oysa konu çok önemlidir, sorumluluk de-

recesi ise başkalarının tutumlarını değiştirmek amacıyla verdiğimiz örneğin etkisini kullanma olanaklarını değerlendirmekten kaçınamayacağımız kadar büyüktür.

Tüm uzmanlar, bilim adamları, siyaset adamları, askerler, denemelerin durmasının, nükleer silahları yetkinleştirme yollarının etkili biçimde tıkanmasına fiilen olanak vereceğini kabul ediyorlar. Bu, önemli bir adımdır. Nükleer silah denemeleri yasaklanmadan, yalnızca nükleer yığınaklarda indirimine gidilmesi, nükleer tehditin oluşturduğu ikileme bir çıkış yolu bulma olanağı vermiyor, çünkü bu yasağın kapsamına girmeyen gereçler modernizasyon konusu olacak ve git gide daha gelişmiş ve öldürücü nükleer silahlar meydana getirme, bu silahların yeni tiplerini deneme olanağı devam edecektir.

Bu nedenle denemelerin durdurulması, nükleer silahların ortadan kaldırılması yönünde pratik bir adımdır.

Öne sürülecek bir iddiayı şimdiden yanıtlamak istiyorum: Denetim sorununu tüm nükleer patlamalar konusunda bir moratoryuma gidilmesinin önünde bir engel olarak gösterecek anlayışların hiçbir temeli yoktur. Açıkça söylüyoruz: Denetim bizim için sorun değildir. ABD, karşılıklılık temelin de, tüm nükleer patlamaların durdurulmasını kabul ettiği taktirde moratoryumun uygulanması için gereken denetim, ulusal teknik yollardan, ayrıca gereksinim duyulursa yerinde denetleme yolları dahil uluslararası yöntemlerle sağlanabilir. ABD'yi bu konuda anlaşmaya çağırıyoruz.

SSCB, bu moratoryumun önce ikili, sonra da çok yanlı olmasından yanadır. Aynı zamanda, nükleer silah denemelerinin genel ve tam yasaklanmasına ilişkin üçlü görüşmelerin (SSCB, ABD ve Büyük Britanya'nın katılımıyla) yeniden başlamasından yanadır. Bu adım, hemen, her ay içinde atılabilir. Aynı zamanda, Cenevre silahsızlanma konferansı çerçevesinde denemelerin yasaklanması üstüne tüm nükleer güçlerin katılacağı çok yanlı görüşmelere, zaman

yitirmeden başlamaya hazırız.

Bağılantısız ülkeler, 1963'te Moskova'da imzalanan, atmosferde, uzayda, atmosfer ötesinde ve su altında nükleer silah denemelerinin yasaklanması antlaşmasının, bu antlaşma kapsamında yer almayan yeraltı denemelerini de içermesini sağlamak için görüş alışverişinde bulunmayı öneriyorlar. Sovyetler Birliği bu öneriyi de paylaşıyor.

ABD'ye, nükleer patlamaları durdurarak bizi izleme çağrısını geçen yaz yapmıştık. Kamuoyunun protestolarına ve isteklerine, dünya devletlerinin çoğunluğu tarafından belirtilen iradeye karşın Washington bu çağrıya hâlâ daha katılmadı. Amerikan tarafı, yeni nükleer patlamalara girişerek içi boş askeri üstünlük düşünün tutsağı olduğunu gösterdi. Bu politika, dar görüşlü ve tehlikeli, çağdaş toplumun ulaştığı uygarlık düzeyine yakışmayan bir politikadır.

ABD'nin olumlu bir tepki göstermemesi durumunda, Sovyet tarafı 1 Ocak 1986'dan itibaren nükleer denemelere yeniden başlama hakkına sahip olacaktı. Herhalde, alışılmış silahlanma yarışı "mantığı"ndan gidilmiş olsaydı yapılması gereken de buydu.

Ama engellenmesi, üstelik kararlı biçimde engellenmesi gereken de işte bu "mantık"tır. Şimdi bu yönde yeni bir girişimde bulunuyoruz. Aksi taktirde askeri rekabet süreci, gelişmeleri denetlemenin olanaksızlaşacağı bir çığa dönüşebilecektir. İnsanlığın nükleer kabarmanın altında kalmasına izin verilemez. Verilmesi sağduyuya, her insana özgü koruma duygusuna meydan okuma anlamına gelecektir. Yeni ve yürekli tutumlar, yeni bir siyasal düşünceyi, halkların yazgısına karşı kesin bir sorumluluk duygusunu benimsemek gerekiyor.

Amerikan yönetimi, nükleer patlamaların durdurulmasına ilişkin önerilerimizi incelemek ve olumlu bir karşılık vermek için yeniden zaman kazandı. Dünyanın her yerinde Washington'dan bu yönde bir karşılık vermesi isteniyor.

Sovyetler Birliği, ABD Başkanı'na ve Kongresi'ne, Amerikan halkına çağrıda bulunuyor. Nükleer silahları yetkinleştirme ve yeni tip nükleer silahlar meydana getirme sürecini durdurma fırsatı yakalanabilir. Bu fırsatın kaçmasına izin verilmemelidir. Sovyet önerileri, SSCB ve ABD'yi eşit duruma getiriyor. Bu öneriler, her tür kurnazlıktan ya da öbür tarafı oyuna getirme girişiminden uzaktır. Akılcı ve sorumlu çözümlerin tercih edilmesini öneriyoruz.

III

Nükleer yığınakların azaltılması ve ortadan kaldırılması programının uygulanması mevcut tüm görüşmeler sisteminin çalıştırılmasını, silahsızlanma mekanizmalarının mümkün olduğu kadar etkili biçimde işlemlerini gerektiriyor.

Yakında Cenevre'de, nükleer silahlar ve uzay silahları üstüne Sovyet-Amerikan görüşmeleri yeniden başlayacak. Geçen yılın Kasım ayında aynı kentte Başkan R.Reagan'la yapılan görüşme, bize, görüşmelerin konusunu oluşturan tüm sorunları, yani uzayı, stratejik saldırı silahlarını ve orta menzilli nükleer gereçleri kapsayan içten bir tartışma olanağı verdi: Görüşmelerin hızlandırılması kararlaştırıldı, bu karar sıradan bir açıklama olarak kalmamalıdır. Cenevre'deki Sovyet delegasyonuna, görüşmeleri bu karara kesinlikle uyarak sürdürme talimatı verilecektir. Amerikan tarafının da, özellikle uzay sorununda aynı yapıcı yaklaşımı benimsemesini bekliyoruz. Uzayın barışçıl niteliği korunmalıdır, uzaya vurucu silahlar yerleştirilmemelidir. Ayrıca bu tür silah yapımına girişilmemelidir. Denetleme heyetlerinin ilgili laboratuvarlara girebilmesini de sağlayacak çok sıkı bir denetim mekanizması kurulmalıdır.

İnsanlık, kendisine ağır sorumluluklar yükleyen kozmik çağın yeni bir evresinde bulunuyor. Dolayısıyla, daha büyük ya da daha ağır bir taşa sahip olma kaygısının ağır bastığı taşçağından kalma düşünme biçimini bırakmanın

zamanıdır. Biz uzayda silaha karşıyız. Sovyetler Birliği'nin maddi-ve düşünsel potansiyeli, zorunlu kaldığımız taktirde, herhangi bir silahı yaratma olanağı veriyor. Ama biz, bugünkü ve yarınki kuşaklar karşısındaki sorumluluğumuzun tamamen bilincindeyiz. Derin inancımız, üçüncü bin yılına "yıldızlar savaşı" programıyla değil, ama uzayın tüm insanlığın ortak çabalarıyla barışçıl amaçlarla değerlendirilmesini sağlayacak kapsamlı projelerle girilmesi yönündedir. Bu projelerin hazırlanması ve gerçekleştirilmesi yönünde çalışmayı öneriyoruz. Bu, gezegenimiz genelinde ilerleme sağlamanın ve herkes için güvenilir bir güvenlik sistemini oluşturmaının başlıca yollarından biridir.

Silahlanma yarışının uzayda yayılmasını durdurmak, nükleer silahlarda büyük bir indirime götüren yolun üstündeki engellerin kaldırılması demektir. SSCB ve ABD'nin elindeki nükleer silahların yüzde 50 oranında azaltılmasını içeren Sovyet önerisi hâlâ daha Cenevre görüşme masasında duruyor; bu, nükleer silahların topyekûn ortadan kaldırılması yönünde önemli bir adım olacaktır. Uzay sorununun çözümünü engellemeye çalışmak, yeryüzünde silahlanma yarışının durdurulmasına karşı çıkmak demektir. Bunu kaçamaksız biçimde ve yüksek sesle söylemek gerekir. Nükleer silahlanma yarışını savunanların "yıldızlar savaşı" programının ateşli yandaşları arasında yer alması rastlantı değildir. Bu iki eğilim, insanların çıkarlarına ters düşen aynı politikanın iki yüzüdür.

Şimdi de nükleer sorunu Avrupa'yı kapsayan yönüyle ele alalım. Durum son derece tehlikelidir, çünkü sağduyuya ve Avrupa halklarının ulusal çıkarlarına karşın, ilk darbeyi indirmeye yönelik Amerikan füzelerinin bazı Batı Avrupa ülkelerinde konuşlandırılması sürdürülüyor. Bu sorun, uzun yıllar tartışıldı. Yine de, Avrupa güvenliği daha da kötüye gidiyor.

Bu gelişmeye son vermenin, bu kördüğümü çözmenin tam zamanıdır.

Sovyetler Birliği, uzun süredir Avrupa'nın gerek orta menzilli gerekse taktik nükleer silahlardan kurtarılmasını öneriyor. Bu öneri geçerliğini koruyor. Ve şimdi de bu yönde ilk köklü adım olarak, az önce de söylediğim gibi öne sürdüğümüz ilk aşamasıyla birlikte, SSCB ve ABD'nin Avrupa bölümünde üslenmiş tüm balistik füzeleriyle Cruise füzelerinin tasfiyesini öneriyoruz.

Cenevre görüşmelerinde önemli sonuçlar elde edilmesi, nükleer silahların 2000 yılına doğru topyekûn tasfiyesi programının elle tutulur maddi bir içeriğe kavuşmasına olanak verecektir.

IV

Sovyetler Birliği, iğrenç bir yığınsal kırım silahı olan kimyasal silahların en geç yüzyıl sona ermeden bütünüyle tasfiyesini tamamen gerçekleştirebilir bir adım olarak görüyor.

Şu son zamanlarda, Cenevre Silahsızlanma Konferansı çerçevesinde kimyasal silahlar konusunda süregelen görüşmeler belli bir ilerleme belirtisinin ortaya çıktığını gösteriyor. Bununla birlikte söz konusu görüşmeler uzayıp gidiyor. Görüşmelerin, Cenevre'de ABD Başkanı R. Reagan'la kararlaştırıldığı gibi kimyasal silahların yasaklanması ve var olan stokların imhası üstüne etkili ve denetlenebilir uluslararası bir sözleşmenin yapılması yönünde yoğunlaştırılmasından yanayız.

Hem kimyasal silahların yasaklanması, hem de silahsızlanmaya ilişkin öbür sorunlar konusunda görüşmelere katılan herkes, işe yeni bir anlayışla yaklaşmalıdır. Sovyetler Birliği'nin, sınai üretim altyapısı da içinde bu silahın hemen ve bütünüyle tasfiyesinden yana olduğu en küçük bir kuşkuyla yer vermeyecek biçimde açıktır. Ülkemiz, kimyasal silah üreten işletmelerin yerlerini istenildiğinde bildirmeye ve bu silahın üretimini durdurmaya, sınai temeli ni ortadan kaldırma yöntemlerini belirlemeye, ve sözleşmenin yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra da kimyasal

silah stoklarının imhasına girişmeye hazırdır. Öte yandan tüm bunlar, yerinde uluslararası denetleme yolu da içinde sıkı bir denetim altında yapılacaktır.

Bazı ara girişimler de sorunun köklü çözümüne katkıda bulunabilir. Örneğin, çok yanlı bir temel üstünde, kimyasal silahların kim olursa olsun bir başka ülkeye taşınmasının ve bu silahların başka devletlerin topraklarına yerleştirilmesinin yasaklanması konusunda anlaşma sağlanabilir. Sovyetler Birliği, politikasında bu ilkelere titizlikle uymuştur. Öbür devletleri de bu tutumu benimsemeye ve aynı biçimde ihtiyatlı olmaya çağırıyoruz.

V

Sovyetler Birliği kitle kırım silahlarının devletlerin silah yığınaklarından çıkarılmasına paralel olarak, karşılıklı indirimlerin klasik silahları ve silahlı kuvvetleri de kapsamasını öneriyor.

Viyana görüşmelerinde varılacak bir uzlaşma bu yönde bir ilerlemenin başlangıcı olabilir. İçinde bulunduğumuz zaman diliminde, Avrupa'nın ortasında karşı karşıya bulunan Sovyet ve Amerikan birliklerinin azaltılmasını ve daha sonra, aynı bölgede üslenen silahlı kuvvetler mevcudunun dondurulması konusunda olası bir kararın çerçevesini çizmek olanaklı görülüyor. Sovyetler Birliği ve Varşova Antlaşması üyesi müttefikleri, Viyana görüşmelerini sonuçlandırma isteklerinde azimlidir. Öbür taraf da aynı isteği gösterirse 1986 yılı, Viyana görüşmelerinde de bir kilometre taşı olabilecektir. Birliklerin azaltılması üstüne olası bir anlaşmanın, doğal olarak, akıllıca tasarlanmış bir denetim getireceği olgusundan hareket ediyoruz. Var olanların dondurulmasına ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesi konusundaysa, ulusal teknik yollardan başka şu ya da bu askeri kuvvetin indiriminin söz konusu olduğu alana girişlerde sürekli gözetim karakolları kurulabilir.

Şimdi de, Avrupa'da güvenlik ve güven önlemleri ve

silahsızlanma üstüne Stockholm Konferansı'na kısaca değinmek istiyorum. Bu önemli forumdan karada, denizde ya da havada kuvvete başvurma ve örtülü savaş hazırlığı yoluna engeller yerleştirilmesi bekleniyor. Bu yöndeki olanaklar şimdiden biçimleniyor bile.

Bize göre, özellikle bugünkü durumda, Helsinki Nihai Senedi gereğince önceden haber vermeyi gerektirecek düzeyde kapsamlı askeri manevralara katılan birliklerin varlığını azaltmak gerekir.

Konferans'ta askıda kalan sorunların çözümü için etkili biçimde çalışmanın zamanı geldi artık. Halen en büyük engelleme, bilindiği gibi kara, deniz ve hava kuvvetlerinin kapsamlı manevraları konusunda önceden haber verme sorunundan kaynaklanıyor. Hiç kuşkusuz bunlar, Avrupa'da güven artırmaya yönelik kalıcı bir çözüm gerektiren ciddi sorunlardır. Ama şu anda bunların bir paket halinde çözülmesi mümkün olmuyorsa, niçin birer birer çözme yolu denenmesin? Bugünden, örneğin, kara birliklerini ve hava kuvvetlerini kapsayacak kapsamlı manevraların önceden haber verilmesi konusunda anlaşma sağlanabilir, ve deniz kuvvetlerinin faaliyetleri konusu da Konferans'ın bir sonraki aşamasına bırakılabilir.

Yeni Sovyet girişimlerinin önemli bir bölümünün doğrudan Avrupayı kapsamaması bir rastlantı değildir. Helsinki Nihai Senedi'nin Avrupalılar'ın, ABD'lilerin ve Kanadalılar'ın ortak çabalarıyla hazırlandığını anımsamak yeterlidir. Barış, işbirliği ve uluslararası güven sorunlarına yeni bir anlayışla ve yeni bir siyasal mantıkla bakma konusunda somut ve elle tutulur bir örnek vermek gerekirse, Helsinki Nihai Senedi fazlasıyla yeterlidir.

VI

En büyük Asya devletlerinden biri olan Sovyetler Birliği için Asya'da güvenlik konusu yaşamsal bir önem taşıyor. Nükleer ve kimyasal silahların bu yüzyılın sonuna ka-

dar tasfiyesine ilişkin Sovyet programı, Asya halklarının eğilimleriyle uyum içindedir; Asya halkları da, barış ve güvenlik sorunlarıyla Avrupa halkları gibi aynı yoğunlukla karşı karşıya geliyor. Japonya ve Japon kentleri Hiroşima'yla Nagasaki'nin nükleer bombardıman kurbanı ve Vietnam'ın da kimyasal silah kullanım hedefi oldukları gerçeğini anmadan nasıl geçebiliriz.

Asya'daki sosyalist ülkelerin, Hindistan'ın ve bağlantısızlar hareketine katılan öbür ülkelerin ileri sürdüğü yapıcı girişimlere yüksek değer biçiyoruz. Asya'da bulunan iki nükleer devletin, SSCB ile Çin Halk Cumhuriyeti'nin nükleer silahı ilk kullanan olmama yükümlülüklerine büyük önem veriyoruz.

Programımızın gerçekleşmesi Asya'daki durumu kökünden değiştirecektir, dünyanın bu bölümündeki halkları nükleer ve kimyasal silah tehditinden kurtaracaktır, bu bölgenin güvenliğini niteliksel bakımdan daha da artıracaktır.

Yeni önerilerimizi tüm dünyaya yapıyoruz. Silahlanma yarışını durdurmayı ve azaltmayı amaçlayan etkin önlemlerin gerçekleştirilmesi, gitgide ağırlayan genel sorunların çözümü için zorunlu temel bir ögedir; bu sorunlar, çevrenin bozulması, yeni enerji kaynakları bulma zorunluluğu, iktisadi az gelişmişlikle, açlık ve hastalıklarla savaşımdır. Militarizmin dayattığı ilkenin -gelişme yerine silahlanma- yerini, terimlerin sıra değiştireceği -gelişme için silahsızlanma- bir düzen almalıdır. Halen onlarca ülkenin ve kıtaların boğazını sıkıyan yüz milyarları bulan borç cenderesi silahlanma yarışının doğrudan sonucudur. Her yıl gelişmekte olan ülkelere toplanan ikiyüz elli milyar doları aşan meblağlar, aşağı yukarı, ABD'nin muazzam askeri bütçe toplamı kadardır. Bu çakışma, rastlantı olmaktan uzaktır.

Sovyetler Birliği, silahları sınırlandırmaya ve azaltmaya yönelik her önlemin, nükleer silahların tasfiyesi yönünde-

ki her adımın halklara yalnızca daha fazla güvenlik getirmesi için değil, aynı zamanda daha fazla kaynağı insanlarnın yaşam koşullarını iyileştirme amacıyla kullanma olanağı vermesi çağrısında bulunuyor. Aradaki mesafeyi kapamak ve sanayileşmiş ülkelerin düzeyine ulaşmak isteyen halkların, ekonomilerini emperyalizme olan bunaltıcı borçlanmadan kurtarma perspektiflerinin silahların sınırlandırılması ve tasfiyesine, askeri harcamaların azaltılmasına, kaynakların iktisadi ve toplumsal gelişme amaçları yönünde kullanılmasına bağlı olduğunu anlamaları bir rastlantı değildir. Bu konu, hiç kuşkusuz, önümüzdeki yaz Paris'te toplanacak olan silahsızlanma ve gelişme üstüne uluslararası konferans çalışmalarında önemli bir yer tutacaktır.

Sovyetler Birliği, silahsızlanmaya ilişkin önlemlerin gerçekleştirilmesini bölgesel denem çatışmalara bağlama eğilimine karşıdır. Bu tutum, hem silahsızlanma yoluna girmeyi reddetme anlayışını hem de egemen halklara yabancı bir devletin iradesini kabul ettirme isteğinin yanı sıra, bazı ülkelere doğal, insani ve düşünsel kaynakları birkaç devletin ya da saldırgan gruplaşmanın bencil, açgözlü emellerine kurban edilen, başka ülkelerin sırtından geçinme olanağı veren kökünden adaletsiz bir düzeni dayatma isteğini de saklamayı amaçlıyor. Sovyetler Birliği, bu anlayışa her zaman karşı çıktı ve çıkmaya da devam edecektir. SSCB, dün olduğu gibi bundan sonra da, halkların özgürlüğünün, barışın, güvenliğin, uluslararası düzenin güçlenmesinin yenilmez yandaşı olacaktır. SSCB'nin amacı bölgesel çatışmaların körüklenmesi değil, bu çatışmaların, eşitlik temelinde ve en kısa sürelerde kolektif çabalarla çözülmesidir.

Günümüzde eksikliği duyulan, barış davasına bağlılığı protesto sesleri değildir. Eksikliği duyulan, tersine, barış davasının temellerini sağlamlaştıracak somut girişimlerdir.

Barışçı sözler, çoğu kez, savaşa hazırlık politikasını, kuvveti seçme eğilimini gizliyor. Dahası, otorite sayılan yük-

sek kürsülerden tek amacı günümüzde uluslararası ilişkiler için son derece yararlı olan yeni kazanımların, yeni "Cenve ruhu"nın ortadan kaldırılması olan söylevler de çekildi. Kaldı ki, yalnızca açıklamalarla da yetinilmiyor. Düşmanlığı ve güvensizliği canlandırmak, yumuşamanın zıddı olan sürtüşme havasına yeniden can vermeyi amaçlayan girişimlerde bulunuldu.

Bu düşünce ve davranma biçimini reddediyoruz. 1986 yılının yalnızca bir barış yılı değil, aynı zamanda XX. yüzyılın, barış ve nükleer silahsızlanmanın simgesi olarak sona ermesine olanak verecek bir yıl olmasını istiyoruz. Dış politikadaki yeni inisiyatiflerimizin tümü, insanlığın 2000 yılını tepesinde dingin bir gökyüzü ve uzayla kutlamasını, nükleer, kimyasal ya da başka biçimde yok olma tehlikelerinden korkmamasını ve kendi varlığının devamıyla insan türünün sürekliliğini güvence altına almasını hedefliyor.

Sovyetler Birliği'nin, barış ve genel olarak uluslararası durumun düzeltilmesi yönünde başlattığı yeni kararlı girişimler iç ve dış politikamızın çatısını ve ruhunu oluşturuyor. Bu girişimler Vladimir İliç Lenin'in ortaya koyduğu temel tarihsel yasaya uygun olarak, iç ve dış politikanın organik bütünlüğünün ifadesidir. Tüm dünya, ülkemizin barış, özgürlük ve hümanizm bayrağını, Ekim Devrimi'nin gezegenimizde açtığı bayrağı daha da yükselttiğini görüyor.

Barışı korumak ve insanlığı nükleer savaş tehditinden uzaklaştırmak söz konusu olduğunda bu amaca yabancı ve kayıtsız kalınamaz. Bu, her bireyin ve herkesin işidir. Bu konuda önemli olan büyük ya da küçük, sosyalist ya da kapitalist her devletin, sorumlu her siyasal partinin, her toplumsal örgütün, her kişinin yapacağı katkıdır.

Bu büyük hedefe ulaşmak için tüm çabaları birleştirmekten daha ivedi, daha soylu, daha insancıl bir görev yoktur. Bu görev, bizden sonraki kuşakların sırtına yüklenmeden, kendi kuşağımızın temsilcileri tarafından yerine geti-

rimelidir. Çağımızın gerekliliği ya da dilerseniz, bizi üçüncü bin yıldan ayıran dönemdeki kararlarımızla ve eylemlerimizle yükleneceğimiz tarihsel sorumluluğun dayattığı yük işte budur.

Barış ve silahsızlanma yönelimi, dün olduğu gibi bugün de SBKP ve Sovyet dış politikasının temel ögesidir. Bu yönelimi azimle sürdüren Sovyetler Birliği, akıl, sağduyu, insanlığa savaşı ve silahsız bir gelecek sağlama sorumluluğunun gerektirdiği bilinçte ve tutumda olan herkesle geniş bir işbirliğine hazırdır.

Pravda, 16 Ocak 1986

İçindekiler

Yayınımızın Notu

“Stahanovugol” üretim gruplaşması “SBKP XXII. Kongre” maden ocağı kolektifine	307
Moğolistan Devrimci Halk Partisi (MDPH) MK Genel Sekreteri, Moğolistan Halk Cumhuriyeti Büyük Halk Kurulu Prezidyum Başkanı Jambin Batmünh’un onuruna Büyük Kremlin Sarayı’nda verilen yemekte yapılan konuşma. 29 Ağustos 1985	309
“Japon Militarizmine Karşı Zaferin 40. Yıldönümü ve Asya ve Büyük Okyanus Ülkelerinde Barış Hareketinin Görevleri” uluslararası konferansına katılanlara	314
Sibirya: Hızlandırılan çalışma tempoları. <i>Tiumen ve Tomsk bölgeleri parti ve iktisadi örgüt sorumluları konferansında konuşma, 6 Eylül 1985</i>	317
Hindistan Bağlantısızlar Hareketi İnceleme Enstitüsü’ne	348
Gıda kaynaklarının arttırılması. Kazakistan bölgeleri, Sibirya ve Ural yöreleri ve bölgeleri parti kadroları ve ekonomi sorumluları konferansında konuşma. 7 Eylül 1985	350

Emek kahramanlığının ölümsüz gelenekleri. SBKP MK'nın Stahanovcu hareket emektarları, en iyi emekçiler ve üretim yenilikçileriyle yaptığı toplantıda yapılan konuşma ve kapanış söylevi. 20 Eylül 1985	382
Fransız Televizyonuna Demeç. 30 Eylül 1985	399
Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF) Genel Konseyi'ne	418
Elysée Sarayı'nda verilen resmi yemekte konuşma. 2 Ekim 1985	420
Uzay Kâşifleri Derneği Birinci Uluslararası Kongresi'ne	426
Paris Belediyesi'nde söylev. 3 Ekim 1985	427
Avrupa'da ve tüm kıtalarda barışçıl özgür ve müreffeh bir gelecek için. <i>Fransız parlamenterlerle tanışma münasebetiyle yapılan konuşma, 3 Ekim 1985</i>	432
Elysée Sarayı'nda François Mitterrand'la ortak basın toplantısında konuşma. 4 Ekim 1985	447
Fransa'da Sovyet Büyükelçiliği'nde verilen yemekte konuşma. 4 Ekim 1985	467
"Perugia-Assisi" Barış Yürüyüşü'ne katılanlara	472
Libya Devrim Lideri M. Kaddafi onuruna Kremlin Büyük Sarayı'nda verilen yemekte konuşma. 12 Ekim 1985	474
SBKP'nin Programı'nın yeni redaksiyonu, SBKP Tüzüğü'nde yapılacak değişiklikler tasarısı ve 1986-1990 dönemi ile 2000 yılına kadarki dönem için SSCB'nin İktisadi ve Toplumsal Gelişiminin Temel Tercihleri tasarısı üzerine. <i>SBKP MK Tamüyeli Toplantısı'na rapor, 15 Ekim 1985</i>	479

Cenevre basın toplantısı. 21 Kasım 1985	494
SSCB Yüksek Sovyeti ondördüncü oturumuna sunulan rapor, onbirinci yasama dönemi. 27 Kasım 1985	521
SBKP MK Genel Sekreteri'nin açıklaması	552

